

ระบบนิเวศชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

นางสาวภนิดา หอมชื่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนชุมชน ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNITY ECOSYSTEM : A CASE STUDY OF FISHING COMMUNITIES IN KRABI ESTUARINE ,
KLONGPRASONG DISTRICT , KRABI PROVINCE

Miss Panida Homchuen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Community Planning

Department of Urban and Regional Planning

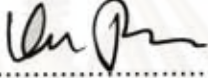
Faculty of Architecture
Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

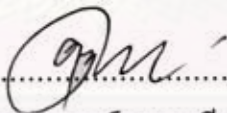
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ระบบนิเวศชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
ต.คลองประสงค์ จ.กระบี่
โดย นางสาวณิดา หอมชื่น
สาขาวิชา การวางผังชุมชน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี ทายตะคุ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับ
นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นิรมล กุลศรีสมบัติ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

4974139825 : MAJOR COMMUNITY PLANNING

KEYWORDS : COMMUNITY ECOSYSTEM / FISHING COMMUNITIES/ KRABI ESTUARINE
PANIDA HOMCHUEN : COMMUNITY ECOSYSTEM : A CASE STUDY OF FISHING
COMMUNITIES IN KRABI ESTUARINE ,KLONGPRASONG DISTRICT ,KRABI
PROVINCE. THESIS ADVISOR: ASSOC PROF DOOSADEE TAYAKU Ph.D 238pp.

The objectives of this thesis are: 1) To study the development of fishing communities in Krabi estuaries and current lifestyle, economies, societies, and physical environment of Klongprasong communities. 2) To analyze the ecosystem of Klongprasong communities in Krabi Estuarine 3) To analyze the social regulation process as well as Islamic culture in utilizing and managing Klongprasong's land resources at Krabi Estuarine. 4) To conclude the community ecosystem, problems and analyze Klongprasong fishing community's ability to manage area usage in Krabi province.

The information of this case study is supported by site survey, observation, community leader interview, governmental record, related literatures, and aerial photographs, also questionnaires are selected by age, occupation, this case study comprise of 3 parts research which are : 1) Community history 2) The development of communities 3) Community area usage and resources is combined by physical characteristics, economies, societies, cultures, community environments. Moreover, the community ecosystem analysis is divided in 2 parts which are 1) The community ecosystem, analyzed by 4 dimensions which consist of resource, technology, waste and pollutant, humanity or community. 2) study the community regulation system and Islamic cultures as well as analyzing problems and community's ability to manage and utilized its resource.

The result from the study shows that there was a dramatic change with community's ecosystem in Krabi Estuarine, Klongprasong district due to the affect of aquaculture business such as shrimp farms. Due to the deterioration of the community resources (land and water), the community began to recognize the effect this had on the community. Subsequently, the community realized the need to recover existing resources by making the community aware of the current issue and problem by involving conservation authority and other resource management organization. Also,they have awared to conserve their resources within the process of Islamic culture and community believes which could result for long term of conservation

Department: ...Urban and Regional Planning..... Student's signature..... *Panida Homchuen*.....
Field of study:Community Planning..... Advisor's signature..... *D. Thasitkoo*.....
Academic year:2009.....

ภนิดา หอมชื่น : ระบบนิเวศชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
 ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ (COMMUNITY ECOSYSTEM : A CASE STUDY OF
 FISHING COMMUNITIES IN KRABI ESTUARINE , KLONGPRASONG DISTRICT,
 KRABI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.ดุษฎี ทายตะคุ, 238 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
 และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบล
 คลองประสงค์ 2) วิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปาก
 แม่น้ำกระบี่ 3) วิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้
 ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ และ 4) สรุประบบนิเวศชุมชน ตลอดจนปัญหา และศักยภาพของ
 ชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะ
 กลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

การศึกษาระบบนิเวศชุมชนจะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์
 การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน การสอบถามกลุ่มวัย และกลุ่มอาชีพในชุมชน ควบคู่กับการศึกษาแนวความคิด
 และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และภาพถ่ายทางอากาศ แบ่งการศึกษาออกเป็น 3
 ส่วนคือ 1) ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชน 2) พัฒนาการของชุมชน 3) สภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชน และในการ
 วิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) ศึกษาระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนผ่านมิติสิ่งแวดล้อม
 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสียและมลพิษ และมีติมนุษย์หรือชุมชน 2) ศึกษากระบวนการ
 ชุมชน กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลาม รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา และศักยภาพ
 ของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า จากสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้าน
 เกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรโดยเฉพาะการทำนาบ่อเลี้ยงกุ้งที่
 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนจึงเริ่มตื่นตัวในการฟื้นฟูดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในการ
 ทำกิจกรรมทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ กลุ่มทางอาชีพต่างๆ และกลุ่มอนุรักษ์ และพื้นฟูระบบนิเวศ เป็นต้น
 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหของชุมชนทำให้ทราบถึงศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้
 ประโยชน์พื้นที่ชุมชนในลักษณะของการรวมกลุ่มทางสังคมเป็นการจัดการทางสังคมโดยใช้กระบวนการ กลไกและ
 กฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชนมุสลิมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา และได้
 สังสมสืบทอดกันมาเป็นภูมิปัญญาในการกำหนดแบบแผนการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่
 ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ภาควิชา.....การวางแผนภาคและเมือง..... ลายมือชื่อนิสิต..... ภนิดา หอมชื่น.....
 สาขาวิชา.....การวางแผนชุมชน..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... ดร.ดุษฎี.....
 ปีการศึกษา.....2552.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่สามารถสำเร็จสมบูรณ์ได้หากไม่ได้คำแนะนำ และคอยชี้แนะแนวทาง ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก เป็นอย่างสูง ตลอดจนประธานสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อ.ดร. นิรมล กุลศรีสมบัติ และ รศ.ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ ที่ช่วยให้คำแนะนำและเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน เจ้าหน้าที่ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้คำชี้แนะแนวทางมาตลอด

ขอกราบขอบพระคุณโต๊ะอิหม่าม หมู่ที่ 1, หมู่ที่ 2 , หมู่ที่ 3 ตำบลคลองประสงค์ ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ให้คำแนะนำ ข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดี รวมทั้งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ที่ให้ความสะดวกเรื่องข้อมูล คำแนะนำต่างๆของพื้นที่ โดยเฉพาะสมฤดี สนธรัตน์ (ปุกกี้) ที่ลืมไม่ได้เลยคือจ๊ะแมว คณะน้องแบทเรือหางยาวเกาะกลาง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเดินทางบกและทางเรือ รวมทั้งชาวบ้านตำบลคลองประสงค์ทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และช่วยตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง และเหนือสิ่งอื่นใดผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณกำลังใจและความช่วยเหลือต่างๆจาก คุณทวดกิว คุณตาพราม คุณตาทวด และคุณพ่อวิจิตร คุณแม่จรี คุณพี่นก คุณพี่น้อง พี่ศ และน้องๆที่ร้านกุลากาพย์ ครอบครัวที่น่ารักเสมอ และที่ขาดไม่ได้พี่ๆที่สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดกระบี่ รวมทั้งพี่ๆที่หน่วยงานสำนักงานทรัพยากรทางทะเล และป่าชายเลน หน่วยที่ 26 จังหวัดกระบี่ สำนักงานป่าไม้จังหวัดกระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ที่ว่าการอำเภอเมืองกระบี่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ที่ทำให้มีแรงบันดาลใจในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเหตุการณ์ต่างๆที่ทำให้มีความอดทนพยายาม มุ่งมั่น ในการทำวิทยานิพนธ์มาตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

ขอบคุณครอบครัวสังข์งาม ครอบครัวอริยวงศ์ ครอบครัวผกามาศ (เพื่อนโก้, เพื่อนอิง, เพื่อนเปิ้ล) และเพื่อนๆผังเมืองรุ่นที่ 31 ทุกคนที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และคอยสร้างกำลังใจ รวมทั้งร่วมทุกข์ร่วมสุขในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ของผู้วิจัยเสมอมา และอีกหลายคนที่อยู่เบื้องหลัง ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญเนื้อหา.....	ช
สารตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญแผนที่.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในงานวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา.....	4
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5.1 ขอบเขตของเนื้อหา	4
1.5.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา	4
1.6 ขั้นตอนการศึกษา.....	7
1.7 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	7
1.7.1 วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงภาคสนาม.....	7
1.7.2 วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงเอกสาร.....	9
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
1.9 คำจำกัดความในงานวิจัย.....	10
1.10 วิธีและขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย.....	11
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม.....	12
2.1.1 ขอบเขต และความหมายของนิเวศวิทยา.....	12
2.1.1.1 ขอบเขตของนิเวศวิทยา.....	12

2.1.1.2 ความหมายของนิเวศวิทยา.....	14
2.1.2 ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ.....	18
2.1.2.1 ความหมาย ประเภท และคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ.....	18
2.1.3 ความหมาย และประเภทของสิ่งแวดล้อม.....	22
2.1.3.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม.....	22
2.1.3.2 ประเภทของสิ่งแวดล้อม.....	23
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน.....	25
2.2.1 ความหมายของระบบนิเวศชุมชน.....	25
2.2.2 แนวคิดระบบนิเวศชุมชน.....	26
2.2.2.1 แนวความคิดมิติสิ่งแวดล้อม.....	26
2.2.2.2 แนวความคิดเมืองนิเวศ.....	28
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคม.....	31
2.3.1 ความหมายของชุมชน.....	31
2.3.2 ประเภทของชุมชน.....	32
2.3.3 ระบบความสัมพันธ์ วิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมของชุมชน.....	34
2.4 แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม.....	36
2.4.1 แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม.....	36
2.4.2 หลักการทางศาสนาอิสลาม.....	38
2.4.3 จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม.....	40
2.4.4 บทบาทของผู้นำอิสลาม (โต๊ะอิหม่าม).....	41
2.4.5 ระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลาม.....	42
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน.....	42
2.5.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชุมชน.....	42
2.5.2 แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนการจัดการใช้ประโยชน์ ทรัพยากร.....	47
2.5.3 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	49
2.6 ทบทวนนโยบาย / แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	49
2.6.1 พระราชบัญญัติ กฎระเบียบ ข้อกำหนดและประกาศกระทรวง.....	49
2.6.2 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	50
2.6.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมง.....	52
2.6.4 นโยบาย / แผน ภาครัฐ และโครงการต่างๆ.....	59
2.6.5 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน.....	64

2.6.6 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.....	65
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
2.7.1 งานวิจัยของ จตุพล คำปา (2544).....	65
2.7.2 งานวิจัยของ คำนวน นวลสนอง (2541).....	67
2.7.3 งานวิจัยของ เลิศชาย ศิริชัย (2545).....	67
2.7.4 งานวิจัยของ ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย (2550).....	67
2.8 สรุปแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษา.....	68
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	74
3.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	74
3.1.1 ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอันเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา.....	77
3.1.2 ทำการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem).....	77
3.1.3 ทำการวิเคราะห์กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลาม.....	77
3.1.4 ทำการประมวลผลและสรุปผลการศึกษาระบบนิเวศชุมชนของชุมชน ประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่.....	77
3.2 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	77
3.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ.....	77
3.2.1.1 การสำรวจพื้นที่ในภาคสนาม (Field Survey).....	77
3.2.1.2 การสังเกตการณ์ (Observation).....	78
3.2.1.3 การสัมภาษณ์ (Interview).....	79
3.2.1.4 การใช้แบบสอบถาม.....	80
3.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ.....	82
3.3 ขนาดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง.....	82
3.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
3.4.1 การประมวลผล.....	83
3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่.....	85
4.1 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน.....	85
4.1.1 ยุคกระบี่สมัยย้ายเมืองใหม่ พ.ศ. 2415 - พ.ศ. 2420.....	85

4.1.2 ยุคการกำเนิดชุมชน พ.ศ. 2480 - พ.ศ. 2535.....	86
4.1.3 ยุคกระบี่เปิดการท่องเที่ยว พ.ศ.2535 – ปัจจุบัน.....	88
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลคลองประสงค์.....	90
4.2.1 ลักษณะทางกายภาพ.....	90
4.2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	90
4.2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	90
4.2.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	92
4.2.1.4 การถือครองที่ดิน.....	94
4.2.1.5 ฤดูกาลในจังหวัดกระบี่	97
4.2.1.6 การคมนาคมขนส่ง.....	98
4.2.1.7 ระบบบริการพื้นฐาน.....	100
4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและประชากร.....	103
4.2.2.1 สภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากร	
หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง.....	103
4.2.2.2 สภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากร	
หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์.....	104
4.2.2.3 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากร	
หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ.....	105
บทที่5 ระบบนิเวศชุมชนชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์	
จังหวัดกระบี่.....	108
5.1 ลักษณะระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่	
ตำบลคลองประสงค์.....	108
5.1.1 มิติทรัพยากร.....	108
5.1.1.1 ลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในชุมชน.....	109
5.1.1.2 ลักษณะสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นของชุมชน.....	115
5.1.2 มิติชุมชน.....	138
5.1.2.1 วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง	
ปากแม่น้ำกระบี่.....	139
5.1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชน.....	150
5.1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชน	
และชุมชนใกล้เคียง.....	151

5.1.3 มิติเทคโนโลยี.....	153
5.1.3.1 การทำประมงพื้นบ้าน.....	153
5.1.3.2 การเลี้ยงกระชังปลา.....	161
5.1.3.3 กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ (การทำปลาเค็ม).....	163
5.1.3.4 กลุ่มเรือหัวโทงจำลอง.....	165
5.1.3.5 กลุ่มเกษตร (ชาวนา).....	166
5.1.3.6 กลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ.....	168
5.1.4 มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม	172
5.1.4.1 น้ำเสีย.....	172
5.1.4.2 มลภาวะทางอากาศ.....	174
5.1.4.3 ขยะมูลฝอย.....	174
5.1.5 ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่.....	175
5.2 ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่.....	176

บทที่ 6 สรุปสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชน ปัญหาและศักยภาพของชุมชน

ในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	178
6.1 การประเมินสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ปากแม่น้ำกระบี่	178
6.2 สรุปกฎหมาย แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง.....	179
6.2.1 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.....	179
6.2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535.....	179
6.2.3 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนด เขตพื้นที่และ มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่ อำเภอเมือง กระบี่ จังหวัดกระบี่.....	179
6.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมง.....	180
6.2.5 นโยบาย /แผนภาครัฐ และโครงการต่าง ๆ.....	183
6.2.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554).....	184
6.2.7 มติกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.....	185
6.2.8 นโยบาย และแผนระดับจังหวัด.....	185

6.2.9 นโยบายและแผนระดับท้องถิ่น.....	186
6.2.10 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา.....	186
6.2.11 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองคการบริหารส่วนตำบลคลอง ประสงค์.....	186
6.2.12 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน.....	187
6.3 ปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศ ชุมชน.....	188
6.3.1 ปัญหาและศักยภาพทางด้านกายภาพในพื้นที่ชุมชน ในการจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	190
6.3.2 ปัญหาและศักยภาพทางด้านสังคมในพื้นที่ชุมชน ในการจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	196
6.3.3 ปัญหาและศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชน ในการจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	206
6.4 สรุปปัจจัยที่ทำให้ระบบนิเวศคงอยู่ในการจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	210
6.5 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชุมชน.....	214
6.6 ข้อเสนอแนะในการจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	215
6.6.1 ข้อเสนอแนะทางด้านกายภาพ.....	215
6.6.2 ข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐกิจ.....	216
6.6.3 ข้อเสนอแนะทางด้านสังคม.....	216
รายการอ้างอิง.....	218
ภาคผนวก.....	222
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	238

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	แสดงวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงภาคสนาม..... 8
ตารางที่ 2.1	แสดงประเภท จำนวนและเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย (แยกตามภาค)..... 20
ตารางที่ 2.2	แสดงที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ..... 21
ตารางที่ 2.3	การทบทวนแนวความคิดเพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย..... 69
ตารางที่ 3.1	กลุ่มการสัมภาษณ์..... 80
ตารางที่ 3.2	จำนวนประชากรของชุมชนปี พ.ศ.2551..... 82
ตารางที่ 4.1	แสดงกลุ่มองค์กรในพื้นที่ชุมชน..... 107
ตารางที่ 5.1	แสดงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ปรับเปลี่ยนมาจากพื้นที่ป่าชายเลนระหว่างปี 2536 ถึง ปี 2540..... 111
ตารางที่ 5.2	แสดงลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน วิธีการใช้และช่วงเวลาในการทำประมงพื้นบ้านจาก เครื่องมือแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษา..... 156
ตารางที่ 5.3	แสดงจำนวนผู้ประกอบการอาชีพประมงพื้นบ้าน (โดยประมาณ) ซึ่งได้จากการสอบถาม ชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน..... 159
ตารางที่ 5.4	แสดงชนิดการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน 160
ตารางที่ 5.5	แสดงชาวประมงพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือประมง 161
ตารางที่ 5.6	แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 170
ตารางที่ 5.7	แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองประสังค์หมู่ที่ 2 170
ตารางที่ 5.8	แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 170
ตารางที่ 5.9	แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ปากแม่น้ำกระบี่..... 171
ตารางที่ 5.10	แสดงสถานที่ และการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดน้ำเสียภายในพื้นที่ ชุมชน 174
ตารางที่ 5.11	แสดงสถานที่ และการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยภายใน พื้นที่ชุมชน 175

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	แสดงลักษณะชุมชนประมงพื้นบ้าน..... 2
ภาพที่ 2.1	แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศ..... 14
ภาพที่ 2.2	แสดงแบบจำลองลักษณะและความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ..... 17
ภาพที่ 2.3	แสดงประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ..... 18
ภาพที่ 2.4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ..... 29
ภาพที่ 2.5	แสดงแบบจำลองระบบนิเวศชุมชน..... 31
ภาพที่ 4.1	แสดงระบบสาหร่ายรูปโศค..... 105
ภาพที่ 4.1	แสดงระบบสาหร่ายรูปการ..... 106
ภาพที่ 5.1	คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาด..... 111
ภาพที่ 5.2	ลักษณะการทำประมงพื้นบ้านในบริเวณหาดเลน และหาดทราย..... 113
ภาพที่ 5.3	กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่..... 120
ภาพที่ 5.4	กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าเข้าหาดถนน และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม..... 122
ภาพที่ 5.5	กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าสู่อริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระซังปลา..... 124
ภาพที่ 5.6	ลักษณะทางสัญจรของชุมชน..... 134
ภาพที่ 5.7	ลักษณะระบบสาหร่ายรูปโศค และระบบสาหร่ายรูปการ..... 138
ภาพที่ 5.8	แสดงวิถีชีวิตชุมชนเกาะกลาง หมู่ที่ 1..... 141
ภาพที่ 5.9	แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองประสงค์ หมู่ที่ 2..... 144
ภาพที่ 5.10	แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองกำ หมู่ที่ 3..... 147
ภาพที่ 5.11	แสดงลักษณะการวางอวน ลอบปู ลอบปลา..... 154
ภาพที่ 5.12	แสดงลักษณะการวางอวน ลอบปู ลอบปลา..... 154
ภาพที่ 5.13	แสดงลักษณะการคราดหอย..... 155
ภาพที่ 5.14	แสดงการทำเลี้ยงปลาในกระชัง..... 162
ภาพที่ 5.15	แสดงการแปรรูปสัตว์น้ำ (การทำปลาเค็ม)..... 163
ภาพที่ 5.16	แสดงการทำนา..... 168
ภาพที่ 5.17	แสดงการทำผ้าปาเต๊ะ..... 169

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 แสดงวิธีและขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย.....	11
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงขอบเขตวิชาชีววิทยาและนิเวศวิทยาตามกรอบวิทยาศาสตร์ ตะวันตก.....	13
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงลักษณะของสิ่งแวดล้อม.....	23
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงแนวความคิดการเชิงพัฒนา.....	30
แผนภูมิที่ 2.4 แสดงแบบจำลองมุมมองสิ่งแวดล้อม.....	66
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	74
แผนภูมิที่ 4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2551 ในเขตหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง.....	94
แผนภูมิที่ 4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2551 ในเขตหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์.....	95
แผนภูมิที่ 4.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2551 ในเขตหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ.....	95
แผนภูมิที่ 6.1 วัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม ภายในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศ.....	199
แผนภูมิที่ 6.2 กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามใน การร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน.....	213

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

	หน้า
แผนที่ที่ 1.1	แสดงขอบเขตของพื้นที่ศึกษา..... 6
แผนที่ที่ 4.1	แสดงขอบเขตของพื้นที่ศึกษาและลักษณะภูมิประเทศ..... 91
แผนที่ที่ 4.2	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน..... 96
แผนที่ที่ 4.3	แสดงการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา..... 99
แผนที่ที่ 4.4	แสดงระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ..... 102
แผนที่ที่ 5.1	แสดงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่ชุมชน..... 112
แผนที่ที่ 5.2	แสดงพื้นที่หาดเลนและหาดทราย..... 114
แผนที่ที่ 5.3	แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน..... 118
แผนที่ที่ 5.4	แสดงกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำกระเปีกระเปี..... 121
แผนที่ที่ 5.5	แสดงกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าเข้าถนน และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม..... 123
แผนที่ที่ 5.6	แสดงกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าสู่ริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระชังปลา..... 125
แผนที่ที่ 5.7	แสดงพื้นที่ทำกินในการประกอบอาชีพของชุมชน..... 128
แผนที่ที่ 5.8	แสดงพื้นที่ดินแปลงเล็กสำหรับทำสวน..... 130
แผนที่ที่ 5.9	แสดงพื้นที่ดินสำหรับอยู่อาศัย..... 132
แผนที่ที่ 5.10	แสดงทางสัญจรของชุมชน..... 135
แผนที่ที่ 5.11	แสดงวิถีชีวิตชุมชนบ้านเกาะกลาง..... 142
แผนที่ที่ 5.12	แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองประสงค์..... 145
แผนที่ที่ 5.13	แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองกำ..... 148

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างมนุษย์(ที่เป็นชุมชน) กับสภาพแวดล้อม โดยชุมชนใช้กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมสร้างเป็นวิถีชีวิต และถ่ายทอดออกมาสู่รุ่นหลังต่อไปอย่างเป็นระบบ โดยชุมชนมีการดำรงชีพที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่มีระบบในการปรับสภาพแวดล้อมในการผลิต ขณะเดียวกันระบบการผลิตนี้ได้หล่อหลอมเป็นวิถีชีวิตให้แก่ชุมชนนั้นๆ ด้วยจนกลายเป็นแบบแผนการปฏิบัติและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่ถ่ายทอดสู่รุ่นหลังต่อไปโดยทางการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน (อานันท์ กาญจนพันธุ์ , 2543: 300)

ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ อยู่ไม่ไกลจากเขตเทศบาลเมืองกระบี่ ชาวประมงพื้นบ้านในเกาะกลางเกือบทั้งหมดเป็นชาวมุสลิมที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติโดยผู้นำได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างมากทำให้เกิดการปกครองแบบระบบอาวุโส และชุมชนยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ควบคุมด้วยโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและกฎเกณฑ์ทางศาสนาอิสลามที่ชุมชนนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกัน

เนื่องจากตำบลคลองประสงค์เป็นพื้นที่ซึ่งมีน้ำล้อมรอบทุกด้าน และตั้งอยู่บนพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่และปากอ่าวจึงทำให้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและโกงกาง รวมทั้งมีหาดทรายและหาดเลนในส่วนที่ติดกับท้องทะเลบริเวณปากอ่าว และยังมีแผ่นดินซึ่งเหมาะแก่การเกษตรโดยเฉพาะการทำนาสวนพืชอื่นๆ ที่ปลูกได้แก่ มะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน การดำรงชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านในการประกอบอาชีพที่มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของทะเลเป็นอย่างดีเป็นการทำประมงขนาดเล็กโดยใช้เครื่องมือที่มีความเรียบง่ายสามารถประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเองโดยใช้วัสดุในชุมชนกิจกรรมประมงพื้นบ้านที่สำคัญได้แก่ การจับกุ้ง ปลา โดยใช้เรือหางยาวหรือที่ชาวประมงพื้นบ้านเรียกว่า เรือหัวโทง การหาหอยหวานตามหาดทราย หาปูดำในแนวชายเลน ป่าโกงกาง การเพาะเลี้ยงปลาและหอยแมลงภู่ในกระชังบริเวณปากแม่น้ำและคลองต่างๆ และมีการทำประมงชายฝั่งเช่น ไข่ ซึ่งเป็นเครื่องมือประมงประจำที่ทำในบริเวณพื้นที่อาศัยของตนเอง และยังมี การขุดบ่อเลี้ยงกุ้ง ซึ่งเฟื่องฟูมากในช่วงปี พ.ศ. 2535 จนถึงปี พ.ศ. 2537 จึงเริ่มตกต่ำ ปัจจุบันเป็นบ่อกุ้งร้างประมาณ 20 % มีการเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงเป็นแบบเลี้ยงกุ้ง และปูดำแบบธรรมชาติมากขึ้น

การทำปอเลี้ยกึ่งในเขตตำบลคลองประสงค์ส่วนใหญ่เป็นของคนในพื้นที่ชุมชน (ประมาณ 70 %) ที่เหลือเป็นของนายทุนจากต่างถิ่น โดยเฉพาะจากแผ่นดินใหญ่ เช่น เขตเทศบาลและตำบลใกล้เคียงในอำเภอเมือง (รายงานข้อมูลระดับตำบลคลองประสงค์ 4 หมู่บ้าน, 2546: 15) นอกจากนี้ยังมีอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น การรับจ้างและบริการ ฯลฯ เนื่องจากตำบลคลองประสงค์อยู่ติดเขตเมือง มีป่าโกงกางและลำคลองสายต่างๆ เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดอาชีพรับจ้างนักท่องเที่ยวซึ่งนับว่าเป็นรายได้เสริม และยังมีกรรวมกลุ่มทางอาชีพ ได้แก่ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำ กลุ่มผ้าปาเต๊ะ กลุ่มเรือหัวโทงจิว กลุ่มกระชังเลี้ยงปลา และกลุ่มชาวนา เป็นต้น และยังมีกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มกองทุนต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ภายในพื้นที่เกาะกลางยังมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่จัดแสดงทางด้านวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน ได้แก่ การจัดแสดงของเครื่องใช้โบราณ แสดงสาธิตการทอผ้า เรือหัวโทง และการแสดงศิลปะพื้นบ้านกาหยง การต่อสู้แบบปันจะสีลัด ชุมชนยังมีงานประเพณีประจำปี ได้แก่ งานตรุษอิติลพิตตรี งานตรุษอิติลอิฎฮาของชาวมุสลิม และการแข่งขันเรือหัวโทง ซึ่งกิจกรรมต่างๆ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมที่ดำรงชีพสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของชุมชน ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านเกาะกลางถูกคุกคามจากปัจจัยทางด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะธุรกิจการทำประมงแบบทำลายล้าง เช่น การให้สัมปทานป่าชายเลนในการทำนาุ้งที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและวิถีการใช้ทรัพยากรจากแบบยังชีพโดยมีระบบจริยธรรม กฎเกณฑ์และโครงสร้างทางสังคมอิสลามเป็นตัวควบคุมกลายเป็นการใช้ทรัพยากรเพื่อผลประโยชน์ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรมลง ชุมชนจึงเริ่มต้นตัวในการฟื้นฟูดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และดำรงชีพโดยใช้กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านในการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

รูปที่ 1.1 แสดงลักษณะชุมชนประมงพื้นบ้าน

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ดังนั้นระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญในการศึกษากระบวนการ กลไกกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามซึ่งเป็นการจัดการทางสังคมของชุมชนมุสลิมในการใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรที่มีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา และได้สั่งสมสืบทอดกันมาเป็นภูมิปัญญาในการกำหนดแบบแผนการใช้ทรัพยากรโดยการจัดความสัมพันธ์ทั้งภายในและระหว่างชุมชนที่สะท้อนถึงความเอื้ออาทรต่อกันระหว่างคนในสังคมในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน

1.2 คำถามในงานวิจัย

พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์ เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ปัจจุบันมีปัจจัยคุกคามต่างๆมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนจึงมีคำถามในการวิจัยว่า

1. ระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางกับพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ชุมชนมีกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาพัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์
2. วิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
3. วิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์
4. สรุบบนนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจนปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์ โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ เนื่องจากเป็นแนวคิดให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างมนุษย์ (ที่เป็นชุมชน) กับสภาพแวดล้อม โดยชุมชนใช้กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมสร้างเป็นวิถีชีวิต และถ่ายทอดออกมาสู่รุ่นหลังต่อไปอย่างเป็นระบบ โดยชุมชนมีระบบในการปรับสภาพแวดล้อมจนกลายเป็นแบบแผนการปฏิบัติและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไปโดยทางการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน (อานันท์ กาญจนพันธุ์ , 2543: 300)

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

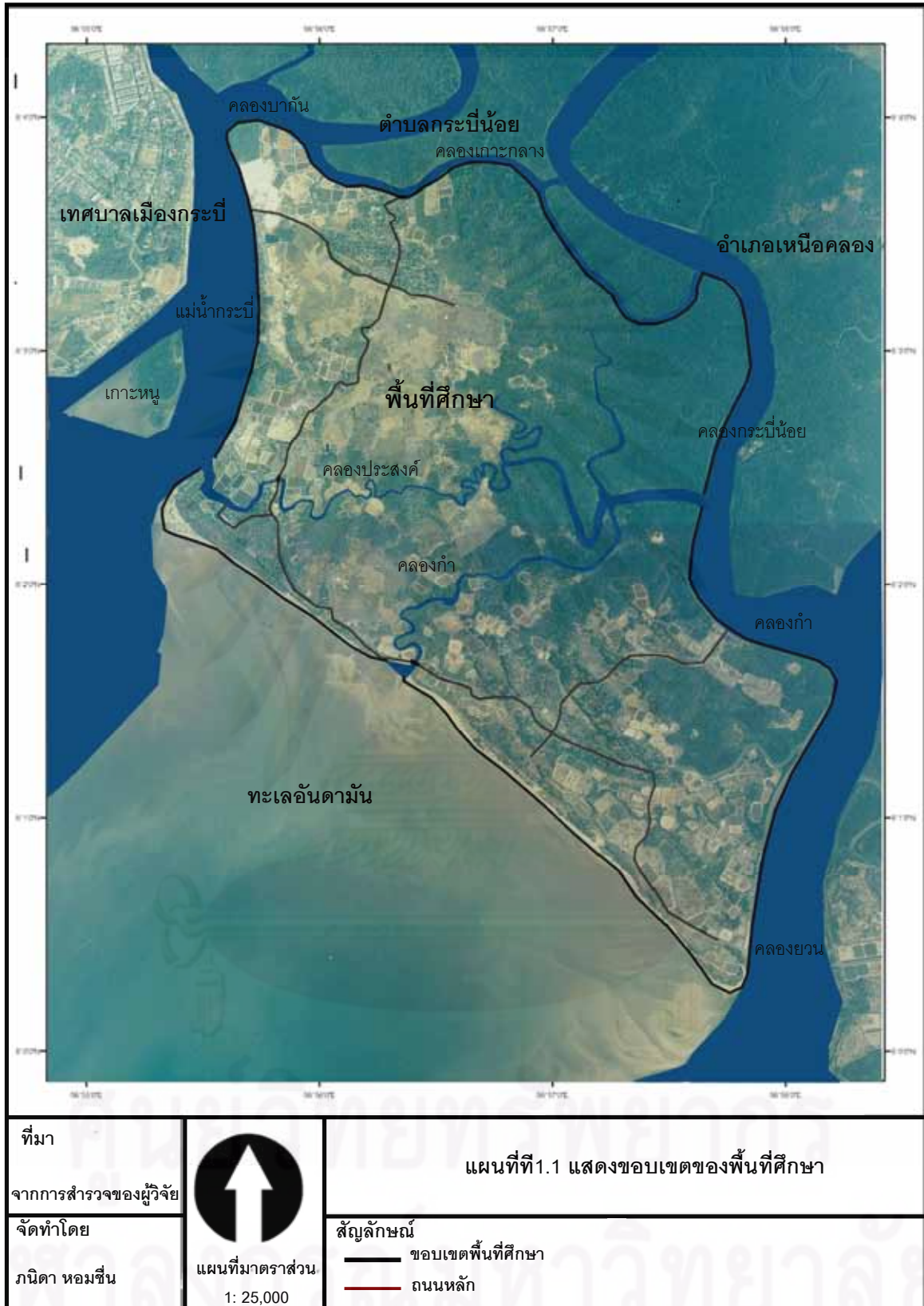
1.5.1 ขอบเขตของเนื้อหา ศึกษาพัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชน และวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจน วิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์ และสรุประบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจนปัญหา และศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

1.5.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ตั้งอยู่ในตำบลคลองประสงค์หรือเกาะกลาง มีพื้นที่ประมาณ 26 ตารางกิโลเมตร หรือ 16,250 ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำแรมซ่า (Ramsar Site) ประกอบไปด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ หมู่ที่ 4 บ้านบางขนุน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,948 คน มีทั้งหมด 962 ครัวเรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นประมาณ 98% ของจำนวนประชากรทั้งหมดพื้นที่เกาะกลางมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดเขตตำบลกระเปาะน้อย
ทิศตะวันออก	ติดเขตเทศบาลเมืองกระบี่ โดยมีแม่น้ำกระบี่เป็นเส้นแบ่งเขตแดน
ทิศใต้	ติดปากแม่น้ำกระบี่ และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันตก	ติดเขตอำเภอเหนือคลอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.6 ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎีแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางกับพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์
2. เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาพัฒนาการ สภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์
3. สัมภาษณ์ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลลงบนแผนที่
4. วิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
5. วิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์
6. สร้างระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจนปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

1.7 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1.7.1 วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงภาคสนาม

- **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในชุมชน และนอกชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และวิเคราะห์กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา และศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ (ดังตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 แสดงวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงภาคสนาม

วิธีการดำเนินการ	แผนการดำเนินการ	เครื่องมือบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์
1.สำรวจ และสังเกตการณ์	- ศึกษากระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ รวมถึงศึกษาปัญหา และศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่	- การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
2.การสัมภาษณ์ และการ สอบถาม	- การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่ ชาวประมงพื้นบ้านมุสลิม ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน, โต๊ะอิหม่าม, หัวหน้ากลุ่มอาชีพ, องค์กรต่างๆ, องค์กรบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ - การสัมภาษณ์พัฒนาการ สภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่	- คำถามปลายเปิด(Interview Transcript) - ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัย
3. การบันทึกรูปแบบการใช้พื้นที่ลงแผนที่(GIS Mapping)	- ศึกษาการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่	- บันทึกรูปแบบการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง

ที่มา : จากการสรุปของผู้วิจัย

1.7.2 วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงเอกสาร

- **ข้อมูลทุติยภูมิ** จากการศึกษาค้นคว้ารายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ รายงาน บทความต่าง ๆ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศชุมชน และพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์โดยศึกษาเอกสารเหล่านี้จากสื่อต่างๆทั่วไปที่มีการเผยแพร่ และห้องสมุดของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งแผนที่ทางอากาศของพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ เพื่อรวบรวมสรุปเนื้อหาและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และวิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการประมงในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

- **ข้อมูลตติยภูมิ** จากการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งทะเล กระทรวงทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม กรมประมงจังหวัดกระบี่ กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัดกระบี่ และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบพัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

2. เข้าใจระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

3. เข้าใจกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

4. ทราบปัญหา และศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

1.9 คำจำกัดความในงานวิจัย

ระบบนิเวศชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์กลมกลืนกันในลักษณะของมนุษย์ (ที่เป็นชุมชน) กับระบบทรัพยากรโดยมนุษย์ใช้กระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรมสร้างเป็นวิถีชีวิต และถ่ายทอดออกมาสู่รุ่นหลังอย่างเป็นระบบ (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2543: 300)

ชุมชนประมงพื้นบ้าน หมายถึง ชาวบ้านที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นระยะตามแนวชายฝั่งทะเล และปากแม่น้ำ โดยมีวิธีการผลิตหรือการจับสัตว์น้ำแบบ “พึ่งพาตนเอง” หรือ “พออยู่พอกิน” เป็นการจับสัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก (ชลิตา บัณฑุงศ์, 2543: 113)

ปากแม่น้ำ หรือชวากทะเล หมายถึง บริเวณที่แม่น้ำ (น้ำจืด) และทะเล (น้ำเค็ม) มาบรรจบกัน และมีความเค็มอยู่ระหว่างน้ำทะเลและน้ำจืด (น้ำกร่อย) ประกอบด้วย ป่าชายเลน หาดโคลน หาดเลน ดินดอนสามเหลี่ยม ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง แหล่งหญ้าทะเล ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติมากที่สุดแห่งหนึ่ง มีอัตราการผลิต และผลผลิตสูง ผลผลิตต่างๆที่ถูกสร้างในบริเวณนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542: 7)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.10 วิธีและขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงวิธีและขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 2

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมสำหรับวิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบนิเวศชุมชน กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ ได้ศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศชุมชนเพื่อเป็นฐานความรู้ให้กับการกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย และเป็นหลักในการอ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และนำไปสู่ความเข้าใจ ตลอดจนการอภิปรายข้อสรุป ดังจะมีแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคม
- 2.4 แนวความคิดกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลาม
- 2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน
- 2.6 ทบทวนนโยบาย / แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

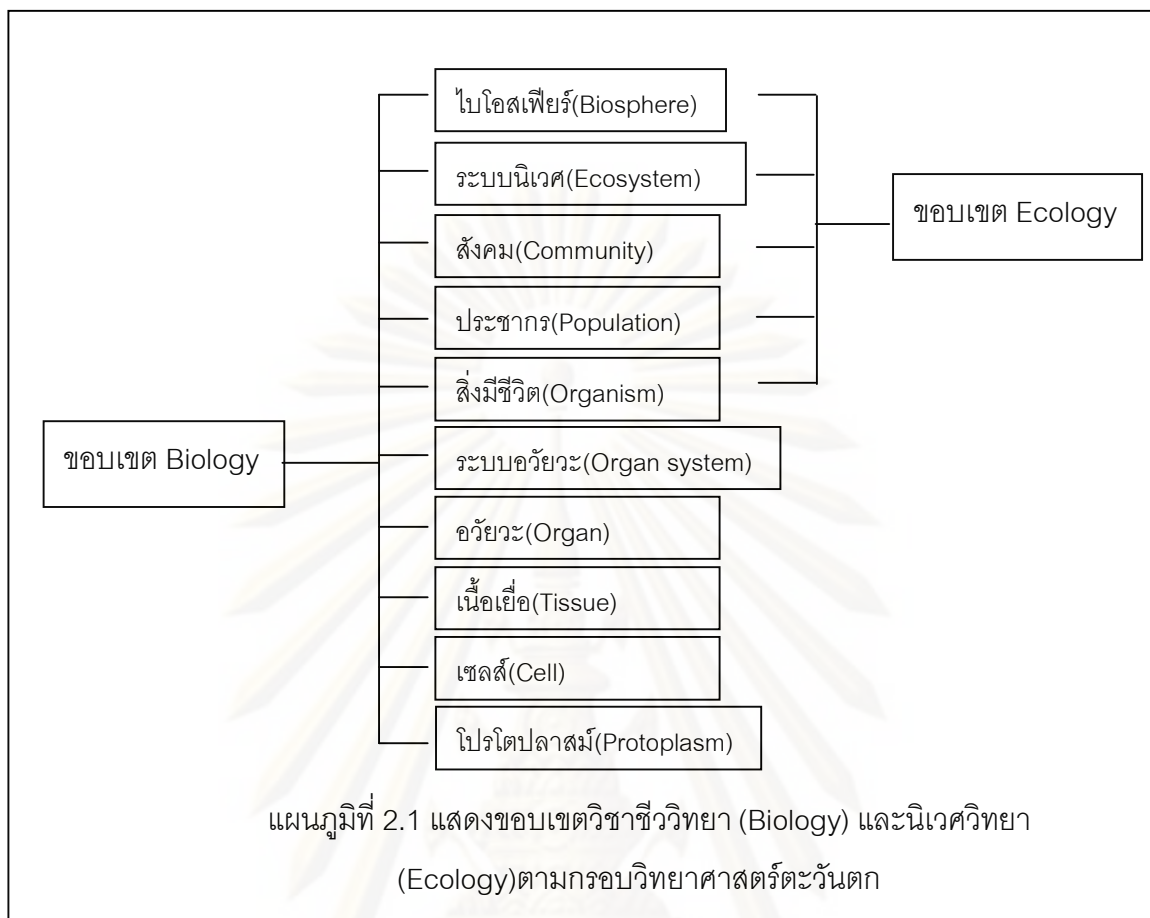
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

2.1.1 ขอบเขต และความหมายของนิเวศวิทยา

2.1.1.1 ขอบเขตของนิเวศวิทยา

อันว่า ใจเที่ยง (อันว่า ใจเที่ยง, 2550 : 20) ทำการศึกษานิเวศชาวนา กล่าวว่าเป็นกรอบวิชาทางวิทยาศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากวิชาชีววิทยา ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตแล้ววิชาชีววิทยากับวิชานิเวศวิทยาจะมีความเหลื่อมซ้อนกัน โดยวิชาชีววิทยาจะศึกษาสิ่งมีชีวิต ตั้งแต่ โปรโตพลาสต์ – เซลล์ – เนื้อเยื่อ – อวัยวะ – ระบบอวัยวะ – สิ่งมีชีวิต – ประชากร – สังคม – ระบบนิเวศ – ไบโอสเฟียร์ ส่วนศาสตร์ทางด้านนิเวศวิทยาจะครอบคลุมตั้งแต่สิ่งมีชีวิตแต่ละหน่วยขึ้นไปจนถึงไบโอสเฟียร์ (ดูแผนภูมิที่ 2.1)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

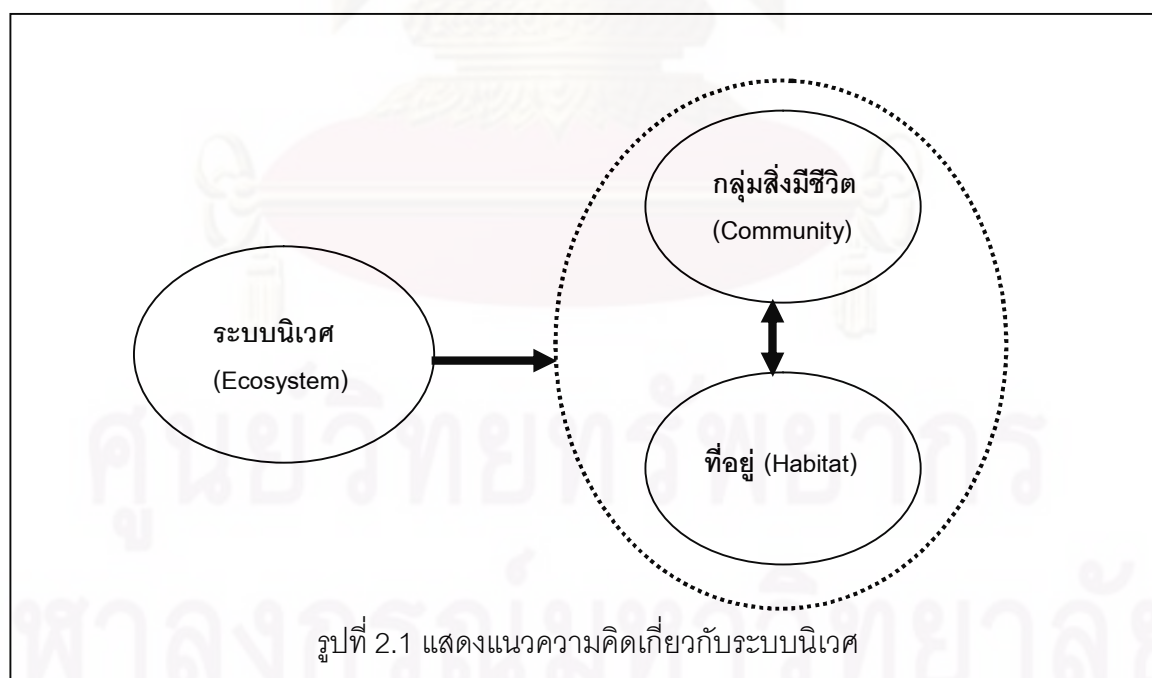
ที่มา : ธันวา ใจเที่ยง, นิเวศชาวนา, 2550 : 20.

ธันวา ใจเที่ยง (ธันวา ใจเที่ยง, 2550 : 20) อธิบายขอบเขตของนิเวศวิทยาจากความสนใจของนักนิเวศวิทยาโดยเริ่มจากสิ่งมีชีวิตไปจนถึงระบบนิเวศทั้งขนาดเล็ก จนถึงระบบนิเวศขนาดใหญ่ที่สุดบนพื้นผิวโลก ที่เรียกว่า ชีวาลัย หรือ Biosphere โดยในระดับสิ่งมีชีวิต หมายถึง สิ่งมีชีวิตแต่ละตัว หรือแต่ละตัวในแต่ละชนิด คำว่าประชากรในทางนิเวศวิทยา หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกัน สำหรับคำว่าสังคม หมายถึง กลุ่มสิ่งมีชีวิตหลายๆชนิด ที่อยู่รวมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่มากนักน้อย ส่วนคำว่า ระบบนิเวศ รวมเอากลุ่มสิ่งมีชีวิตหลายๆชนิดที่อยู่รวมกันในพื้นที่กับปัจจัยสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน และเน้นถึงหน้าที่ของส่วนต่างๆในสังคมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่มีส่วนกระทำร่วมกัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดพลังงานและหมุนเวียนธาตุอาหาร เพื่อดุลยภาพในระบบ แม้นิเวศวิทยาจะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีได้ปฏิสัมพันธ์หรือความเป็นชุมชนที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

2.1.1.2 ความหมายของนิเวศวิทยา

Odum (Odum,1983 : 15) ให้ความหมายของระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง กลุ่มสิ่งมีชีวิตมากกว่าสองกลุ่มอาศัยอยู่บริเวณเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน

สุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์ (สุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550 : 22) ให้ความหมายและอธิบายลักษณะของระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ความสัมพันธ์ในทุกด้านของกลุ่มสิ่งมีชีวิตต่างๆ (Community) กับสิ่งแวดล้อม (Environment) ที่อาศัยอยู่รวมกันในบริเวณเดียวกัน และสามารถถ่ายทอดสารอาหารและพลังงานจากสิ่งมีชีวิตหนึ่งไปยังสิ่งมีชีวิตหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ชนิดของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต บทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังได้อธิบายลักษณะของระบบนิเวศ (Ecosystem) ว่าระบบนิเวศที่ประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่หลากหลายชนิด เรียกว่า กลุ่มสิ่งมีชีวิต (ชุมชน) อาศัยอยู่ในบริเวณหรือบ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันโดยการกินต่อกันเป็นทอดๆ ทำให้เกิดการถ่ายทอดสารอาหารและพลังงาน ส่งผลให้ระบบนิเวศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลธรรมชาติ หรือไม่เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม หรือมลภาวะต่อสิ่งมีชีวิตอื่นที่อาศัยในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และถ้าระบบนิเวศประกอบด้วยกลุ่มที่มีชีวิตและกลุ่มที่ไม่มีชีวิตอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันดังนี้ เราจะเรียกเป็นระบบนิเวศเสมอ (ดูรูปที่ 2.1)

ที่มา : จากการสรุปแนวคิดของสุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์ โดยผู้ทำการวิจัย

เกษม จันทรแก้ว (เกษม จันทรแก้ว, 2547 : 85) กล่าวถึงพื้นฐานความรู้ทางสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาว่า ระบบนิเวศ คือ หน่วยพื้นที่หนึ่งประกอบด้วยกลุ่ม สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต สิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นพิษภัย หรือสิ่งที่มีคุณประโยชน์ซึ่งอาจจะมีเพียงกลุ่มเดียวหรือหลายๆกลุ่มรวมกันก็ได้ โดยกลุ่มเหล่านี้จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะโครงสร้างไปอีก เป็นกลุ่มสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตไม่มีชีวิต และสังคม หรือแบ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ กลุ่มคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และกลุ่มคุณภาพชีวิต หรือแบ่งกลุ่มตามหน้าที่ เป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย และสนับสนุน หรือแบ่งกลุ่มตามหน้าที่อื่นๆ เป็นระบบย่อย โดยระบบเหล่านี้อยู่ในภาวะสมดุลธรรมชาติ จะมีชนิด(สิ่งต่างๆในหน่วยพื้นที่) ปริมาณ สัดส่วน และการกระจายที่ดีเป็นไปตามธรรมชาติ

จรรยากรณ์ คชเสนี (จรรยากรณ์ คชเสนี, 2540 : 23) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ขององค์ประกอบของระบบนิเวศ หรือโครงสร้างของระบบนิเวศว่า ระบบนิเวศต่างๆที่ปรากฏอยู่บนโลกทั้งที่อยู่บนพื้นดินหรือในน้ำต่างมีขนาดและขอบเขตบริเวณต่างกันออกไป แต่องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศทุกระบบจะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก ระบบนิเวศหนึ่งๆ จะประกอบด้วยส่วนประกอบต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างกัน 2 กลุ่ม ดังนี้

1) องค์ประกอบที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ ส่วนประกอบที่อยู่ในรูปของธาตุสารประกอบและของผสม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะต่างๆตามธรรมชาติ ดังนี้

(1.1) กลุ่มอนินทรีย์สาร ได้แก่ ธาตุและสารประกอบต่างๆ ในธรรมชาติทุกชนิด ได้แก่ คาร์บอน คาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจน ออกซิเจน น้ำในธรรมชาติ ดิน หินและแร่ธาตุต่างๆ เป็นต้น

(1.2) กลุ่มอินทรีย์สาร ได้แก่ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต และฮิวมัส รวมทั้งซากพืช ซากสัตว์ต่างๆที่ยังไม่สลายตัว

(1.3) สภาพทางกายภาพต่างๆ ได้แก่ พลังงานความร้อนจากดวงอาทิตย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่สุดที่เป็นต้นกำเนิดของส่วนประกอบต่างๆข้างต้น รวมทั้งสภาวะทางกายภาพอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะอุณหภูมิและความกดดัน ตลอดจนความชื้นของอากาศ กระแสน้ำในมหาสมุทร เป็นต้น

2) องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ส่วนประกอบที่มีชีวิต ซึ่งจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆตามลักษณะกิจกรรมหน้าที่ในระบบนิเวศหนึ่งๆ ได้ ดังนี้

(2.1) กลุ่มผู้ผลิต (Producer Organism) ได้แก่ สิ่งมีชีวิตที่สามารถสังเคราะห์อาหารขึ้นได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีเพียงพืชสีเขียวที่มีสารคลอโรฟิลล์ในตัวเองและสามารถตรึงพลังงานแสงอาทิตย์มาทำปฏิกิริยาทางเคมีร่วมกับวัตถุดิบในธรรมชาติ คือ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

และธาตุอาหารที่ละลายน้ำให้กลายเป็นสารมวลชีวภาพ หรือสารประกอบอินทรีย์เคมีในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น ดังนั้นกลุ่มผู้ผลิตจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆกับส่วนประกอบอื่นที่ไม่มีชีวิตในระบบนิเวศหนึ่งๆ

(2.2) กลุ่มผู้บริโภค (Consumer Organism) ได้แก่ สิ่งมีชีวิตอื่นที่ไม่สามารถสังเคราะห์อาหารขึ้นได้ด้วยตนเอง แต่จะบริโภคอาหารเพื่อให้ได้รับสารอาหารและพลังงานจากสิ่งมีชีวิตอื่นอีกทอดหนึ่งในลักษณะที่มีระดับการกินอาหาร (Trophic Level) ที่ต่อเนื่อง ดังนี้

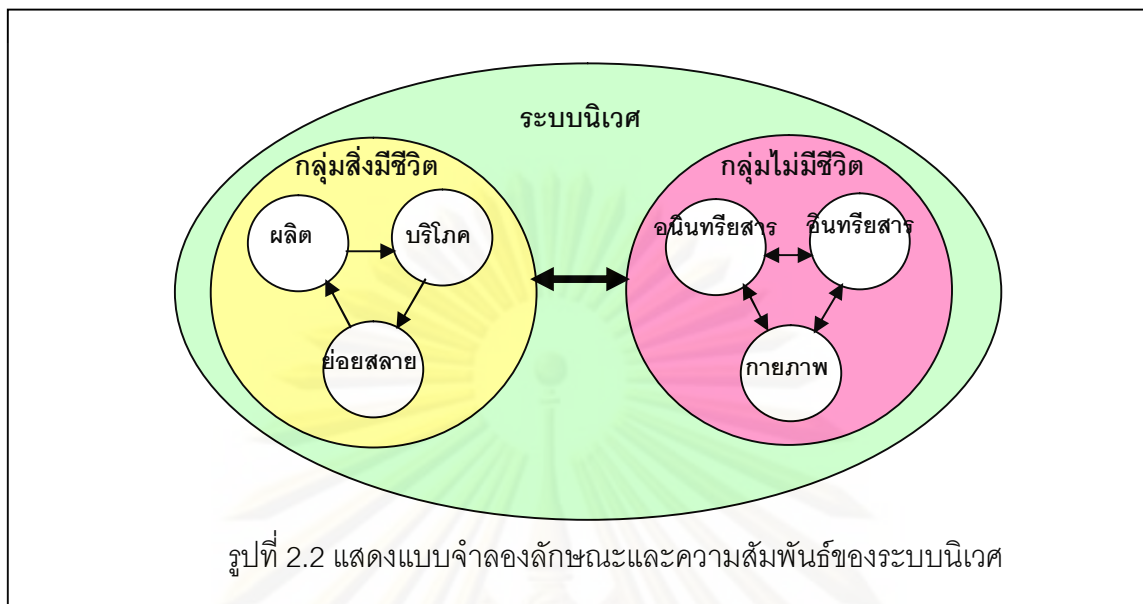
- ผู้บริโภคระดับปฐมภูมิ (Primary Consumer) ได้แก่ สัตว์ที่กินพืชเป็นอาหาร (Herbivores)-
- ผู้บริโภคระดับทุติยภูมิ (Second Consumer) ได้แก่ สัตว์ที่กินเนื้อชนิดต่างๆเป็นอาหาร (Carnivores)
- ผู้บริโภคระดับตติยภูมิ (Tertiary Consumer) ได้แก่ สิ่งมีชีวิตที่กินทั้งพืชและสัตว์เป็นอาหาร (Omnivores)

(2.3) กลุ่มผู้ย่อยสลาย (Decomposer) ได้แก่ สิ่งมีชีวิตชั้นต่ำที่ไม่สามารถสังเคราะห์อาหารขึ้นได้ด้วยตนเองเช่นเดียวกัน ได้แก่ จุลินทรีย์ชนิดต่างๆ เป็นต้น สิ่งมีชีวิตเหล่านี้จะกินอาหารจากซากสิ่งมีชีวิตอื่นๆโดยการผลิตสารเอนไซม์ออกมาสลายธาตุอาหารต่างๆ ให้เป็นสารโมเลกุลเล็กซึ่งส่วนหนึ่งจะถูกดูดซึมเป็นอาหาร และส่วนหนึ่งที่เหลือจะตกค้างอยู่ในดินกลายเป็นธาตุอาหารของพืชต่อไป

จากความหมายต่างๆ กันของระบบนิเวศ (Ecosystem) ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประมวลผลจากความเข้าใจได้ดังนี้

ระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมกับสิ่งแวดล้อม โดยระบบนิเวศประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่หลากหลายชนิด เรียกว่า กลุ่มสิ่งมีชีวิต (ชุมชน) อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันโดยการกินต่อกันเป็นทอดๆทำให้เกิดการถ่ายทอดสารอาหารและพลังงาน ส่งผลให้ระบบนิเวศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลธรรมชาติ หรือไม่เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม หรือมลภาวะต่อสิ่งมีชีวิตอื่นที่อาศัยในบริเวณเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : จากการสรุปแนวคิดของผู้ทำการศึกษาวิจัย

นอกจากนี้ คณาจตุมิ ศรีประเสริฐ (คณาจตุมิ ศรีประเสริฐ, 2543 : 37) ได้จำแนกประเภทระบบนิเวศออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) ระบบนิเวศแบบธรรมชาติและแบบกึ่งธรรมชาติ (Nature and Semi-natural Ecosystem) เป็นระบบนิเวศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอาศัย พลังงานจากดวงอาทิตย์ เป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียน ของมวลสารต่างๆจนกระทั่งเกิดกระบวนการสังเคราะห์แสง และการหายใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ระบบนิเวศแบบนี้แบ่งออกได้ดังนี้

(1.1) ระบบนิเวศแบบแหล่งน้ำ (Aquatic Ecosystems) ประกอบด้วยระบบนิเวศน้ำเค็ม เช่น ทะเล มหาสมุทร ทะเลสาบน้ำเค็ม และระบบนิเวศน้ำจืด เช่น แม่น้ำ หนอง บึง ทะเลสาบ และอ่างเก็บน้ำ

(1.2) ระบบนิเวศพื้นดิน (Terrestrial Ecosystems) ประกอบด้วย ระบบนิเวศแบบป่าไม้ และพืชพรรณต่างๆ เช่น ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ พุ่มหญ้าชนิดต่างๆ และทะเลทราย และระบบนิเวศแบบกึ่งบกกึ่งน้ำ เช่น ป่าชายเลน ป่าพรุ ที่ลุ่มน้ำขัง เป็นต้น

2) ระบบนิเวศแบบเกษตรกรรม (Agriculture Ecosystems) เป็นระบบนิเวศที่มนุษย์ดัดแปลงระบบนิเวศธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ในการเกษตรกรรมประเภทต่างๆได้แก่ การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์น้ำ ระบบนิเวศแบบเกษตร เช่น ที่ไร่ พุงนา สวนผลไม้ พุงหญ้า ฟาร์มปศุสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงกุ้ง ปลา และสัตว์น้ำอื่นๆ

3) ระบบนิเวศแบบเมือง-อุตสาหกรรม (Urban-industrial Ecosystem) เป็นระบบนิเวศที่มนุษย์ดัดแปลงระบบนิเวศเดิม ซึ่งอาจเป็นระบบนิเวศธรรมชาติ หรือระบบนิเวศเกษตร หรืออาจเป็นแหล่งชุมชนแบบชนบท มาสร้างเป็นระบบนิเวศใหม่เพื่อให้สามารถสนองความสะดวกรสบายในการดำเนินชีวิตยิ่งขึ้น หรืออาจนำมาใช้เป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีสาธารณูปโภคต่างๆพร้อมบริบูรณ์ ศูนย์ราชการ นิคมอุตสาหกรรมต่างๆ

2.1.2 ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาระบบนิเวศชุมชนโดยชุมชนมีการดำรงชีวิตร่วมกับระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทปากแม่น้ำจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจในพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศชุมชน

2.1.2.1 ความหมาย ประเภท และคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ

แหล่งที่อยู่ หรือแหล่งที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์และมนุษย์ ทั้งที่อยู่บนบก ชายฝั่งทะเล และในทะเล โดยมีลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่ง คือมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ หรือความชุ่มชื้น ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติที่เรียกว่า ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetlands) มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่ฉ่ำน้ำ มีน้ำท่วม มีน้ำขัง พื้นที่พุ่มน้ำที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็มรวมถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ของทะเล ในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบนิเวศรวมที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาชนิด ซึ่งอาจจะแบ่งระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำตามลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยออกเป็น 2 ระบบ ใหญ่ๆ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542 : 20) คือ พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล และพื้นที่ชุ่มน้ำจืด ประกอบด้วย ทะเล(marine) หรือชายฝั่งทะเล , ปากแม่น้ำหรือ ซากทะเล (estuarine), แหล่งน้ำไหล(riverrine), ทะเลสาบบึง (lacustrine), ที่ลุ่มชื้นแฉะและหนองน้ำ (palustrine) เป็นต้น

พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำปาก

พื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำไหล

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลสาบ

รูปที่ 2.3 แสดงประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ที่มา : www.wetland.com

พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าและสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัตว์ พืช และนิเวศวิทยา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านการท่องเที่ยว ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับเมือง และระดับภาค ซึ่งคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำมีทั้งที่เป็นคุณค่าของพื้นที่เอง และคุณค่าที่พื้นที่สามารถก่อให้เกิดขึ้นกับการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ด้วย คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ช่วยรองรับน้ำและเก็บกักน้ำ ดักจับตะกอนและธาตุอาหาร ดักจับสารพิษ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตทางธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปใช้ประโยชน์ มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาเป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา โดยคุณค่าและผลประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำเกิดจากบทบาทหน้าที่ ผลผลิต และคุณพิเศษของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความโดดเด่นทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น (Dugan, 1989 : 13-14) ดังนั้นความคงอยู่ของพื้นที่ชุ่มน้ำจะเป็นการดำรงอยู่ทั้งของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นๆ

สำหรับประเทศไทยมีความคุ้นเคย อยู่ร่วม และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อยังชีพ เช่น การทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และการใช้น้ำเพื่อการเกษตร น้ำประปา การประมงจับปลาและสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542 : 50) มีทั้งที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืด ประเภทแหล่งน้ำไหลและแหล่งน้ำนิ่ง ได้แก่ คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ น้ำตก หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ทะเลสาบ บึง พรุ ที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่เกษตรที่มีน้ำท่วมขัง และพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ได้แก่ ปากแม่น้ำ ชายหาด หาดเลน ป่าชายเลน ปะการัง โดยมีจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งน้ำจืดประเภท คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ มากที่สุด อย่างน้อย 25,008 แห่ง รองลงมา ได้แก่ ประเภททะเลสาบ หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน อย่างน้อย 14,128 แห่ง เนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่อย่างน้อย 36,616.16 ตารางกิโลเมตร (22,885,100 ไร่) คิดเป็นประมาณร้อยละ 7.5 ของประเทศ โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินโครงการศึกษาสำรวจ ทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำประเทศไทย โดยให้เป็นไปตามเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (ดูตารางที่ 2.1)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.1 แสดงประเภท จำนวนและเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย (แยกตามภาค)

ระบบภาค	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลางและภาคตะวันออก		ภาคใต้	
	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่
ทะเล ชายฝั่ง และปากแม่น้ำ	-	-	-	-	387	670.89	869	19,513.545
แม่น้ำ ลำธาร ลำห้วย คลอง ที่ราบน้ำท่วมถึง	5,461	1,116.74	8,053	1,091.54	8,380	163.56	3,114	393.067
บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ	4,573	1,678.46	6,168	836	2,228	2,352.86	1,159	3,643.173
หนองน้ำหรือที่ลุ่มชื้นแฉะ	539	26.05	368	49.79	750	142.19	336	4,916.097
ยังไม่ได้จำแนก	-	-	161	21.08	7	-	100	>1,000
รวม	10,573	2,821.25	14,750	1,999.53	11,752	3,329.5	5,578	28,465.880

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542: 50

จากตาราง 2.1 เมื่อพิจารณาพบว่า ภาคใต้มีลักษณะของระบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่หลากหลาย โดยเฉพาะระบบพื้นที่ชุ่มน้ำประเภททะเล ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำทำให้ภาคใต้มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชุ่มน้ำแตกต่างจากภาคอื่นๆ เนื่องจากภาคใต้มีเนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างน้อย 28,465.882 ตารางกิโลเมตร (17,791,176.25 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 39.48 ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ 5.55 ของพื้นที่ประเทศ โดยพื้นที่ชุ่มน้ำประเภททะเล ชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ แหล่งหญ้าทะเล และแหล่งปะการัง มีเนื้อที่มากที่สุดถึง 19,513.545 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ ที่ลุ่มชื้นแฉะ มีเนื้อที่ 4,916.097 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทบึงหรือทะเลสาบ มีเนื้อที่ 3,643.173 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ 393.067 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ชุ่มน้ำเหล่านี้อยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 29 แห่ง โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ประกอบด้วย ระบบนิเวศป่าชายเลน ที่เป็นแหล่งอพยพของนก แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียง แหล่งประมงที่สำคัญของประเทศ และยังเป็นแหล่งการตั้งถิ่นฐานของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำโดยอาศัยความสมบูรณ์ของพื้นที่โดยมีทะเลเป็นฐานทรัพยากรในการเลือกที่ตั้งชุมชน ซึ่งพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำที่อยู่ในอนุสัญญาที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ได้แก่ ปากแม่น้ำกระบี่ จ.กระบี่ ปากแม่น้ำตรัง จ.ตรัง และปากแม่น้ำกระบรี จ.ระนอง (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542 : 50.) จากตาราง 2.2 จะพบว่า พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงกว่า พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำตรังและกระบรี โดยพิจารณาจากจำนวนชนิดพันธุ์นก และปลา ซึ่งยังคงแสดงถึงความสมบูรณ์ทางธรรมชาติของพื้นที่ และมีความสำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชน

ตาราง 2.2 แสดงที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ (ตร.กม)	จำนวนชนิดพันธุ์	
				นก	ปลา
ปากแม่น้ำกระบี่	ปากแม่น้ำ หาดเลน ป่าชายเลน	อ.เมือง จ.กระบี่	114	221	50
ปากแม่น้ำตรัง	ปากแม่น้ำ หาดเลน ป่าชายเลน	อ.กันตัง จ.ตรัง	-	90	50
ปากแม่น้ำกระบรี	ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล	อ.เมือง จ.ตรัง	193.22	50	24

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542: 50

บริเวณปากแม่น้ำกระบี่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองและอำเภอเหนือคลองครอบคลุม 8 ตำบล ได้แก่ ไส้โต กระบี่น้อย คลองประสงค์ เหนือคลอง คลองเขม่า ตลิ่งชัน คลองขนาน และศรีบอยา ในบริเวณปากแม่น้ำกระบี่เป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำประกอบด้วยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำหลาย

ประเภทที่มีคุณค่าทั้งทางนิเวศวิทยา ได้แก่ แหล่ง หนองน้ำทะเลในบริเวณศรีบอยา, ที่ราบหาดทรายน้ำขึ้นถึง บริเวณแหลมสนและแหลมขาม, ป่าพรุพบส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ดในบริเวณตำบลดิ่งชัน และระบบนิเวศ ป่าชายเลนบริเวณ ต.คลองประสังข์หรือ เกาะกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่บริเวณเกาะกลางมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชนิดนกที่สำคัญของโลก บริเวณปากแม่น้ำอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีคุณค่าด้านการท่องเที่ยว และการให้การศึกษา เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองสามารถเดินทางได้สะดวกจึงมีความเหมาะสมทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการทำประมงชายฝั่งตลอดจนเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของ ชุมชนประมงพื้นบ้าน เรียกว่า ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง เป็นต้น

2.1.3 ความหมาย และประเภทของสิ่งแวดล้อม

ระบบสิ่งแวดล้อมมักจะใช้ในความหมายที่เหมือนกับระบบนิเวศแต่ในการใช้นั้นจะมี คำคุณศัพท์ของระบบนิเวศเป็นเครื่องชี้ว่าเป็นระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศใด เช่นระบบนิเวศ เกษตรก็อาจเรียกว่า ระบบสิ่งแวดล้อมเกษตร ซึ่งระบบนิเวศเมืองเป็นระบบสิ่งแวดล้อมเมือง (เกษม จันทรแก้ว, 2547: 55) ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในระบบนิเวศควรจะเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะ สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศ ซึ่งจากความหมายของระบบนิเวศ (Ecosystem) เป็น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมกับสิ่งแวดล้อม โดยไม่ว่าจะ เป็น สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเป็นโครงสร้างใน ระบบนิเวศ เป็นต้น

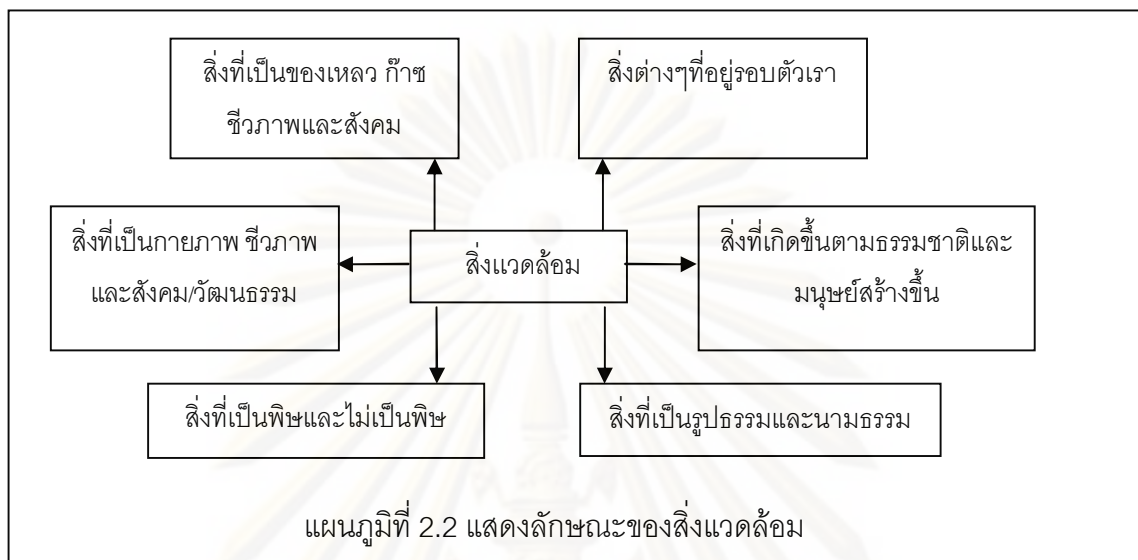
2.1.3.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้คำ นิยามของสิ่งแวดล้อม หมายความว่า สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัว มนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

สุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์ (สุภาภรณ์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550 : 2) ได้ให้ความหมาย สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ส่วนตัวเรา หมายถึง มนุษย์และกลุ่มสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ

เกษม จันทรแก้ว(เกษม จันทรแก้ว, 2547 : 55) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพ และสังคม ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพดังกล่าวคำนิยามจึงถูก เปลี่ยนแปลงไปให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นใหม่ คือ กลุ่มสรรพสิ่งที่มีชีวิต ไม่มีชีวิต เกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ มนุษย์สร้างขึ้น ที่อยู่ในรูปของแข็ง ของเหลว ก๊าซ เศรษฐกิจ สังคม และ สัมผัสด้วยอาการทั้ง

ห้ำ คือ รส กลิ่น สี เห็นได้ และสัมผัสได้ จากคำนิยามนี้ จะเห็นได้ว่าครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทุกแง่มุม ดังจะเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ถ้าได้พิจารณาลักษณะของสิ่งแวดล้อม (ดูแผนภูมิที่ 2.2)

ที่มา : เกษม จันทร์แก้ว, การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน, 2547 : 55

2.1.3.2 ประเภทของสิ่งแวดล้อม

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์ (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550 : 4-5) ได้อธิบายถึงประเภทของสิ่งแวดล้อม (Environment) โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

‘1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Natural Environment) หรือที่เรียกว่าทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจำแนกแยกย่อยได้ 2 พวก คือ

(1.1) สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตหรือชีวภาพ (Biotic Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะตัวโดยถูกควบคุมด้วยหน่วงทางพันธุกรรมหรือยีน เช่น สิ่งมีชีวิตกลุ่มพืชหรือผู้ผลิต ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ สิ่งมีชีวิตกลุ่มสัตว์หรือผู้บริโภค ได้แก่ ทรัพยากรสัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตกลุ่มจุลินทรีย์หรือผู้ย่อยสลาย ได้แก่ เชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส เป็นต้น

(1.2) สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตหรือกายภาพ (Abiotic Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็นได้ด้วยตา เป็นลักษณะสิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกควบคุมโดยหน่วงทางพันธุกรรมหรือยีน ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรอากาศ เป็นต้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีชีวิต มนุษย์นำไปใช้ประโยชน์สำหรับเป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีพและช่วยในการควบคุมชนิด ปริมาณและสัดส่วนของโครงสร้างของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในระบบนิเวศให้มีปริมาณและสัดส่วนที่เหมาะสม ส่วนสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่ไม่มีชีวิตมี

หน้าที่สนับสนุนให้สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตที่เป็นโครงสร้างของระบบนิเวศสามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่ในระบบนิเวศให้เป็นตามปกติ ได้แก่ บทบาทผู้ผลิต บทบาทผู้บริโภค และบทบาทผู้ย่อยสลาย

2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Environment) สามารถแยกได้ 2 พวกย่อย คือ

(2.1) สิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ (Bio-physical Environment) เช่น การตัดต่อหน่วยทางพันธุกรรมพืช การโคลนนิ่ง แพะ แกะ เพื่อใช้เป็นอาหารของมนุษย์ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งมีชีวิตทั้งสิ้น ดังนั้นจึงจัดเป็นสิ่งมีชีวิตหรือชีวภาพ (Biotic Environment) ส่วนสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น ถนน บ้าน สะพาน รถ เป็นต้น จัดเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ซึ่งสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และชีวภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นสร้างขึ้นมานำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยเป็นปัจจัยสี่และปัจจัยห้าทำให้มนุษย์มีคุณภาพในการดำรงชีพดีขึ้น

(2.2) สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือนามธรรม (Social or Abstract Environment) เช่น วัฒนธรรม กฎหมาย ศาสนา ประเพณี ค่านิยม จารีตประเพณี เป็นต้น จะเห็นว่าสิ่งแวดล้อมนี้ไม่สามารถจับต้องไม่ได้ แต่มนุษย์ใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อทำให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ สามารถอาศัยอยู่ในสังคมอย่างเป็นระเบียบ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางสังคมทำให้สังคมไม่เกิดปัญหาต่างๆ

ในขณะที่ เกษม จันทรแก้ว (เกษม จันทรแก้ว, 2547 : 60) ได้อธิบายถึงประเภทของสิ่งแวดล้อม (Environment) ว่าสิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เรียกว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural environment) เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ ดิน อากาศ แร่ เป็นต้น และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน เมือง ชุมชน ถนน วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี เสื้อผ้า เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก็คือทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง เพราะทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ แล้วมนุษย์เป็นผู้ดัดแปลงให้อยู่ในรูปของทรัพยากรสำเร็จรูปเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นจึงตีความหมายว่าสิ่งแวดล้อมมีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายในมิติต่างๆ กันไป เช่น มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละมิติขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ เป็นต้น

นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นสามารถแบ่งกลุ่มตามลักษณะของการดำรงชีวิตได้ 2 กลุ่ม คือ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ (Biotic environment) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต เช่น ต้นไม้ และสัตว์ และอีกกลุ่มหนึ่ง คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ ดิน น้ำ แร่ อากาศ ภูมิประเทศ เป็นต้น และอีกประเภทหนึ่งนั้นแบ่งทางพฤติกรรมการแสดงออก แต่ไม่สามารถจะเห็นได้ ซึ่งเรียกว่า สิ่งแวดล้อมนามธรรม (Social environment) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่มีใช้วัตถุ สิ่งแวดล้อมที่ทำ

หน้าที่และบทบาทเป็น วัฒนธรรม ประเพณี การเมือง ศาสนา กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ ต้องจินตนาการ และมีการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ จึงจะเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น ประเพณี พฤติกรรมทางศาสนา เป็นต้น

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem)

การศึกษาาระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) จำเป็นต้องอาศัยแนวความคิดจาก กรอบของนิเวศวิทยาโดยพิจารณาถึงมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยสี่มิติ คือ มิติทรัพยากร มิติ เทคโนโลยี มิติมนุษย์หรือชุมชน และมิติมลพิษสิ่งแวดล้อม และกรอบของระบบชุมชน กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชน โดยพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมใน การตั้งถิ่นฐานของชุมชน และยังรวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านกิจกรรมในการเกิดเป็นพลังงานและ กระบวนการผลิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพราะเชื่อว่าจะนำไปสู่การจัดการการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2.2.1 ความหมายของระบบนิเวศชุมชน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543 : 300) ได้แสดงแนวความคิดว่าระบบ นิเวศชุมชนเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างมนุษย์ (ที่เป็นชุมชน) กับ ระบบทรัพยากร โดยมนุษย์ใช้กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมสร้างเป็นวิถีชีวิต และถ่ายทอด ออกมาสู่รุ่นหลังต่อไปอย่างเป็นระบบ มนุษย์มีระบบในการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมในการผลิต ขณะเดียวกันระบบการผลิตนี้ได้หล่อหลอมเป็นวิถีชีวิตให้แก่ชุมชนนั้นๆ ด้วยจนกลายเป็นแบบแผนการ ปฏิบัติและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไปโดยทางการศึกษาและศักยภาพของชุมชนในการ ร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจำเป็นต้องมีความเข้าใจในระบบนิเวศชุมชนในพื้นที่ใดพื้นที่ หนึ่ง

จตุพล ปาคำ (จตุพล ปาคำ, 2542 : 78) ได้ให้ความหมายของระบบนิเวศชุมชนไว้ว่า ระบบ นิเวศชุมชนเป็นบริเวณพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่มีมนุษย์อยู่อาศัยร่วมกับองค์ประกอบทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มี ชีวิต ได้แก่ สัตว์ พืช ทรัพยากรดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ ฯลฯ องค์ประกอบทั้งหลายมีปฏิสัมพันธ์กันใน ลักษณะถ่ายทอดพลังงาน แลกเปลี่ยนวัตถุดิบ ทั้งรูปแบบการพึ่งพากัน การแข่งขัน ทำลายล้างซึ่งกัน และกัน หรือฝ่ายหนึ่งต้องอาศัยอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น โดยที่ความเป็นชุมชนนั้นเกิดจากสังคมมนุษย์มี การติดต่อสื่อสารและใช้ทรัพยากรร่วมกัน

ยงยุทธ ยุทธวงศ์ (ยงยุทธ ยุทธวงศ์, 2547 : 32) ได้ให้ความหมายของระบบนิเวศชุมชนไว้ว่า ระบบนิเวศชุมชนเป็นสภาพแวดล้อมในชุมชนทั้งดิน น้ำ อากาศ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนใน ชุมชน

ดังนั้นระบบนิเวศชุมชนเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เป็นสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยมนุษย์มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์

2.2.2 แนวคิดระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem)

โดยการวิเคราะห์ในกรอบของระบบนิเวศชุมชน (community ecosystem) จะพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และยังรวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านกิจกรรม และกระบวนการผลิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดย เกษม จันทรแก้ว (เกษม จันทรแก้ว, 2547 : 7-13) ได้อธิบายถึงมิติสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อให้ง่ายต่อการตีความสิ่งแวดล้อมให้เป็น จำนวน ตามบทบาทหน้าที่ ที่ชัดเจนซึ่งสามารถที่จะนำมาสร้างภาพสิ่งแวดล้อมเป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่ให้ขนาดตามบทบาท/หน้าที่ของสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ มิติสิ่งแวดล้อมในส่วนบทบาทหน้าที่ และมิติสิ่งแวดล้อมในส่วนโครงสร้างซึ่งมิติสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเภทจะมีความสัมพันธ์กัน โดยทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติสามารถแบ่งได้ภาพตามบทบาท/หน้าที่ออกมาเป็นสี่มิติ คือ 1. มิติทรัพยากร 2. มิติเทคโนโลยี 3. มิติมลพิษสิ่งแวดล้อม 4. มิติมนุษย์หรือชุมชน ดังนี้

2.2.2.1 แนวความคิดมิติสิ่งแวดล้อม

1) มิติทรัพยากร (resource dimension) หมายถึงทรัพยากรทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมในรูปของทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตของชุมชน โดยสิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากรยังสามารถตอบสนองของความต้องการชุมชนและยังเอื้ออำนวยความสะดวกสบายที่เรียกว่า คุณภาพชีวิต อีกด้วย และมิติสิ่งแวดล้อมทรัพยากรจะเป็นตัวกำหนดทั้งระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงให้คำนิยามและความหมายของทรัพยากร ดังนี้

(1.1) ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และให้ประโยชน์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด (Non-Exhausting Natural Resource) ได้แก่ อากาศ น้ำ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ (Renewable Natural Resource) ได้แก่ พืช สัตว์ ป่าไม้ ดิน เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมด (exhausting Natural Resource) ได้แก่ แร่ และน้ำมัน เป็นต้น

(1.2) ทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ประกอบด้วย ทรัพยากรชีวภาพ (Bio-physical Resource) และทรัพยากรเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic resource)

- ทรัพยากรชีวภาพ (Bio-physical Resource) เป็นทรัพยากรที่มนุษย์ได้นำมาดำเนินการเป็นวัตถุดิบผ่านกระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยี จนได้ผลผลิตที่ใช้ได้และให้

ประโยชน์แก่มนุษย์ เช่น ทรัพยากรเกษตร การใช้ที่ดิน การคมนาคม ประปา เมือง และชุมชน การชลประทาน เป็นต้น

- ทรัพยากรเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic resource) เป็นทรัพยากรที่เป็นลักษณะนามธรรมที่ไม่สามารถเห็นได้ เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย การศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น เหล่านี้ต้องใช้สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพเป็นตัวกำหนดทั้งสิ้น

2) มิติเทคโนโลยี (Technology Dimension) เป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการประยุกต์ความรู้ และประสบการณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้มนุษย์และสังคมมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย โดยแบ่งเทคโนโลยีเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นทฤษฎี หรือหลักการ (software) และส่วนที่เป็นอุปกรณ์ต่างๆ (Hardware) ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีความสัมพันธ์ และส่งเสริมกันและกัน ทั้งนี้สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมในมิติเทคโนโลยี อาจพิจารณาได้ในลักษณะของการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการต่างๆ และนำไปสู่การประยุกต์ และสร้างสรรค์อุปกรณ์ และเครื่องมือที่สามารถนำศักยภาพตามธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์เพื่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ มิติเทคโนโลยีสามารถพบเห็นได้ชัดเจนในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศิลปะพื้นบ้านซึ่งให้ความสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอันเป็นเอกลักษณ์ประจำของชุมชน

3) มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม (Waste and Pollution Dimension) เป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และเทคโนโลยี โดยเมื่อพิจารณาในส่วนของสิ่งแวดล้อมนั้น ของเสีย และมลพิษสิ่งแวดล้อมอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะตามสาเหตุการเกิด ได้แก่ มลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เกิดจากการขบถายของสิ่งมีชีวิต การย่อยสลายเน่าเปื่อยผุพังของซากสิ่งมีชีวิตที่สะสมในสิ่งแวดล้อม และมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ในลักษณะเศษเหลือจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งของเสีย และมลพิษอาจเกิดจากการสะสมในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

4) มิติมนุษย์หรือชุมชน และเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม (Human Dimension) อาจกล่าวได้ว่ามิติมนุษย์หรือชุมชน และเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อมเนื่องจากเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของมนุษย์ ครอบคลุมเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร, การศึกษา, การอนามัย และสาธารณสุข, เศรษฐกิจ, โบราณสถาน, สถานที่ประวัติศาสตร์ และศาสนา การเมืองการปกครอง, การท่องเที่ยวและนันทนาการ ซึ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งแวดล้อม คือ ก่อให้เกิดการบริโภค

และการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันการเกิดของเสียและมลพิษจากการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม

โดยความสัมพันธ์ระหว่างมิติสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความสมดุลธรรมชาติ ภัยและอันตรายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์และการพัฒนา และอื่นๆ เป็นต้น

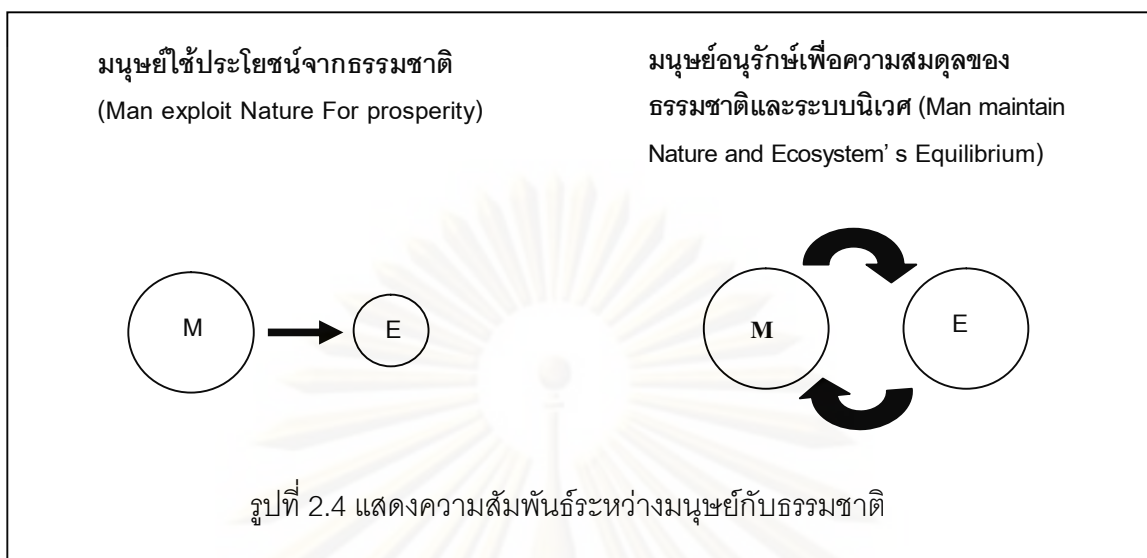
จากการศึกษาระบบนิเวศชุมชน สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชุมชน ประกอบไปด้วย ความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติในระบบนิเวศ เช่น คุณภาพ ปริมาณ และชนิดของสัตว์น้ำที่อยู่ภายในแหล่งน้ำพื้นที่ชุมชน สภาพพื้นที่ป่าชายเลนภายในพื้นที่ชุมชน การดำรงชีพของผู้คนในชุมชนที่ยังคงพึ่งพิงทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชน และปริมาณมลพิษสิ่งแวดล้อม ถ้าปริมาณทรัพยากรเหล่านี้ยังคงมีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่

2.2.2.2 แนวความคิดเมืองนิเวศ (Urban Ecology)

ณัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์ (ณัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์, 2548 : 50) ได้ทำการศึกษาการอยู่อย่างเมืองนิเวศ: มิติใหม่ของการพัฒนาเมืองโดยอธิบายเมืองนิเวศ (Urban Ecology) คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในการตั้งถิ่นฐาน และยังรวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านกิจกรรมในการเกิดเป็นพลังงานและกระบวนการผลิตของมนุษย์และธรรมชาติ

การศึกษาของ Hamdi Goethert (Hamdi and Goethert, 1997 : 3 อ้างใน ณัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์, 2548: 50) กล่าวถึงเมืองนิเวศ (Urban Ecology) ในมุมมองของการพัฒนาอย่างองค์รวมโดยให้คุณค่ากับความหลากหลายของระบบนิเวศและวัฒนธรรม โดยมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของภาพรวม ไม่ใช่ผู้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเท่านั้น เป็นการมองความสัมพันธ์ที่ต่างเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันมองทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีศูนย์กลาง และไม่แยกส่วนทั้งมิติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเรียกว่า แนวความคิดระบบนิเวศเชิงลึก (Deep Ecology) (ดูรูปที่ 2.4)

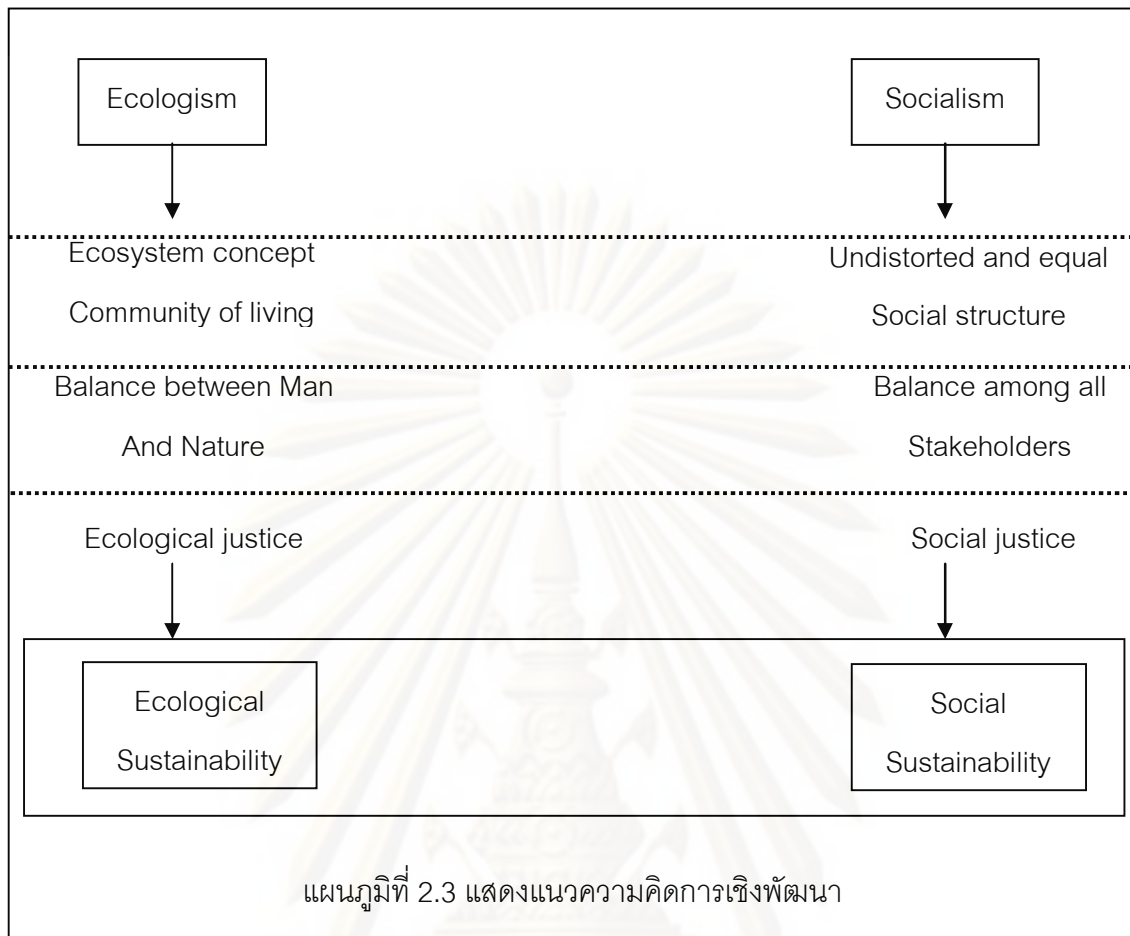
ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : อนุรักษ์ จารุวรรณพงศ์, การอยู่อย่างเมืองนิเวศ : มิติใหม่ของการพัฒนาเมืองโดยอธิบายเมืองนิเวศ (Urban Ecology), 2548 : 4.

นอกจากนี้ Hamdi Goethert (Hamdi and Goethert, 1997 : 9) ยังอธิบายถึงคุณลักษณะของแนวความคิดเชิงนิเวศ คือการสร้างสมดุลและความยั่งยืนของ 2 ส่วน คือความยั่งยืนเชิงนิเวศธรรมชาติ และความยั่งยืนทางสังคมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายสำคัญคือ การอยู่อย่างมีความสุขของมนุษย์

อนุรักษ์ จารุวรรณพงศ์ (อนุรักษ์ จารุวรรณพงศ์, 2548 : 4-5) อธิบายแนวความคิดเชิงนิเวศแบบองค์รวม ประกอบด้วย 3 ประการคือ แนวความคิดนิเวศวิทยาเชิงลึก แนวความคิดนิเวศวิทยาเชิงศาสนา แนวความคิดพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากแนวความคิดนิเวศวิทยาเชิงลึก เน้นความเข้าใจและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ในขณะที่นิเวศวิทยาเชิงศาสนาเข้าใจในแง่ของการปรับตัวของมนุษย์ ซึ่งแนวคิดทั้งสองจะช่วยเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติจิตวิญญาณเพิ่มเติมจากมิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อมซึ่งในการศึกษาครั้งนี้นำไปใช้ในการศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน

ที่มา : ญัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์, การอยู่อย่างเมืองนิเวศ : มิติใหม่ของการพัฒนาเมืองโดยอธิบายเมืองนิเวศ (Urban Ecology), 2548 : 5.

Hamdi Goethert (Hamdi and Goethert, 1997 : 15 อ้างใน ญัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์, 2548: 30) สรุปแนวคิดเมืองนิเวศโดยใช้เครื่องมือของกระบวนการการวางแผนเมืองเชิงนิเวศซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการดังนี้

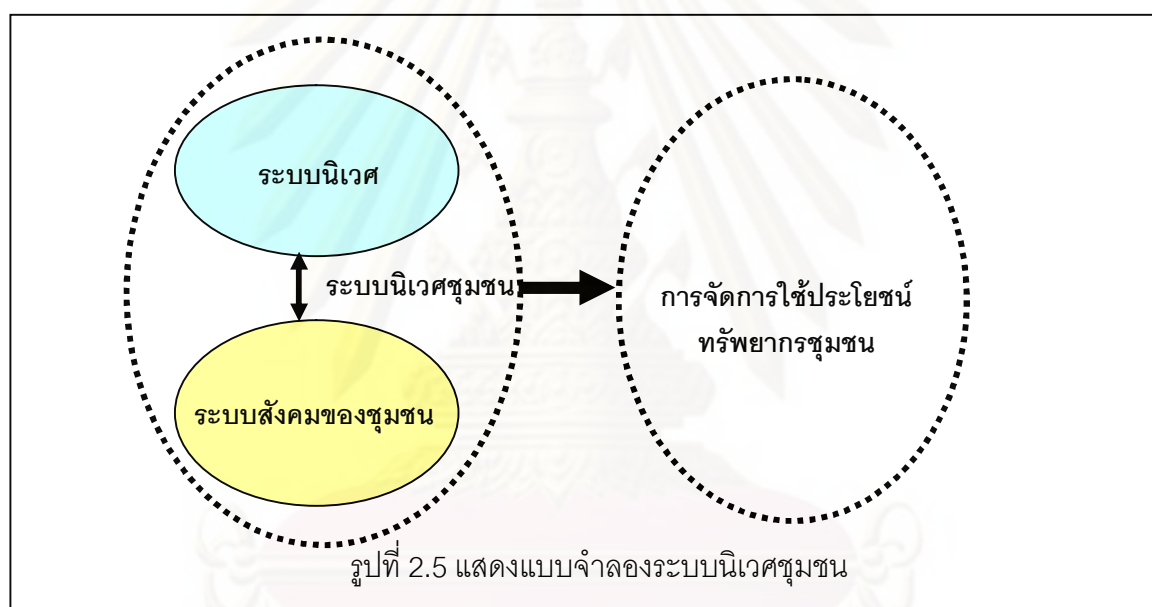
1) พิจารณาทั้งด้านมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในหนึ่งพื้นที่โดยลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นคือศูนย์กลางของการให้ความสำคัญ ดังนั้นแนวทางแก้ปัญหาจะมีลักษณะเฉพาะในแต่ละพื้นที่

2) แนวทางแก้ปัญหาจะเป็นไปอย่างสัมพันธ์กันกับการให้ความสำคัญเร่งด่วนและการตัดสินใจร่วมกันของคนในพื้นที่ ให้ความสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมเท่ากับมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ

3) เริ่มต้นในระดับท้องถิ่นโดยอ้างอิงอยู่บนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) แนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและคงรักษาความสมดุลของระบบนิเวศให้เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่แก้ปัญหาเพื่อหาประโยชน์จากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว

ดังนั้นจากการทบทวนของผู้วิจัยในการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยใช้กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมซึ่งเป็นการจัดการทางสังคมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา และได้สั่งสมสืบทอดกันมาเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดแบบแผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรโดยการจัดความสัมพันธ์ทั้งภายในและระหว่างชุมชนที่สะท้อนถึงความเอื้ออาทรต่อกันระหว่างคนในสังคมในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน (ดูรูปที่ 2.8)

ที่มา : จากการสรุปแนวความคิดของผู้ทำการวิจัย

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคม

ดังที่กล่าวมาข้างต้นในการศึกษาระบบนิเวศชุมชนจำเป็นต้องมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยแนวความคิดจากกรอบของนิเวศวิทยาโดยพิจารณาถึงมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยสี่มิติ คือ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมนุษย์หรือชุมชน และมิติมลพิษสิ่งแวดล้อม กับกรอบของระบบชุมชน กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชน ดังนี้

2.3.1 ความหมายของชุมชน

ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล (ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2549 : 25) ได้อธิบายและให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมซึ่งต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อความอยู่รอดในสภาพแวดล้อม

หรืออาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง อาจจะเป็น หมู่บ้าน เมือง นคร หรือมหานคร ซึ่งอาจใช้คำกลางว่า ชุมชน หมายถึงสถานที่ซึ่งคนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน และกระทำกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิต ในแง่สังคมวิทยาชุมชน ที่องค์ประกอบที่สำคัญสามอย่างคือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ การปะทะสัมพันธ์กัน ทางสังคม และความผูกพันร่วมกัน นั่นคือชุมชนประกอบด้วยบุคคลที่มีการปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และมีความผูกพันร่วมกันในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายสิ่ง

ในพจนานุกรม Oxford Advance Learner's Dictionary of Current English (Oxford Advance Learner's Dictionary of Current English, 1994: 170) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่ง มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีศรัทธา ความเชื่อ เชื้อชาติ การงาน หรือมีความรู้สึกนึกคิด ความสนใจที่คล้ายคลึงกัน มีการเกื้อกูลการเป็นอยู่ร่วมกัน

นอกจากนี้กาญจนา แก้วเทพ (กาญจนา แก้วเทพ, 2549 : 38) ยังมีการให้ความหมายของชุมชนในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดย กล่าวถึงชุมชนว่า ชุมชนหมายถึงองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง และปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

ส่วนพัชรินทร์ สิริสุนทร (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2550 : 38) กล่าวถึงชุมชนในความหมายว่า หมายถึงการอยู่รวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่งเพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีกลุ่มคนดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กร หรือสถาบันของชุมชน และกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้ชุมชนยังหมายถึง สังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้ และได้ตีความหมายของคำว่าชุมชน ในระดับเดียวกับคำว่า สังคมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการช่วยให้เข้าใจในความหมายของคำว่า ชุมชน ในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน เพราะคำว่าหมู่บ้าน สื่อความหมายให้เข้าใจถึงการกระจุกตัวของบ้านหลายบ้าน หรือหลายครัวเรือนในพื้นที่แห่งหนึ่งหรือในระบบนิเวศน์แห่งหนึ่ง และเป็นหน่วยสังคมขนาดเล็กที่สุด ที่สมาชิกของสังคมพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติ

จิตติ มงคลชัย (จิตติ มงคลชัย, 2549 : 35) กล่าวถึงชุมชนโดยสรุปว่าประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ การเมือง และการปกครอง รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันโดยไม่สามารถแยกจากกันได้

2.3.2 ประเภทของชุมชน

จากนิยามและความหมายที่นักวิชาการที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าชุมชน มีความหมายที่หลากหลาย และถ้ามองโดยรวมจะเห็นว่า มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ชุมชนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง

กันระหว่างสมาชิกโดยระบบสังคมของชุมชน กับพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน คือ แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)

จากความหมายโดยรวมของชุมชน หมายถึง หน่วยทางสังคมและกายภาพ อันได้แก่ ละครแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง มหานคร โดยชุมชนจะประกอบด้วย 3 ลักษณะดังนี้

- 1) อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์
- 2) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
- 3) มีความผูกพัน

จากนิยามแนวคิดและขอบเขตของชุมชนว่า ต้องประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการ คือ

- 1) กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่ หรือบริเวณหนึ่ง
- 2) สมาชิกมีการติดต่อกันทางสังคม
- 3) สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม
- 4) มีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อระบบนิเวศ
- 5) มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อใช้ประโยชน์

โดยทั่วไปชุมชนมีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ชุมชนเมือง และชุมชนชนบท มีตัวแปรมากมายที่ใช้แยกประเภทของชุมชนนี้ เช่น ขนาด ความหนาแน่น ลักษณะทางนิเวศวิทยา สถานะทางกฎหมาย ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นหลัก อย่างไรก็ตามการแยกนี้ยังไม่สามารถทำได้ชัดเจน เพราะตัวแปรหนึ่งอาจจะทำให้ชุมชนหนึ่งเป็นชุมชนเมืองในขณะที่ตัวแปรอีกตัวหนึ่งทำให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนชนบทก็ได้ (ดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2549 : 26-29)

Poplin (Poplin, 1972: 35 อ้างในดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล ดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2549: 28) พิจารณาความแตกต่างกันของชุมชน 2 ประเภทดังนี้

1) ความแตกต่างด้านประชากร พิจารณาขนาดของประชากร และการพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากร

2) ความแตกต่างทางด้านนิเวศวิทยา พิจารณาจากลักษณะพื้นที่โดยรอบ (Hinterland) ของชุมชน โดยมีหลักว่าถ้าเป็นชุมชนชนบท พื้นที่โดยรอบจะเล็กและไม่ได้รับการพัฒนา ถ้าเป็นชุมชนเมืองพื้นที่โดยรอบจะใหญ่และได้รับการพัฒนา ซึ่งพื้นที่โดยรอบหรือ Hinterland สามารถอธิบายได้โดยการมองจากทางด้านประชากรและนิเวศวิทยา ซึ่งเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับจำนวนผู้อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่อยู่รอบชุมชน ขนาดและรูปร่างของพื้นที่โดยรอบนั้น

การแบ่งประเภทของชุมชนโดยพิจารณาจากลักษณะของบริเวณพื้นที่โดยรอบ จำเป็นต้องดูความสัมพันธ์ของประชากรที่อยู่ในบริเวณโดยรอบกับชุมชนที่กำลังพิจารณาอยู่ ความสัมพันธ์อาจอยู่ใน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) มีการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับพื้นที่โดยรอบ ซึ่งอาจแสดงด้วยการเดินทางเข้ามา การเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูงที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนศูนย์กลางโดยประชากรที่มาจากพื้นที่โดยรอบ

2) มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองกับพื้นที่โดยรอบที่ทำการค้าและเกษตรกรรมอยู่

3) เกี่ยวข้องกับอิทธิพล เนื่องจากการเกิดขึ้นของสื่อสารมวลชน ชุมชนเมืองมักจะมีอิทธิพลไกลเป็นบริเวณกว้าง ในเรื่องเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและความรู้

Wirth (Wirth, 1938: 110) บอกว่าลักษณะที่เป็นเมืองนั้นประกอบด้วยประชากรขนาดใหญ่ ความหนาแน่นของประชากรสูง และความหลากหลายของประชากรเมือง จากงานของ Louis Wirth อาจเข้าใจได้ว่าเป็นชนบท (Rurality) นั้นน่าจะมีความเหมือนของประชากร (Homogeneity of Population) การมีความสัมพันธ์ขั้นปฐมภูมิมากกว่าขั้นอื่น และการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ โดยมีนักวิชาการเสนอว่าความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทมี 5 ลักษณะดังนี้

- 1) การไม่รู้ว่าใครเป็นใคร เป็นชุมชนเมืองมากกว่าชุมชนชนบท
- 2) การแบ่งงานกันทำในชุมชนเมือง มีมากกว่าในชุมชนชนบท
- 3) ความหลากหลายของประชากร และองค์กรตลอดจนสมาคมต่างๆในชุมชนเมืองมีมากกว่าชุมชนชนบท
- 4) ความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง เป็นแบบไม่เป็นกันเองและถูกกำหนดอย่างเป็นทางการ
- 5) คนในชุมชนเมืองจะถูกจัดอันดับสถานะทางสังคม โดยดูจากข้าวของเครื่องใช้ที่แสดงฐานะภายนอกที่มองเห็น

2.3.3 ระบบความสัมพันธ์ วิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมของชุมชน

Poplin (Poplin, 1972: 35 อ้างในดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2549: 35) โดยมองชุมชนใน 3 สถานะคือ

1) ชุมชนในฐานะหน่วยทางภูมิศาสตร์ (Community as Territorial Unit) โดยเห็นว่าอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน นั่นคือสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้ง และศักยภาพในการเจริญเติบโตของชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนก็มีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากการปรับตัวของคนอื่นเนื่องมาจากวัฒนธรรมให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์

2) ชุมชนในฐานะหน่วยของการจัดองค์กรทางสังคม (Community as a Social Organization Unit) ชุมชนเป็นระบบสังคมหนึ่ง ประกอบด้วยระบบย่อยๆซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ของสังคม การควบคุมทางสังคม การมีส่วนร่วม

ร่วมในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การผลิต การบริโภค และการกระจายสินค้าและบริการภายในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังถูกมองว่าเป็นโครงข่ายการปะทะความสัมพันธ์กันทางสังคมอีกด้วย การติดต่อสัมพันธ์กันจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคล กลุ่ม และสถาบันทางสังคมต่างๆ ถ้าความสัมพันธ์นั้นเกิดขึ้นระหว่างบุคคล และกลุ่ม สถาบันที่อยู่ในชุมชนหรือในระดับเดียวกัน เรียกว่า การเชื่อมโยงในแนวราบ (Horizontal Ties) และถ้าความสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างบุคคล กลุ่ม และสถาบันต่างระดับกัน เรียกว่า การเชื่อมโยงในแนวตั้ง (Vertical Ties) การปฏิสัมพันธ์กันในระดับชุมชนจะอยู่ใน 3 รูปแบบ คือ การร่วมมือกัน (Cooperation) การแข่งขัน (Competition) และความขัดแย้ง (Conflict)

3) ชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตใจและวัฒนธรรม (Community as a Psycho-culture Unit) เกิดความรู้สึก Community Sentiment หรือรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงเกิดความรู้สึกผูกพันร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ทั้งนี้เพราะสมาชิกของชุมชนมีค่านิยม กฎเกณฑ์ทางสังคม และเป้าหมายร่วมกัน

สุรวุฒิชัย เวชพิทักษ์ (สุรวุฒิชัย เวชพิทักษ์, 2533 : 12-13) เสนอว่า ชุมชนจะมีระบบความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับ 3 ระบบย่อยๆ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กลายเป็นโครงสร้างที่ทำให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ ระบบย่อยทั้ง 3 ได้แก่

1) ระบบการผลิต หรือระบบการทำมาหากิน
2) ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย ครอบครัว เครือญาติ ชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

3) ระบบความเชื่อ ประกอบด้วย ศาสนา คุณค่า และพิธีกรรม ที่เป็นการผสมผสานระหว่างศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม

ชุมชนถือเป็นระบบสังคมหนึ่งที่จะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยการจัดการชุมชนและการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล กลุ่ม สถาบันต่างๆ ในชุมชน กลายเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมขึ้นในชุมชนที่สอดคล้องสภาพภูมิศาสตร์ ระบบการผลิตในสังคม ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน และระบบศาสนาและความเชื่อ หรือเรียกได้ว่าเกิดเป็น วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมด้วย

กิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตามระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและเป็นตัวสะท้อนให้เห็นวิถีชุมชนนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1) กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ (Sacred Activities) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความเคารพศรัทธาในสิ่งบางสิ่งของมนุษย์

(1.1) ความเคารพในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

(1.2) ความเคารพในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

(1.3) ความเคารพในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2) กิจกรรมทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ (Profane Activities) หมายถึง กิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากความเคารพศรัทธา เป็นต้น

2.4 แนวความคิดกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลาม

จากการที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่ประชาชนทั้งหมดยึดถือและนับถือศาสนาอิสลาม มีหลักการสำคัญที่สามารถสรุปในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ ในการรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยความพอเพียงเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป ดังนี้

2.4.1 แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม

นิเลาะ แวกูเซ็ง (นิเลาะ แวกูเซ็ง, 2548: 10.) ได้อธิบายวัฒนธรรมอิสลาม และสรุปได้ดังนี้ เป็นวัฒนธรรมแห่งการศรัทธาในพระเจ้า เพราะมุสลิมมีความเชื่อว่า อัลเลาะห์ คือผู้สร้างจักรวาล และเป็นที่ยิ่งของทุกสรรพสิ่ง ทำให้มุสลิมมีความมั่นใจ และส่งผลให้ชาวมุสลิมมีความกล้าหาญ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันมากยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมอิสลามที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การให้คำแนะนำ การห้ามปรามในสิ่งที่เลวร้าย และการกำชับสิ่งในสิ่งที่ดี การปรึกษาหารือเป็นหลักการสำคัญในอิสลาม เพราะการปรึกษาหารือได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวมุสลิม เป็นการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ การมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ และการปรับปรุงฟื้นฟู เนื่องจากหลักคำสอนทางอิสลามที่สอนให้มุสลิมมีความรับผิดชอบสูงและพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ ดังนั้นมุสลิมจึงมุ่งปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้อง หรือสิ่งที่ดีงาม และตระหนักว่าการปฏิบัติในสิ่งดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการปรึกษาหารือ

การตักเตือนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นการกำชับในสิ่งที่ดี และห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วร้าย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในอิสลาม การแก้ไขและกล่าวตักเตือนในสิ่งที่ผิด ถือเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิม และหน้าที่ในการแก้ไขในสิ่งที่ผิดจะยิ่งมีมากขึ้นเมื่อผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอำนาจหรืออิทธิพล นั่นคือ ผู้นำที่ต้องตระหนักในเรื่องการแก้ไขในสิ่งที่เลวร้าย การมีส่วนร่วมและการตักเตือนในสิ่งที่ผิด เป็นลักษณะสังคมแบบทหารในสมัยยุคกำเนิดศาสดาที่มีการสืบทอดกันมา โดยชาวมุสลิมจะต้องเชื่อฟังผู้นำของพวกเขา คือ ศาสดามูฮัมหมัด

วัฒนธรรมอิสลามนอกจากเป็นวัฒนธรรมการรักใคร่ปรองดองกันและร่วมมือต่อกันแล้ว ยังเป็นวัฒนธรรมที่มีความเมตตาของเพื่อนมนุษย์รวมทั้งต่อสัตว์โลก คำสอนอิสลามช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและชุมชน ให้เกิดความรู้สึกของความเป็นพี่น้องเดียวกัน ตามที่

ศาสดามูฮัมหมัดกล่าวว่า ไม่มีผู้ใดในหมู่มุสลิมเป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ นอกจากเขาจะรักพี่น้องของพวกเขา เขามีเพื่อนเขารักตัวของเขาเอง

ความรู้สึกในเรื่องความเป็นพี่น้องไม่เพียงเป็นคำสอนของอิสลามที่เรียบง่ายแล้ว ยังเป็นสัจธรรมของชีวิต การรักใคร่ปรองดองและการเห็นอกเห็นใจต่อกันของมุสลิมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ นอกเหนือจากการเคารพภักดีต่ออัลเลาะห์ ความรู้สึกร่วมในการเห็นอกเห็นใจได้รับอิทธิพลจากการศรัทธาต่ออัลเลาะห์ และความศรัทธาต่อผลตอบแทนในวันสิ้นโลก คำสอนอิสลามกำชับให้มุสลิมมีความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่งในโลก

นอกจากนี้คำสอนอิสลามให้ความสำคัญต่อทุกสรรพสิ่งที่นอกเหนือจากมนุษย์ ในที่นี้รวมถึงสัตว์และสิ่งแวดล่อม โดยเชื่อว่าการเอาใจใส่ และความรักที่มุสลิมแสดงต่อสัตว์โลกมาจากพื้นฐานความศรัทธาที่ว่า ทุกสรรพสิ่งเป็นของอัลเลาะห์ และมนุษย์เป็นตัวแทนของพระองค์ที่ถูกส่งมาเพื่อปฏิบัติภารกิจในโลกนี้ ซึ่งหมายความว่า มนุษย์มีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล่อม แต่มนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะทำลาย

ลักษณะของวัฒนธรรมอิสลามที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่งคือ วัฒนธรรมความยุติธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งที่สำคัญของอิสลามจึงก่อให้เกิดกำหนดกฎหมายที่เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ เป็นกฎหมายที่เด็ดขาดไม่ก้าวก่ายความเป็นส่วนตัว ความไว้วางใจเป็นพฤติกรรมที่พบทั่วไปในหมู่มุสลิม ความไว้วางใจต่อกันจะเกิดในสองลักษณะ คือระหว่างผู้นำกับผู้ตามและระหว่างผู้ตามด้วยกัน ซึ่งความไว้วางใจเกิดจากความซื่อตรง และคำสอนอิสลามยังให้ความสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลอีกด้วย

นอกจากนี้คำสอนอิสลามยังให้ความสำคัญว่าความสุรุษสุร่ายไม่ถือเป็นวิถีของมุสลิม แม้ว่าจะมีมุสลิมจำนวนมากไม่มีโอกาสได้ใช้ความมั่งคั่ง โดยส่งเสริมหลักความพอดีในการใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งความสะดวกสบาย อิสลามจะตำหนิในเรื่องความมั่งคั่งมั่งมี จากที่มุสลิมเคยชินกับการมีชีวิตอยู่ในทะเลทราย จึงไม่ได้รับความสะดวกสบาย ความยากลำบากที่พบในชีวิตประจำวัน นอกจากจะทำให้มีความอดทนในการเผชิญกับปัญหา ยังก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความอดทน และความบากบั่น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามสามารถตั้งที่กล่าวมาสรุปประเด็นได้ ดังนี้

- 1) วัฒนธรรมอิสลามจะเน้นเรื่องการศรัทธาต่ออัลเลาะห์ และการศรัทธาต่อวันสิ้นโลก
- 2) วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมซึ่งจะสำเร็จได้ ต้องอาศัยการร่วมปรึกษาหารือกัน การแนะนำและการแก้ไขในสิ่งที่ผิด และการเชิญชวนการทำดี
- 3) วัฒนธรรมอิสลามเป็นวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมของการมีวินัย
- 4) วัฒนธรรมอิสลามเป็นวัฒนธรรมการรักใคร่ปรองดองกันและร่วมมือต่อกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและชุมชน ให้เกิดความรู้สึกของความเป็นพี่น้อง

5) วัฒนธรรมอิสลามให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และระหว่างผู้ตามด้วยกัน โดยให้ความเคารพต่อผู้นำในลักษณะระบบอาวุโส

6) วัฒนธรรมอิสลามเน้นเรื่องความมั่งคั่งในการใช้ทรัพยากรของอัลเลาะห์ การมีจุดยืนร่วมกัน ความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง ความอดทน และความบากบั่น

จากลักษณะวัฒนธรรมอิสลามที่มุสลิมยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลามที่อัลเลาะห์ได้บัญญัติไว้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้แก่ หลักการศาสนาอิสลามในคัมภีร์อัลกรุอานมีบทบัญญัติดังนี้

2.4.2 กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางอิสลาม

1) หลักศาสนาทางอิสลาม

นิเลาะ แวกูเซ็ง (นิเลาะ แวกูเซ็ง, 2548 : 10) ได้สรุป และอธิบายหลักการคำสอนอิสลามจากคัมภีร์อัลกรุอาน ฟิงมีหลักการปฏิบัติ 5 ประการ คือ

- 1) การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ (พระผู้เป็นเจ้า) และมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของพระองค์
- 2) ดำรงละหมาด 5 เวลาในแต่ละวัน
- 3) จ่ายซะกาตให้ผู้มีสิทธิได้รับ
- 4) ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นเดือนในการถือศีลอดของชาวมุสลิม
- 5) บำเพ็ญฮัจญ์ ณ ประเทศมักกะสำหรับผู้ที่มีความสามารถ

จากหลักข้างต้น 5 ประการ คือหลักที่สามารถรักษาวัฒนธรรมของมุสลิมได้อย่างเข้มแข็ง ในบรรดาหลักการดังกล่าวทั้งหมด หลักการที่สำคัญที่สุดคือ การละหมาดวันละ 5 เวลา จะทำให้ผู้ทีละหมาดได้ระลึกถึงอัลเลาะห์ และวันสิ้นโลก นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสได้ขอภัยโทษในความผิดทั้งมวลที่ก่อไว้ด้วย

ในขณะที่การจ่ายซะกาต เป็นความรู้สึกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้รู้จักถึงความเสียสละหรือการอุทิศ รวมทั้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็นการฝึกควบคุมวินัยในตนเอง เพราะในระหว่างถือศีลอดมุสลิมสามารถรับรู้ถึงความยากลำบาก และความต้องการของผู้ยากจน ทำให้มุสลิมมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น และเชื่อว่าศาสดามุฮัมมัด คือบุคคลที่มีความเมตตา และยิ่งมีความเมตตาเมื่ออยู่ในเดือนรอมฎอน

นอกจากนี้การประกอบพิธีฮัจญ์ เชื่อว่าเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างมุสลิม กับศาสดาเป็นการแสดงถึงความศรัทธาและคุณค่าของความยุติธรรม ความเมตตา ความกรุณาและความรู้สึกถึงความเสมอภาคในหมู่มุสลิมทั่วโลก ซึ่งหลักการทั้ง 5 ประการข้างต้นเปรียบเสมือนตัวชี้วัดถึงความคงอยู่ของ

วัฒนธรรมอิสลามที่เข้มแข็ง โดยวัฒนธรรมมุสลิมจะดำรงรักษาไว้ด้วยหลักอิสลามทั้ง 5 ประการซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมุสลิม

นอกจากนี้ ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก, 2548 : 78) ได้สรุปหลักศรัทธาซึ่ง 6 ประการดังนี้

- 1) เชื่อมั่นในพระอัลเลาะห์
- 2) เชื่อมั่นในเทวทูตต่างๆ
- 3) เชื่อมั่นในคัมภีร์ของอัลเลาะห์
- 4) เชื่อมั่นในศาสนทูตของอัลเลาะห์
- 5) เชื่อมั่นในวันสิ้นโลก
- 6) เชื่อมั่นในกฎของอัลเลาะห์ทั้งทางดี และทางร้ายเป็นผู้กำหนดและมาจากพระองค์ทั้งสิ้น

จากหลักศรัทธาข้างต้นทั้ง 6 ประการที่มุสลิมทุกคนจะต้องมีความเชื่อ และยึดมั่นถือมั่นเพื่อยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดไม่ใช่เพื่อโลกปัจจุบัน แต่เพื่อโลกหน้าคือโลกหลังความตายที่นำไปสู่สวรรค์

นอกจากนี้ ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย ขนบดี (ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย ขนบดี, 2550 : 16) อธิบายหลักการของศาสนาอิสลามของชุมชนเกาะล้านตาใหญ่ที่ผู้คนภายในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีหลักในการดำเนินชีวิตของมุสลิมจะต้องเป็นผู้รักษาดูแลอนาคตคือเก็บรักษาและใช้สอยทรัพยากรแต่พอเพียงเพื่อให้ชนรุ่นต่อไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่มีหลักการสำคัญในการดำเนินชีวิตของมุสลิม ได้แก่ หลักหะลาล (Halal) คือ การอนุมัติหรืออนุญาตในสิ่งที่เพียงพอสำหรับความจำเป็น และหลักหะรอม (Haram) คือ การงดเว้นหรือห้ามการกระทำต่าง ๆ เช่น ห้ามการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ห้ามบริโภคสุกร ห้ามเล่นการพนัน ห้ามมีเพศสัมพันธ์เสรี และห้ามรับหรือจ่ายดอกเบี้ย เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็นอิสลามจะห้ามแต่เพียงสิ่งที่ไม่จำเป็น แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้จัดเตรียมทางออกที่ดีกว่าและสะดวกกว่าให้แก่มนุษย์ เพราะอัลเลาะห์มิได้ปรารถนาที่จะสร้างความยุ่งยากลำบากให้แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่พระองค์ประสงค์ความง่ายที่ดี ทางชี้แนะ และความเมตตาสำหรับมนุษย์

นอกจากหลักทางศาสนาอิสลามที่มุสลิมต้องยึดมั่นถือมั่นแล้ว การเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์จะต้องมีจริยธรรมหรือกฎเกณฑ์ของมุสลิม ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดความสัมพันธ์ภายในสังคมมุสลิม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักทางศาสนาอิสลาม ดังนี้

2.4.3 จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม

ชมรมผู้บริหารมัธยมศึกษาเขตหนองจอก (ชมรมผู้บริหารมัธยมศึกษาเขตหนองจอก, 2544 : 180-197) ได้ อธิบายมารยาทอิสลาม คือ การแสดงกิริยาต่อผู้อื่นโดยเป็นไปตามบัญญัติอิสลาม ตัวอย่างเช่น มารยาทต่อเพื่อนบ้าน มารยาทต่อชนทั่วไป เป็นต้น

1) มารยาทต่อเพื่อนบ้าน

เพื่อนบ้าน คือผู้ที่มีบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน หรืออยู่ห่างกัน แต่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ผู้ เป็นเพื่อนบ้านก็มีสิทธิที่จะได้รับจากเรา และเราก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านด้วยมารยาทที่ดี มารยาทที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน ได้แก่

(1.1) จะต้องทำดีกับเพื่อนบ้าน ให้การช่วยเหลือเขา ไปเยี่ยมเขาเมื่อเขาเจ็บป่วย แสดง ความยินดีกับเขาเมื่อเขาได้รับสิ่งที่ดี แสดงความเสียใจและปลอบใจเขาเมื่อเขาปราบทุกข์ภัย และ ได้รับความเดือดร้อน ให้การสนับสนุนเขา พุดจากับเขาโดยดี ฯลฯ

(1.2) ไม่ทำร้ายต่อเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะด้วยคำพูด หรือการกระทำก็ตาม

(1.3) ให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนบ้าน

(1.4) ให้เกียรติต่อเพื่อนบ้าน มีความรู้สึกเกรงอกเกรงใจเขา โดยอยู่ในหลักบัญญัติ อิสลาม ขณะเดียวกันก็ต้องให้คำแนะนำตักเตือนกัน

2) มารยาทของมุสลิมต่อมุสลิม

มุสลิมเป็นพี่น้องกัน เป็นลักษณะความเป็นพี่น้องแบบเครือญาติ และเป็นพี่น้องกันทางการนับ ถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมแต่ละคนมีสิทธิที่จะได้รับ และมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และสรุปหน้าที่มุสลิมที่ จะต้องปฏิบัติต่อกันได้ดังนี้

(2.1) ดูแลเยี่ยมเยียนเมื่อเจ็บป่วยไม่มิ่งดูตาย

(2.2) ให้คำแนะนำ ในเมื่อมีการขอคำปรึกษา

(2.3) ให้พี่น้องมุสลิมได้รับดังที่เขาได้รับ และรังเกียจที่จะให้พี่น้องของเขาประสบดังที่เขา รังเกียจที่ให้สิ่งนั้นมาประสบแก่ตัวเขา

(2.4) ให้การช่วยเหลือพี่น้องมุสลิม และอย่าได้ทอดทิ้งเขา

(2.5) ไม่กดขี่ข่มเหง และสร้างความเดือดร้อน ใสร้ายป้ายสี เป็นมิตรกับผู้ที่จ้องทำร้าย ต่อพี่น้องมุสลิม

(2.6) ไม่ทอดทิ้งไม่ให้ความช่วยเหลือพี่น้องมุสลิม

3) มารยาทต่อชนทั่วไป

อิสลามเป็นศาสนาสากล ซึ่งมุ่งเน้น เสริมสร้าง ความสันติสุขให้เกิดขึ้นภายในโลกและให้ อิสรเสรีแก่ทุกคนในการนับถือนศาสนา ขณะเดียวกันก็ให้พุดจากันโดยใช้เหตุผลและวจาที่สุภาพ

จากหลักการทางศาสนาอิสลามที่มีหลักคำสอนให้มุสลิมมีการดำเนินชีวิตในสิ่งที่เพียงพอสำหรับความจำเป็น และใช้สอยทรัพยากรอย่างพอเพียงเพื่อลูกหลานได้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

2.4.4 บทบาทของผู้นำอิสลาม (โต๊ะอิหม่าม)

บทบาทของโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดตามพระราชบัญญัติองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามบทบัญญัติ มาตรา 30(1) บทบัญญัติว่าคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีโต๊ะอิหม่ามเป็นประธานมัสยิด มีลักษณะดังนี้

- 1) คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของอิหม่ามตามบทบัญญัติมาตรา 31 ดังต่อไปนี้
 - (1.1) อ่านคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกต้อง
 - (1.2) สามารถนำการปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
 - (1.3) มีความสามารถแสดงธรรมได้
 - (1.4) เป็นผู้นำประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก
- 2) บทบาท และอำนาจหน้าที่ประจำมัสยิดตามบทบัญญัติมาตรา 35 มีดังต่อไปนี้
 - (2.1) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย
 - (2.2) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (2.3) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย
 - (2.4) สนับสนุนในการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
 - (2.5) พิจารณารับมุสลิมเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด
 - (2.6) อบรมสั่งสอนให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด
 - (2.7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับการร้องขอ
 - (2.8) ดูแลดวงจันทร์ และแจ้งผลดวงจันทร์ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เพื่อกำหนดเดือนรอมฎอนหรือเดือนถือศีลอด
 - (2.9) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

บทบาทของโต๊ะอิหม่ามภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่นอกจากเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์กรศาสนาอิสลามแล้ว ยังมีบทบาทในระบบการบริหารกิจการอิสลามภายในพื้นที่ชุมชน มีหลักการดังนี้

2.4.5 ระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลาม

องค์กรบริหารมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ (การบริหารกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย, 2535 : 1-10) ดังนี้

1) ระดับท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประกอบด้วยอิหม่าม (ผู้นำผู้ปกครอง) คอเต็บ (ผู้ทำหน้าที่เทศนา) บิหลัน (ผู้ทำหน้าที่อะซาน) และกรรมการ สำหรับตำแหน่งอิหม่าม คอเต็บ และบิหลันจะดำรงตำแหน่งถาวรตลอดชีวิต และตำแหน่งกรรมการมีวาระบริหารคราวละ 4 ปี

2) ระดับจังหวัด ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยอิหม่ามมัสยิดต่างๆในจังหวัดจะคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพื่อควบคุมมัสยิดในจังหวัดของตน มีวาระการบริหาร 6 ปี

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน

2.5.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชุมชน

อานันท์ กาญจนพันธ์ (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2543 : 320) ได้เสนอกรอบแนวความคิดของการจัดการทรัพยากรของชุมชนว่า บทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรจะมองชุมชนอยู่ในระดับที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดข้างต้น โดยแบ่งแนวคิดในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนได้ 4 ประการดังนี้

1) การจัดการทรัพยากรในเชิงอรรถประโยชน์ เป็นแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดหลักเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่เน้นความเข้าใจระบบนิเวศธรรมชาติ ซึ่งมักจะแยกเฉพาะในด้านที่เป็นรูปธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมกายภาพเท่านั้น ขณะที่มองข้ามความหมายของธรรมชาติในด้านจิตใจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม จึงถือได้ว่าเป็นการมองข้ามธรรมชาติแบบแยกส่วน โดยสามารถแยกระบบธรรมชาติออกจากระบบสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน หรือระบบธรรมชาติไม่เกี่ยวข้องหรือขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมใดๆ เป็นการควบคุมธรรมชาติด้วยเทคโนโลยี ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆจึงเป็นการสร้างเครื่องมือขึ้นมาจัดการกับการใช้ให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด ทั้งเครื่องมือที่เป็นกฎเกณฑ์ และเป็นเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวคือ กลไกกลางของระบบสังคมนั้นหมายถึง ระบบตลาดและระบบรัฐ มากกว่ากลไกทางสังคมย่อยๆหรือชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากแนวคิดนี้จะแยกระบบธรรมชาติและระบบสังคมออกจากกันดังนั้นระบบทั้งสองจะมีความสัมพันธ์กันได้จะต้องมีกลไกของรัฐและกลไกตลาดมาควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างระบบทั้งสอง ซึ่งเป็นกลไกจากภายนอก ที่ไม่ใช่กลไกภายในของระบบใดระบบหนึ่ง

ดังนั้นแนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่ไม่สนใจและยอมรับกฎเกณฑ์ภายในระบบสังคมย่อยๆที่มีชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งพาอาศัยและผูกติดอยู่กับธรรมชาติจนถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเดียวกัน ทำให้แนวความคิดการจัดการทรัพยากรในเชิงอรรถประโยชน์แทบจะมองไม่เห็นความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นในการร่วมกันจัดการทรัพยากรแต่อย่างใด

2) การจัดการทรัพยากรในเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นการจัดการทรัพยากรเชิงจิตสำนึก เพราะมีพื้นฐานอยู่ที่วิถีคิดแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม โดยการมองระบบสังคมและสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งถือว่ามีปฏิสัมพันธ์กันภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่เฉพาะที่ใดที่หนึ่ง ในระบบนิเวศที่ต่างกัน อย่างหลากหลายโดยมีจิตสำนึกทางวัฒนธรรมและความมีเหตุผลของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ทำหน้าที่เสมือนกลไกในการปรับตัวของชุมชนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพและความมั่นคงของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และแนวความคิดนี้ให้ความสำคัญอย่างมากกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมองในมิติของพื้นที่ สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นหมายถึง ทั้งระบบความคิด จิตสำนึก กระบวนการ คีลธรรม ระบบคุณค่า และพฤติกรรมซึ่งแสดงออกผ่านการจัดการเชิงระบบชุมชนในกิจกรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตด้านต่างๆที่เชื่อมโยงกับบริบทและเงื่อนไขของพื้นที่ในระบบนิเวศ ซึ่งเป็นการปรับตัวของชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศในท้องถิ่น ทั้งที่แสดงออกผ่านการปรับตัวของพฤติกรรม และกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของส่วนรวมขึ้นมาใหม่ ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถดำรงชีพอยู่ร่วมกับทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน

3) การจัดการทรัพยากรในเชิงสถาบัน เป็นแนวความคิดนี้มีพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติและระบบสังคมของชุมชนไม่แตกต่างจากแนวคิดที่สองมากนัก ตรงที่เห็นว่าระบบทั้งสองดำรงอยู่ร่วมกันได้ แต่ในเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์นั้นจะมีมุมมองเพิ่มจากเงื่อนไขเชิงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนกลไกกำหนดความสัมพันธ์ตามแนวความคิดที่สองแล้วแนวความคิดนี้ยังให้ความสำคัญกับเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์เชิงสถาบัน ซึ่งไม่ได้ผูกติดอยู่กับชุมชน หรือมีอยู่แล้วในหน่วยของชุมชน

ดังนั้นแนวความคิดนี้จึงไม่เห็นด้วยกับความคิดแบบชุมชนนิยมทั้งหมดตามแนวความคิดที่สอง โดยเฉพาะในแง่ที่มอง การจัดการทรัพยากรส่วนรวมเป็นสำนึกของชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งสามารถแยกออกมาเป็นหน่วยอิสระจากส่วนอื่นๆของสังคม เพราะไม่สอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่เป็นจริงในสังคม แต่จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงซ้อนว่า การจัดการทรัพยากรส่วนรวมไม่ควรผูกขาดอยู่กับหน่วยทางสังคมเพียงหน่วยใดหน่วยหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชุมชนท้องถิ่นหรือหน่วยงานรัฐ แต่ควรถือเป็นการจัดการร่วมกัน (Co-management) โดยมีสถาบันทางสังคมมีหน้าที่เป็นกลไกและกฎเกณฑ์ เพื่อจัดความสัมพันธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรในรูปของระบบสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร

4) การจัดการทรัพยากรในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ เป็นแนวคิดนี้มีพื้นฐานทางความคิดว่า ระบบนิเวศทางธรรมชาติและระบบสังคมของมนุษย์นั้นสามารถอยู่รวมกันได้ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจทางสังคมที่มีความขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้ด้านหนึ่งเกิดการกีดกันของกลุ่มคนบางกลุ่ม ขณะที่อีกด้านหนึ่งกลับเป็นโอกาสให้กลุ่มคนอีกกลุ่มมีอำนาจแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ จนนำไปสู่ของการแย่งชิงทรัพยากรและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ดังนั้นแนวความคิดนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนและแตกต่างหลากหลายอย่างมากในแต่ละพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ใน 3 ด้านหลักๆ อย่างเชื่อมโยง คือ

(4.1) ความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองของการใช้อำนาจ

(4.2) ความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับอำนาจและสิทธิในการเข้าถึง

(4.3) ความสัมพันธ์ด้านความเคลื่อนไหวของอำนาจ ที่เห็นได้จากกระบวนการทางสังคมของการสร้างและการนิยามความหมาย พร้อมทั้งการต่อรองเกี่ยวกับความชอบธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร

แนวความคิดของยศ สันตสมบัติ (ยศ สันตสมบัติ, 2543 : 54) ที่เสนอกรอบแนวความคิดหลักในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมีอย่างน้อย 5 ประการด้วยกัน คือ

1) การมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและระบบนิเวศ เป็นแนวคิดที่ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอก และช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ดังนั้นการพิจารณาระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการพัฒนาที่เน้นทิศทางเดียวจึงช่วยให้เราทำความเข้าใจกับปัญหาการจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างมีสัมพันธ์กับภายนอกได้อย่างชัดเจน

2) การมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนจากมิติทางด้านวัฒนธรรม โดยมองความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมและรอบด้าน และการมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนจากมิติทางด้านวัฒนธรรมทำให้มองความเชื่อของชุมชนซึ่งความเชื่อนี้ไม่ได้เป็นเพียงระบบคุณค่าหรือค่านิยมที่ไร้เหตุผล หากแต่เป็นวิถีคิดที่สะท้อนให้เห็นถึง อุดมการณ์ อำนาจ ความเชื่อนี้เป็นพื้นฐานในการวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและจารีตประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็นอุดมการณ์อำนาจในรูปของความเชื่อดังกล่าวมีการผลิตซ้ำผ่านสมาชิกของชุมชนรุ่นแล้วรุ่นเล่า มีการปรับเปลี่ยนและการประยุกต์ใช้ใหม่ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการให้ความเคารพอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งมีวิถีชีวิต จารีต

ประเพณี ระบบการผลิตและกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละพื้นที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน

3) การมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร ซึ่งตั้งอยู่บนหลักของ สิทธิการใช้ (User Right) และมีระบบการจัดการโดยชุมชนและองค์ชุมชน ซึ่งในปัจจุบันเกิดความขัดแย้งระหว่างระบบกรรมสิทธิ์ของรัฐที่เป็นระบบการจัดการแบบรวมศูนย์กับระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนซึ่งเป็นที่มาของการแย่งชิงทรัพยากร

4) การมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม เป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติและจารีตประเพณีในการจัดการทรัพยากรของชุมชน หรือเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอก และระบบการจัดการของชุมชน ในฐานะขบวนการสังคมมิได้จำกัดเพียงชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งอย่างโดดๆ หากแต่เป็นการรวมตัวกันของชุมชนหลายๆชุมชนในลักษณะของเครือข่าย ดังนั้นการจัดการทรัพยากรของชุมชนจึงเป็นขบวนการสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับเครือข่ายภายในบริบทของระบบนิเวศแห่งหนึ่งที่มีกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชน

5) การมองการจัดการทรัพยากรของชุมชนในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร การจัดการทรัพยากรเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนชนบทและยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมไปพร้อมกัน

สำหรับระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนจำแนกออกเป็นประเด็นใหญ่ได้ 3 ประเด็น คือ

(5.1) หลักการจัดการ ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนมีหลักการพื้นฐาน 4 ประการ

- การยอมรับในจารีตประเพณีและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร
- การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก และความเป็นธรรมทางสังคม
- ความยั่งยืนของระบบผลิตและความสมดุลของระบบนิเวศ
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

(5.2) วิธีการจัดการ วิธีการจัดการทรัพยากรของชุมชนจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

- การจำแนกประเภท และกำหนดขอบเขตทรัพยากรในพื้นที่
- มีการร่างกฎเกณฑ์และแนวทางในการใช้ประโยชน์ให้สมาชิกชุมชนทราบ

เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน

- การประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกของชุมชนเพื่อทบทวนกฎเกณฑ์และกติกาของชุมชน และมีการจัดตั้งองค์กรของชุมชนเพื่อทำหน้าที่ดูแลในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

(5.3) รูปแบบการจัดการ การจัดการทรัพยากรชุมชนมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปตามเงื่อนไขทางกายภาพ และสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งแบ่งรูปแบบการจัดการออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

- รูปแบบการจัดการตามจารีตประเพณี เป็นการเอาอุดมการณ์ ความเชื่อ และวิถีคิดตามประเพณีมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากร และที่ดิน หมู่บ้าน มีการประกอบพิธีกรรม และการผลิตที่ผสมผสานไปกับวิถีชีวิต ระบบการผลิต และการใช้ประโยชน์

- รูปแบบการจัดการแบบประยุกต์ เป็นการนำเอารูปแบบและวิธีการจัดการแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการตามจารีตประเพณี และอาจมีการประยุกต์ความคิดจากภาครัฐเป็นต้น

- รูปแบบการจัดการที่เป็นขบวนการต่อรองทางการเมือง ในบริบทของการแย่งชิงทรัพยากร โดยเฉพาะระหว่างชุมชนกับภาครัฐและนายทุน โดยมีการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มเพื่อสร้างแผนงานในการจัดการทรัพยากรของชุมชน เพื่อมีอำนาจต่อรองทางการเมือง

ส่วน ทัศนศึกษา วิเศษ (ทัศนศึกษา วิเศษ, 2545 : 60) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ได้เสนอแนวความคิดของวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ ในการจัดการทรัพยากรของชุมชน มี 3 ประการคือ

1) การจัดการทรัพยากรแบบองค์รวมในทัศนคติแบบองค์รวม เป็นการจัดการทรัพยากรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมองทรัพยากร เป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กันในระบบนิเวศ ไม่ได้แบ่งแยกสาขา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และหน้าที่ของทรัพยากรแต่ละชนิดเป็นไปตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติแบบองค์รวม ทั้งในความสัมพันธ์เชิงกายภาพและเชิงจิตใจ เช่น ความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ

2) การจัดการทรัพยากรโดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีเงื่อนไขความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่นเป็นตัวกำหนด

3) การจัดการทรัพยากรที่มีลักษณะการกระจายอำนาจสู่ชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งลักษณะพิเศษของการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นคือชุมชน และสมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดการมีการจัดองค์กรในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มประเพณี ผู้อาวุโส เป็นต้น

แนวคิดและรูปแบบการจัดการโดยชุมชนได้รับความสนใจ และถูกผลักดันให้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทรัพยากรมากขึ้น จากข้อจำกัดและความล้มเหลวในการจัดการทรัพยากรโดยภาครัฐ

วัฒนา สุภัทนต์ (วัฒนา สุภัทนต์, 2545 : 35) ได้เสนอวิธีการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนว่าประเด็นสำคัญๆ ของวิธีการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมี 5 ประการดังนี้

- 1) ส่งเสริมและผลักดันให้ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผน และการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดการยอมรับวิธีการและพันธะที่จะปฏิบัติตาม
- 2) ความเชื่อในศักยภาพและความสามารถของชุมชนในการปรับปรุงหรือยกระดับคุณภาพชีวิต
- 3) การสนับสนุนในการจัดตั้งและให้ความรู้ การเรียนรู้ในการระดม รวบรวมและใช้ปัจจัยที่มีอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็น
- 4) การให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและความเท่าเทียมกัน
- 5) การใช้ประโยชน์สูงสุดจากความรู้และทักษะของชุมชนในท้องถิ่น ในการพัฒนาระบบการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพเงื่อนไข ปัญหาความต้องการเฉพาะและความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน

2.5.2 แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนการจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน

ส่วนสีลาภรณ์ นาครทรร (สีลาภรณ์ นาครทรร, 2546: 40) ได้เสนอการกำหนดกรอบชีวิตการจัดการในด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม คือกิจกรรมที่จะนำไปสู่ชุมชนในการจัดการทรัพยากร และสภาพแวดล้อมด้วยตนเอง กิจกรรมดังกล่าวแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก
 - 2) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชน
 - 3) กลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการและเทคโนโลยีต่างๆ
- 1) การพัฒนาจิตสำนึก ควรจะมองตัวชีวิตที่เป็นกลไกหรือกิจกรรมต่างๆที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา กรอบตัวชีวิตที่สำคัญมี 3 ประการดังนี้
- (1.1) การให้ข้อมูล หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล
 - (1.2) การจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
 - (1.3) การเชื่อมโยงความรู้ หรือเทคนิคพื้นบ้านต่างๆเข้าด้วยกัน

ภายใต้กรอบดังกล่าวจะต้องดูว่าวิธีการให้ข้อมูล หรือวิธีการจัดเวทีต่างๆนั้นเป็นอย่างไร ช่วยพัฒนาจิตสำนึกหรือไม่ มียุทธศาสตร์การกระจายปลูกจิตสำนึกหรือไม่ จากกลไกและกิจกรรมที่เกิดในกระบวนการทำงานเหล่านั้น จะนำไปสู่การดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัว

ชาวบ้านคือ การเกิดความตระหนักในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนเผชิญอยู่ เห็นทางเลือกในการแก้ปัญหาดังกล่าว สามารถนำภูมิปัญญาเดิมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรในชุมชนได้

2) องค์กร องค์กรเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ในการแก้ปัญหาของตนเอง อีกทั้งเป็นเครื่องแสดงถึงความเข้มแข็ง หรือศักยภาพของชุมชนในการแก้ปัญหาของตนเองอีกด้วย ในแต่ละองค์กรชุมชนองค์กรระดับย่อยที่สุดคือ คริวเรือน ระดับสูงขึ้นมาเป็นระดับชุมชน ในการพิจารณากรอบตัวชี้วัดในเรื่ององค์กรมี 8 ประการดังนี้ ได้แก่

(2.1) ผู้นำ

(2.2) การรวมกลุ่มในชุมชน

(2.3) การเชื่อมโยงระหว่างผู้นำชุมชน นักพัฒนา และกลุ่มในชุมชนตัวชี้วัดในส่วนของผลการดำเนินงาน ได้แก่

(2.4) กลุ่มกิจกรรมต่างๆ

(2.5) กลุ่มแกนนำที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่างๆ มีการเชื่อมโยงช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

(2.6) กฎเกณฑ์ของชุมชน

(2.7) กองทุนต่างๆของชุมชน

(2.8) ฐานความรู้ภูมิปัญญาซึ่งเป็นฐานที่ผนวกภูมิปัญญาเดิมกับภูมิปัญญาใหม่เข้าด้วยกัน

การที่เกิดมีกลุ่มต่างๆจะมีกิจกรรม กฎเกณฑ์ กองทุน ฐานความรู้เหล่านี้ขึ้นมาในชุมชนจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้นำชุมชน องค์กรของชุมชน ตลอดจนการสืบทอดผู้นำ และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่างๆด้วย นอกจากนี้ยังแสดงถึงความสัมพันธ์กันทางสังคมระหว่างคนในชุมชน

3) การจัดการและเทคนิควิธี ในการพิจารณาตัวชี้วัดด้านการจัดการและเทคนิควิธีระดับของหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ได้เป็น 3 ระดับคือ ระดับคริวเรือน ระดับชุมชน ระดับเครือข่าย ในแต่ละระดับจะมีกรอบของตัวชี้วัด 6 ประการดังนี้

(3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในคริวเรือน ชุมชน หรือเครือข่าย

(3.2) แผนผังทรัพยากร (Model) ในท้องถิ่น

(3.3) การจัดทำแนวเขตที่ควรอนุรักษ์และที่ควรให้ชาวบ้านใช้สอยได้

(3.4) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และควบคุมพฤติกรรมของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เข้ามาใช้ทรัพยากรของชุมชน

(3.5) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

(3.6) การต่อรองเรื่องสิทธิระหว่างรัฐกับชุมชน

กรอบการชี้วัดต่างๆ ทั้ง 3 กลุ่มนี้ จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงความสามารถของชุมชนในการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้ด้วยตนเอง

2.5.3 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากเอกสารประกอบการบรรยายของศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ซึ่งรวบรวมและเรียบเรียง แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งที่เป็นพระราชดำรัสในวโรกาสต่าง ๆ และจากแนวพระราชดำริในการทรงงาน โดยเฉพาะโครงการตามพระราชดำริ อ่างใน ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย ขนบดี (ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย ขนบดี, 2550 : 17) ระบุไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางตามความหมายทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกปัจจุบัน โดยที่ความพอเพียงนั้น หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอที่จะรับผลกระทบใดๆ จากการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งนี้ต้องประกอบไปด้วย เงื่อนไขหลักวิชาการคือความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน เงื่อนไขคุณธรรม คือ จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และเงื่อนไขการดำเนินชีวิต คือ ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้

2.6 ทบทวนนโยบาย / แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 พระราชบัญญัติ กฎระเบียบ ข้อกำหนดและประกาศกระทรวง

การกำหนดกฎหมายเป็นรูปแบบ แนวทาง หรือข้อบังคับในการปฏิบัติการและการดำเนินงาน เพื่อการจัดการ การพัฒนา การอนุรักษ์ และการรักษา ระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้าน เกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ต.คลองประสงค์ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

ส่วนที่ 2 การวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 35 ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จัดทำแผนปฏิบัติการเรียกว่า แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริม

และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งกำหนดขึ้นตาม มาตรา 13(1) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปโดยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น

มาตรา 36 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตาม มาตรา 35 อาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวได้ตามความเหมาะสม และควรจะต้องประกอบด้วยแผนงานและแนวทางกรดำเนินงานในเรื่องดังต่อไปนี้

- การจัดการคุณภาพอากาศ น้ำ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่นๆ
- การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- การประมาณการเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกองทุนที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานตามแผน
- การจัดองค์กรและระเบียบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และระหว่างส่วนราชการกับเอกชน รวมทั้งการกำหนดอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานตามแผน
- การตรากฎหมายและออกกฎข้อบังคับ ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ คำสั่งและประกาศที่จำเป็นสำหรับดำเนินงานตามแผน
- การตรวจสอบ ติดตาม และวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 37 เมื่อได้ประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในท้องที่เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 43 หรือเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59 มีหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

2.6.2 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเมืองกระบี่ อำเภอเหนือคลอง อำเภอคลองท่อม และอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

โดยการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์และเขตควบคุมอาคารของจังหวัดกระบี่ที่มีได้อยู่ในพื้นที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง

กำหนดเขตพื้นที่มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดกระบี่ พ.ศ.2556 ดังต่อไปนี้ ตามแผนที่ท้ายประกาศนี้ เป็นเขตพื้นที่ที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้

1) พื้นที่ภายในแนวเขตตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 บังคับในท้องที่บางแห่งในจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล พ.ศ. 2534 เฉพาะท้องที่ในจังหวัดกระบี่

2) พื้นที่ภายในแนวเขตตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุน ที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมง ลงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2514 เฉพาะบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลออกไปในทะเลเป็นระยะ 3,000 เมตร ตั้งแต่ด้านเหนือของตำบลแหลมสัก อำเภออ่าวลึก ไปทางทิศใต้ขนานกับแนวชายฝั่งทะเลจนสุดเขตตำบลทรายขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ให้จำแนกพื้นที่ตามวรรคหนึ่งเป็น 7 บริเวณ ดังต่อไปนี้

บริเวณที่ 1 เขตสงวนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

บริเวณที่ 2 เขตอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเล แนวปะการังและแหล่งอาหารของชุมชน

บริเวณที่ 3 เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

บริเวณที่ 4 เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

บริเวณที่ 5 ได้แก่ พื้นที่ดังต่อไปนี้ ยกเว้นพื้นที่ในบริเวณที่ 1 บริเวณที่ 3 บริเวณที่ 4 และบริเวณที่ 6

- พื้นที่ที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลเข้าไปในแผ่นดินใหญ่ และเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา เป็นระยะ 50 เมตร

- พื้นที่ในเกาะต่างๆ ยกเว้นเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา

บริเวณที่ 6 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเกิน 40 เมตรขึ้นไป

บริเวณที่ 7 ได้แก่ พื้นที่นอกจากบริเวณที่ 1 และบริเวณที่ 6 ยกเว้นพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองกระบี่

จากการพิจารณาจากการจำแนกพื้นที่ พบว่า ตำบลคลองประสงค์ เป็นพื้นที่บริเวณที่ 3 เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

1) พื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2530 และบริเวณที่ 4 เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่ชายหาด ที่มีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่

โดยข้อ 6 ภายใต้บังคับข้อ 4 และข้อ 5 ในพื้นที่ตามข้อ 2 การก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร หรือการกระทำหรือการประกอบกิจกรรม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- บริเวณที่ 3 ห้ามการขุดลอกร่องน้ำ เว้นแต่เป็นการบำรุงรักษาทางน้ำ และการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ

- บริเวณที่ 4 การก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร การกระทำหรือการประกอบกิจกรรมใดๆ ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

2.6.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมง

เนื่องจากในเกาะกลางส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดใช้การทำประมงแบบพื้นบ้าน จึงใช้เครื่องมือประมงแบบพื้นบ้าน เช่น อวน ลอบ หยอง ไซ และโป๊ะน้ำตื้น เป็นการประมงไม่ทำลายสัตว์น้ำ และท้องทะเล และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) พระราชบัญญัติการประมง
- 2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 3) ประกาศจังหวัด

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) พระราชบัญญัติการประมง

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2590 มี 6 หมวดพร้อมด้วยบทเฉพาะกาล คือ หมวดที่ 1 ที่จับสัตว์น้ำ หมวดที่ 2 บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ หมวดที่ 3 การจดทะเบียนและการขออนุญาต หมวดที่ 4 สถิติการประมง หมวดที่ 5 การควบคุม หมวดที่ 6 บทกำหนดโทษ รวมทั้งสิ้น 73 มาตรา พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายหลักที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดนำไปออกเป็นประกาศกระทรวงและประกาศจังหวัด รวมทั้งประกาศเกี่ยวกับการห้ามเครื่องมือประมงบางชนิด

- 2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(2.1) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมง ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2515

โดยห้ามใช้เครื่องมืออวนลากชนิดมีถูง และเครื่องมืออวนรุน ระวัง ชิบ หรือรุนกึ่ง รุนเคย หรืออวนถูงทุกชนิด และทุกขนาดที่ใช้เรือยนต์ทุกชนิดทำการประมง ไม่ว่าวิธีการใด ๆ

ห้ามทำการประมงภายในเขตระยะ 3,000 เมตร (75 เส้น) นับจากขอบน้ำตามชายฝั่งขณะทำการประมง และภายในรัศมี 400 เมตร (10 เส้น) นับออกไปจากอาณาเขตที่ตั้งเครื่องมือประจำที่ทุกชนิดที่ได้รับอนุญาตทำการประมงในทะเลหรืออ่าวในท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด โดยห้ามทำการประมงในทุกช่วงเวลา เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากชายฝั่งทะเลเป็นที่วางไข่และเลี้ยงตัวของ

สัตว์น้ำวัยอ่อน เครื่องมือเหล่านี้ทำลายไข่และสัตว์น้ำวัยอ่อน และเครื่องมือเหล่านี้ทำความเสียหายกับเครื่องมือประจำที่ของผู้ที่ได้รับอนุญาต

(2.2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมือคราดที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมงหอยชนิดสองฝา ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2517

โดยห้ามใช้เครื่องมือคราดหอยหรือเครื่องมืออื่นที่มีลักษณะหรือวิธีการคล้ายคลึงกันทุกชนิดและทุกขนาด ที่ใช้กับเรือยนต์ทุกชนิดทำการประมงไม่ว่าด้วยวิธีการใด ห้ามทำการประมงภายในบริเวณเขตระยะ 3,000 เมตร นับจากขอบน้ำตามแนวชายฝั่งทะเลขณะทำการประมงในท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากเครื่องมือนี้ทำลายพันธุ์หอยลายเกินสมควร

(2.3) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องห้ามมิให้ใช้เครื่องมืออวนรังและฝือกรั้งทำการประมง ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2517

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนรังและฝือกรั้งในทุกบริเวณและทุกช่วงเวลา เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากอวนรัง และฝือกรั้งทำลายพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน

(2.4) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดมิให้ทำการประมงสัตว์น้ำชนิดหนึ่งชนิดใดเด็ดขาด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2521 ลงวันที่ 10 มกราคม 2521 โดยห้ามทำการประมงปะการัง หรือหินปะการังทุกชนิดและทุกขนาด ในทุกบริเวณทุกช่วงเวลา

(2.5) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องห้ามใช้เครื่องมือโพงพาง รั้วไซมาน หรือก้นชู รั้วไซมาน ลี หรือเครื่องมือที่มีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกันทำการประมง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2521) ลงวันที่ 14 กันยายน 2521 ชนิดเครื่องมือที่ห้าม โพงพาง รั้วไซมาน หรือก้นชูรั้วไซมาน หรือเครื่องมือที่มีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกัน ยกเว้นผู้ที่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยห้ามทำการประมงในทุกบริเวณและทุกช่วงเวลา

เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากเครื่องมือนี้ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างรุนแรง กีดขวางการสัญจรทางน้ำและทำให้ร่องน้ำทางเดินเรือตื้นเขิน

(2.6) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดห้ามใช้อวนหรือเครื่องมือชนิดหนึ่งชนิดใด สำหรับทำการประมงหมึกโดยใช้ไฟฟ้าล่อ ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2524

ห้ามใช้อวนหรือเครื่องมือชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีขนาดช่องตาเล็กกว่า ๓.๒ เซนติเมตร โดยวัดจากกึ่งกลางเงื่อนถึงกึ่งกลางเงื่อนเมื่อตาอวนเหยียดตรงใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมงหมึกในบริเวณทะเลหรืออ่าวในท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด

เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากปัจจุบันชาวประมงใช้เรือประมงบางชนิดดัดแปลงมาเป็นเรือปั่นไฟสำหรับล่อหมึกโดยใช้อวนหรืออวนที่มีขนาดตาอวนเล็กมากทำการประมงหมึกที่มีขนาดเล็กและยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำโดยไม่สมควร

(2.7) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดห้ามเครื่องมือที่ใช้สำหรับดูดแร่ หรือเครื่องมือที่มีลักษณะหรือวิธีการใช้คล้ายคลึงกันทำการประมง ลงวันที่ 2 กันยายน 2525

โดยห้ามใช้เครื่องมือที่ใช้สำหรับดูดแร่ หรือเครื่องมือที่มีลักษณะหรือวิธีการคล้ายคลึงกันทำการประมงสัตว์น้ำทุกชนิดในทุกบริเวณและทุกช่วงเวลา

เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจาก การที่มีผู้ดัดแปลงเครื่องมือนี้มาดูดหรือสูบน้ำสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในน้ำและตามผิวดินพื้นท้องทะเล เป็นการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างรุนแรง โดยทำลายพวกหอยที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ จนไม่เหลือสำหรับแพร่พันธุ์ ทำลายไข่และสัตว์น้ำวัยอ่อน ทำลายอาหารสัตว์น้ำที่อยู่ตามผิวดินใต้ทะเล และโคลนตมถูกดูดขึ้นมาด้วย ทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สัตว์น้ำอาศัยอยู่และสิ่งซึ่งเป็นอาหารของสัตว์น้ำ

(2.8) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องห้ามทำการประมงปูมีไข่นอกกระดอง ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2526

โดยห้ามใช้เครื่องมือประมงทุกชนิดทำการประมงปูมีไข่นอกกระดอง 3 ชนิด คือ ปูทะเล ปูม้า ปูลาย ในช่วงเวลา ตุลาคม-ธันวาคมของทุกปี ห้ามทำการประมงในทุกบริเวณ

เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากปูทะเล ปูม้า และปูลายเป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และปูที่มีไข่นอกกระดองเหล่านี้จะวางไข่ในช่วงตุลาคม-ธันวาคม ถ้าทำการประมงในช่วงนี้ จะทำลายพันธุ์ปูอย่างรุนแรง

(2.9) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดทำการประมงในฤดูปลาที่มีไข่ และวางไข่เลี้ยงลูกในท้องที่บางแห่ง ภายในระยะเวลาที่กำหนด พ.ศ.2528 ลงวันที่ 11 เมษายน 2528

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลากทุกประเภท ทุกขนาดที่ใช้ประกอบกับเรือกล อวนประเภทล้อมจับ และอวนติดตาที่มีขนาดช่องตาเล็กกว่า 4.7 เซนติเมตร ยกเว้นการทำประมงด้วยเครื่องมืออวนล้อมจับปลากะตัก เฉพาะในเวลากลางวัน ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เครื่องมืออวนลากคานต่างที่ใช้ประกอบกับเรือกล ซึ่งใช้เชือกเส้นใยประดิษฐ์เป็นสายลากอวน เฉพาะในเวลากลางวัน ตั้งแต่พระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น และเครื่องมืออวนเป๊ะ ห้ามทำการประมงในบริเวณทะเลในท้องที่จังหวัดพังงาและกระบี่ ตามแผนที่ท้ายประกาศ ในฤดูปลาที่มีไข่และวางไข่เลี้ยงลูก (อนุรักษ์ลูกปลา) กำหนดตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน – 15 มิถุนายน ของทุกปี

เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากในบริเวณนี้และช่วงเวลาดังกล่าวเป็นแหล่งที่ปลาหลายชนิดอาศัยเลี้ยงตัวและวางไข่เลี้ยงลูก โดยเฉพาะปลาหู

(2.10) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดห้ามทำการประมงหอยแครง ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2528

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือประมงชนิดหนึ่งชนิดใดที่ใช้กับเรือกล ทำการประมงหอยแครง ขนาดยาวต่ำกว่า 6 มิลลิเมตร โดยวัดเป็นเส้นตรงจากส่วนที่ยาวที่สุดของเปลือก ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใด นอกจากจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

เหตุผลที่ห้าม ทำการประมง เนื่องจากเป็นการอนุรักษ์หอยแครงเพื่อประโยชน์ในการเพาะเลี้ยง

(2.11) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ระบุชื่อวัตถุเป็นวัตถุมีพิษตาม พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ลงวันที่ 20 มกราคม 2532

โดยห้ามใช้วัตถุมีพิษ 12 รายการตามที่ระบุไว้ในท้ายประกาศ คือ DDT, Dieldrin, Aldrin, Heptachor, Heptachor epoxide, Carbofuran, Endrin, Chlopyrifos, Endosulfan, Deltamethrin, sodium cyanide, Potassium cyanide หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่นแต่มีสูตรโครงสร้างอย่างเดียวกันกับ สารเหล่านี้

(2.12) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดขนาดชนิดและจำนวนเครื่องมือ คราดหอยที่ใช้ประกอบกับเรือกลที่อนุญาตให้ใช้ทำการประมง และกำหนดให้ใช้เครื่องมือคราดหอยที่ใช้ประกอบกับเรือกลที่มีขนาด ชนิดและจำนวนเกินกำหนดทำการประมงโดยเด็ดขาด ลงวันที่ 8 มีนาคม 2533 เพื่อห้ามใช้เครื่องมือคราดหอยที่นอกเหนือไปจากที่ได้กำหนด

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือคราดหอยที่มีความกว้างของปากไม่เกิน 3.5 เมตร ความห่างของช่องที่คราดแต่ละช่องไม่น้อยกว่า 1.2 เซนติเมตร โดยวัดจากด้านในของซี่คราดหนึ่งไปยังด้าน ในของซี่คราดถัดไปที่อยู่ใกล้ที่สุด ความยาวของเรือกลที่ใช้ประกอบกับเครื่องมือคราดหอยไม่เกิน 18 เมตร (ความยาวตลอดลำ คือความยาวทั้งหมดวัดสุดหัวสุดท้าย) เครื่องมือคราดหอยต้องไม่เกิน 3 อัน (หน่วย) ต่อเรือกล 1 ลำ

เหตุผลที่ต้องควบคุม เนื่องจากเครื่องมือคราดหอยได้ทำลายหอยลายขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก จนอาจสูญพันธุ์ได้

(2.13) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดห้ามทำการประมงปลาโลมา ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2533 เว้นแต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมง

เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากมีการจับปลาโลมาจำนวนมากจนอาจเป็นผลร้ายต่อประชากร ปลาโลมาได้ถ้าจับปลาโลมาจะมีผลกระทบทางจิตใจต่อประชาชนและกลุ่มนักอนุรักษ์ โดยเฉพาะใน ต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลร้ายต่อเศรษฐกิจส่งออกการประมงของประเทศไทย

(2.14) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมือล้อมจับที่มีช่องตา ขนาดเล็กกว่า 2.5 เซนติเมตร ทำการประมงในเวลากลางคืน ตั้งแต่พระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น ลง วันที่ 14 พฤศจิกายน 2534

เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากปัจจุบันมีชาวประมงจำนวนมากการจับปลาในเวลา กลางคืนด้วยเครื่องมือดังกล่าวทำให้สัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและยังเจริญเติบโตไม่ได้ขนาดถูก จับขึ้นมาใช้ประโยชน์ในลักษณะการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างร้ายแรง จนอาจสูญพันธุ์ได้

(2.15) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดขนาดช่องตาอวนที่ใช้ประกอบเครื่อง กำนัดไฟฟ้าทำการประมง ลงวันที่ 15 มีนาคม 2539 เพื่อห้ามและอนุญาตการให้เครื่องมือประมงบาง ชนิด เครื่องมือประมงที่อนุญาตคือเครื่องมืออวนช้อน อวนยก หรืออวนครอบที่ใช้ประกอบกับเครื่อง กำนัดไฟฟ้าทำการประมงปลาปะดัก โดยใช้ประกอบกับเรือกลที่มีความยาวเรือไม่เกิน 16 เมตร ไม่ทำ การประมงภายในเขต 3,000 เมตรนับจากขอบน้ำตามแนวชายฝั่งขณะทำการประมง เว้นแต่บริเวณ รอบเกาะต่าง ๆ และไม่ทำการประมงในพื้นที่อ่าวพังงาน ตามแผนที่แนบท้ายประกาศ

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนหรือเครื่องมือชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีขนาดช่องตาเล็ก กว่า 2.5 เซนติเมตร โดยวัดจากจุดกึ่งกลางเงื่อนถึงกลางเงื่อนเมื่อตาอวนเหยียดตรง ใช้ประกอบกับ เครื่องกำนัดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ)

เหตุผลที่ห้ามในการทำการประมง เนื่องจากเครื่องมือประมงประเภทอวนช้อน อวนยก และ อวนครอบที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำนัดไฟฟ้าทำการประมงปลาปะดักเป็นเครื่องมือทำการประมง พื้นบ้านขนาดเล็ก และทำการประมงเพื่อยังชีพ ซึ่งไม่เป็นการทำลายพันธุ์ปลาปะดักและพันธุ์สัตว์น้ำ ชนิดอื่น ๆ มากนัก

(2.16) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการงดใช้ระเบียบกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ว่าด้วย การปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมืออวนลากและอวนรุน พ.ศ. 2532 ไว้เป็น การชั่วคราว ลงวันที่ 4 เมษายน 2539 เพื่อผ่อนผันให้ผู้ประกอบอาชีพทำการประมงด้วยเครื่องมืออวน ลากและอวนรุนที่ไม่มีใบอนุญาตทำการประมง ให้สามารถมีใบอนุญาตอวนลากและอวนรุนทำการ ประมงโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงงดใช้ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับ การควบคุมจำนวนเครื่องมืออวนลากและอวนรุน พ.ศ. 2532 ลงวันที่ 27 กันยายน 2532 เป็นการ ชั่วคราว เหตุผลที่มีการอนุญาต เนื่องจากชาวประมงผู้ประกอบอาชีพอวนลาก อวนรุนเดือดร้อน

(2.17) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดให้ติดเครื่องมือแยกเต่าทะเลใน เครื่องมืออวนลากกึ่งทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ลงวันที่ 16 กันยายน 2539

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลากกึ่งที่ใช้ประกอบกับเรือกลทุกชนิดที่ไม่ติด เครื่องมือแยกเต่าทะเล หรือเครื่องมือที่มีลักษณะและวิธีการใช้คล้ายคลึงกัน เหตุผลที่ห้ามทำการ ประมง เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวทำลายเต่าทะเลทุกชนิดจนอาจสูญพันธุ์ได้

(2.18) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องห้ามใช้เครื่องมือบางชนิดทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำในพื้นที่ที่มีแหล่งปะการัง กองหินในทะเล หรือแหล่งปะการังเทียม ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2540

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือทำการประมงประเภทอวนล้อมที่เรียกโดยทั่วไปว่า อวนญี่ปุ่น หรืออวนต้อนปลา หรืออวนต้อนปลาหลังกองหิน หรืออวนต้อนปลากองหิน ทำการประมงโดยวิธีการวางอวนไว้ที่พื้นทะเล และวางอวนล้อมแนวปะการัง แนวกองหินในทะเลหรือแนวปะการังเทียม แล้วใช้คนเหยียบย่ำบนปะการัง แนวกองหิน หรือแนวปะการังเทียมเพื่อไล่ต้อนฝูงปลาเข้า อวน เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากเครื่องมือประมงดังกล่าวทำลายพันธุ์สัตว์น้ำทำลายปะการัง หรือกองหินในทะเล ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ

(2.19) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนทำการประมง ในบริเวณอ่าวพังงา ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2541

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลากและอวนรุน หรืออวนต้อนทุกชนิดและทุกขนาด หรือเครื่องมืออื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกัน ใช้ประกอบกับเรือยนต์ทำการประมง ห้ามทำการประมงในบริเวณอ่าวพังงาในเขตจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง ตามที่ระบุไว้ในประกาศ

เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งวางไข่และอาศัยเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำในวัยอ่อนหลายชนิด และเป็นแหล่งที่มีปะการังอุดมสมบูรณ์ เครื่องมือเหล่านี้ทำลายไข่และสัตว์น้ำวัยอ่อนทำลายปะการัง และทำลายสภาพแวดล้อม

ข้อยกเว้น ประกาศนี้ไม่ใช้บังคับการทำประมงโดยใช้เครื่องมืออวนลากคานถ่าง หรือเครื่องมืออวนลากแผ่นตะเฆ่มีคันถ่าง (อวนลากแคะ) โดยต้องปฏิบัติตามนี้คือ

- ไม่ทำการประมงในบางพื้นที่ที่กำหนดไว้ในประกาศ
- ไม่ทำการประมงภายในเขต 3,000 เมตร นับจากขอบน้ำตามแนวชายฝั่งขณะทำการประมง

- ทำการประมงในเวลากลางวัน
- เป็นเรือที่ได้รับอนุญาตซึ่งปรากฏตามทะเบียนเครื่องมืออวนลากของจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต ปีการประมง 2540

- ในอวนกันต้อนที่มีขนาดช่องตาไม่น้อยกว่า 3 เซนติเมตร
- เมื่อครบกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ให้เลิกใช้เครื่องมือดังกล่าวทำการประมง

(2.20) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดให้ใช้เครื่องมือทำการประมงอย่างใดอย่างหนึ่งในที่จับสัตว์น้ำ ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543

โดยอนุญาตให้ใช้เครื่องมืออวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยกที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลากะตักอวนล้อมจับปลากะตักในเวลากลางวัน และอนุญาตให้ทำการประมงในทะเลบริเวณอ่าวไทย และทะเลอันดามัน เครื่องมืออวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยกที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลากะตักในเวลากลางคืน อวนล้อมจับปลากะตักในเวลากลางวัน อนุญาตให้ทำการประมงสัตว์น้ำเฉพาะเพียงจำนวนเท่าที่ได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนจากพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น

เหตุผลที่มีการควบคุม เนื่องจากมีชาวประมงใช้เครื่องมือเหล่านี้ทำการประมงจำนวนมากทำให้ปลากะตักลดลง

(2.21) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดขนาดช่องตาอวนในการทำการประมงปลากะตัก ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยก ที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลากะตัก อวนล้อมจับปลากะตักในเวลากลางวัน ซึ่งมีขนาดช่องตาอวนตั้งแต่ 0.6 เซนติเมตรลงมา และห้ามทำการประมงในทะเลบริเวณอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากอวนที่มีช่องตาขนาดเล็ก ทำการประมงปลากะตักจำนวนมาก ส่งผลให้ปลากะตักมีจำนวนน้อยลง และปลาที่จับได้ด้วยเครื่องมือเหล่านี้เป็นลูกปลากะตักและลูกปลาเศรษฐกิจอื่น ๆ

(2.22) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดมิให้ใช้เครื่องมืออวนช้อน หรืออวนยก อวนครอบปลากะตัก ซึ่งใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้าในท้องทะเลบางพื้นที่ และกำหนดช่องตาอวนที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลากะตัก พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2544

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนหรือเครื่องมือชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีช่องตาขนาดเล็กกว่า 2.5 เซนติเมตร โดยวัดจากจุดกึ่งกลางเงื่อนถึงกลางเงื่อนเมื่อตาอวนเหยียดตรง ที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) เว้นแต่การทำประมงปลากะตักด้วยเครื่องมืออวนช้อนหรืออวนยก อวนครอบ ที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ)

และห้ามทำการประมงในบริเวณท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด โดยกำหนดแบ่งเขตตามที่ปรากฏในประกาศ คือ

- บริเวณทะเลภายในเขตที่ 1 เป็นเขตอนุรักษ์ ห้ามใช้เครื่องมืออวนประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมงปลากะตักในบริเวณดังกล่าวโดยเด็ดขาด
- บริเวณทะเลภายในเขตที่ 2 เป็นเขตกันชน ห้ามเครื่องมืออวนประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมงในพื้นที่ดังกล่าวโดยเด็ดขาด

- บริเวณทะเลภายในเขตที่ 3 เป็นเขตห้ามทำการประมงปลากะตักโดยใช้แสงไฟ ประกอบห้ามเครื่องมืออวนที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมงปลากะตักในบริเวณดังกล่าวโดยเด็ดขาด เว้นแต่ทำการประมงปลากะตักด้วยเครื่องมืออวนช้อน หรืออวนยก อวนครอบที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) และประกอบเรือกลที่มีความยาวตั้งแต่ 14 เมตร ลงมา

3) ประกาศจังหวัด

จากมาตรการปิดอ่าวฝั่งทะเลอันดามัน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน- 30มิถุนายน 2553 เพื่อการอนุรักษ์ น้ำ วางไข่ 3 เดือน ในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต สำหรับบริเวณที่มีการประกาศปิดอ่าว เริ่มตั้งแต่ปลายแหลมพันวา อ.เมือง จ.ภูเก็ต ถึงตะวันออกปลายแหลมหัวล้านเกาะยาวใหญ่ อ.เมือง จ.พังงา ถึงปลายแหลมเกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ ถึงปลายแหลมเกาะลิบงจังหวัดตรัง ถึงเกาะสุกร ถึงปลายแหลมหยงสตาร์ อ.ปะเหลียน จ.ตรัง รวมเนื้อที่ 4,696 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,935,000 ไร่ สำหรับเครื่องมือประมงที่ห้ามมีอยู่ 3 ชนิด คือ อวนลากทุกประเภท ทุกขนาดที่ใช้ประกอบเรือกล อวนลัมจับทุกชนิดและอวนติดตา ขนาดช่องตาเล็กกว่า 4.7 เซนติเมตร ทำการประมงในพื้นที่หวงห้าม ยกเว้นเครื่องมืออวนลัมจับปลากะตักในเวลากลางวัน เครื่องมืออวนลากคานถ่าง ที่ใช้ประกอบเรือกล เครื่องมืออวนลากแผ่นตะเข้ มีคานถ่างหรืออวนลากที่ประกอบเรือกล ซึ่งใช้เชือกเส้นใย ประดิษฐ์เป็นสายลากอวน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีโทษปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 10,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และมีการรับเครื่องมือทำการประมงด้วย

2.6.4 นโยบาย /แผนภาครัฐ และโครงการต่าง ๆ

นโยบาย แผนภาครัฐ และโครงการต่างๆ เพื่อการจัดการ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ดังนี้

1) นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญ เพื่อการดำเนินการในระยะการบริหารราชการ 4 ปี ของรัฐบาล ในหัวข้อ 2.3 นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

(1.1) นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลให้ความสำคัญแก่บทบาทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการสร้างความสุขของประชาชนและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่การบริหารจัดการอย่างบูรณาการระหว่างมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มการมีบทบาทร่วมของประชาชนและชุมชน โดยจะดำเนินการ ดังนี้

- อนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญแก่การใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนความ

ปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสุขภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มสู่เศรษฐกิจระดับประเทศและสากลในระยะต่อไป

(1.2) เร่งรัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ให้มีความสมดุลของการใช้ประโยชน์ การถือครอง และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และทรัพยากรธรณี โดยการใช้ระบบภูมิสารสนเทศ ควบคู่กับการปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเร่งรัดปราบปรามการทำลายป่า สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

(1.3) อนุรักษ์ทรัพยากรดินและป่าไม้ โดยการยุติการเผาไร่และทำลายหน้าดิน การลดการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร รวมทั้งการฟื้นฟูดินและป้องกันการชะล้างทำลายดิน โดยการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งมีการกระจายและจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินอย่างเป็นธรรม อนุรักษ์และป้องกันรักษาป่าที่สมบูรณ์ สนับสนุนให้มีการปลูกและฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริ สนับสนุนการจัดการป่าชุมชนและส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ และการสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ เช่น การทำฝายต้นน้ำลำธารหรือฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ

(1.4) จัดให้มีมาตรการป้องกันและพัฒนาระบบข้อมูลและเตือนภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ธรณีพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และดำเนินมาตรการลดผลกระทบและความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ

(1.5) เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ชยะ น้ำเสีย กลิ่น และเสียง ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค โดยเฉพาะเร่งรัดการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากสังคมเมืองและการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การจัดทำระบบกำจัดขยะโดยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสีย

(1.6) ส่งเสริมให้ภาครัฐและภาคเอกชนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การผลิตวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ การหมุนเวียนการใช้วัตถุดิบและเทคโนโลยีที่สะอาด และการใช้หลักผู้ก่อเกิดมลพิษเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลดการก่อมลพิษและลดภาระของสังคมตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

(1.7) ส่งเสริมการสร้างความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำเนินกิจกรรมและการปรับพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค เพื่อบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ตลอดจน

สนับสนุนการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่จะนำมาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

ตามหมวดความคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี ยุทธศาสตร์การพัฒนที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ คน ชุมชน โครงสร้าง เศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรและการสร้างธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์แรก : การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่สอง : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่สาม : การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่สี่ : การพัฒนาบนรากฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ห้า : การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

3) มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552 มีเรื่องเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายฝั่งทะเล คือแนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมชายฝั่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งที่เสนอโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล ประกอบด้วย

(3.1) การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในระยะเร่งด่วน ให้จัดทำแผนแม่บทการกัดเซาะชายฝั่งให้ครอบคลุมตลอดแนวชายฝั่งทั้ง 23 จังหวัด ให้มีการศึกษาหาวิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการป้องกันและฟื้นฟูชายฝั่งบริเวณที่มีการกัดเซาะอย่างรุนแรง โดยระมัดระวังมิให้ส่งผลกระทบต่อการกัดเซาะในบริเวณข้างเคียง ในระยะกลางให้ศึกษาระยะถอยร่นของสิ่งปลูกสร้างบริเวณชายฝั่งที่เหมาะสม

(3.2) การจัดการพื้นที่นอกชายฝั่งและป่าชายเลนในระยะเร่งด่วน ให้มีการสำรวจพื้นที่นอกชายฝั่งการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยจำแนกพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชนและของรัฐให้ชัดเจนในระยะกลางให้สร้างจิตสำนึกชุมชนในการดูแลรักษาป่าชายเลน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

(3.3) ปัญหาการสร้างกระเตง เพื่อเป็นร้านผ้าหอย และตัดแปลงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะโฮมสเตย์ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชายฝั่งให้มีการดูแลแก้ไขอย่างจริงจัง โดย

คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของพื้นที่ชายฝั่ง (carrying capacity) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูล การจำกัดจำนวนให้ได้ตามความจำเป็น และไม่ให้มีการสร้างเพิ่มเติม โดยตรวจสอบข้อมูลเปรียบเทียบภาพถ่าย รวมทั้งให้มีการทบทวนเงื่อนไขการอนุญาตและการบริการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ในการนี้ ทางอำเภอเมืองกระบี่ได้แจ้งขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดกระบี่ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่และหน่วยงานในสังกัด สำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ 5 สาขากระบี่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัด ซึ่งรวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ และมอบหมายให้นำมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมชายฝั่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งมาดำเนินการให้เป็นไปตามมติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

4) นโยบาย และแผนระดับจังหวัด

แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในเรื่องการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทางสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ ประสานหน่วยงานท้องถิ่น พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการด้านสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ การกำจัดขยะมูลฝอยและดำนน้ำเสียชุมชน การจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม การจัดการเพื่อลดภาวะโลกร้อน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

5) นโยบายและแผนระดับท้องถิ่น

ในการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้วางแนวนโยบายโดยคำนึงถึงแนวนโยบายของรัฐบาลและให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารองขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบาย มีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทัดเทียมกับตำบลอื่นๆ เท่าที่กรอบอำนาจและหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะอำนวยให้ โดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ 9 ข้อ ดังนี้

- (5.1) ดูแลผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ
- (5.2) สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
- (5.3) สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสุขภาพ
- (5.4) ส่งเสริมด้านศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบดั้งเดิม

- (5.5) ส่งเสริมด้านการศึกษา
- (5.6) จัดตั้งสภาที่ปรึกษานายก ฯ องค์การบริหารส่วนตำบล
- (5.7) จัดระบบและแก้ไขระบบสาธารณูปโภค
- (5.8) จัดให้มีกองทุนสวัสดิการประจำตำบล
- (5.9) จัดทำผังตำบลรองรับความเจริญของตำบล

6) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดให้จัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคตโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และแผนชุมชน

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา เพื่อสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการรวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) แผนยุทธศาสตร์พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์

ยุทธศาสตร์พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ประกอบด้วย

- (7.1) ยุทธศาสตร์พัฒนาด้านคนและสังคม
- (7.2) ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจ
- (7.3) ยุทธศาสตร์พัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- (7.4) ยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- (7.5) ยุทธศาสตร์พัฒนาการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน
- (7.6) ยุทธศาสตร์พัฒนาการเมือง การบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (7.7) ยุทธศาสตร์กระบี่เมืองสะอาด

8) วิสัยทัศน์การพัฒนา

มุ่งส่งเสริมด้านศาสนา การกีฬาและการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ เป็นธรรมเพียบพร้อมทั้งด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพ ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และนำไปสู่ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า มีงานทำที่มั่นคง พร้อมดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง

9) พันธกิจ

- (9.1) บำรุง ส่งเสริมศาสนา การกีฬาและวัฒนธรรมประเพณี

(9.2) ส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียง

(9.3) ส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ

(9.4) บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(9.5) จัดให้มีการคมนาคม ให้สะดวกแก่ประชาชนทุกหมู่บ้าน

(9.6) รักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน

2.6.5 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเหตุการณ์ี่ผ่านมา มีองค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) หลายองค์กรได้เข้ามาให้การช่วยเหลือ และการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้แก่

1) โครงการการจัดการทรัพยากรตำบลคลองประสงค์

องค์กรการบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้มีการทำสัญญาลงนามกับโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาในรูปแบบที่ยั่งยืน โดยมีคณะกรรมการจัดการทรัพยากรตำบลคลองประสงค์ร่วมกับชุมชน เป็นข้อตกลงระหว่าง อบต.คลองประสงค์กับโครงการ CHARM การสนับสนุนจากโครงการ CHARM ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่ชาวประมงพื้นบ้านที่ได้ขอปรับเปลี่ยนเครื่องมือประมงโพงพาง และยังได้สนับสนุนกลุ่มชาวประมงที่ต้องการเลี้ยงปูทะเลในบ่อกึ่งร้างใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

นอกจากนั้น ยังได้ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ทั้งในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การแข่งขันเรือพายประจำปี การจัดทำแผนผังแนะนำการท่องเที่ยวในเขตตำบล การร่วมมือทำความสะอาดชายหาดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนสำคัญของข้อตกลง มีดังนี้

(1.1) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพเดิมและที่จะเกิดขึ้นใหม่

(1.2) การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

(1.3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การบริหาร

ส่วนตำบล

2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ได้ดำเนินการตามมาตรการการจัดการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และชุมชนพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยทำการศึกษาวิจัย ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และชุมชนพื้นที่ประสบภัยพิบัติสินามิร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดทำแนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกิจกรรมชายฝั่งทะเลที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล

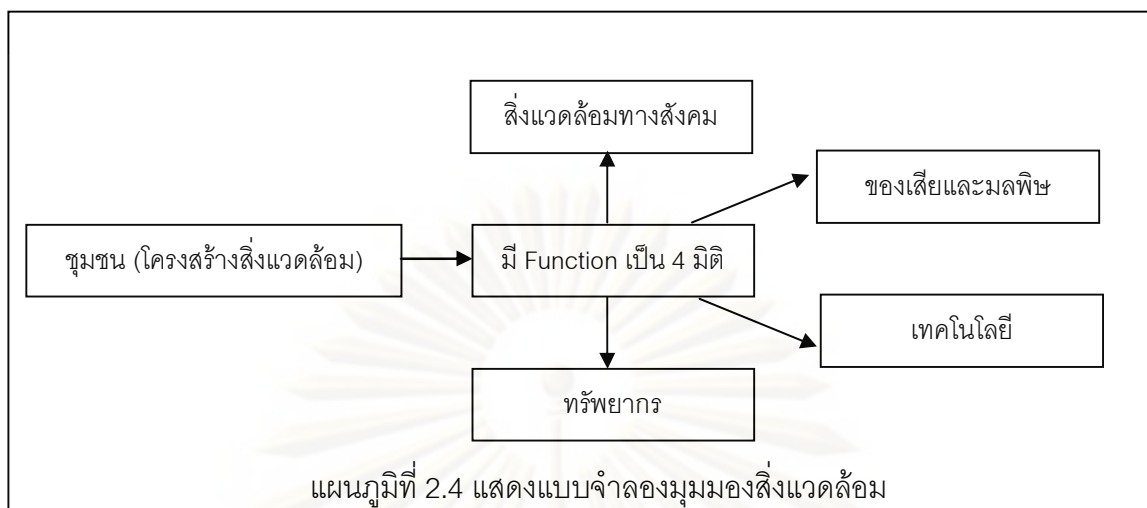
2.6.6 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

จากกฎกระทรวง ฉบับที่ 235 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดให้ป่าคลองกระปี่ใหญ่ และป่าคลองเหนือคลอง ในท้องที่ตำบลกระปี่ใหญ่ ตำบลกระปี่น้อย ตำบลเหนือคลอง ตำบลไสไทย ตำบลคลองเขม่า อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวง คือ เนื่องจากป่าแห่งนี้มีไม้โกงกาง ไม้ตะบูน ไม้แสม และไม้ชนิดอื่น ซึ่งมีจำนวนมาก และมีของป่ากับทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยของ จตุพล คำป่า (2544) ได้ศึกษาเรื่องระบบนิเวศชุมชน : การจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยอธิบายในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศกับชุมชน โดยเมื่อพิจารณาตามนิยามชุมชนซึ่งมีความคล้ายคลึงกับระบบนิเวศ แต่เน้นที่คนหรือมนุษย์ผู้อยู่อาศัยและปฏิสัมพันธ์ต่อกันในพื้นที่ที่อาจมีขอบเขตไม่แน่นอน เพื่อให้สามารถพิจารณาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงในระบบ ได้เสนอแนวความคิดของ เกษม จันทรแก้ว (2542) โดยจำแนกองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมตามมุมมองของนักสิ่งแวดล้อมได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

ที่มา : จตุพล คำป่า,ระบบนิเวศชุมชน : การจัดการมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ,2544 : 33.

ดังนั้นนิเวศชุมชนตามมุมมองนักสิ่งแวดล้อม ใน 4 มิติ ประกอบด้วย มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสียและมลพิษ และมิติทางสังคมหรือมิติมนุษย์ผู้อยู่อาศัย และจำแนกองค์ประกอบของโครงสร้างนิเวศชุมชน ดังนี้

1) มิติทรัพยากร

- ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน น้ำ แร่ธาตุ เชื้อเพลิง พืชพรรณไม้ และสัตว์ เป็นต้น

- ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย สาธารณูปโภค สาธารณูปการ องค์ประกอบประมาณ

2) มิติเทคโนโลยี

- ทางการศึกษา สาธารณสุข
- เศรษฐกิจและการใช้ทรัพยากร
- การคมนาคม ขนส่ง สื่อสาร
- การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ

3) มิติมนุษย์

- ประชากร
- ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ
- กฎเกณฑ์ต่างๆ
- องค์กรหรือสถาบันชุมชน

4) มิติของเสียหรือมลพิษ

- น้ำเสีย
- อากาศ
- ขยะมูลฝอย
- สารเคมีกำจัดแมลงและศัตรูพืช
- เสียง
- ความสิ้นสะอาด

2.7.2 งานวิจัยของ คำนวน นวลสนอง (คำนวน นวล2541) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษากรณีการจับฝิ่งของชาวบ้าน ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยมุ่งศึกษาระบบนิเวศของชุมชนซึ่งประกอบด้วย สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ประสบการณ์และความเชื่อ ที่มีการกลั่นกรอง ปรับปรุง มีการสืบทอดและนำไปใช้อย่างมีแบบแผน เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่

2.7.3 งานวิจัยของ เลิศชาย ศิริชัย (2545) ได้ศึกษาเรื่องชุมชนประมงพื้นบ้านกับปัญหาการจัดการทรัพยากร ได้กล่าวถึงชุมชนกับการจัดการทรัพยากรว่า ชุมชนประมงพื้นบ้านเกิดขึ้นมา ดำรงอยู่ และสืบทอดด้วยอาศัยทรัพยากรชายฝั่งเป็นปัจจัยสำคัญ ชุมชนมีความสัมพันธ์ด้วยความรู้สึกของการให้ความสำคัญและการเคารพการมีอยู่ของทรัพยากร เพราะหากทรัพยากรหมดไปชุมชนก็อยู่ต่อไปไม่ได้ ดังนั้นชุมชนจึงต้องสร้างสรรค์ 2 สิ่งควบคู่กันไป คือ องค์ความรู้ในการเข้าใจธรรมชาติของทรัพยากร และวิธีการจัดการทรัพยากร โดยชุมชนจะมีความเข้าใจทะเลเป็นอย่างดี และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างพอเพียงจะเห็นว่าชุมชนมีเทคโนโลยีของตนเองที่สามารถจับสัตว์ทะเลต่างๆ ขึ้นมาบริโภค นอกจากนี้ชุมชนจะต้องมีหลักประกันว่าชุมชนจะต้องสามารถเข้าถึงและใช้ทรัพยากรได้เท่าเทียมกัน เพราะว่าทั้งหมดนี้คือรากฐานของความเป็นชุมชน และชุมชนได้สร้างสรรค์ระบบการจัดการทรัพยากรขึ้นมาเป็นของตนเอง

2.7.4 งานวิจัยของ ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และพิสมัย (2550) ได้ศึกษาเรื่องแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ได้กล่าวถึง พื้นที่เกาะลันตาใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม อันเป็นผลพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวทำให้ระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชนดีขึ้น รวมทั้งเกิดการพัฒนาทางด้านระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ แต่ในทางตรงข้ามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยขาดการควบคุมทำให้เกิดผลกระทบทางด้านลบหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงทางด้านวัฒนธรรมของชาวเกาะลันตา ทั้งนี้เกิดจากการ

ขาดการประสานงานกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะ
ลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ จึงมุ่งเน้นจะสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆทั้งหน่วยงานราชการ
ภาคธุรกิจเอกชน และชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ แนวความคิดด้าน
ความยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม โดยใช้เครื่องมือในการ
พัฒนาหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นโครงการ แผน นโยบาย มาตรการด้านกฎหมาย และการสร้าง
แรงจูงใจ เพื่อให้เกาะลันตาใหญ่เป็นต้นแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

2.8 สรุปแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) จำเป็นต้องอาศัยแนวความคิด
จากกรอบของนิเวศวิทยาโดยพิจารณาถึงมิติสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยสภาพของสิ่งแวดล้อมสี่มิติ คือ มิติ
ทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมนุษย์หรือชุมชน และมิติมลพิษสิ่งแวดล้อม และกรอบของระบบชุมชน
กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชน โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและ
สิ่งแวดล้อมในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และยังรวมถึงความสัมพันธ์ที่ผ่านกิจกรรมในการเกิดเป็น
พลังงานและกระบวนการผลิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพราะเชื่อว่าจะนำไปสู่ศักยภาพการร่วมกัน
จัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาข้างต้นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศ และแนวความคิดเกี่ยวกับชุมชนที่ให้ความ
ความหมายและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับระบบนิเวศในลักษณะทั้งที่เป็นรูปธรรมและ
นามธรรม ส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนเป็นการแสดง
ศักยภาพของชุมชนในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนที่นำไปสู่คุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพ
ชีวิตของชุมชน จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดหลากหลายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในครั้ง
นี้ โดยใช้แนวความคิดหลักเป็นฐานของกรอบและแนวความคิดอื่นๆ ที่มีความสอดคล้องมาประกอบ
กัน ซึ่งจากการทบทวนกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะประยุกต์จากแนวความคิดของ
เกษม จันทรแก้ว ซึ่งอธิบายระบบนิเวศในชุมชนโดยมีมิติสิ่งแวดล้อมที่ให้ภาพของสิ่งแวดล้อมสี่มิติคือ
มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมนุษย์หรือชุมชน และมิติมลพิษสิ่งแวดล้อม และแนวความคิดเกี่ยวกับ
ระบบสังคมของชุมชนโดยแนวความคิดของ Hamdi Goethert ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
ชุมชนและสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยใช้หลักการเมืองนิเวศ(Urban Ecology) เป็นหลัก โดยแนวความคิด
ที่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชนโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหรือองค์กรชุมชน
สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี โดยเป็นลักษณะที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างสมาชิกโดย
ระบบสังคมของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ชุมชนอาศัยอยู่ อาทิเช่น ระบบกิจกรรม พัฒนาการ
ชุมชน ศาสนาและความเชื่อ ฯลฯ และแนวความคิดของสุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ ซึ่งอธิบายระบบ
ความสัมพันธ์ของชุมชนที่เชื่อมโยงกันกลายเป็นโครงสร้างของชุมชน ได้แก่ ระบบการผลิต หรือระบบ

ทำมาหากิน ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน และระบบความเชื่อ ศาสนา คุณค่า และพิธีกรรมที่ผสมผสานระหว่างศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม โดยชุมชนเป็นระบบสังคมหนึ่งที่ตั้งดำรงอยู่ได้ด้วยการจัดการชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม สถาบันต่างๆในชุมชน กลายเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆทางสังคมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตามระบบความสัมพันธ์ในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ และกิจกรรมทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดวัฒนธรรมอิสลามและหลักการทางศาสนาอิสลาม ของ นิไลาะ แวอุเซ็ง จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม โดยชมรมผู้บริหารมัธยมศึกษาตอนจบจาก หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และบทบาทของผู้นำอิสลาม (โต๊ะอิหม่าม) รวมทั้งระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลาม รวมทั้งนโยบาย /แผนภาครัฐและโครงการต่าง ๆในการจัดการระบบนิเวศในชุมชน

ตารางที่ 2.3 การทบทวนแนวความคิดเพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย

แนวความคิด	สรุปประเด็น
แนวความคิดระบบนิเวศชุมชน	
มิติสิ่งแวดล้อม โดย เกษม จันทร์แก้ว	<p>มิติทรัพยากร</p> <ol style="list-style-type: none"> ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น <ul style="list-style-type: none"> ทรัพยากรชีวภาพ (Bio-physical Resource) เช่น ทรัพยากรเกษตร การใช้ที่ดิน การคมนาคม ประปา เมือง และชุมชน การชลประทาน เป็นต้น ทรัพยากรเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic resource) เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย การศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น เหล่านี้ต้องใช้สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพเป็นตัวกำหนดทั้งสิ้น <p>มิติเทคโนโลยีโดยแบ่งเทคโนโลยีเป็น 2 ส่วน คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> เทคโนโลยีนามธรรม ได้แก่ ส่วนที่เป็นทฤษฎี หรือ หลักการ(software) เทคโนโลยีรูปธรรม ได้แก่ ส่วนที่เป็นอุปกรณ์ต่างๆ (Hardware) ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีความสัมพันธ์ และส่งเสริมกันพบเห็นได้ชัดเจนในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศิลปะพื้นบ้านซึ่งให้ความสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่ความแตกต่างกันอันเป็นเอกลักษณ์ประจำของชุมชน

แนวความคิด	สรุปประเด็น
แนวความคิดระบบนิเวศชุมชน	
มิติสิ่งแวดล้อม โดย เกษม จันทรแท้	มิติของเสียและมลพิษ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะตามสาเหตุการเกิด ได้แก่ มลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มิติมนุษย์หรือชุมชน และเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของมนุษย์ครอบคลุมเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร, การศึกษา, การอนามัย และสาธารณสุข, เศรษฐกิจ, โบราณสถาน, สถานที่ประวัติศาสตร์ และศาสนา การเมืองการปกครอง, การท่องเที่ยว
เมืองนิเวศ (Urban Ecology) โดย Hamdi Goethert และณัฐพงษ์ จารุวรรณค์	แนวความคิดนิเวศวิทยาเชิงลึก เน้นความเข้าใจและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ในขณะที่นิเวศวิทยาเชิงศาสนาเข้าใจในแง่ของการปรับตัวของมนุษย์ ซึ่งแนวคิดทั้งสองจะช่วยเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติจิตวิญญาณเพิ่มเติมจากมิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อมซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้นำไปใช้ในการศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน แนวคิดเมืองนิเวศโดยใช้เครื่องมือของกระบวนการการวางแผนเมืองเชิงนิเวศซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญดังนี้ 1. พิจารณาทั้งด้านมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในหนึ่งพื้นที่โดยลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นคือศูนย์กลางของการให้ความสำคัญ ดังนั้นแนวทางแก้ปัญหาจะมีลักษณะเฉพาะในแต่ละพื้นที่ 2. แนวทางแก้ปัญหาจะเป็นไปอย่างสัมพันธ์กันกับการให้ความสำคัญเร่งด่วนและการตัดสินใจร่วมกันของคนในพื้นที่ ให้ความสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมเท่ากันกับมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ 3. เริ่มต้นในระดับท้องถิ่นโดยอ้างอิงอยู่บนฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

แนวความคิด	สรุปประเด็น
แนวความคิดระบบนิเวศชุมชน	
ระบบสังคมของชุมชน ระบบความสัมพันธ์และ กิจกรรมทางสังคมของชุมชน โดย สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์	ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนที่เชื่อมโยงกันกลายเป็นโครงสร้างของชุมชน ได้แก่ ระบบการผลิต หรือระบบทำมาหากิน ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน และระบบความเชื่อ ศาสนา คุณค่า และพิธีกรรมที่ผสมผสานระหว่างศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม โดยชุมชนเป็นระบบสังคมหนึ่งที่ดำรงอยู่ได้ด้วยการจัดการชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม สถาบันต่างๆในชุมชน กลายเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆทางสังคมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตามระบบความสัมพันธ์ในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ (Sacred Activities) และกิจกรรมทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ(Profane Activities)
แนวความคิดกระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์วัฒนธรรมอิสลาม	
แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม โดย นิเลาะ แวกูเซ็ง ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขต หนองจอก ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และ พิสมัย ขนบดี การบริหารกิจการศาสนา อิสลามในประเทศไทย	หลักการสำคัญที่สามารถสรุปในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ ในการรักษา และการจัดการระบบนิเวศในชุมชน <ul style="list-style-type: none"> - แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม - หลักการทางศาสนาอิสลาม - จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม - หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - บทบาทของผู้นำอิสลาม (โต๊ะอิหม่าม) - ระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลาม
แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน	
แนวความคิดของยศ สันตสมบัติ	ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนจำแนกออกเป็นประเด็นใหญ่ได้ 3 ประเด็น คือ <ol style="list-style-type: none"> 1) หลักการจัดการ ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชน 2) วิธีการจัดการทรัพยากรของชุมชน 3) รูปแบบการจัดการ การจัดการทรัพยากรชุมชนมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปตามเงื่อนไขทางกายภาพ และสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม

แนวความคิด	สรุปประเด็น
แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน	
แนวความคิดของวัฒนา สุทัศน์ศีล	<p>วิธีการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนว่า ประเด็นสำคัญๆ ของวิธีการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมี 5 ประการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ส่งเสริมและผลักดันให้ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผน และการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดการยอมรับวิธีการและพันธะที่จะปฏิบัติตาม 2) ความเชื่อในศักยภาพและความสามารถของชุมชนในการปรับปรุงหรือยกระดับคุณภาพชีวิต 3) การสนับสนุนในการจัดตั้งและให้ความรู้ การเรียนรู้ในการระดม รวบรวมและใช้ปัจจัยที่มีอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็น 4) การให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและความเท่าเทียมกัน 5) การใช้ประโยชน์สูงสุดจากความรู้และทักษะของชุมชนในท้องถิ่น ในการพัฒนาระบบการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพเงื่อนไข ปัญหาความต้องการเฉพาะและความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน
ทบทวนนโยบาย / แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย / แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 2. ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง 4. ประกาศจังหวัด 5. นโยบาย / แผนภาครัฐ และโครงการต่าง ๆ 6. หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน 7. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2503

ที่มา : จากการทบทวนของผู้ทำการวิจัย

ดังนั้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยในบทต่อไปได้ดังนี้ ระบบนิเวศชุมชนในการศึกษาคั้งนี้เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของระบบสังคมของชุมชนที่มีกระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชนที่ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆทางสังคมกับองค์ประกอบในพื้นที่ชุมชนผ่านมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสีย และมลพิษ มิติมนุษย์หรือชุมชน และแนวความคิดเมืองนิเวศ (Urban Ecology) เพื่อวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชนโดยพิจารณาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากร

ชุมชนหรือองค์กรชุมชน สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ที่นำไปสู่การพิจารณาถึงศักยภาพชุมชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

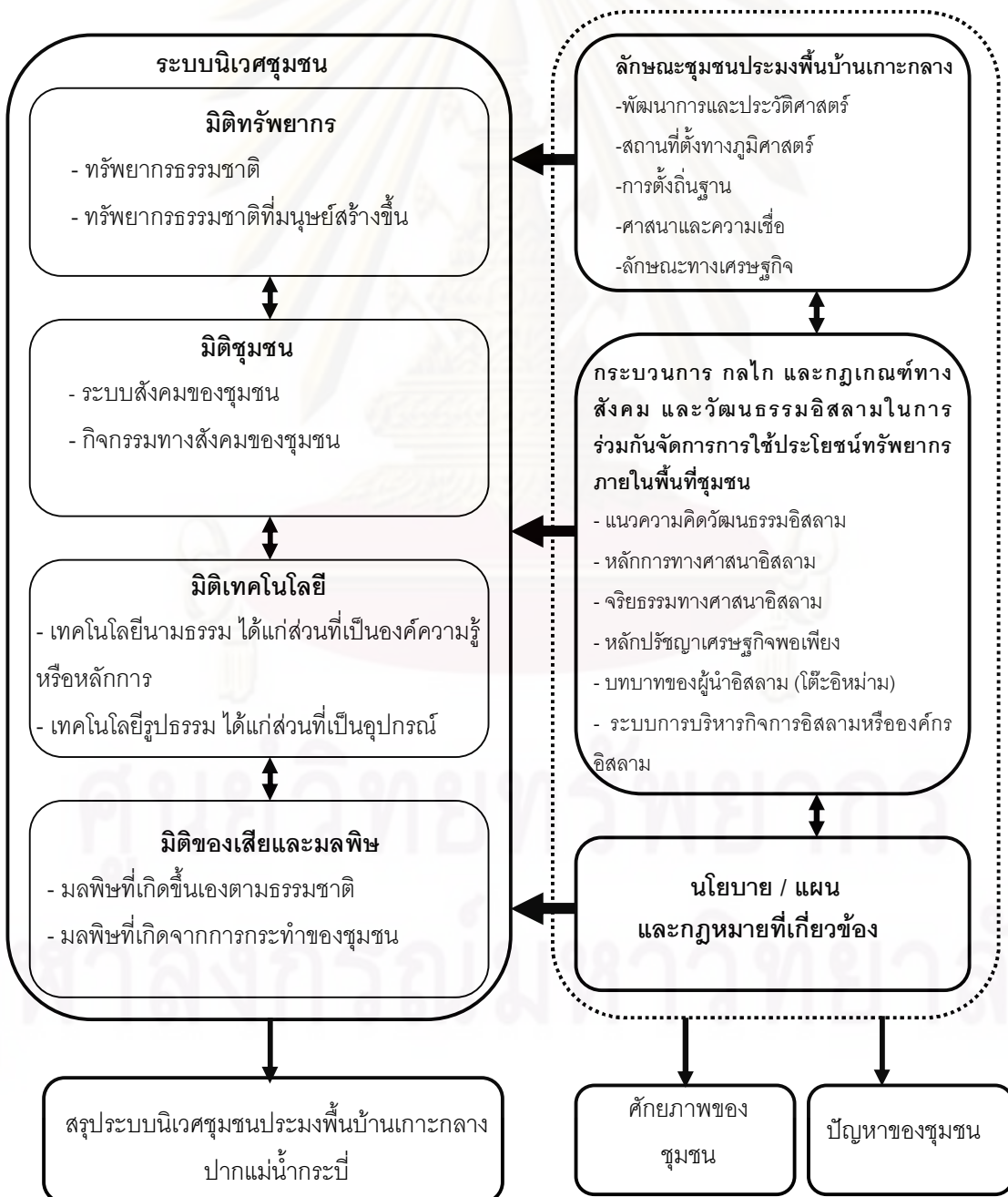
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยนั้น ได้มีการทบทวนแนวความคิดต่างๆที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัยที่มีลักษณะเหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนเกาะกลาง ตำบลคลองประสังข์

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวความคิดข้างต้นจะเน้นที่ประเด็นการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชนของชุมชน ประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ โดยการศึกษาแนวคิดในกรอบของมิติ สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยสี่มิติ คือ มิติทรัพยากร , มิติเทคโนโลยี, มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม, มิติ มนุษย์หรือชุมชน เป็นลักษณะความความสัมพันธ์ระหว่างระบบทางสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ และยังรวมถึงความสัมพันธ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปาก แม่น้ำกระบี่ และชุมชนโดยรอบพื้นที่ ทั้งความเชื่อมโยงกันในด้านของระบบนิเวศของพื้นที่ ตลอดจน กิจกรรมทางสังคมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกันของคนในชุมชน เป็น การจัดการระบบนิเวศชุมชน จากปัจจัยทางด้านกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลาม ในการรักษาระบบนิเวศภายในพื้นที่ให้ยังคงสมบูรณ์อยู่ รวมทั้งปัจจัยทางด้านนโยบาย แผนและ กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนยังคงอยู่ ตลอดจนพิจารณาถึงปัญหาที่มี ผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชน และศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรใน พื้นที่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากกรอบแนวความคิดสามารถกำหนดกรอบการวิจัย และขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ส่วนหลักๆ ได้แก่ พัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์และ เน้นประเด็นระบบนิเวศชุมชน จากความสัมพันธ์ของมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติ ทรัพยากร, มิติเทคโนโลยี, มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม, มิติมนุษย์หรือชุมชน รวมทั้งปัจจัย กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลาม และปัจจัยด้านนโยบาย แผน และกฎหมายที่ เกี่ยวข้องในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน ตลอดจนปัญหาที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชน และ ศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะ กลาง ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ เริ่มจาก

1. ศึกษาลักษณะทั่วไปของชุมชน เช่น พัฒนาการของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปาก แม่น้ำกระบี่ และสภาพปัจจุบันของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกายภาพของชุมชนใน พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

2. ศึกษาระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลอง ประสงค์ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชน และระบบสังคมของชุมชนซึ่งแบ่ง การศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

- 2.1 ทำการศึกษาระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนผ่านภาพสิ่งแวดล้อมโดยมิติสิ่งแวดล้อม 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสีย และมลพิษ มิติมนุษย์หรือชุมชน

1) มิติทรัพยากร

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยสภาพแวดล้อมของชุมชนประกอบด้วยทรัพยากรทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่ชุมชนสร้างขึ้น โดยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน ได้แก่ ระบบนิเวศชายฝั่ง ประกอบด้วย ป่าชายเลน ป่าชายหาด หาดเลน หาดทราย ปากแม่น้ำกระบี่ เป็นต้น และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย พื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่นา พื้นที่สวน และอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

2) มิติชุมชน

- ศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่
- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน
- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

3) มิติเทคโนโลยี

ศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพของผู้คนในพื้นที่ชุมชน ในลักษณะการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน โดยแบ่งเทคโนโลยีเป็น 2 ส่วน คือ

- เทคโนโลยีนามธรรม ได้แก่ ส่วนที่เป็นทฤษฎี หรือหลักการ (software)
- เทคโนโลยีรูปธรรม ได้แก่ ส่วนที่เป็นอุปกรณ์ต่างๆ (Hardware) ซึ่งทั้ง 2 ส่วน

มีความสัมพันธ์ และส่งเสริมกันพบเห็นได้ชัดเจนในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศิลปะพื้นบ้านซึ่งให้ความสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอันเป็นเอกลักษณ์ประจำของชุมชน

4) มิติของเสียและมลพิษ

ศึกษาผลกระทบพื้นที่ชุมชนจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

- มลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- มลพิษที่เกิดจากการกระทำของชุมชน

2.2 สรุประบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ในการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่

3. ศึกษากระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์

4. สรุปรบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจนปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์ โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอันเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

โดยทำการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ควบคู่กับการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากเอกสารท้องถิ่น เอกสารทางวิชาการ ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

- 1) ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชน
- 2) พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชน
- 3) สภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชนอันประกอบไปด้วย ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน

3.1.2 ทำการวิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชน และระบบสังคมของชุมชน โดยทำการศึกษาระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนผ่านภาพสิ่งแวดล้อมโดยมิติสิ่งแวดล้อม 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสีย และมลพิษ มิติมนุษย์หรือชุมชน

3.1.3 ทำการวิเคราะห์กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลาม ในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จากปัจจัยกระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการจัดการระบบนิเวศให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์

3.1.4 ทำการประเมินผลและสรุปผลการศึกษาระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตลอดจนปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ รวมทั้งปัจจัยศักยภาพอื่นๆ ได้แก่ นโยบาย แผนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการระบบนิเวศให้ยังคงอยู่

3.2 แหล่งที่มาของข้อมูล

3.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

3.2.1.1 การสำรวจพื้นที่ในภาคสนาม (Field Survey) เป็นการสำรวจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุมชน โดยทำการสำรวจสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันประกอบกับการสังเกตการณ์ในลักษณะภาพรวมของพื้นที่ชุมชน รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน โดยทำการรวบรวม

ข้อมูลลงบนแผนที่ดิจิทัล (GIS) ที่ได้สร้างขึ้นจากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศปีล่าสุด คือปี พ.ศ.2546 ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

- ขอบเขตของพื้นที่ชุมชนและเขตการปกครองที่แสดงให้เห็นพื้นที่โดยรอบของชุมชน

- การเข้าถึงพื้นที่ชุมชน แสดงการเข้าถึงพื้นที่ว่ามีลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ชุมชนอย่างไร เข้าทางไหนได้บ้างและความเชื่อมโยงโดยรอบพื้นที่ชุมชน

- สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ในพื้นที่ชุมชนว่ามีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่สำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชน และตำแหน่งที่สามารถอยู่ในรัศมีการให้บริการ

- การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้ประโยชน์อาคาร การใช้ที่ดินในชุมชนว่ามี การใช้ที่ดินประเภทไหนบ้าง ซึ่งแสดงถึงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

- การสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดิน รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนนั้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบชุมชน กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ ในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน

3.2.1.2 การสังเกตการณ์ (Observation) จะเป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชน และระบบสังคมของชุมชน รวมถึงการการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1) ระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนผ่านภาพสิ่งแวดล้อมโดยมิติสิ่งแวดล้อม 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติของเสีย และมลพิษ มิติมนุษย์หรือชุมชน

2) ระบบสังคมของชุมชน ได้แก่ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามในการทำกิจกรรมทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3ส่วนคือ

(2.1) ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน แบ่งเป็นระบบย่อยได้ 3 ระบบคือ

- ระบบอาวุโส
- ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย ครอบครัว เครือญาติ ชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

- ระบบความเชื่อ ประกอบด้วย ศาสนา คุณค่า และพิธีกรรม ที่เป็นการผสมผสานระหว่างศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม

(2.2) การทำกิจกรรมทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

ก. กิจกรรมด้านศาสนาและความเชื่อ แบ่งได้เป็น

- ความเชื่อที่มีผลต่อประเภทของกิจกรรมและจำนวนของกิจกรรม

- รายละเอียดของกิจกรรมภายในพื้นที่ชุมชน

ข. กิจกรรมทั่วไป แบ่งได้เป็น

- รายละเอียดของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน
- ช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรม

3) กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

หลักการสำคัญที่สามารถสรุปในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ ในการจัดการระบบนิเวศในชุมชนให้คงอยู่

- แนวความคิดวัฒนธรรมอิสลาม
- หลักการทางศาสนาอิสลาม
- จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม
- หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- บทบาทของผู้นำอิสลาม (โต๊ะอิหม่าม)
- ระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลาม

3.2.1.3 การสัมภาษณ์ (Interview) หลังจากทำการศึกษาภาพรวมของพื้นที่ชุมชนที่ได้จากการสำรวจข้อมูลทางกายภาพแล้ว นำมาสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม แล้วจึงนำไปประมวล วิเคราะห์และสรุปเพื่อหาแนวทางในการศึกษาระบบนิเวศชุมชน กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญแบบเจาะลึก ดังนี้

1) การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ใน 2 หัวข้อหลัก คือ พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ โดยลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งประเด็นในการสัมภาษณ์คือ

- ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการและการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในชุมชน
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีสิ่งใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน
- สภาพระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนปัจจุบันและปัญหาที่พบในพื้นที่ชุมชนตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- ความเป็นมาของกิจกรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงและสภาพปัจจุบันของกิจกรรมประจำปี

- กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์ทางอิสลาม และวัฒนธรรมอิสลามในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

- ศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่ชุมชนและสภาพทั่วไปของพื้นที่ ผู้ที่เป็นเป้าหมายหลักในการสัมภาษณ์คือ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ และผู้นำทางศาสนาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่ชุมชน เช่น

- โต๊ะอิหม่าม และผู้นำทางศาสนา
- ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- หัวหน้าองค์กรชุมชน และกลุ่มทางสังคมต่างๆของชุมชน
- ผู้อาวุโสในชุมชน
- ครู และผู้สอนในศาสนา รวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ฯลฯ

ประสงค์ ฯลฯ

ตารางที่ 3.2 กลุ่มการสัมภาษณ์

ประเภทการสัมภาษณ์	บทบาทและอาชีพ	กลุ่มวัย
การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (Key Information)	<ul style="list-style-type: none"> - โต๊ะอิหม่าม และผู้นำทางศาสนา - ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน - หัวหน้าองค์กรชุมชน - ลุ่มทางสังคมต่างๆของชุมชน - ผู้อาวุโสในชุมชน - ครู และผู้สอนในศาสนา - เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> -กลุ่มผู้ใหญ่ (21-50ปี) -กลุ่มผู้อาวุโส (51ปีขึ้นไป)

ที่มา : จากการรวบรวมของผู้ทำการวิจัย

3.2.1.4 การใช้แบบสอบถาม ในการสำรวจระบบนิเวศชุมชน กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม เพื่อให้ทราบข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศในชุมชนในลักษณะมิติสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับระบบสังคมของชุมชน กระบวนการกลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลามในลักษณะกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในชุมชน รวมทั้ง

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรชุมชน และกลุ่มทางสังคมในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชน เพื่อทราบถึงระบบนิเวศชุมชนและศักยภาพของชุมชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชน โดยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Excel ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ (Pretest) โดยการออกแบบสอบถามผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนตามจำนวนครัวเรือน

ทั้งนี้ในการสุ่มตัวอย่างขั้นปฐมภูมิจะทำการแจกแบบสอบถามให้ครอบคลุมผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถแบ่งได้ดังนี้

กลุ่มวัย แบ่งเป็น	- กลุ่มเด็กและวัยรุ่น อายุไม่เกิน 20 ปี - กลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงานตอนต้น อายุ 21-40 ปี - กลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงานตอนปลาย อายุ 41-60 ปี - กลุ่มผู้สูงอายุ อายุ 61 ปีขึ้นไป
กลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น	- กลุ่มนักเรียนนักศึกษา - กลุ่มชาวบ้านที่ทำประมงพื้นบ้าน และเกษตร - กลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป - กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพค้าขาย - กลุ่มชาวบ้านที่ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน - กลุ่มข้าราชการ

เมื่อมีการกำหนดกลุ่มวัยและกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการแจกแบบสอบถาม โดยข้อมูลที่ใช้ในการแจกแบบสอบถามมีการจัดเตรียมคำถามแบบปลายเปิด เพื่อถ่ายทอดการรวบรวมผลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบถึงลักษณะของตัวบุคคลที่เป็นส่วนสำคัญ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศในชุมชนในลักษณะมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมลพิษและของเสีย และมิติชุมชนในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะอย่างไรรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ของชุมชน ได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง และกิจกรรมทางสังคมของชุมชนการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชนกับระบบสังคมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อที่ส่งผลต่อการประกอบกิจกรรม มีความสำคัญด้านไหน มีความสำคัญเพราะอะไร เวลาในการประกอบกิจกรรม ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมที่

เกี่ยวกับระบบสังคม และความเชื่อของชุมชน ต่อเดือน ฤดูกาล และช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรม ซึ่งข้อมูลที่จะทำให้ทราบรายละเอียดของระบบนิเวศชุมชน

ส่วนที่3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชนสิ่งไหนที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง สิ่งไหนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชุมชนสาเหตุใดที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางมีศักยภาพในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชุมชนหรือไม่ และชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบวนกร กลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการจัดการระบบนิเวศให้คงอยู่ได้อย่างไร

3.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ สถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์
- 2) กรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดกระบี่
- 3) กรมแผนที่ทหาร
- 4) ที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
- 5) ห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่างๆ

3.3 ขนาดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.3 จำนวนประชากรของชุมชนปี พ.ศ.2551

ปี พ.ศ.	ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่			
	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
2551	2,355	2,419	4,774	903

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ปี พ.ศ.2551

จากข้อมูลประชากรในปี พ.ศ.2551 สามารถจำแนกหาจำนวนประชากรและครัวเรือนที่จะทำการสุ่มจากสูตร ดังนี้

$$\text{จากสูตร } N = (NZ^2/4) / NE^2 + (Z^2/4)$$

โดย n คือ ขนาดตัวอย่าง

N คือ จำนวนประชากร

Z คือ ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากตารางการแจกแจงแบบปกติ

มาตรฐานที่ได้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นที่กำหนด

(กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่น=95% หรือค่าปกติมาตรฐาน=1.96)

E คือ ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า

(กำหนดให้ความคลาดเคลื่อน=10% หรือ0.1)

ได้ขนาดตัวอย่าง

$$\begin{aligned} n &= (4,102 (1.96)^2/4) / (4,102 (0.1^2)+(1.96)^2/4) \\ &= 93 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} n &= (828 (1.96)^2/4) / (828 (0.1^2)+(1.96)^2/4) \\ &= 88 \text{ คริวเรือน} \end{aligned}$$

3.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การประมวลผล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เรียบเรียงและจัดระเบียบการแบ่งประเภทของข้อมูลต่างๆ โดยการนำเสนอแบบพรรณนา และในการจัดทำแผนที่โดยใช้โปรแกรม Arc View GIS 3.2 จากนั้นใส่ข้อมูลที่จัดแบ่งประเภท ช่วงชั้นลงในแผนที่ดิจิทัล ส่วนข้อมูลที่เป็นการคำนวณเบื้องต้น เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย จัดทำโดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป Excel

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ เมื่อทำการรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1.1) วิเคราะห์สภาพพื้นฐานโดยทั่วไปของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง นำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาจัดเรียง โดยแบ่งเป็นพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน สภาพพื้นที่ปัจจุบันทั้งในด้านลักษณะทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมชุมชน จากนั้นอธิบายโดยรูปแบบของตารางและแผนที่

(1.2) วิเคราะห์ระบบนิเวศชุมชน (Community Ecosystem) ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ไม่ได้ จากนั้นอธิบายในรูปแบบของรูปภาพ แผนที่และการบรรยายประกอบ

(1.3) วิเคราะห์กระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จากนั้นอธิบายในรูปแบบของรูปภาพ แผนที่และการบรรยายประกอบ

(1.4) วิเคราะห์ และสรุประบบนิเวศชุมชน และศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่โดยสรุปวิเคราะห์ในรูปแบบของแผนที่ ตารางและการบรรยายประกอบ

2) ข้อมูลสถิติภูมิ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วทำการแสดงในรูปแบบตารางและบรรยายเชิงพรรณนา โดยแสดงเหตุผลประกอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

พื้นที่ตำบลคลองประสงค์ มีลักษณะพื้นที่คล้ายเกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยป่าชายเลน และป่าชายหาด ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในชุมชนด้วย ได้แก่ แม่น้ำกระบี่ คลองต่างๆ หาดทราย หาดเลน และพื้นที่นา ทำให้เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย

4.1 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้รู้และผู้นำชุมชนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ประกอบกับการศึกษาข้อมูลการตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของชุมชน สามารถทำให้ทราบถึงความเชื่อมโยงของจังหวัดกระบี่กับชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ และเป็นช่วงที่เริ่มมีการตั้งถิ่นฐานพบว่าชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์มีพัฒนาการแบ่งได้เป็น 2 ชั้น ได้แก่ ยุคกระบี่สมัยย้ายเมืองใหม่ ยุคการกำเนิดชุมชนและยุคกระบี่เปิดการท่องเที่ยว (คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2545: 19-76) ดังนี้

4.1.1 ยุคกระบี่สมัยย้ายเมืองใหม่ พ.ศ. 2415 - พ.ศ. 2420

จากการค้นคว้าเอกสาร พบว่า โดยแต่เดิมชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์เป็นชุมชนเก่าแก่ซึ่งแต่เดิมผู้คนได้มีการย้ายถิ่นฐานมาจากชุมชนตำบลปากน้ำ และชุมชนตำบลไสโท หรือแต่เดิมเป็นชุมชนบ้านตลาดเก่า ซึ่งเริ่มมีพัฒนาการมาจากยุคกระบี่สมัยย้ายเมืองใหม่ โดยแต่เดิมเมืองกระบี่ตั้งที่ทำการอยู่ที่บ้านหินขวางตั้งแต่ปี พ.ศ.2415 สมัยเทพเสนามาจนถึงสมัยนายกลับ ณ นคร ซึ่งทำหน้าที่รั้งเมืองอยู่ และมาถึงแก่กรรมในขณะที่ออกไปบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร งานต่างๆที่เริ่มในสมัยนี้มีหลายอย่าง เช่น สร้างพลับพลาสำหรับใช้เป็นที่พักรับรองของข้าราชการที่มาตรวจราชการ ต่อมาได้ใช้เป็นที่พักประทับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยที่ดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระโอรสสาธิราชเสด็จเมืองกระบี่ในปี ร.ศ.128 ได้สร้างสถานีตำรวจ ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีร.ต. เป้า แต่กุล เป็นหัวหน้า นับเป็นครั้งแรกที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่แทนพวกกองปราบและลูกขุน และในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นมณฑลเทศาภิบาล โดยดำริของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ สมุหเทศาภิบาลภูเก็ต ขณะนั้นได้ย้ายที่ทำการเมืองจากบ้านไต่ะหินขวาง ไปยังตำบลปากน้ำ ห่างจากที่เดิมไปประมาณ 5 กิโลเมตร ประสงค์จะให้อยู่ใกล้

ท่าเรือเพื่อความสะดวกในการค้าขายกับต่างประเทศ (ท่าเรือเจ้าฟ้าและท่าเรือคลองประสงค์ในปัจจุบัน) เพราะบริเวณนั้นมีร่องน้ำลึกซึ่งเรือใหญ่สามารถเข้าเทียบเรือได้สะดวก

ด้วยเหตุนี้ พระยาอุตรกิจวิจารณ์เจ้าเมือง จึงวางแผนย้ายที่ทำการเมือง โดยการระดมสร้างสถานที่ราชการต่างๆที่จำเป็น ส่วนใหญ่ไม่ได้งบประมาณส่วนกลาง จะใช้วัสดุในท้องถิ่นทั้งสิ้น เช่น สร้างด่านเก็บภาษีตรงที่เป็นด้านสุลกการในปัจจุบัน จัดตั้งโรงสวาย หรือโปรษณีย์ สร้างที่ทำการเมืองตรงที่เป็นศาลากลางในปัจจุบัน สร้างจวนที่พักเจ้าเมืองบริเวณที่ทำการเทศบาลปัจจุบัน จัดตั้งโรงเรียนบริเวณบ้านท่าแดง ปรับปรุงถนนสายจากเมืองเก่ามาเมืองใหม่ เพื่อให้การคมนาคมถึงกันโดยสะดวก คือ ถนนอุตรกิจในปัจจุบัน (ถนนทางเข้าท่าเรือคลองประสงค์ และท่าเรือเจ้าฟ้าในปัจจุบัน) แล้วทยอยที่ทำการมายังเมืองใหม่การพัฒนาที่นี้ยังไม่สำเร็จก็เปลี่ยนเจ้าเมืองใหม่เป็นพระพนพิทยุทธสงคราม ซึ่งได้สืบสานนโยบายการย้ายเมืองต่อมา โดยย้ายที่ทำการอื่นๆจากบ้านหินขวางมายังเมืองใหม่เพิ่มขึ้น ปรับปรุงถนนและด้านท่าเรือด้านเรียบแม่น้ำกระบี่ไปยังท่าม่วง คือ ถนนคงคาในปัจจุบัน การพัฒนาเมืองกระบี่ในระยะนี้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในสมัยพระแก้วโกมล ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งของเมืองกระบี่ สร้างงานต่างๆไว้จำนวนมาก เช่น การพัฒนาอาชีพแก่ราษฎร ใ้ปลูกเบิกที่ทำกิน พัฒนาระบบการปกครองท้องที่ สร้างวัดแก้วโกมลาราม ตัดถนนหนทางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านหลายตำบลในหลายท้องที่ ทำให้บ้านเมืองเจริญกว่าเดิม เมื่อย้ายที่ทำการเมืองใหม่เต็มรูปแบบแล้ว ที่บ้านหินขวางนั้นชาวบ้านจึงให้ใช้ชื่อว่า ตลาดเก่า มาจนถึงทุกวันนี้

4.1.2 ยุคการกำเนิดชุมชน พ.ศ. 2480 - พ.ศ. 2535

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในชุมชน (ชานี คลองรั้ว และสมคิด ยงกิจ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า หลังจากยุคกระบี่สร้างเมืองใหม่ได้ไม่นานเมืองกระบี่ได้เกิดชุมชนขึ้นหลายชุมชนไม่ว่าจะเป็นชุมชนชาวจีน ชุมชนไทย ชุมชนมุสลิมหรือชาวเล เนื่องจากบริเวณเมืองใหม่อยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำกระบี่ซึ่งติดต่อกับทะเล และมีท่าเทียบเรือมีการติดต่อค้าขายทำให้บริเวณริมแม่น้ำกระบี่เกิดมีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกิดขึ้นหลายชุมชน แต่ยังมีชุมชนหนึ่งที่เป็นชุมชนชาวเลที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมีความสัมพันธ์กับทะเลโดยเฉพาะการทำอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของชุมชนประมงพื้นบ้านเข้ามาอาศัยบนพื้นที่เกาะซึ่งอยู่ตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอบริเวณแม่น้ำกระบี่ แต่เดิมเรียกว่า เกาะกลาง (ตำบลคลองประสงค์ในปัจจุบัน) โดยเมื่อประมาณ พ.ศ.2410 เริ่มมีการย้ายถิ่นฐานเดิมมี 8 ครัวเรือน โดย นายหมาด เกาะกลาง เป็นนายบ้านพื้นที่ภายในเกาะกลางมีลักษณะเป็นป่าดิบ ประกอบด้วย ไม้สัก ไม้ตะเคียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบริเวณนี้ชาวบ้านเรียกว่า นาสัก และโดยรอบพื้นที่เกาะเป็นป่าโกงกาง และมะพร้าวจำนวนมาก ทำให้เกาะกลางมีความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศเป็นอย่างมากมีทรัพยากรอยู่มากมาย ต่อมาใน พ.ศ.2480 ได้มีครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 20 ครัวเรือน โดยเป็นคนในชุมชนเดียวกันทั้งสิ้นการสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่จะใช้

ทรัพย์ากร ที่มีอยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นไม้สัก มะพร้าว เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้บริเวณที่เคยเป็นนาสัก เกิดการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกิดขึ้น และได้จัดตั้งเป็นหมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยที่ตั้งอำเภออยู่บ้านตลาดเก่า มีท่าเรือสะพานเจ้าฟ้า หรือเรียกว่า ท่ารอ

เนื่องจากการเดินทางจากเมืองมายังเกาะกลางต้องมารอที่ท่าสะพานเจ้าฟ้า เนื่องจากในสมัยนั้นยังมีท่าอยู่ ชาวบ้านได้มีอาชีพหลักคือประมงพื้นบ้าน และมีการทำนา ทำสวน ชาวนาส่วนใหญ่จะเป็นทาสของเจ้านายต้องเป็นหนี้เลยต้องยกที่นาให้ไปเพื่อไถ่ตัวทาส จึงทำให้ที่ดินบางสวนตกเป็นของเจ้านายซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ เช่น ขุนชลมุก หมื่นเพชร ขุนบรรณ หมื่นยวน รวมพื้นที่กว่า 140 ไร่ ซึ่งเจ้านายก็ยังคงให้ชาวบ้านทำกินในพื้นที่นั้นแต่ต้องส่งส่วยเป็นข้าว และผลผลิตอื่นแทน แต่ในปัจจุบันพื้นที่ภายในชุมชนในตำบลคลองประสงค์เป็นที่ดินออกโฉนด โดยมีนายทุนมาจับจองเป็นกรรมสิทธิ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ทำนา และทำปอทุ้งซึ่งการทำปอทุ้งในปัจจุบันเสื่อมโทรมลงเป็นพื้นที่ร้าง นายทุนจึงเลิกประกอบการ และให้ชาวบ้านได้ทำกินในพื้นที่ทั้งที่เป็นที่ทำนา และที่ทำปอทุ้งได้โดยไม่ต้องเช่าแต่ต้องแลกกับผลผลิตของชาวบ้านส่วนหนึ่งจะเห็นได้ว่าระบบความเป็นอยู่ของชุมชนยังเป็นระบบเก่าแก่ซึ่งสะท้อนถึงระบบสังคมของชุมชนดั้งเดิม ต่อมาชุมชนมีครัวเรือนเพิ่มขึ้น 40 ครัวเรือนโดยเป็นคนในพื้นที่ มีนายเสด ดำกุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาชุมชนมีการขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ เป็น 160 กว่าครัวเรือน โดยครอบคลุมบ้านคลองประสงค์ และได้ตั้งหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ ในปี พ.ศ. 2483 โดยมี นายอาหมาด ชัยนการ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ซึ่งความเป็นมาของชุมชนคลองประสงค์ แต่เดิมเรียกว่า บ้านคลองพระสงฆ์เนื่องจากมีพระสงฆ์เข้ามาในพื้นที่เกาะเพื่อมาปฏิบัติธรรมในบริเวณคลองประสงค์ซึ่งเป็นลำคลองเดียวที่ไหลผ่านภายในเกาะ โดยมีชาวบ้านจากชุมชนนอกพื้นที่เข้ามา และได้บอกต่อกันไปเลยเรียกเพี้ยนจากเดิมบ้านคลองพระสงฆ์เป็นบ้านคลองประสงค์มาจนถึงปัจจุบัน จากเหตุการณ์นี้ทำให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองประสงค์มีชาวไทยพุทธส่วนหนึ่งมาอาศัยในพื้นที่ และอาศัยอยู่ร่วมกับชาวไทยมุสลิมจนถึงปัจจุบัน ในพ.ศ.2483ได้ก่อสร้างมัสยิดหลังแรก โดยมีนายหะหมัด ชัยนการเป็นโต๊ะอิหม่ามคนแรก ต่อมาในปีพ.ศ.2525 ชุมชนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกกว่า 200 ครัวเรือน และได้ตั้งหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ โดยความเป็นมาของหมู่บ้านคลองกำในอดีตพื้นที่บริเวณคลองกำเหนือหมู่บ้าน มีต้นระกำขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า บ้านคลองกำจนถึงปัจจุบัน โดยมีนายอำหมัด ชัยนการ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และมีนายหนาบ คลองรั้ว เป็นผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

และต่อมาในปีพ.ศ. 2527 ได้มีการก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจากตำบลปากน้ำมาเป็นตำบลคลองประสงค์ โดยมีครัวเรือนรวมทั้งหมด 3 หมู่บ้านในพื้นที่เกาะ 778 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม 90% ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยการประกอบอาชีพส่วนใหญ่แต่เดิมจนถึงปัจจุบันคือการทำประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ทำให้การตั้งถิ่นฐานของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลอง

ประสงค์ มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่เกาะ ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในชุมชนด้วย ได้แก่ แม่น้ำกระบี่ คลองต่างๆ หาดทราย หาดเลน และพื้นที่นา เป็นต้น การสร้างบ้านเรือนจึงกระจายไปตามแม่น้ำกระบี่ คลองต่างๆ พื้นที่ชายฝั่ง และพื้นที่นา ทำให้เกิดความหลากหลายทั้งทางด้านวิถีชีวิต และลักษณะบ้านเรือน ซึ่งเป็นไปตามระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้ชุมชนยังมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชุมชน กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น กาหยงการต่อสู้แบบมาลาญ รอเง็ง เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มผ้าปาเต๊ะ กลุ่มเรือหัวโทงจิว กลุ่มกระชังปลา กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ และกลุ่มชาวนา เป็นต้น

จากการรวมกลุ่มของชุมชนมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนประกอบกฎเกณฑ์ระบบสังคมอิสลามรวมทั้งหลักศาสนาที่บัญญัติไว้ซึ่งมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน และผลต่อการใช้ทรัพยากรในชุมชนทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และสืบทอดต่อกันมาแก่ลูกหลาน ต่อมาในยุคเมืองกระบี่เปิดการท่องเที่ยว ในปีพ.ศ.2537 หลังจกมีการขุดบ่อเลี้ยงกุ้ง ซึ่งเฟื่องฟูในช่วงปี พ.ศ. 2535 และเสื่อมโทรมลง แต่ชุมชนได้มีการฟื้นฟูพื้นที่ร้างเป็นการเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติ เพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน จังหวัดกระบี่

4.1.3 ยุคกระบี่เปิดการท่องเที่ยว พ.ศ.2535 - ปัจจุบัน

จากการค้นคว้าเอกสาร (คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2545: 74-78) พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 จังหวัดกระบี่ได้มีแผนเปิดการท่องเที่ยวเกิดธุรกิจและสถานบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพราะทั้งนี้สภาพของแหล่งธรรมชาติเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว หลักจากการหลังไหลของนักท่องเที่ยวในระยะแรกเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับศักยภาพของจังหวัดอยู่ในสภาพจำกัด การทำลายเริ่มเกิดขึ้นจากผู้ประกอบการ ที่ดินเริ่มมีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินชายฝั่งทะเล ชาวบ้านเริ่มสูญเสียที่ทำกิน บางส่วนก็หาโอกาสไปบุกบุกป่าสงวนหรือที่สาธารณะอื่นๆจนเป็นปัญหาทันทีไป อย่างไรก็ตามขณะนี้ธุรกิจท่องเที่ยวยังทำรายได้และให้ผลประโยชน์ต่อจังหวัดกระบี่ค่อนข้างสูง นักท่องเที่ยวผ่านเข้ามาเยี่ยมเยือนเป็นจำนวนมากจังหวัดจำเป็นต้องหาทางพัฒนาเพื่อจะให้ประชาชนมั่งคั่ง โดยยืนอยู่บนพื้นฐานทางธรรมชาติที่ยั่งยืน

สิ่งที่จังหวัดกระบี่ต้องพัฒนาในยุคนี้ก็คือ ด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา เพื่อให้เพียงพอกับความจำเป็นของประชาชน พัฒนาแรงงานฝีมือและเทคโนโลยีในการผลิต แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย ปัญหาการกำจัดขยะ และการบุกรุกอื่นๆ แก้ปัญหาสาธารณสุข การขาดแคลนน้ำในบางฤดูกาล ตลอดจนการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์กรท้องถิ่นคือ จังหวัด อำเภอ และองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรเอกชน จะต้องร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ สินค้าหรือแหล่งท่องเที่ยวต้องสนองรสนิยมนักท่องเที่ยว 3 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวต้องการพักผ่อน นักท่องเที่ยวแสวงหาความงาม นักท่องเที่ยวที่ต้องการความรู้ภูมิปัญญา รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นความงามตามธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ การบริการนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิต นักท่องเที่ยวเกิดความอบอุ่นและปลอดภัยในการเดินทาง ใจผู้ร้ายเป็นต้น

จากนโยบายการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ทำให้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ เนื่องจากพื้นที่เกาะกลางอยู่ใกล้กับตัวเมืองกระบี่ ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนโดยเฉพาะหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางบริเวณแม่น้ำกระบี่ซึ่งการท่องเที่ยวมีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนจากเดิมอาชีพหลักของชุมชนคือ การทำประมงพื้นบ้าน แลการทำนาต่อมาชุมชนเริ่มหารายได้เสริมจากการรับจ้างไม่ว่าจะเป็น เรือรับจ้างข้ามฟาก เรือรับจ้างนำเที่ยวดูวิถีชีวิตของชาวบ้าน ธุรกิจโฮมสเตย์ และท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ภายในชุมชน แต่ชุมชนยังประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักเนื่องจากวิถีชีวิตผูกพันกับทะเลและทรัพยากรในพื้นที่สามารถประกอบกิจกรรมได้ทุกวันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สภาพอากาศและฤดูกาล โดยหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 บ้านคลองประสงค์ และบ้านคลองกำ ทุกบ้านยังมีอาชีพหลักคือการทำประมงพื้นบ้าน

จากวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางซึ่งมีความผูกพันกับระบบนิเวศ และตระหนักในการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างพอเพียงเนื่องด้วยระบบสังคมอิสลาม และวัฒนธรรมอิสลามที่ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์มีเอกลักษณ์เฉพาะทำให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย และได้เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาของคนในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความภูมิใจในพื้นที่นำไปสู่ชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้จากนโยบายการพัฒนาของภาครัฐได้เข้ามาปรับปรุงสภาพพื้นที่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน ได้แก่ สาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ถนนซึ่งเป็นทางจักรยานยนต์ เดิมเป็นทางเดินคน ด้านสาธารณสุข ซึ่งส่งผลต่อความต้องการแก้ปัญหาผลผลิตของชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลคลองประสังค์

4.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

4.2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลคลองประสังค์ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ตั้งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ 26 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าโกงกาง 3,874 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรม 2,966 ไร่ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสังค์ หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

อาณาเขตติดต่อของตำบลคลองประสังค์

ทิศเหนือ ติดตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

ทิศตะวันออก ติดตำบลเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

ทิศใต้ ติดปากแม่น้ำกระบี่

ทิศตะวันตก ติดเทศบาลเมืองกระบี่

1) หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง

หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 444 ครัวเรือน จำนวนประชากร 2,106 คน

2) หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสังค์

หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสังค์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2468 โดยครอบคลุมบ้านคลองประสังค์ และบ้านคลองกำเข้าด้วยกัน ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 179 ครัวเรือน จำนวนประชากร 672 คน

3) หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ แยกออกจากหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสังค์เมื่อ พ.ศ. 2525 ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 253 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,404 คน

4.2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

1) หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง

มีลักษณะพื้นที่ซึ่งมีน้ำล้อมรอบทุกด้าน เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลและตั้งอยู่บนพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ มีพื้นที่ราบทางตอนกลาง ทางทิศเหนือของหมู่บ้านมีป่าชายเลนปกคลุมตามแนวคลอง

2) หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสังค์

มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ทางทิศเหนือของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่าชายเลนตามแนวคลอง มีพื้นที่ราบทางตอนกลาง ส่วนทางทิศใต้เป็นพื้นที่หาดทรายและหาดเลน

3) หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ทางทิศเหนือของหมู่บ้านเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ทิศใต้เป็นพื้นที่หาดทรายและหาดเลน (ดังแผนที่ที่ 4.1)

4.2.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินจำแนกตามประเภทกิจกรรมภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ ได้มีบริเวณและประเภทกิจกรรมดังนี้ ตารางที่ 4.1 แสดงสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาปี 2550

การใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ตร.กม.)	สัดส่วน (ร้อยละ)
พักอาศัย	0.70	18
พาณิชยกรรม	0.20	5
ศาสนสถาน	0.25	8
สถานที่ราชการ	0.20	7
สถาบันการศึกษา	0.20	7
ที่ว่างนันทนาการ	0.10	4
เกษตรกรรม	1.63	20
ป่าไม้	2.05	31
รวม	5.23	100

ที่มา: เทศบาลเมืองกระบี่

1) ประเภทพักอาศัย ในส่วนของพื้นที่ชุมชนลักษณะการใช้ที่ดินมีเนื้อที่ประมาณ 0.70 ตร.กม. ซึ่งโดยการใช้ที่ดินในรูปแบบนี้จะกระจายไปตามบริเวณชายฝั่ง ริมคลอง และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม

2) ประเภทพาณิชยกรรม ในส่วนของการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 0.20 ตร.กม. โดยการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่พักอาศัยที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมงชายฝั่ง และหัตถกรรมผ้าปาเต๊ะ ซึ่งจะเป็นบริเวณที่มีการขายสินค้าและการแสดง

3) ประเภทศาสนสถาน ในส่วนของการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน มีอยู่ทุกหมู่บ้านภายในพื้นที่ศึกษากับพื้นที่พักอาศัยจำนวน 3 แห่ง และศาสนสถานหลักที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของคนในชุมชน โดยมีเนื้อที่ประมาณ 0.25 ตร.กม.

4) ประเภทสถานที่ราชการ การใช้ที่ดินประเภทสถานที่ราชการอยู่บริเวณพื้นที่พักอาศัย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ที่ทำการไปรษณีย์ สถานีอนามัย และมีพื้นที่ประมาณ 0.20 ตร.กม.

5) ประเภทสถาบันการศึกษา การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา มีอยู่บริเวณที่พักอาศัย จำนวน 3 แห่ง ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน ได้แก่ โรงเรียนคลองก่ำ โรงเรียนบ้านเกาะกลาง และโรงเรียนคลองประสงค์ และมีพื้นที่ประมาณ 0.20 ตร.กม.

6) ประเภทที่ว่างนันทนาการ ในส่วนการใช้ที่ดินประเภทที่ว่างนันทนาการ มีเนื้อที่ประมาณ 0.10 ตร.กม. โดยที่ว่างเพื่อนันทนาการที่มีอยู่ในปัจจุบันคือ สนามเด็กเล่น สนามฟุตบอล สถานที่แสดงศิลปวัฒนธรรม

7) ประเภทเกษตรกรรม การใช้ที่ดินในส่วนเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเกษตรกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 1.63 ตร.กม. พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นที่นา สวนยาง สวนปาล์ม พื้นที่ปลูกผัก อยู่บริเวณตรงกลางระหว่างบ้านกับพื้นที่เกษตรกรรม และรอบนอกหมู่บ้านจะเป็นพื้นที่นาเกือบทั้งหมด

8) ประเภทป่าไม้ การใช้ที่ดินประเภทพื้นที่ป่าสงวน มีเนื้อที่ประมาณ 2.05 ตร.กม เป็นพื้นที่ป่าโกงกางในลักษณะป่าที่สงวนไว้เป็นป่าชุมชน (ดังแผนที่ที่ 4.2)

โดยลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน มีดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง

ใน พ.ศ. 2551 หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง มีพื้นที่ 3,500 ไร่ มีการตั้งถิ่นฐานเป็นพื้นที่ชุมชนและเกษตรกรรม 1,445 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.29 ของพื้นที่ พื้นที่ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าโกงกาง ประชากรมีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวหนาแน่นตามแนวชายหาดบริเวณบ้านเกาะกลาง การใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย ประมงพื้นบ้าน และพาณิชยกรรม

- หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์

ใน พ.ศ. 2551 หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ มีพื้นที่ 5,008.44 ไร่ มีการตั้งถิ่นฐานเป็นพื้นที่ชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม 986 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.69 ของพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและหาดทราย ประชากรมีการตั้งถิ่นฐานกระจายตัวตามพื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม และประมงพื้นบ้าน

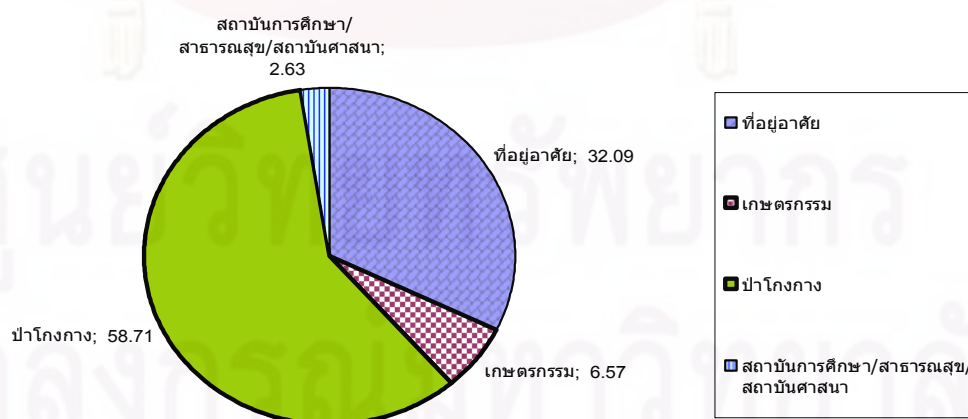
- หมู่ที่ 3 บ้านคลองก่ำ

ใน พ.ศ. 2551 หมู่ที่ 3 บ้านคลองก่ำ มีพื้นที่ 6,340 ไร่ มีการตั้งถิ่นฐานเป็นพื้นที่ชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม 535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.44 ของพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหาดทรายและหาดชายเลน ประชากรมีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตามแนวชายฝั่ง การใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และประมงพื้นบ้าน (ดังแผนที่ที่ 4.3)

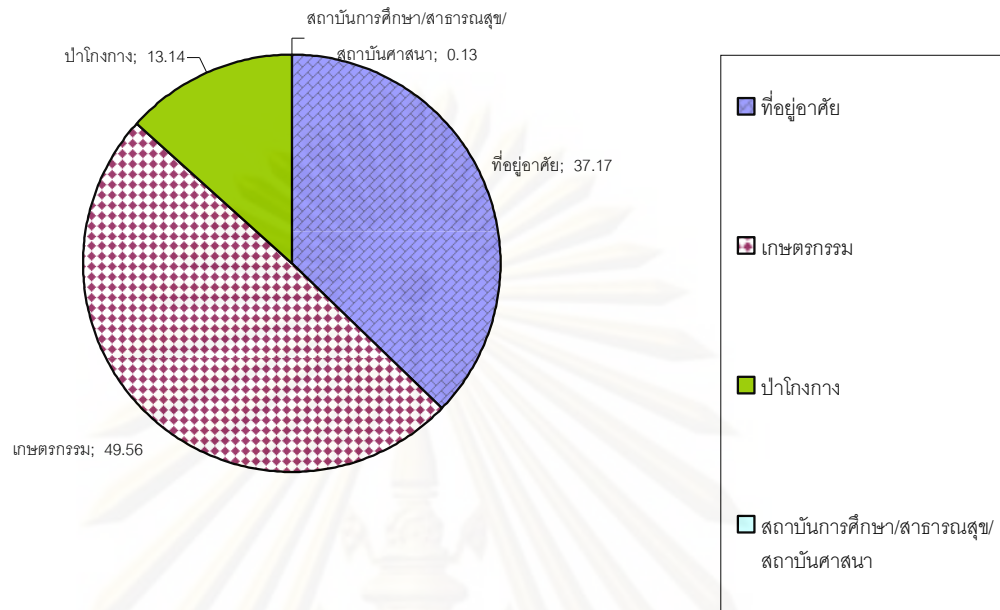
4.2.1.4 การถือครองที่ดิน

จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ พบว่า เป็นที่ดินที่มีการครอบครอง และมีการออกเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน กรรมสิทธิ์ที่ดินในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกินอยู่บนที่ดินของตนเอง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่อดีตซึ่งลักษณะที่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเป็นที่ดินแปลงใหญ่ เนื่องจากชาวบ้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของเครือญาติที่อยู่บนที่ดินแปลงเดียวกัน อาคารบ้านเรือนจะมีลักษณะเป็นกลุ่มก้อน และมีพื้นที่เชื่อมต่อกันเป็นส่วนใหญ่

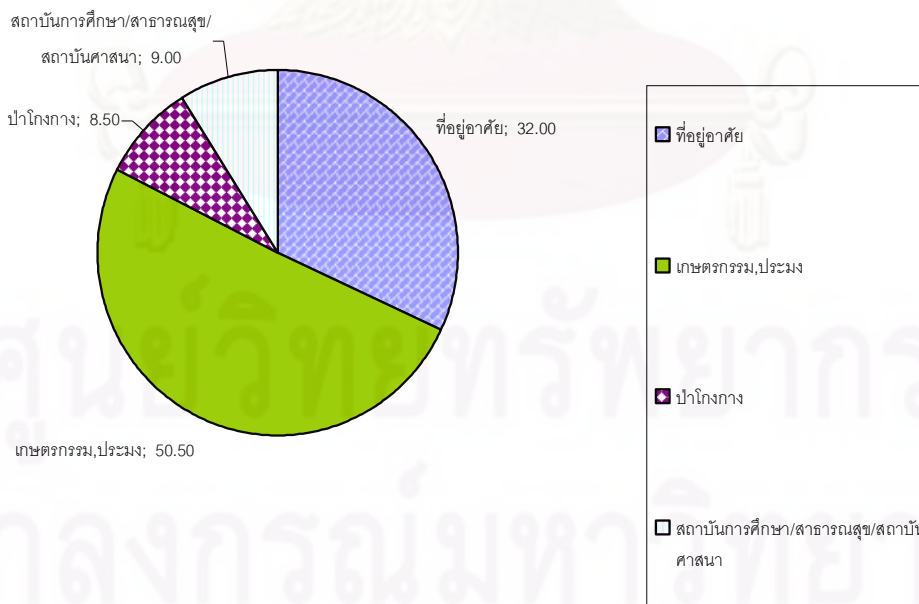
นอกจากนี้สภาพทั่วไปของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ได้แก่ พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในยุคต่างๆ ตั้งแต่ยุคการย้ายเมืองใหม่ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของผู้คนในชุมชน จนกระทั่งเกิดการย้ายถิ่นฐานของผู้คนภายในชุมชน และการขยายตัวของครัวเรือนภายในพื้นที่ ตลอดจนยุคการท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชน และชุมชนมีการปรับตัวสอดคล้องสถานการณ์ปัจจุบันในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุมชน และลักษณะภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในพื้นที่ชุมชน ฤดูกาลต่างๆที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของผู้คนภายในชุมชน ตลอดจนลักษณะทางสังคม และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ได้แก่ ระบบทางสังคมของอิสลาม และการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของผู้คนในชุมชน และลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้คนภายในชุมชน และลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการถือครองที่ดิน เป็นต้น

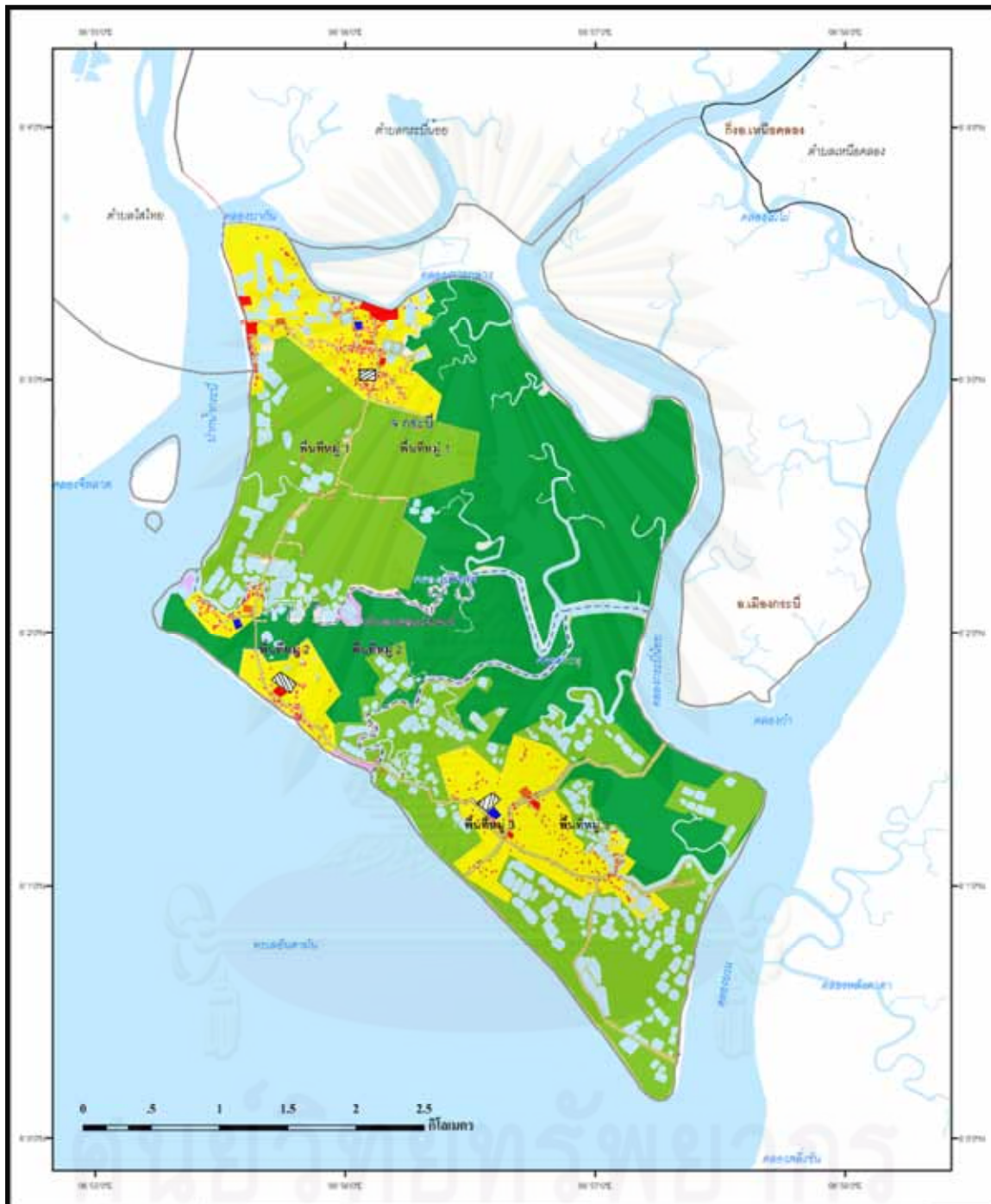
แผนภูมิที่ 4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2551 ในเขตหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง

แผนภูมิ 4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2551 ในเขตหมู่ที่ 2 บ้านคลองระสังค์

แผนภูมิ 4.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2551 ในเขต หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 25,000	<p>แผนที่ที่ 4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน</p>										
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td> ป่าไม้</td> <td> ที่พักอาศัย</td> <td> สถานที่ราชการ</td> </tr> <tr> <td> เกษตรกรรม</td> <td> พาณิชยกรรม</td> <td> ศาสนสถาน</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td> ที่ว่างนันทนาการ</td> </tr> </table>			 ป่าไม้	 ที่พักอาศัย	 สถานที่ราชการ	 เกษตรกรรม	 พาณิชยกรรม	 ศาสนสถาน		
 ป่าไม้	 ที่พักอาศัย	 สถานที่ราชการ										
 เกษตรกรรม	 พาณิชยกรรม	 ศาสนสถาน										
		 ที่ว่างนันทนาการ										

สภาพภูมิอากาศแบบมรสุมในเขตร้อน (Monsoon Climate) มีฝนตกเฉลี่ยเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทั้งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิในฤดูกาลต่างๆ ไม่แตกต่างกันมากคือ อยู่ระหว่าง 16.9 - 37.3 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละประมาณ 2,568.4 มิลลิเมตร ด้วยที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกของภาคใต้ ซึ่งได้รับลมมรสุมทั้งสองด้าน คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะได้รับลมอย่างเต็มที่เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน ทำให้มีฝนตกมากและมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นฤดูหนาวของประเทศพม่าผ่านม่านน้ำอ่าวไทยได้ คลายความหนาวเย็นจนหมดสิ้น แต่กลับอู้อ้ำไอน้ำไวกมาก เมื่อพัดเข้าฝั่งและปะทะกับภูเขาทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ จึงทำให้ฝนตกทางตะวันออกมากกว่าฝั่งตะวันตกและเป็นเหตุให้พื้นที่มีฝนตกน้อย เพราะอยู่ด้านปลายลม คือเริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม-เดือนมกราคม

นอกจากนี้ยังมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือถอยไป จะมีลมระหว่างทิศใต้ และทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้ามาแทนที่ ซึ่งเกิดจากความกดอากาศสูงในทะเลจีนใต้ เป็นลมร้อนและชื้น ลมมรสุมนี้พัดประจำอยู่ตลอด 3 เดือนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เดือนเมษายน จึงทำให้มีฝนตกน้อยกว่าระยะอื่นๆ ของปี

4.2.1.5 ฤดูกาลในจังหวัดกระบี่มี 2 ฤดู คือ

1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงที่มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน แต่มีฝนตกน้อยเนื่องจากภูเขาทางตอนกลางของภาคใต้ขวางกั้นอิทธิพลของลม เดือนมกราคมเป็นช่วงปลายฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีฝนตกบ้างเล็กน้อย ในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านภาคใต้ทางชายฝั่งตะวันออก อิทธิพลของลมเข้าถึงจังหวัดกระบี่น้อยมากจึงเป็นช่วงที่ร้อนและแห้งแล้งมากที่สุดของพื้นที่

2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม จะมีฝนตกสม่ำเสมอตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านและพื้นที่ตั้งอยู่ด้านรับลม ปริมาณน้ำฝนประมาณ 200-300 มิลลิเมตรต่อเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านอ่าวไทยและเข้าสู่ภาคใต้ทางด้านชายฝั่งตะวันออก อิทธิพลของลมเข้ามาไม่มากนัก เนื่องจากมีเทือกเขานครศรีธรรมราช และเขาพนมเบญจาขวางกั้นอิทธิพลของลม จึงทำให้มีฝนตกน้อย ปริมาณน้ำฝนในช่วงนี้ประมาณ 100 มิลลิเมตรต่อเดือน

4.2.1.6 การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางสู่ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยการเดินทางโดยทางน้ำเป็นหลัก เนื่องจากตำบลคลองประสงค์ไม่มีถนนเชื่อมต่อกับเขตเทศบาลเมืองกระบี่ แบ่งประเภทการเดินทางดังต่อไปนี้

1) ทางรถยนต์

การเดินทางกรุงเทพฯใช้ถนนเส้นเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่าน จ.เพชรบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.ชุมพร จากชุมพรตรงมาตามทางหลวงหมายเลข 41 ผ่าน อ.หลังสวน อ.ไชยา ถึงสี่แยก อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 401 ไปจนถึงสามแยกบ้านพังกวนเหนือแล้วเลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 4 ตรงไปจนถึงตัวเมืองกระบี่ รวมระยะทาง 814 กิโลเมตร เมื่อถึงตัวเมืองกระบี่ ขับรถไปสวนสาธารณะธารา ซึ่งจะมีท่าเรือซึ่งเรียกว่า ท่าเรือท่าคลองประสงค์ ไปยังท่าเรือท่าเลภายในพื้นที่ศึกษา ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับเทศบาลเมือง โดยใช้เวลาข้ามฟากประมาณ 10 – 15 นาที ค่าโดยสารท่านละ 10 บาท สามารถนำรถมอเตอร์ไซค์ข้ามไปตำบลคลองประสงค์ คันละ 50 บาท รถยนต์ไม่สามารถนำข้ามไปได้ ต้องจอดไว้ฝั่งเทศบาลเมืองกระบี่

2) รถไฟ

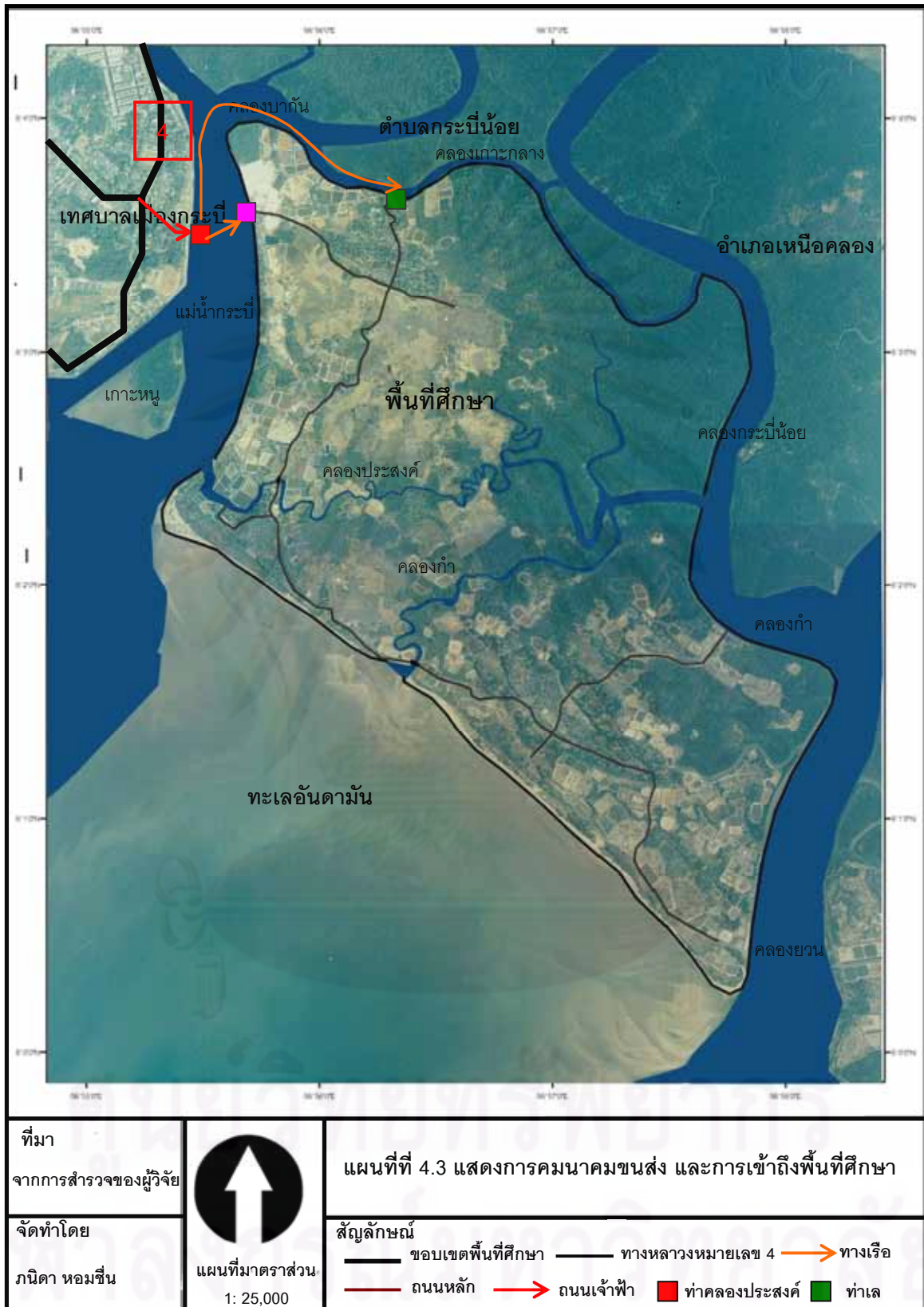
จากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ ไม่มีรถไฟถึงจังหวัดกระบี่โดยตรง สามารถเลือกลงตามสถานีที่สะดวกและใกล้เคียงจังหวัดกระบี่ ดังนี้

- สถานีรถไฟจังหวัดตรัง อยู่ห่างจากจังหวัดกระบี่ระยะทาง 141 กิโลเมตร
- สถานีรถไฟพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากจังหวัดกระบี่ระยะทาง 160 กิโลเมตร
- สถานีรถไฟทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากจังหวัดกระบี่ระยะทาง 150 กิโลเมตร

เมื่อถึงตัวเมืองกระบี่สามารถเดินทางไปยังตำบลคลองประสงค์โดยเรือหัวโทงโดยสารข้ามฟาก และมีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างบริเวณท่าเรือท่าเล

3) เครื่องบิน

จากสนามบินกรุงเทพฯ สามารถมุ่งสู่จังหวัดกระบี่ได้โดยตรง และจากสนามบินกระบี่ ถึงตัวเมืองกระบี่ โดยรถรับส่ง 350 บาทต่อเที่ยว

4.2.1.7 ระบบบริการพื้นฐาน

1) ระบบสาธารณูปโภค

(1.1) เส้นทางคมนาคม ปัจจุบันมีถนนคสล.สายหลักในพื้นที่ชุมชน จำนวน 2

สาย คือ

- ถนนคสล.สายมัธยม-ท่าหิน เป็นเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางจากท่าเลผ่านบ้านเกาะกลางไปยังมัธยม และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เป็นเส้นทางหลักผ่านโดยรอบในพื้นที่ชุมชน

- ถนนถนนคสล.สายทางเข้าอนามัย จะเชื่อมต่อกับท่าหิน และเชื่อมต่อกับถนนสายมัธยม-ท่าหิน ผ่านบ้านคลองประสงค์ไปยังแหลมขามบ้านคลองกำ

(1.2) การประปา แต่เดิมภายในชุมชนมีการใช้น้ำบาดาลที่ได้จากการขุดบ่อน้ำใช้เองในแต่ละครอบครัวทั้งในการอุปโภค และบริโภคและการเกษตร ปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนมีน้ำประปาบริการทุกครัวเรือน โดยระบบประปาได้เข้าถึงถึงชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2529

(1.3) การไฟฟ้า ให้บริการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในเขตอำเภอเมือง และมีจุดให้บริการอยู่ติดถนนสายกระบี่-กระบี่น้อย โดยระบบไฟฟ้าได้มีเชื่อมต่อเข้ามาถึงชุมชน ปี พ.ศ. 2524

(1.4) โทรศัพท์ ให้บริการจากจากสำนักงานบริการโทรศัพท์อำเภอเมือง องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสงขลาไปยังพื้นที่ชุมชน

(1.5) ไปรษณีย์ มีที่ทำการไปรษณีย์ ภายในพื้นที่ชุมชนใกล้บริเวณโรงเรียนคลองประสงค์

(1.6) การระบายน้ำ สำหรับการระบายน้ำของอาคารบ้านเรือนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะระบายน้ำโดยตรงจากครัวลงสู่พื้นที่สวนหลังบ้าน

(1.7) การกำจัดขยะมูลฝอย ภายในชุมชนชุมชนจะมีการจัดเก็บขยะภายในชุมชน โดยมีเทศบาลเมืองกระบี่มารับไปกำจัดต่อไป

รูปที่ 4.1 แสดงระบบสาธารณูปโภค

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

2) ระบบสาธารณสุขการ

(2.1) สถาบันการศึกษา ขอบเขตของพื้นที่โรงเรียนในพื้นที่ชุมชน จะมีอยู่ทุกหมู่บ้าน ในพื้นที่ชุมชนในระดับประถม และเด็กในพื้นที่ส่วนมากจะเรียนในพื้นที่ในระดับประถม ส่วนในระดับมัธยมส่วนมากจะเดินทางไปศึกษาในตัวจังหวัด

(2.2) ตลาดสด มีตลาดสดในพื้นที่ชุมชนในลักษณะของตลาดนัด โดยส่วนใหญ่มีการขายสินค้าที่มีอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีร้านขายของชำกระจายอยู่ภายในพื้นที่

(2.3) การรักษาพยาบาล ภายในชุมชนทุกหมู่บ้านจะมีสถานพยาบาลในลักษณะสถานีอนามัย แต่ส่วนใหญ่จะไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลกระบี่ที่อยู่ในเทศบาลเมือง เนื่องจากพื้นที่ใกล้กับเขตเทศบาลเมือง ประกอบกับการเดินทางที่สะดวก

(2.4) ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2526 (ดังแผนที่ที่ 4.3)

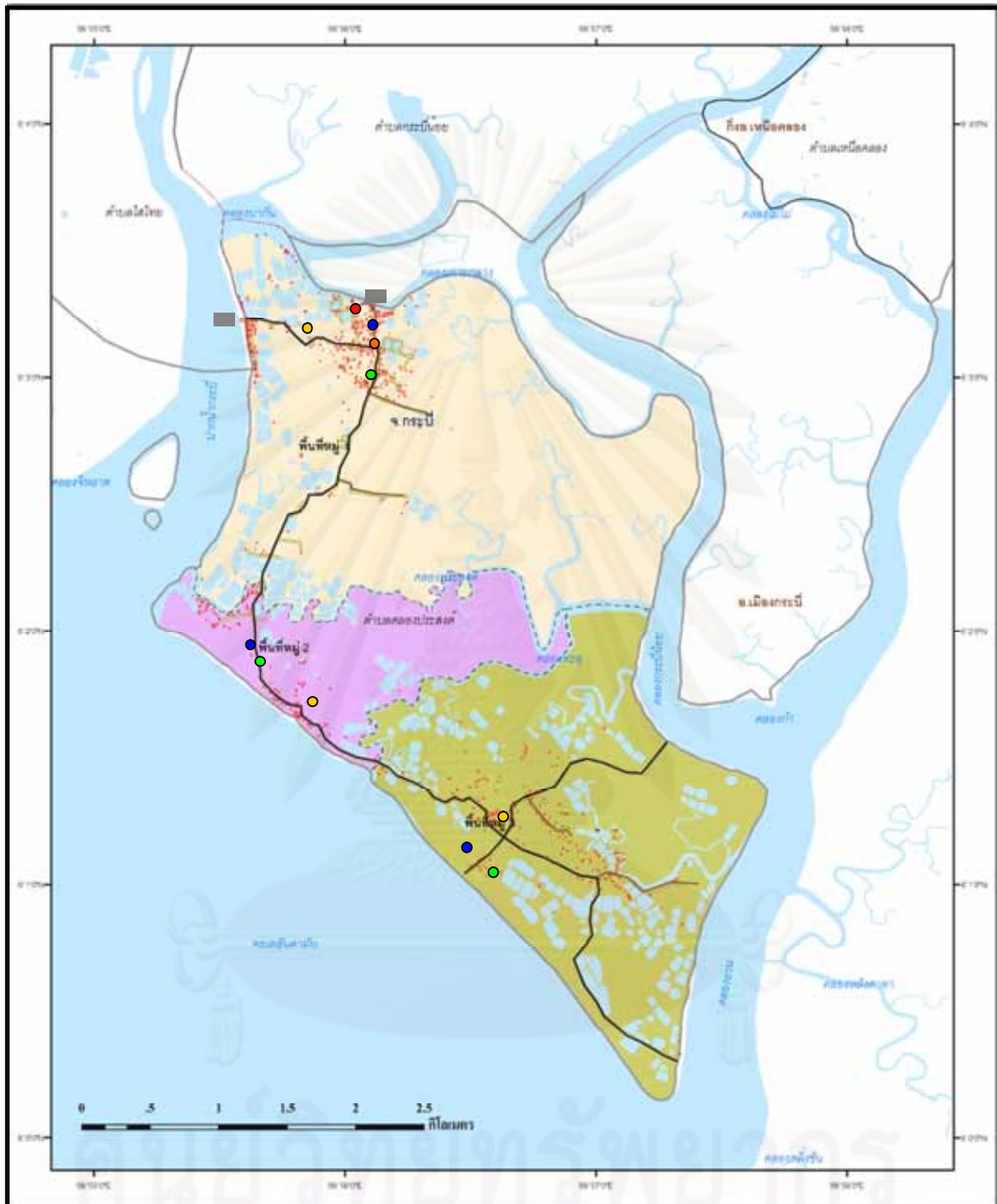
โรงเรียน

สถานีอนามัยตำบลคลองประสงค์

มัสยิด

รูปที่ 4.2 แสดงระบบสาธารณสุขการ

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>		<p>แผนที่ที่ 4.4 แสดงระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ</p>								
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>แผนที่มาตรฐานส่วน 1: 25,000</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td data-bbox="651 1832 874 1865">● สถานศึกษา</td> <td data-bbox="882 1832 1106 1865">● ตลาดสด</td> <td data-bbox="1114 1832 1337 1865">● มัสยิด</td> </tr> <tr> <td data-bbox="651 1865 874 1899">● สถานพยาบาล</td> <td data-bbox="882 1865 1106 1899">● อบต.</td> <td data-bbox="1114 1865 1337 1899">■ ท่าเรือ</td> </tr> </table>			● สถานศึกษา	● ตลาดสด	● มัสยิด	● สถานพยาบาล	● อบต.
● สถานศึกษา	● ตลาดสด	● มัสยิด								
● สถานพยาบาล	● อบต.	■ ท่าเรือ								

4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและประชากร

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคมและประชากร จะพิจารณาลักษณะสภาพเศรษฐกิจ สังคมและประชากรภายในพื้นที่ชุมชน 3 หมู่บ้าน ดังนี้

4.2.2.1 สภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากรหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง

1) ด้านเศรษฐกิจ

- ภาคการเกษตร

ประชากรในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ประกอบอาชีพเกษตร ข้อมูลใน พ.ศ. 2551 แสดงถึงจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 390 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.59 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด มีพื้นที่ทำการเกษตรทุกประเภท (เพาะปลูก-เลี้ยงสัตว์) 1,445 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.29 ของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูก ได้แก่ การทำนา 915 ไร่ การทำสวนยางพารา 345 ไร่ ปาล์ม น้ำมัน 75 ไร่ สวนผลไม้ผสม ด้านการเลี้ยงสัตว์ในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางมักทำเป็นอาชีพเสริมสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือนหรือจำหน่ายภายในชุมชน ได้แก่ แพะ ไก่พื้นบ้าน และเป็ด และนอกจากนี้ยังมีผู้ทำประมงเพาะเลี้ยง 30 ราย และทำประมงทะเล 348 ครัวเรือน

- ภาคอุตสาหกรรม

ประชากรในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง มีอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน 6 ครัวเรือน ได้แก่ การทำประมงพื้นบ้าน การแปรรูปสัตว์ การเลี้ยงกระชังปลา การทำเรือหัวโทงจิว เป็นต้น

- ภาคพาณิชย์

ประชากรในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ประกอบด้วย ตลาดนัด 1 แห่ง และร้านค้า 25 แห่ง

2) ด้านสังคมและประชากร

- สภาพทางสังคม

ประชากรในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางนับถืออิสลาม ที่พักอาศัยมีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำ คนในสังคมมักจะรู้จักกันดี เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันเช่นเดียวกับสังคมชนบททั่วไปของสังคมไทย ประกอบอาชีพทางการเกษตร

- วัฒนธรรมและประเพณี

มีประเพณีการแข่งขันเรือหัวโทง ช่วงวันที่ 1-9 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นมาตรการการปิดอ่าวเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

- ประชากร

หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางมีประชากรทั้งสิ้น 2,506 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 408 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 23.12 ตารางกิโลเมตร

4.2.2.2 สภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชากรหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์

1) ด้านเศรษฐกิจ

- ภาคการเกษตร

ใน พ.ศ. 2551 ประชากรในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ มีพื้นที่ในการทำ การเกษตร 986 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.24 ของพื้นที่ตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านประมงส่วน ใหญ่เป็นการทำประมงทะเลชายฝั่ง 150 ครัวเรือน ด้านการเพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูก ได้แก่ การทำนา

- ภาคอุตสาหกรรม

ประชากรในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ มีอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน 1 ครัวเรือน ได้แก่ การทำผ้าปาเต๊ะ

- ภาคพาณิชย์

ประชากรในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ ประกอบด้วย ตลาดนัด 1 แห่ง และร้านค้า 10 แห่ง

2) ด้านสังคมและประชากร

- สภาพทางสังคม

ประชากรในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์นับถืออิสลาม ที่พักอาศัยมีความ หนาแน่นค่อนข้างต่ำ คนในสังคมมักจะรู้จักกันดี เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันเช่นเดียวกับสังคม ชนบททั่วไปของสังคมไทย ประกอบอาชีพทางการเกษตร

- วัฒนธรรมและประเพณี

มีประเพณีการแข่งขันเรือหัวโทง ช่วงวันที่ 1-9 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็น มาตรการการปิดอ่าวเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

- ประชากร

หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์มีประชากรทั้งสิ้น 806 คน มีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 179 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 15,776 ตารางกิโลเมตร

4.2.2.3 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากร หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

1) ด้านเศรษฐกิจ

- ภาคการเกษตร

ใน พ.ศ. 2551 ประชากรในหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ มีพื้นที่ในการทำการเกษตร 535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.04 ของพื้นที่ตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านประมงส่วนใหญ่เป็นการทำประมงทะเลชายฝั่ง 244 ครัวเรือน ด้านการเพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่ายในชุมชน

- ภาคอุตสาหกรรม

ประชากรในหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ไม่มีการทำอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนในพื้นที่บ้านคลองกำ

- ภาคพาณิชย์

ประชากรในหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ประกอบด้วย ตลาดนัด 1 แห่ง และร้านค้า 10 แห่ง

2) ด้านสังคมและประชากร

- สภาพทางสังคม

ประชากรในหมู่ที่ 3 บ้านคลองนับถืออิสลาม ที่พักอาศัยมีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำ คนในสังคมมักจะรู้จักกันดี เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันเช่นเดียวกับสังคมชนบททั่วไปของสังคมไทย ประกอบอาชีพทางการเกษตร

- วัฒนธรรมและประเพณี

มีประเพณีการแข่งขันเรือหัวโทง ช่วงวันที่ 1-9 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นมาตรการการปิดอ่าวเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

- ประชากร

หมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ มีประชากรทั้งสิ้น 1,462 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 244 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 8,560 ตารางกิโลเมตร

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส หัวหน้าองค์กรชุมชนและบุคคลสำคัญในชุมชน (ชานี คลองรั้ว, สมกิจ ชาวสะอาด และวิชัย เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) ทำให้ทราบลักษณะทางสังคมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางตำบลคลองประสงค์ เป็นลักษณะสังคมอิสลามคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติโดยผู้นำได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการปกครองแบบระบบอาวุโส โดยที่ชุมชนมีขนาดเล็กประกอบกับการที่มีการอยู่อาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลาอันนานทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกันจนรู้จักกันหมดทั้งชุมชน และส่วนน้อยที่มีคนจากภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนเป็นชาวมุสลิมทำให้ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชน

ขยายโดยอาศัยในพื้นที่บริเวณเดียวกันนอกจากนี้ชุมชนยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ควบคุมด้วยโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและกฎเกณฑ์ทางศาสนาอิสลามที่ชุมชน

ปัจจุบันครอบครัวของชาวประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ ยังมีลักษณะเป็นครอบครัวดั้งเดิม คือ มีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ที่อยู่รวมกัน ซึ่งเป็นลักษณะครอบครัวขยาย กล่าวคือ เมื่อบุตรหลานแต่งงานมีครอบครัวแล้ว เรือนหลังเดิมไม่เพียงพอต่อสมาชิกจำเป็นต้องสร้างใหม่ ดังนั้นเรือนหลังใหม่จะปลูกมาห่างจากเรือนบิดามารดา หรือปู่ย่า ตายาย โดยที่ดินเป็นของเครือญาติกันเอง แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ย้ายไปอยู่นอกพื้นที่ ส่วนใหญ่เนื่องด้วยหน้าที่การงานของแต่ละบุคคล แต่ความสัมพันธ์ที่มียังเป็นระบบเครือญาติที่มีความสัมพันธ์กัน และไปมาหาสู่กัน เช่น ช่วงเทศกาลหรืองานประเพณีต่างๆ เป็นต้น

ทางด้านการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนภายในพื้นที่ชุมชนมีสถาบันการศึกษาในระดับประถมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านเกาะกลาง โรงเรียนบ้านคลองประสงค์ โรงเรียนบ้านคลองท่า ซึ่งได้ก่อตั้งมานานแล้วโดยเฉพาะโรงเรียนบ้านเกาะกลาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนในชุมชนยังมีค่านิยมที่ให้บุตรหลานเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางพื้นที่ชุมชนที่เป็นลักษณะพื้นที่เกาะการคมนาคมไม่สะดวกที่จะให้บุตรหลานเดินทางไปศึกษานอกพื้นที่ และข้อจำกัดทางรายได้ในครัวเรือน ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จึงศึกษาภายในโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน

จากการสัมภาษณ์โต๊ะอิหม่ามในด้านการปกครองเนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิมมีปกครองแบบระบบอาวุโส และมีความเคารพนับถือในผู้นำเป็นอย่างมากรวมทั้งเป็นระบบเครือญาติคนในชุมชนจึงมีความขัดแย้งกันค่อนข้างน้อย หากมีปัญหาก็จะปรึกษาผู้นำชุมชน ปัญหาโจรขโมยก็มีน้อยมากเนื่องจากภายในชุมชนอยู่กันแบบระบบเครือญาติจึงไม่ค่อยมีปัญหาการลักขโมยเกิดขึ้น

จากการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มทางสังคม ทำให้มีโครงสร้างของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถรักษาสถานะทางสังคมของตนไว้ได้เนื่องด้วยเป็นระบบสังคมอิสลาม และชุมชนยังมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์มีดังนี้ (ดูตารางที่ 4.3)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 แสดงกลุ่มองค์กรในพื้นที่ชุมชน

กลุ่ม	กิจกรรม
กลุ่มแม่บ้าน	- แปรรูปอาหารทะเล - ทำขนม - ทอผ้า
กลุ่มเรือหัวโทงข้ามฟาก	- ออมทรัพย์ - ธุรกิจท่องเที่ยว - ศึกษาเรียนรู้อบรมภาษาอังกฤษ
ประมงชายฝั่ง(เลี้ยงปลากระชัง)	- เลี้ยงปลา - ดูแลรักษาอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาพื้นที่ป่าชาย เลย
อาสาสมัคร	- กิจกรรมเพื่อสาธารณสุขมูลฐานในชุมชน - ออกกำลังกายด้วยไม้พลอง
ชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	- รวมกลุ่มเพื่อออกกำลังกาย
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	- กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ ออมทรัพย์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	- จัดแสดงของเครื่องใช้โบราณ - จัดแสดงสาธิตทอผ้า เรือหัวโทง - จัดแสดงศิลปะพื้นบ้านกาหยง
กลุ่มผลิตเรือหัวโทงจำลอง	- ทำเรือหัวโทงขนาดเล็ก
กลุ่มชาวนา	- ปลูกข้าว
กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	- โฮมสเตย์
กลุ่มชมรมคนรักสุขภาพ	- กิจกรรมผู้สูงอายุในวันสำคัญ

ที่มา : จากการสำรวจของผู้ทำการวิจัย

บทที่ 5

ระบบนิเวศชุมชนชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

ในการศึกษาระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จากการศึกษาถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชน สภาพปัจจุบัน วิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ กายภาพ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการวิเคราะห์ถึงระบบนิเวศชุมชนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นในชุมชนกับสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหา และสภาวะคุกคามระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน และวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ต.คลองประสงค์ ภายใต้ปัจจัยกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลาม ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่างๆ ได้แก่ นโยบายและแผนทั้งหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) ดังมีรายละเอียดในการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 ลักษณะระบบนิเวศชุมชนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ต.คลองประสงค์

การศึกษาระบบนิเวศชุมชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของมิติสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนอันประกอบไปด้วย มิติทรัพยากร มิติชุมชน มิติเทคโนโลยี และมิติของเสียและมลพิษ เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันภายใต้การร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชน ดังนี้

5.1.1 มิติทรัพยากร

จากลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน จะประกอบไปด้วยทรัพยากรทั้งที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งลักษณะทรัพยากรดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนในลักษณะทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งวิถีชีวิตของผู้นในชุมชนมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในลักษณะการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชน โดยสภาพแวดล้อมภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จะประกอบด้วย ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าชายเลนและป่าชายหาด หาดทรายและหาดเลน และทรัพยากรน้ำ รวมทั้งทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย สภาพอาคารบ้านเรือน พื้นที่

ทำกิน ทางสัญจรภายในชุมชน ระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการ เป็นต้น โดยลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่ผู้คนในชุมชนมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน มีดังนี้

5.1.1.1 ลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในชุมชน

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีลักษณะเป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทปากแม่น้ำ และชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ร่วมกันโดยเฉพาะการทำประมงที่เป็นอาชีพหลัก และการฟื้นฟูบ่อกุ้งร้างเป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติ จากการสำรวจพบว่าทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนถูกคุกคามจากการทำบ่อกุ้งในปีพ.ศ.2536 ถึง ปี พ.ศ. 2540 และผู้คนในชุมชนได้รื้อฟื้นบ่อกุ้งร้างเดิมเป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติ และมีการปลูกป่าโกงกางเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลน แต่ปัจจุบันยังคงมีพื้นที่บ่อกุ้งร้างที่ไม่ได้ทำประโยชน์อยู่ภายในพื้นที่ชุมชน ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในพื้นที่ชุมชนที่ประกอบด้วย ป่าชายเลนและป่าชายหาด หาดทรายและหาดเลน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) ทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ประกอบด้วย ป่าชายเลน และป่าชายหาด ดังนี้

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งป่าชายเลนหน่วยที่ 26 พบว่า ทรัพยากรป่าไม้ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ได้แก่ ป่าชายเลน และป่าชายหาด ในปีพ.ศ.2507 กำหนดให้ป่าคลองกระบี่ใหญ่ และป่าคลองเหนือคลอง ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดกระบี่ รวมทั้งตำบลคลองประสงค์เป็นป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ทั้งหมด 28,000 ไร่ และพื้นที่ป่าไม้ภายในพื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ทั้งหมด 3,874 ไร่ ครอบคลุมทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ เป็นพื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณตลอดแนวคลองต่างๆ ได้แก่ คลองเกาะกลาง คลองกระบี่น้อย คลองประสงค์ และคลองกำ โดยคลองประสงค์ และคลองกำจะไหลผ่านพื้นที่ชุมชน ชาวบ้านเรียกว่า คลองทะเล และคลองทั้งสองสายนี้จะแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้านที่กล่าวมาข้างต้น (ดูแผนที่ที่ 5.1)

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์จากผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า ป่าชายเลนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ส่วนใหญ่จะพบได้ในบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำกระบี่ และตามแนวคลองต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นบริเวณน้ำทะเลท่วมถึงในลักษณะน้ำขึ้น-น้ำลง ทั้งกลางวันและกลางคืน โดยลักษณะน้ำขึ้น-น้ำลงนี้เป็นประโยชน์ในการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในชุมชนในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งเรียกว่า น้ำเป็น-น้ำ

ตาย ลักษณะน้ำเป็นน้ำจะขึ้น และลงมาก เป็นช่วงเวลาที่สัตว์น้ำออกหากินมากเหมาะแก่การทำประมง โดยน้ำเป็นจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาตั้งแต่ 13 ค่ำ – 15 ค่ำ ทั้งข้างขึ้น และข้างแรม ส่วนลักษณะน้ำตายน้ำจะขึ้น และลงน้อย ลักษณะน้ำจะนิ่งและราบเรียบ เป็นช่วงเวลาที่สัตว์น้ำไม่ออกหากินชาวบ้านจึงไม่ออกการทำประมง โดยน้ำตายจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาตั้งแต่ 6 ค่ำ – 12 ค่ำ ทั้งข้างขึ้น และข้างแรม เป็นต้น

ส่วนลักษณะป่าชายเลนบริเวณพื้นที่ชุมชนจะประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิด ได้แก่ ต้นโกงกางซึ่งอยู่บริเวณด้านนอกพื้นที่ชุมชนที่ติดกับทะเล ต้นแสมอยู่บริเวณตรงกลางพื้นที่ชุมชน และต้นตะบูนจะอยู่บริเวณด้านในในพื้นที่ชุมชน พืชพรรณต่างๆเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต และการทำมาหากินของผู้คนในชุมชน ได้แก่ นำมาทำอุปกรณ์ประมงพื้นบ้าน เช่น การทำทุ่นปักธงเพื่อแสดงตำแหน่งในการวางอวนจับสัตว์น้ำ การต่อเรือหัวโทง การทำโป๊ะน้ำตื้น การนำมาสร้างบ้านเรือน และเป็นวัสดุซ่อมแซมบ้านเรือน ทำไม้พื้นเผาถ่านในครัวเรือน และทำที่ตากปลาเค็มในการแปรรูปสัตว์น้ำ ฯลฯ เป็นต้น

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในพื้นที่ชุมชน พบว่า ป่าชายหาดจะพบได้บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เป็นดินทรายหรือหาดทรายที่ยกตัวสูงขึ้น บริเวณชายฝั่งทะเลที่เป็นหินกระจายอยู่ทั่วไป และบริเวณชายฝั่งทะเลสลับกับป่าชายเลน พื้นที่ป่าชายหาดของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จะพบพืชพรรณหลากหลายชนิด ได้แก่ ผักบุ้งทะเลนำมารักษาพิษที่เกิดจากสัตว์ทะเล ผักไข่เลนนำมารับประทานและเป็นยาสมุนไพร หูกวางและพะยอมนำมาทำวัสดุผลิตภัณฑ์เรือหัวโทงจำลอง เนื่องจากเป็นไม้เนื้ออ่อนเหมาะในการทำเป็นชิ้นส่วนขนาดเล็กในการต่อเรือจิว ต้นจากนำไปมาปรุงหลังคา และห่อขนม เรียกว่า ขนมจาก นำลูกจากมาทำขนม และต้นตาลใช้ลูกตาลทำมาขนม นำต้นตาลมาซ่อมแซมบ้านเรือน นำใบตาลมาทำอุปกรณ์ประมงพื้นบ้าน ฯลฯ เป็นต้น (สมกิจ หนูขาว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552)

นอกจากนี้พื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาดในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่เป็นอย่างมาก มีความสำคัญคือ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศทั้งในบริเวณพื้นที่ชุมชน และบริเวณพื้นที่โดยรอบชุมชน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชนิดนกที่สำคัญของโลกมีประโยชน์ในด้านการศึกษาเรียนรู้ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำหลากหลายชนิด เช่น กุ้ง ปูดำ ปูม้า ปลาชนิดต่างๆ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำขนาดเล็ก และที่สำคัญเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ (ดังรูปที่ 5.1)

รูปที่ 5.1 คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาด

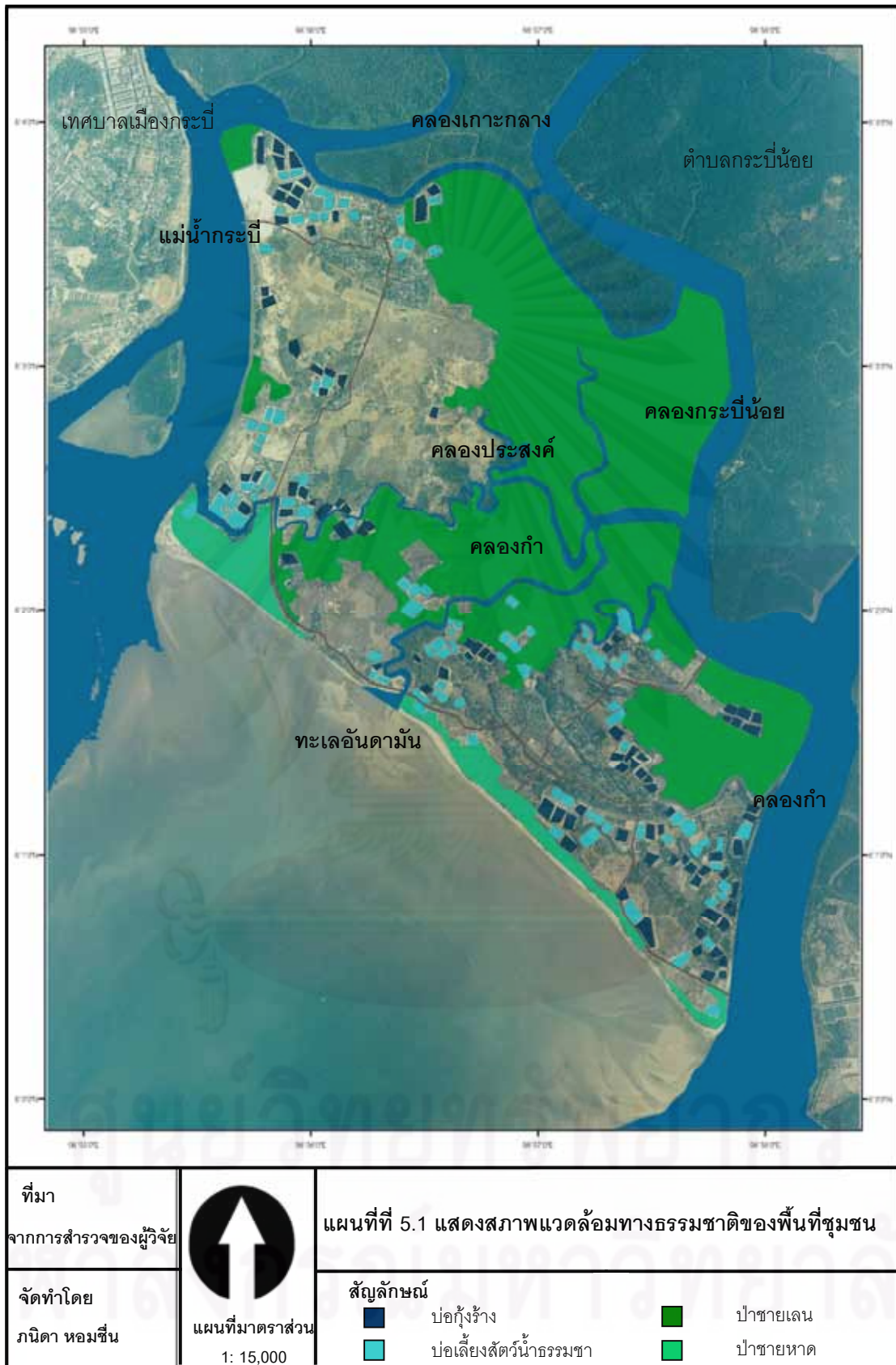
ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

จากการค้นคว้าทางเอกสารสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(แผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่, 2547 : 20) พบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาดในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ ระหว่างปี พ.ศ. 2536 และปี พ.ศ. 2540 พบว่าพื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาดมีการลดลงถึงร้อยละ 17.18 โดยลดลงจาก 55,112.93 ไร่ เป็น 45,643.21 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ลดลงถึง 9,469.72 ไร่ โดยพื้นที่ป่าชายเลน และป่าชายหาดได้ถูกปรับเปลี่ยนสภาพอย่างมากจากการใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมต่างๆของผู้คน ในชุมชนระหว่างปี พ.ศ. 2536 - พ.ศ.2540 ได้แก่ การทำปอเลี้ยกึ่ง การทำเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพารา การทำสวนปาล์มน้ำมัน การทำนาข้าว และการขยายตัวอาคารบ้านเรือนของชุมชน เป็นต้น (ดังตารางที่ 5.1) ดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ปรับเปลี่ยนมาจากพื้นที่ป่าชายเลนระหว่างปี 2536 ถึง ปี 2540

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ไร่	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละ
นาเกลือ	5,091.43	8.15	63.77
สวนยางพารา	1,343.57	2.15	14.19
พื้นที่รกร้าง	829.39	1.33	8.76
เกษตรกรรม	720.11	1.15	7.60
สวนปาล์มน้ำมัน	647.84	1.04	6.84
เขตชุมชนเมือง และเขตสิ่งก่อสร้าง	356.51	0.68	4.80
นาข้าว	55.08	0.57	3.76
อื่นๆ	425.79	0.09	0.58
รวม	9,469.72	15.15	100.00

ที่มา: แผนยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่, 2547 : 20

2) หาดเลน และหาดทราย

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ชุมชน (วินัย ชาวสะอาด, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า พื้นที่หาดเลนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบในบริเวณชายฝั่งทะเล บริเวณปากแม่น้ำกระบี่ และลำคลองต่างๆที่มีน้ำจืดไหลลงสู่ทะเล มีความสำคัญเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล เช่น กุ้งทะเล ปูม้า ปูดำ เป็นต้น และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกทะเลต่างๆหลายชนิด รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ส่วนพื้นที่หาดทรายภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบบริเวณใกล้ปากแม่น้ำกระบี่ มีลักษณะหาดทรายประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตบนหาดทราย เช่น ปู หอย ไข่เดือนทะเล และบริเวณพื้นทรายตอนล่างสุดของชายหาด จะประกอบด้วย กุ้ง ปลา ซึ่งเป็นอาหารของนกน้ำ นกชายเลนจำนวนมาก บริเวณหาดเลนและหาดทรายที่น้ำขึ้นถึงซึ่งเป็นแหล่งหญ้าทะเล ประกอบด้วย หอยชนิดต่างๆ ได้แก่ หอยแครง หอยหวาน หอยเมือก และหอยฝาเดียว ได้แก่ หอยชักตีน มีความสำคัญเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกระบี่

จากการสำรวจพบว่า พื้นที่หาดเลนและหาดทรายจะครอบคลุมพื้นที่ทางทิศใต้บริเวณ หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ (ดูแผนที่ที่ 5.2) มีความสำคัญเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ แหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน และแหล่งการทำประมงพื้นบ้านของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เช่น การทำวนกุ้ง การทำโป๊ะน้ำตื้น และการคราดหอย เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.2)

รูปที่ 5.2 ลักษณะการทำประมงพื้นบ้านในบริเวณหาดเลน และหาดทราย

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

3) ทรัพยากรน้ำ

จากการสำรวจบริเวณที่มีแม่น้ำลำคลองหรือทางน้ำไหลผ่าน พบว่า ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน เกิดการตั้งถิ่นฐานและการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะการทำประมงพื้นบ้าน การทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติจากเดิมเป็นบ่อกึ่งร้าง และการทำนา เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณริมคลอง ริมแม่น้ำกระบี่ และแนวชายฝั่งทะเลก่อให้เกิดการปล่อยน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

จากพื้นที่ตำบลคลองประสงค์มีความหลากหลายทางนิเวศวิทยาบริเวณชายฝั่งทะเลสูงทั้งระบบนิเวศป่าชายเลนบริเวณด้านเหนือ และด้านตะวันออกของพื้นที่ตลอดแนวคลองต่างๆ และริมแม่น้ำกระบี่ และระบบนิเวศชายฝั่งทะเลที่ประกอบด้วยหาดทรายและหาดเลนที่ทอดยาวด้านทิศใต้ของพื้นที่เกาะ จากการสำรวจพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และระบบนิเวศป่าชายเลนส่วนใหญ่เป็นลักษณะการปล่อยขยะ น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูล จากการประกอบกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมการประกอบอาชีพของครัวเรือน ซึ่งถือว่าไม่มีปริมาณมากนักที่จะเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน และคุณภาพน้ำ ซึ่งชี้วัดได้จากปริมาณสัตว์น้ำบริเวณพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ยังมีปริมาณมากเพียงพอต่อการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนทำให้การทำประมงพื้นบ้านยังคงอยู่ภายในพื้นที่ในปัจจุบัน

5.1.1.2 ลักษณะสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นของชุมชน

เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนและสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรอบของชุมชน ในลักษณะองค์ประกอบของทั้งรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน สภาพอาคารบ้านเรือน พื้นที่ทำกินของชุมชน ทางสัญจรของชุมชน ตลอดจนระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการ โดยองค์ประกอบของชุมชนมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งชุมชนมีการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีลักษณะดังนี้

1) รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนที่อาศัยในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ (โสภา เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เรียกตัวเองว่า คนเล เนื่องจากผู้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับทะเลและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยมีความเชื่อที่ว่าคนทะเลต้องหาที่จอดเรือเพื่อทำมาหากิน ดังนั้นผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจึงได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนสภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่เกาะมีแม่น้ำกระบี่กั้นระหว่างตัวเมืองกระบี่กับพื้นที่ชุมชน และยังมีคลองต่างๆ ล้อมรอบเกาะไหลลงสู่ทะเลบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติความเชื่อในการเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ที่ว่าพื้นที่เกาะทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนสามารถทำมาหากินง่าย

เมื่อใดที่ในทะเลยังมีของ(สัตว์น้ำ) ผู้คนในพื้นที่ชุมชนก็ยังดำรงชีวิตอยู่ ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน โดยชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ของชุมชน

ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่จึงกระจายตัวไปตามสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน และมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ บริเวณปากแม่น้ำกระบี่ ริมคลองต่างๆ บริเวณชายฝั่งทะเล และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม เช่น พื้นที่นา พื้นที่สวน เป็นต้น ลักษณะสภาพระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะคล้ายห้องกระจก โดยภายในพื้นที่เกาะมีกลุ่มอาคารบ้านเรือน โดยกลุ่มอาคารบ้านเรือนจะล้อมรอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรม ถัดออกจากพื้นที่เกษตรกรรมจะล้อมรอบด้วยป่าชายเลน และป่าชายหาด ถัดออกจากป่าชายเลน และป่าชายจะล้อมรอบด้วยหาดเลน และหาดทราย โดยมีทะเลล้อมรอบหาดเลน และหาดทราย ตามลำดับ จากลักษณะสภาพระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนดังกล่าว ทำให้ทราบถึงลักษณะทรัพยากรที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนในแต่ละชุมชน โดยชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า การสัญจรในพื้นที่ชุมชน ประกอบด้วย 3 เส้นทางได้แก่ ถนนคสล.กว้าง 3 เมตรใช้เป็นถนนหลักระหว่างหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ โดยการสัญจรในพื้นที่ชุมชนเดิมเป็นทางเดินคนทั้งหมด ปัจจุบันทางเดินคนยังคงมีใช้สัญจรระหว่างบริเวณบ้าน และภายในพื้นที่ชุมชนยังมีการสัญจรโดยทางเรือเนื่องจากมีคลองไหลผ่านพื้นที่ออกสู่อ่าวปากแม่น้ำกระบี่ และทะเลได้แก่ คลองประสงค์ คลองกำ หรือ คลองทะเล ซึ่งเป็นแนวแบ่งเขตการปกครองทั้งสามหมู่บ้าน โดยชุมชนในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ใช้เส้นทางเรือในการสัญจรในการออกเรือเพื่อทำประมงพื้นบ้าน

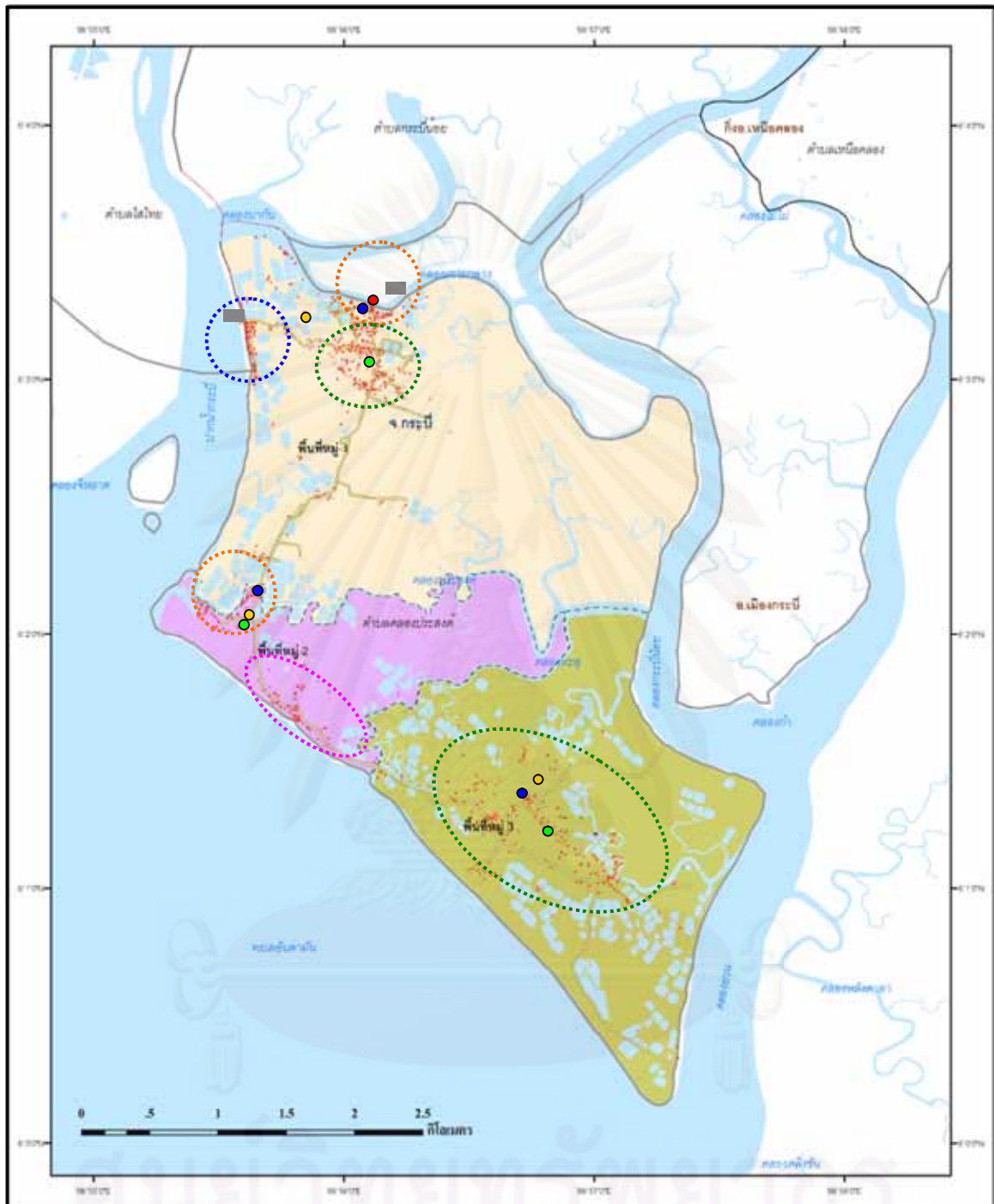
ส่วนความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชุมชน และพื้นที่โดยรอบชุมชนจะมีท่าเรือ ที่ชาวบ้านเรียกว่า หัวท่า ใช้ในการสัญจร ได้แก่ ท่าคลองประสงค์ และท่าเจ้าฟ้าบริเวณชุมชนตัวเมืองกระบี่ ท่าตั้งชั้นบริเวณชุมชนบ้านเหนือคลอง ต. เหนือคลอง ซึ่งเชื่อมโยงกับท่าเรือภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ ท่าเล ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง และท่าหิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง บริเวณคลองเกาะกลางทางทิศเหนือของพื้นที่ชุมชน จากที่ตั้งของท่าเรือภายในพื้นที่ชุมชนซึ่งตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง สองท่าเรือทำให้ชุมชนบ้านเกาะกลางมีการระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนมากกว่าชุมชนอื่นภายในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะบริเวณท่าเรือที่มีการระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนหนาแน่น ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านเกาะกลางที่ได้รับอิทธิพลจากชุมชนโดยรอบพื้นที่ชุมชน โดยความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชุมชนเกาะกลาง และพื้นที่โดยรอบชุมชนจะเป็นด้านต่างๆ ทั้งการคมนาคม ขนส่ง การศึกษา การค้าขายที่ต้องอาศัยเรือหัวโทงข้ามฟากจากพื้นที่ชุมชนไปยังพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.3)

จากการการพัฒนาโดยการตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ชุมชนเพื่อการสะดวกในการสัญจร แต่ก็ไม่ได้ตัดผ่านชุมชนโดยตัดไปตามแนวชายฝั่งทะเลของพื้นที่ชุมชน

นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังประกอบไปด้วย ระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ ไปรษณีย์ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ การระบายน้ำ และการกำจัดขยะมูลฝอย และระบบสาธารณูปการ ได้แก่ สถานศึกษา ตลาดสด สถานพยาบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความสะดวก และคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ชุมชน จากการขยายตัวของถนน และการเพิ่มระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมมากนัก ผู้คนส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบดั้งเดิมในลักษณะวัฒนธรรมอิสลาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 <p>แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000</p>	<p>แผนที่ที่ 5.3 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน</p>	
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สถานศึกษา ● สถานพยาบาล ● อบต. ● ตลาดสด ● มัสยิด ท่าเรือ 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ ชุมชนบริเวณคลองประสงค์ ชุมชนบริเวณคลองเกาะกลาง ชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเล

2) สภาพอาคารบ้านเรือนของชุมชน

รูปแบบสถาปัตยกรรมและลักษณะอาคารบ้านเรือนยังมีเอกลักษณ์กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยเห็นได้จากลักษณะอาคารบ้านเรือน และสิ่งปลูกสร้างต่างๆที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น บ้านชาวเลที่มีลักษณะเป็นบ้านตั้งอยู่ริมทะเล และคลองต่างๆเพื่อความสะดวกต่อการประกอบอาชีพประมง เป็นต้น จากการสำรวจลักษณะสภาพอาคารบ้านเรือนของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า สภาพอาคารบ้านเรือนของชุมชนส่วนใหญ่ยังคงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดั้งเดิม ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นภาพความชัดเจนและความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอยู่ของผู้อยู่ในชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ของชุมชนตั้งแต่อดีต โดยลักษณะตัวอาคารบ้านเรือนจะมี 3 ลักษณะคือ

(2.1) กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ภายในพื้นที่ชุมชน

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า โดยลักษณะของอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นอาคารเรือนพื้นดินดั้งเดิมมีการยกใต้ถุนบ้าน เนื่องจากบริเวณพื้นที่แนวชายฝั่ง และคลองต่างๆ มีน้ำท่วมถึงจากปรากฏการณ์น้ำขึ้น-น้ำลงของแต่ละเดือน มีชานระเบียงยื่นยาวใช้สำหรับทำกิจกรรมภายในครัวเรือน และใช้กันลมฝนแดดของตัวบ้าน มีพื้นที่บริเวณหลังบ้านเชื่อมโยงอาคารบ้านเรือนให้เป็นแนวติดต่อกัน โดยส่วนใหญ่ผู้อยู่ในพื้นที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกันบริเวณบ้านจะใช้บริเวณเดียวกันโดยมีพื้นที่ทางเดินคน และแนวต้นไม้แบ่งแยกบริเวณบ้าน โดยหน้าอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีไม้ไผ่เป็นหลักสำหรับผูกเรือหัวโพงในบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำกระบี่และคลองต่างๆซึ่งมีการสัญจรโดยทางเรือ (ดูรูปที่ 5.4) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตการทำมาหากินผู้อยู่ในพื้นที่ชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนซึ่งการประกอบอาชีพของชุมชนบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักไปตามแนวชายฝั่งทะเล และตามแนวคลองต่างๆ ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ส่วนหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางสำหรับอาคารบ้านเรือนที่อยู่ริมปากแม่น้ำกระบี่นอกจากประกอบอาชีพประมงแล้วยังมีอาชีพเสริมโดยการรับจ้างบริการเรือท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน รับจ้างเรือข้ามฝากเนื่องจากอยู่ใกล้กับตัวเมืองกระบี่ การทำร้านอาหารกระชังปลา การทำเรือหัวโพงจิว เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.4)

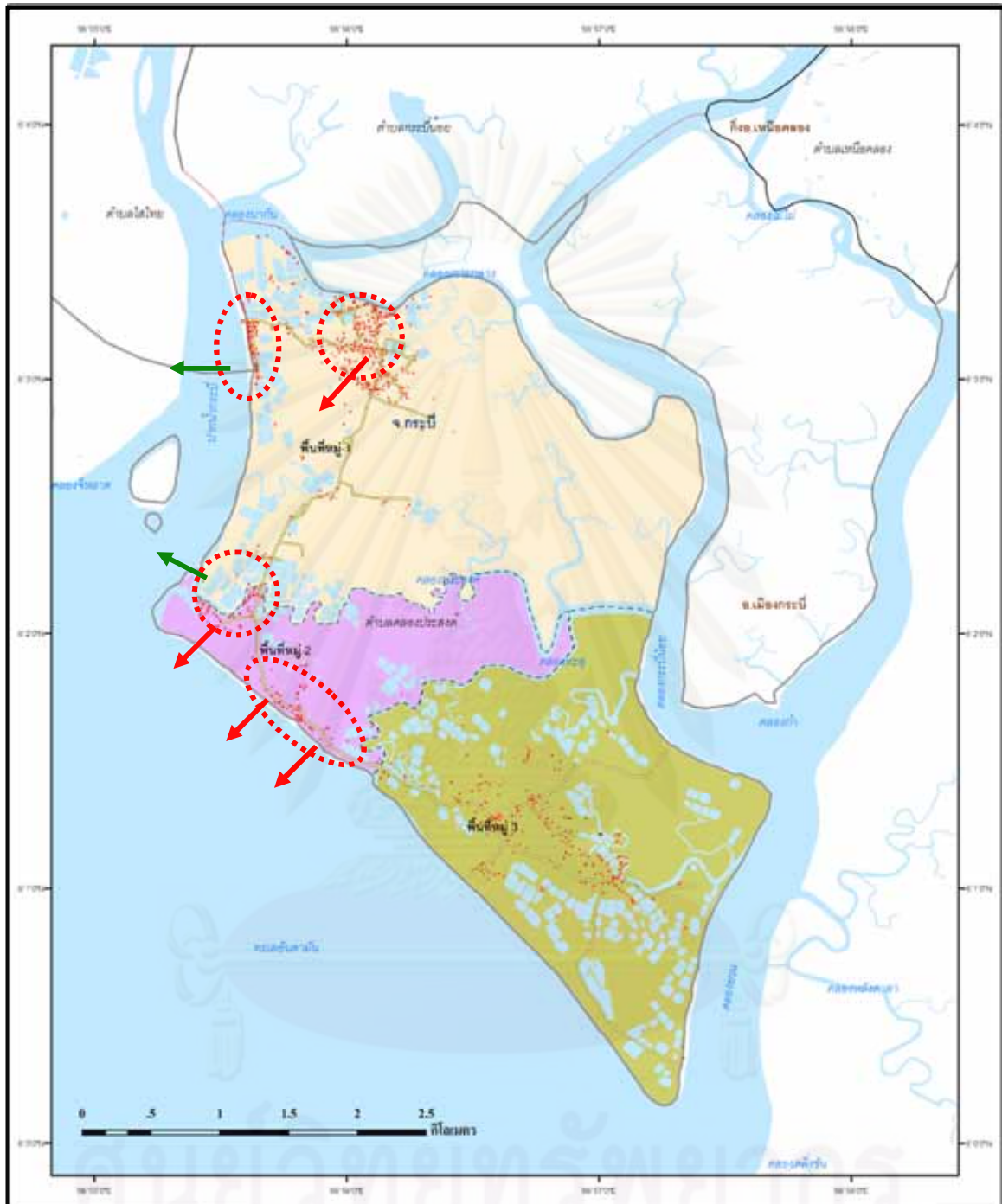

รูปที่ 5.3 กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำกระเป๋

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000	<p>แผนที่ที่ 5.4 กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่</p>
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> บ้านเรือนที่หันหน้าไปบริเวณปากแม่น้ำ กลุ่มอาคารบ้านเรือน บ้านเรือนที่หันหน้าไปตามแนวชายฝั่งทะเล

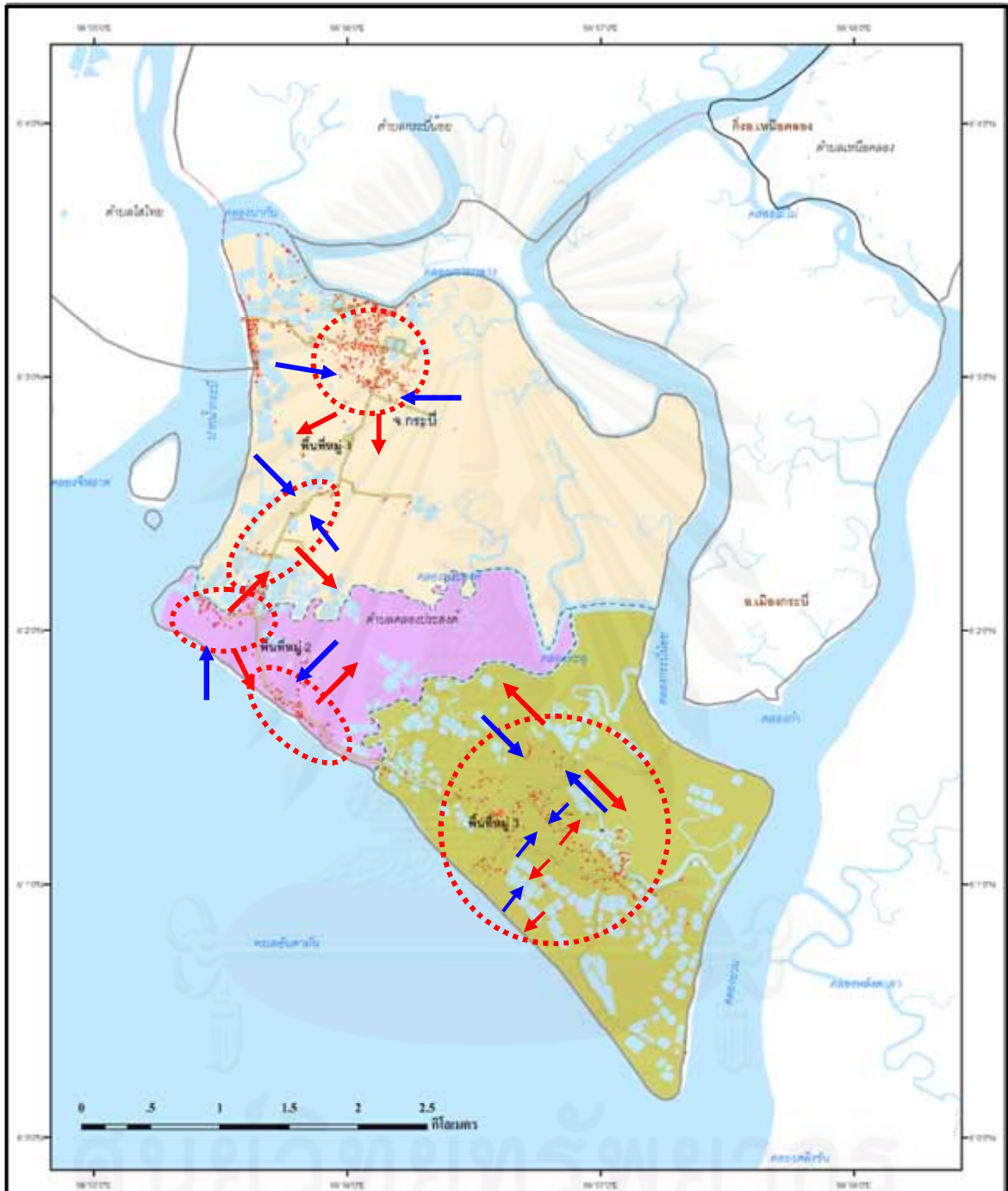
(2.2) กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าเข้าหาถนน และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม เช่น พื้นที่นา พื้นที่บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติที่พื้นฟูมาจากบ่อเลี้ยงกุ้งร้าง ลักษณะอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นอาคารเรือนพื้นดินดั้งเดิม และเรือนพื้นดินทั่วไป ที่มีการยกใต้ถุนทำเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรม เช่น เป็นที่เก็บอุปกรณ์การทำประมงพื้นบ้าน พักผ่อน และทำกิจกรรมภายในบ้าน ภายในบริเวณบ้านจะมีการเชื่อมต่ออาคารเพื่อเก็บอุปกรณ์ในการทำอาชีพ เช่น ยุงข้าว อุปกรณ์ประมง โดยลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีระเบียบยื่นยาวใช้ทำกิจกรรมในครัวเรือน บริเวณบ้านจะใช้บริเวณเดียวกันโดยมีพื้นที่ทางเดินคน แวดต้นไม้แยกบริเวณบ้าน และทำแนวรั้วที่ทำด้วยอวนล้อมรอบพื้นที่บริเวณบ้าน ซึ่งจากลักษณะตัวอาคารบ้านเรือนประกอบกับพื้นที่ใช้สอยทำให้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก (ดูรูปที่ 5.4) โดยอาคารบ้านเรือนลักษณะนี้จะกระจายตัวทั้ง 3 หมู่บ้าน เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่เกษตรกรรมเชื่อมโยงระหว่างชุมชน โดยอาคารบ้านเรือนของชุมชนจะรวมกลุ่มกันโดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง และรวมกลุ่มกันบริเวณท่าเรือ เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.5)

รูปที่ 5.4 กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าเข้าหาถนน และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000	<p>แผนที่ที่ 5.5 แสดงกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าเข้าถนน และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม</p>
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> บ้านเรือนที่หันหน้าเข้าทางถนน บ้านเรือนที่หันหน้าเข้าบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม

(2.3) กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าสู่ริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระซังปลา

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่าโดยลักษณะบ้านเรือนจะเชื่อมต่อกันไปเป็นกลุ่มบ้านที่ตั้งตามบริเวณแนวคลองสวนในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ซึ่งคลองสวนจะไหลลงสู่ปากแม่น้ำกระเป๋ โดยลักษณะบ้านเรือนจะประกอบด้วย ส่วนตัวบ้าน และส่วนกระซังปลาเลี้ยงปลาที่มีลักษณะเป็นบ่อเลี้ยงปลาหลายบ่อเชื่อมเป็นบริเวณเดียวกัน โดยตัวบ้านจะลอยอยู่บนกระซังปลาโดยมีพุนซึ่งทำจากถังน้ำมันผูกยึดกับตัวกระซังที่ทำด้วยแผ่นไม้ในลักษณะแพ และหันหน้าบ้านเข้าหาบริเวณริมคลองสวน (ดูรูปที่ 5.5) ดังนั้นในการสัญจรไปยังกลุ่มอาคารบ้านเรือนกระซังปลาได้โดยทางเรือเท่านั้น (ดูแผนที่ที่ 5.6)

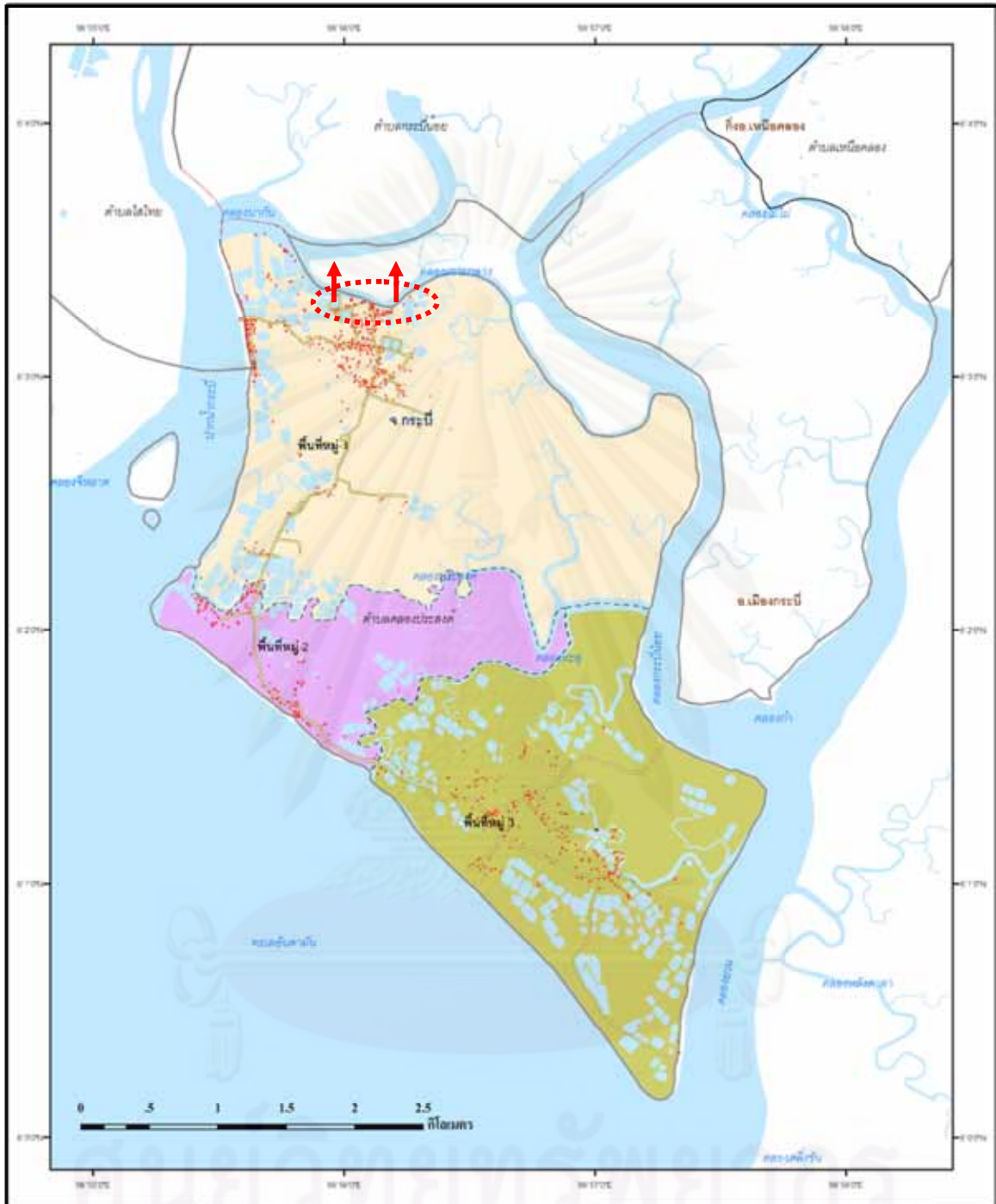

รูปที่ 5.5 กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าสู่ริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระซังปลา

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000	<p>แผนที่ที่ 5.6 แสดงกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหน้าสู่ริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระชังปลา</p>
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์ กลุ่มอาคารบ้านเรือน บ้านเรือนที่หันหน้าสู่ริมคลอง หรือกลุ่มบ้านกระชังปลา</p>

3) พื้นที่ทำกินในการประกอบอาชีพของชุมชน

จากวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ผูกพันกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรวมทั้งระบบทางสังคมของชุมชนที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของผู้คนในพื้นที่ชุมชน จึงทำให้พื้นที่ชุมชนโอบล้อมด้วยพื้นที่เกษตรกรรมในลักษณะการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ทำกินในการประกอบอาชีพของผู้คนในพื้นที่ชุมชน

ดังนั้นลักษณะของการใช้ที่ดินจึงเป็นตัวสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นของชุมชน โดยลักษณะการใช้ที่ดินถูกแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆคือ พื้นที่ดินแปลงใหญ่สำหรับการเกษตร พื้นที่ดินแปลงเล็กสำหรับทำสวน พื้นที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย ดังนี้

(3.1) พื้นที่ดินแปลงใหญ่สำหรับการเกษตร

จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน (วารี เกาะกลาง และนายหมวด เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า สภาพโดยรวมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระเป๋ เป็นชุมชนที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ในการทำเกษตรมาตั้งแต่อดีตหลายชั่วอายุคน พื้นที่เกษตรกรรมภายในชุมชนเป็นพื้นที่นาข้าว และบ่อเลี้ยงกุ้งร้างที่ปัจจุบันพื้นที่เป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น เลี้ยงปลาชนิดต่างๆ ปูดำและปูม้า เป็นต้น จากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่กระจุกตัวไปตามพื้นที่สองข้างทางของเส้นทางที่สัญจรผ่านภายในชุมชน และพื้นที่โดยรอบกลุ่มอาคารบ้านเรือนชุมชนเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่ล้อมชุมชนเอาไว้ โดยพื้นที่ดินแปลงใหญ่สำหรับการเกษตรจะอยู่บริเวณทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางที่มีพื้นที่นามากที่สุดภายในพื้นที่ชุมชน และหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น

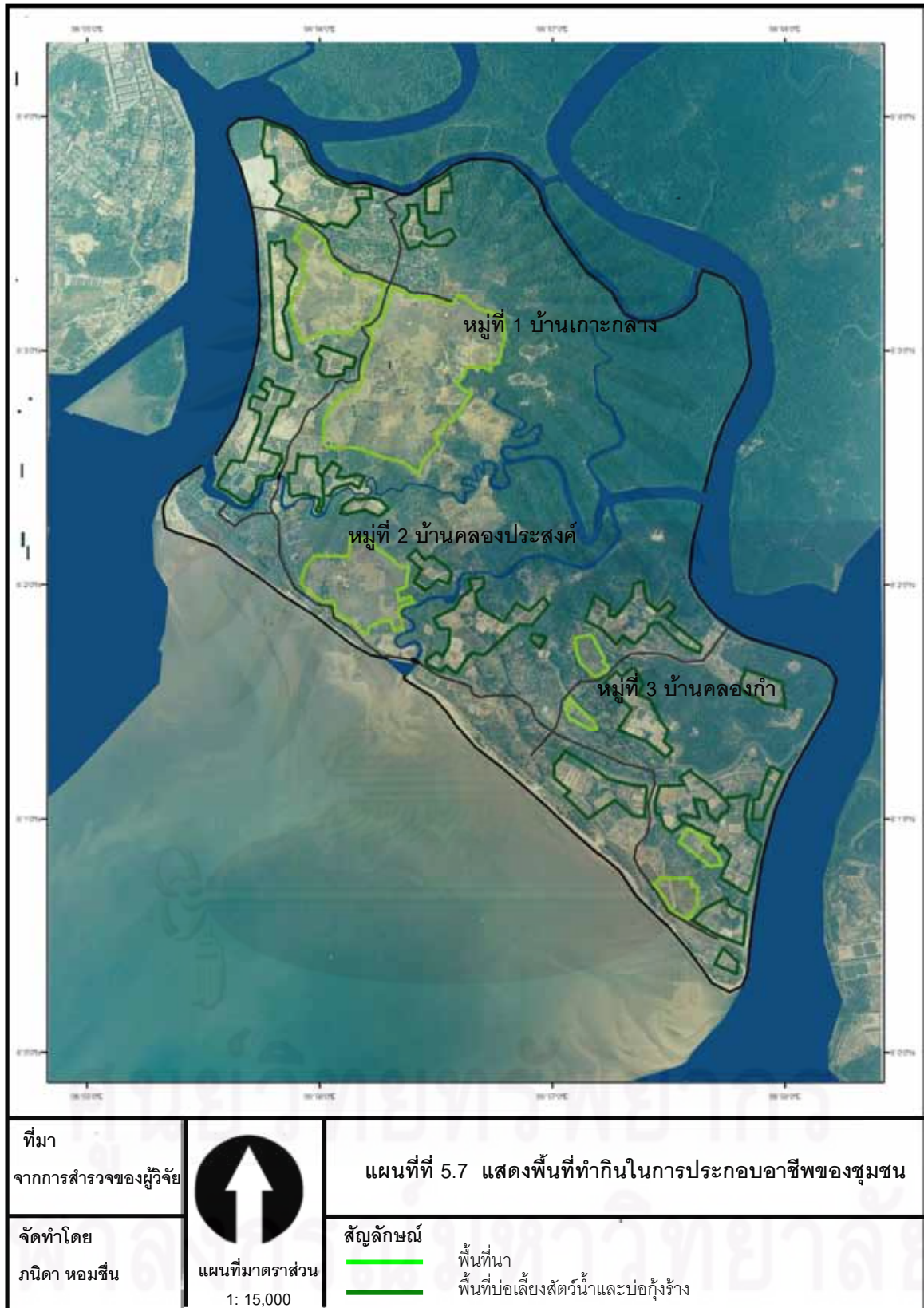
ส่วนของกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งในส่วนของของที่นา และบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติเป็นรูปแบบกรรมสิทธิ์ที่ได้ออกเป็นโฉนดที่ดินทั้งหมดทุกแปลง แต่ส่วนใหญ่เป็นของนายทุนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในชุมชนที่มีอาชีพทำนา และเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติไม่ได้เข้าพื้นที่ในการทำนา และการทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากนายทุนเปิดโอกาสให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนทำการเกษตรในที่ดินของตน และนำผลผลิตมาแลกเปลี่ยนการเช่าพื้นที่ทำการเกษตร การจับจองพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมของผู้คนในชุมชนโดยการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาที่มีการทำนามาตั้งแต่ยุคการตั้งถิ่นฐานจนปัจจุบันเมื่อมีการรวมกลุ่มชาวนาทำให้มีผู้คนในชุมชนหันมาทำนากันมากขึ้นทำให้พื้นที่เกษตรกรรมมีลักษณะเป็นผืนใหญ่

จากการจับจองพื้นที่ในการทำนาและการทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำทำกันมาตั้งแต่อดีตหลายชั่วอายุคน และมาร่วมกันทำกันเป็นผืนใหญ่ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่ทำนาจะขยายตัวเพิ่มขึ้นผลผลิตข้าวที่ได้ใช้รับประทานกันในครัวเรือน และแจกจ่ายให้แก่ผู้คนในพื้นที่ชุมชน

เหลือจากการรับประทานก็ขายสำหรับคนนอกชุมชน โดยรูปแบบทางสังคมของผู้คนในชุมชนมีความรู้จักมักคุ้นกันซึ่งส่วนใหญ่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เนื่องจากผู้คนในพื้นที่ชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบครอบครัวขยายมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และให้ความเคารพนับถือผู้นำและผู้อาวุโสเป็นหลัก ยึดถือหลักของศาสนาเป็นศูนย์กลางร่วมในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน ทำให้ระบบสังคมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ยังมีระบบสังคมแบบดั้งเดิม ที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันทำให้ระบบสังคมของชุมชนดั้งเดิมยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน (ดูแผนที่ที่ 5.7)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(3.2) พื้นที่ดินแปลงเล็กสำหรับทำสวน

จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน (สุภาพร เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า ที่ดินแปลงเล็กสำหรับสวน บริเวณพื้นที่มีลักษณะการใช้ที่ดินเป็นที่สวน ซึ่งจะอยู่ระหว่างพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่นา ซึ่งบางพื้นที่จะแยกเป็นสวนต่างหาก และบางพื้นที่ก็จะอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพื้นที่บริเวณบ้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงพื้นที่ และความสามารถในการดูแลสวน ซึ่งส่วนมากเป็นสวนยางพารา สวนมะพร้าว และสวนกล้วย รูปร่างของที่ดินมีลักษณะค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยม มีบางส่วนที่ติดกับคลองโดยจะคดเคี้ยวไปตามคูคลอง แต่โดยรวมของพื้นที่จะเป็นรูปร่างสี่เหลี่ยม ขนาดของแปลงจะมีขนาดค่อนข้างใหญ่สำหรับการทำสวน คือ ประมาณ 1-6 ไร่ ขึ้นอยู่กับการจับจอง และความขยัน ส่วนกรรมสิทธิ์ในการจับจองเป็นลักษณะการออกโฉนดที่ดินซึ่งที่ดินเป็นของผู้คนในชุมชนเอง เนื่องจากพื้นที่สวนจะอยู่บริเวณเดียวกันกับพื้นที่อยู่อาศัย

เนื่องจากพื้นที่ดินแปลงเล็กสำหรับทำสวนจะอยู่บริเวณเดียวกันกับพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน โดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะทำการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงวัว ควาย แพะ ไก่ และเป็ด ซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยธรรมชาติตามบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน ทำให้ผลผลิตจากการทำสวนเกิดความเสียหายจากสัตว์เลี้ยงที่ปล่อยตามธรรมชาติ (ดูแผนที่ที่ 5.8)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

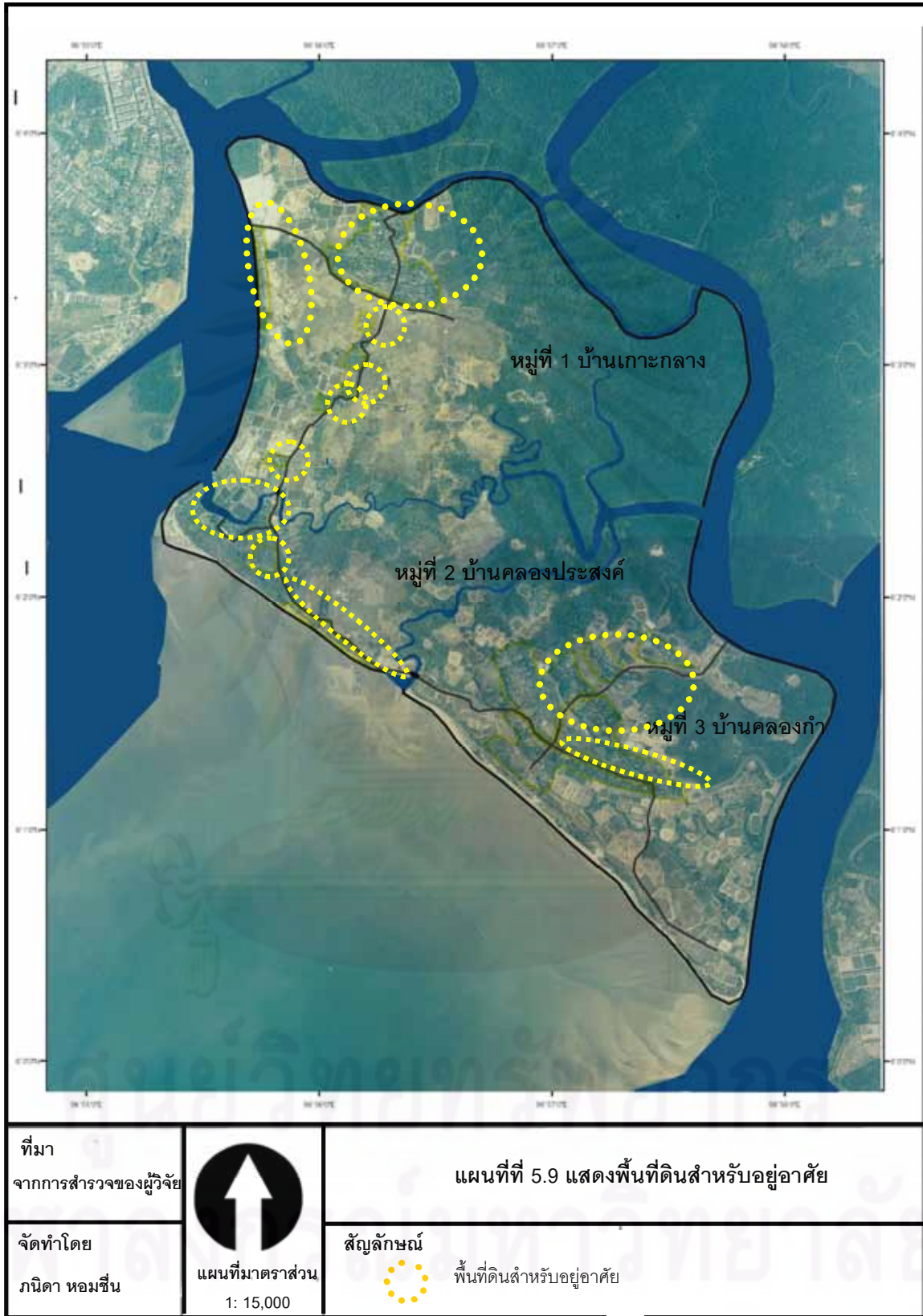
(3.3) พื้นที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง (สมชาย เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 17 มกราคม) พบว่า บริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จากการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะกระจุกตัวบริเวณพื้นที่ริมชายฝั่งทะเล พื้นที่ริมคลองต่างๆบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม โดยลักษณะการตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ริมชายฝั่งทะเล พื้นที่ริมคลองต่างๆบริเวณปากแม่น้ำกระบี่จะยื่นตัวเรือนของบ้านไปยังชายฝั่งทะเล และคลองต่างๆ จะอยู่บริเวณทั้งสามหมู่บ้านของพื้นที่ชุมชน ซึ่งผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ที่อาศัยในบริเวณนี้มีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ส่วนลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม โดยจะมีการกระจายตัวไปตามพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่สองข้างของเส้นทางที่สัญจรภายในชุมชน ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชุมชนบริเวณนี้จะมีการประกอบอาชีพการเกษตร การค้าขาย และการทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านซึ่งจะทำกันในครัวเรือน เป็นต้น จากการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในชุมชนมาตั้งแต่อดีตโดยแต่เดิมเป็นทางเดินคนต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นถนนเลียบบไปตามชายฝั่งทะเลเลขของพื้นที่ในปัจจุบัน

จากการตั้งถิ่นฐาน และที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนดังกล่าวมาที่มีการจับจองพื้นที่หรือที่ดินเป็นระยะเวลาอันมาตั้งแต่อดีต มีลักษณะการจับจองที่มีแปลงที่ดินขนาดใหญ่ต่อมาชุมชนเริ่มขยายตัวในลักษณะครอบครัวขยายปัจจุบันที่ดินมีแปลงขนาดไม่ใหญ่มากนัก ผู้คนในชุมชนมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินโดยการออกโฉนด ซึ่งรูปร่างแปลงที่ดินโดยรวมของพื้นที่จะมีลักษณะค่อนข้างเหลี่ยม โดยคดเคี้ยวไปตามชายฝั่งทะเล คลองต่างๆ และเส้นทางสัญจรที่เลียบบไปตามแนวชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติมาตั้งแต่อดีต (ดูแผนที่ที่ 5.9)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4) ทางสัญจรภายในชุมชน

จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า รูปแบบทางสัญจรภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ แต่เดิมเป็นทางเดินคน ซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนใช้ไปมาหาสู่กันภายในชุมชน เมื่อมีการก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์เริ่มมีการพัฒนาเส้นทางสัญจรภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีการดำเนินชีวิต และการทำมาหากินสะดวกมากยิ่งขึ้น และทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนดีขึ้น สามารถแบ่งประเภททางสัญจรภายในชุมชนได้ตามลำดับดังนี้ (ดูรูปที่ 5.6)

(4.1) ถนนสายหลัก ในบริเวณพื้นที่ชุมชนมี ได้แก่ ถนนสายหลัก คสล.กว้าง 3 เมตร ตัดผ่าน จำนวน 2 สาย ส่วนมากเป็นถนนในชุมชนซึ่งใช้จักรยาน และจักรยานยนต์ เป็นส่วนใหญ่เพื่อไปมาหาสู่กันภายในชุมชนคือถนนคสล.สายมัสยิด-ท่าหิน เป็นเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางจากท่าเรือผ่านบ้านเกาะกลางไปยังมัสยิด และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เป็นเส้นทางหลักผ่านโดยรอบในพื้นที่ชุมชน และถนนถนนคสล.สายทางเข้าอนามัย จะเชื่อมต่อกับท่าเรือคลองประสงค์ และเชื่อมต่อกับถนนสายมัสยิด-ท่าหิน ผ่านบ้านคลองประสงค์ไปยังแหลมขามบ้านคลองกำ

(4.2) ถนนสายรอง ถนนสายรองในชุมชนมีลักษณะเป็นถนนซอยต่างๆภายในชุมชน ซึ่งภายในชุมชนจะมีซอยไม่กว้าง ฝิวจราจรใช้วิธีรถจักรยานเป็นพื้นถนนกว้าง 3 เมตรส่วนมากเป็นถนนในชุมชนซึ่งใช้จักรยาน และจักรยานยนต์ เป็นส่วนใหญ่เพื่อไปมาหาสู่กัน

(4.3) ทางเดินคน ทางเดินคนส่วนมากจะเป็นลักษณะทางเดินเข้าบ้าน หรือทางเดินระหว่างบ้าน และไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ที่นา สวน และไปยังริมคลองต่างๆ และชายฝั่งทะเล

(4.4) ทางเรือ เนื่องจากภายในพื้นที่ชุมชนมีคลองไหลผ่านทะเลเกาะ 2 คลอง ได้แก่ คลองประสงค์ คลองกำ โดยเชื่อมกับบริเวณคลองแรด และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งส่วนใหญ่ชุมชนในหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำที่อาศัยอยู่ริมคลองใช้ในการสัญจรไปยังตัวเมือง และชุมชนโดยรอบพื้นที่ และใช้ในการออกทะเลเพื่อทำการประมงพื้นบ้าน

(4.5) สะพานคสล.ข้ามคลอง สะพานข้ามคลองประสงค์ และคลองกำโดยใช้แบ่งเขตหมู่บ้านในพื้นที่ชุมชน

(4.6) ท่าเรือ ท่าเรือภายในตำบลคลองประสงค์มีจำนวน 2 ท่า ได้แก่ ท่าเล อยู่ตรงข้ามตัวเมืองบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง และท่าหิน อยู่บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลางริมคลองเกาะกลาง โดยการเดินทางเข้าสู่พื้นที่เกาะกลางจากตัวเมืองใช้ท่าคลองประสงค์บริเวณสวนสาธารณะเจ้าฟ้า (ดูแผนที่ที่ 5.10)

รูปที่ 5.6 ลักษณะทางสัญจรของชุมชน

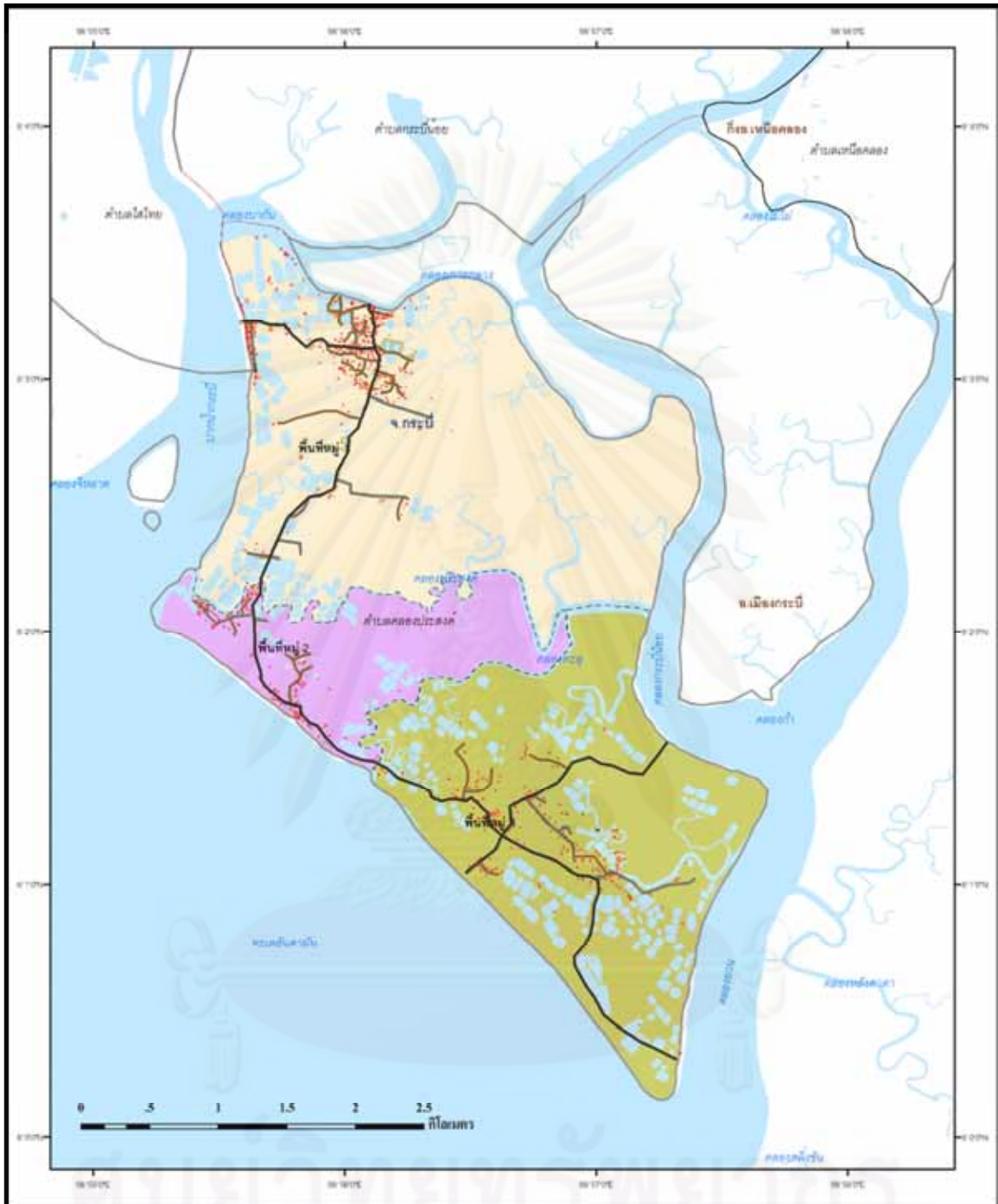
ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

เนื่องจากลักษณะพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เกาะ ทำให้การขยายตัวของทางสัญจรภายในพื้นที่ชุมชนมีพื้นที่จำกัดจากพื้นที่ภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วย พื้นที่นา พื้นที่สวน และพื้นที่ปอเลี้ยงสัตว์น้ำธรรมชาติ ทำให้ยากต่อการขยายตัวของเส้นทางถนน ประกอบกับจากการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นเพียงพอกับทางสัญจรที่มีอยู่เดิม จากปัจจัยพื้นที่ทำกิน และพื้นที่อยู่อาศัยที่จำกัด ซึ่งส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวในบริเวณเดียวกันยากแก่การดำเนินการขยายเส้นทางสัญจรภายในพื้นที่ชุมชน

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ทำให้มีแนวทางการดำเนินงานในเรื่องทางสัญจรภายในชุมชนเพียงการปรับปรุง เพื่อให้ถนนมีมาตรฐาน และปรับปรุงสะพาน คสล.ภายในพื้นที่หมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักจะเห็นได้จากลักษณะความเป็นอยู่ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>		<p>แผนที่ที่ 5.10 แสดงทางสัญจรของชุมชน</p>	
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <p> ถนนสายหลัก</p> <p> ถนนสายรอง</p>

5) ระบบสาธารณูปการ และระบบสาธารณูปโภค

จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า ลักษณะระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ สามารถแบ่งประเภทได้ตามลำดับได้ดังนี้ (ดูรูปที่ 5.7)

(5.1) ระบบสาธารณูปโภค

จากการสำรวจพื้นที่ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค จะประกอบด้วย การประปา การไฟฟ้า โทรศัพท์ ไปรษณีย์ การระบายน้ำ และการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งจะมีอยู่ทุกหมู่บ้านภายในพื้นที่ชุมชน มีประเด็นสำคัญดังนี้

- แหล่งน้ำ

โครงสร้างพื้นฐานภายในพื้นที่ชุมชน คือ แหล่งน้ำจืด และแหล่งน้ำเค็ม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของของประชาชนตำบลคลองประสงค์ และใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการสอบถามตามสถิติพบว่าผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้น้ำประปาที่ส่งมาจากเทศบาลเมืองกระบี่ มาเก็บในประปาหมู่บ้านที่มีสถิติทั้ง 3 หมู่บ้าน และแจกจ่ายไปตามบ้านแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนแต่ละครอบครัวขุดบ่อน้ำใช้เอง จะใช้น้ำประปาต่อเมื่อฤดูแล้ง ส่วนน้ำดื่มส่วนใหญ่จะซื้อแบบเป็นถัง 10 ลิตร จากร้านค้าของหมู่บ้าน ส่วนผลกระทบที่เกิดจากแหล่งน้ำคือ น้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตรกรรม ซึ่งประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ต้องใช้น้ำจากฤดูฝนเท่านั้นในการทำนาแต่ละครั้งในการปลูกข้าว บางปีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกข้าว ทำให้ผลผลิตที่ได้น้อย หรือทำให้ข้าวขาดน้ำระหว่างการเพาะปลูก

ส่วนแหล่งน้ำเค็มมีความจำเป็นต่อการทำเกษตรกรรม เช่น การทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำธรรมชาติที่พื้นฟูมาจากบ่อกึ่งร้างซึ่งการนำน้ำเข้าและออกจากบ่อนั้นต้องใช้ระบบของน้ำขึ้นและน้ำลงตามธรรมชาติ ส่วนผลกระทบที่เกิดจากแหล่งน้ำเค็มนั้นคือ น้ำเค็มมักเข้ามาพื้นที่นาทำให้ต้นข้าวได้รับความเสียหาย ประชาชนแก้ไขโดยการทำคันดินขึ้นมาทำให้น้ำเค็มไม่สามารถเข้ามายังพื้นที่นาได้ นอกจากนี้กิจกรรมของผู้คนในชุมชนหลายประเภทโดยเฉพาะกิจกรรมการทำมาหากิน ส่งผลให้เกิดการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติในปริมาณที่ไม่มากที่จะทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ จะเห็นได้จากผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนยังมีการขุดบ่อน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคได้ แสดงถึงคุณภาพของน้ำใต้ดินภายในพื้นที่ และผู้คนภายในชุมชนยังสามารถทำประมงพื้นบ้านตามแนวคลองภายในพื้นที่ เป็นต้น

- การกำจัดขยะมูลฝอย

เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นเกาะ ทำให้การขนส่งขยะเพื่อนำไปกำจัดทำได้ยาก และไม่คุ้มค่าต่อการขนส่ง ดังนั้นทำให้ภายในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์มีการจัดระบบกำจัดขยะเป็นของตนเอง เพื่อรองรับปริมาณขยะจากชุมชน ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนมีปริมาณมากใน

แต่ละวัน มีปริมาณขยะ 3 ตันต่อสัปดาห์ จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นชุมชนได้ก่อตั้งกองทุนขยะขึ้นเพื่อรณรงค์ให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนนำขยะที่เหลือใช้ที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ พลาสติก มาเก็บรวบรวมที่โรงกำจัดขยะ และมีตัวแทนของผู้คนในชุมชนนำไปจำหน่ายในตัวเมืองเงินที่ได้จากการจำหน่ายนำมาเข้ากองทุนเพื่อนำไปใช้บำเพ็ญประโยชน์ในพื้นที่ชุมชน

นอกจากนี้ ผู้คนในชุมชนร่วมมือกับภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล คลองประสงค์ และเทศบาลเมืองกระบี่ มีการรณรงค์เพื่อคัดแยกขยะ ซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ระบบการกำจัดขยะมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีบางครอบครัวที่กำจัดขยะด้วยการฝังกลบ และทำการเผา เนื่องจากอุปสรรคทางด้านการขนส่งมายังโรงกำจัดขยะที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ซึ่งส่วนใหญ่ปัญหาจะเกิดบริเวณหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ทำให้บริเวณบ้านคลองกำยังไม่มีโรงกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะ แต่ชุมชนแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งอาสาสมัครนำขยะมากำจัดในโรงกำจัดขยะ เป็นต้น

(5.2) ระบบสาธารณสุขการ

จากการสำรวจพื้นที่ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่าสถาบันการศึกษาจะมีอยู่ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ชุมชนในระดับประถม และเด็กในพื้นที่ส่วนมากจะเรียนในพื้นที่ในระดับประถม ส่วนในระดับมัธยมส่วนมากจะเดินทางไปศึกษาในตัวจังหวัดนอกจากนี้พื้นที่ชุมชนยังมีตลาดสดภายในพื้นที่ชุมชนในลักษณะของตลาดนัด โดยส่วนใหญ่มีการขายสินค้าที่มีอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตรและการทำประมงพื้นบ้าน การรักษาพยาบาลภายในชุมชนทุกหมู่บ้านจะมีสถานพยาบาลในลักษณะสถานีอนามัยเป็นที่ให้ความรู้ และดูแลสุขภาพของผู้คนในพื้นที่ชุมชน โดยเจ้าหน้าที่อนามัยมีการตรวจสุขภาพให้แก่ผู้คนในชุมชนทุกเดือน แต่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ เมื่อมีอาการเจ็บป่วยจะไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลกระบี่ที่อยู่ในเทศบาลเมือง เนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงกับเขตเทศบาลเมืองประกอบกับการเดินทางที่สะดวก นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังมีมัสยิดซึ่งจะมีอยู่ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะในการประกอบกิจกรรมทั้งกิจกรรมทางศาสนา และสถานที่พบปะของผู้คนในชุมชน

รูปที่ 5.7 ลักษณะระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการ
ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งเป็นการสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรอบของชุมชนในลักษณะองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน สภาพอาคารบ้านเรือน พื้นที่ทำกินในการประกอบอาชีพ ทางสัญจรในชุมชน ระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ และความกลมกลืนระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยชุมชนมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยการมีส่วนร่วม โดยการนำของผู้นำในชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ชุมชน

5.1.2 มิติชุมชน

ในการศึกษาระบบนิเวศชุมชนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ดังนั้นในการศึกษาระบบนิเวศชุมชนจำเป็นต้องศึกษาถึงมิติชุมชนซึ่งเป็นลักษณะทางสังคมภายในชุมชน วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง และความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อนำมาศึกษาถึงกระบวนการกลไก กฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ดังนี้

5.1.2.1 วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เป็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายในชุมชน โดยการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และการทำมาหากินของผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะสอดคล้องตามลักษณะสภาพแวดล้อมโดยรอบที่ชุมชนอาศัยอยู่ ดังนั้นลักษณะสภาพแวดล้อมภายในชุมชนจะกำหนดรูปแบบ และลักษณะวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละชุมชน เป็นลักษณะทางสังคมของผู้คนในพื้นที่ชุมชนซึ่งยังคงยึดถือในหลักของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอยู่เสมอ และผู้คนในชุมชนยังมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติในลักษณะเป็นพี่เป็นน้องกันทำให้ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนมีความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน และอยู่ร่วมกันโดยภายใต้หลักของศาสนา โดยมีระบบอาวุโสควบคุมความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ชุมชนโดยผู้น้อยจะต้องมีความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่าโดยผู้อาวุโสจะถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสงบสุขและปลอดภัย

จากการสังเกตการณ์ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า ผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และการทำมาหากินสอดคล้องตามลักษณะสภาพแวดล้อมโดยรอบชุมชน โดยชุมชนภายในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 ชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 และชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 โดยวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีดังนี้

1) ชุมชนบ้านเกาะกลางในหมู่ที่ 1 มีตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางทิศเหนือของเกาะซึ่งใกล้กับตัวเมืองกระบี่ มีจำนวนครัวเรือน 408 ครัวเรือน ชุมชนเกาะกลางจะกระจุกตัวบริเวณท่าเรือริมปากแม่น้ำกระบี่ บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม และบริเวณริมคลองสวนที่ไหลผ่านทางทิศเหนือของพื้นที่เกาะ ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเกาะกลางมีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และประกอบอาชีพที่หลากหลาย โดยผู้คนในชุมชนเกาะกลางที่อาศัยอยู่บริเวณท่าเรือริมปากแม่น้ำกระบี่ หรือชุมชนบริเวณท่าเล จะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก และประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือนได้แก่ การรวมกลุ่มกันแปรรูปสัตว์น้ำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน การรับจ้างเรือข้ามฟากจากพื้นที่ชุมชนไปตัวเมือง การบริการเรือรับจ้างนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันทำโฮมสเตย์บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมภายในพื้นที่อีกด้วย ส่วนผู้คนในชุมชนเกาะกลางที่อาศัยบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม เช่น พื้นที่นาและพื้นที่บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่เช่น การทำนาปลูกข้าวสังหยด โดยจะมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มชาวนาที่ทำกันภายในครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพทำนาข้าว (จิราภรณ์ เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า พื้นที่นาภายในชุมชนเกาะกลางมีการปลูกข้าวสังหยดที่ได้ชื่อว่าผืนใหญ่ที่สุดในจังหวัดกระบี่ เป็นการปลูกข้าวนาปีทั้งนี้การปลูกข้าวสังหยดซึ่งเป็นข้าวที่ปลูกได้เฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมเท่านั้นผลผลิตข้าวที่ออกมาถึงจะมีรสชาติอร่อย ในการทำนาปลูกข้าวสังหยดจะทำนาในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงเดือนสิงหาคม ผลผลิตที่ได้จะใช้รับประทานกันในครัวเรือนไม่ทำนาเพื่อขาย โดยจะแบ่งให้กับผู้คนที่ในพื้นที่ชุมชนทั้งที่มาช่วยเก็บเกี่ยวลงแขก และผู้คนที่กำลังลำบากยากจน เป็นต้น

นอกจากอาชีพทำนาแล้วผู้คนที่ในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมยังมีการประกอบอาชีพทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติ คือ การปล่อยให้ น้ำเข้าบ่อกึ่งร้างเมื่อถึงเวลาน้ำขึ้น สัตว์น้ำจะเข้าไปในบ่อแล้วจึงปิดประตูน้ำ โดยสัตว์น้ำที่เลี้ยงในบ่อมีหลายชนิด ได้แก่ ปูดำ ปลากระพงปลาเก๋า เป็นต้น ส่วนผู้คนที่อยู่ในชุมชนเกาะกลางที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองสวน จะประกอบอาชีพการเลี้ยงปลากะชังเพื่อค้าขาย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยปรับปรุงกระชังปลาจากเป็นที่เลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อขายอย่างเดียวปรับเปลี่ยนเป็นร้านอาหารที่นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับประทานอาหารสดๆท่ามกลางบรรยากาศที่ดีแล้ว ยังได้ชมชนิดของสัตว์น้ำที่หลากหลายที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนโดยสัตว์น้ำได้จากชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนที่ทำประมงพื้นบ้านนำมาให้ และจากคลองสวนเป็นคลองที่ไหลลงสู่ปากแม่น้ำกระบี่บริเวณตัวเมืองกระบี่ทำให้ง่ายต่อการติดต่อค้าขาย และการท่องเที่ยวของผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิตเนื่องจากบริเวณคลองสวนมีท่าเรือ ที่ชาวบ้านเรียกว่า ท่าหิน ทำให้เกิดการค้าขายในบริเวณท่าหินในลักษณะแพปลา เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.11)

จากการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ชุมชนเกาะกลางที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมืองกระบี่ ผู้คนที่อยู่ในชุมชนเกาะกลางมีวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมโดยรอบชุมชน จากการประกอบอาชีพทำให้ทราบว่าผู้คนที่อยู่ในชุมชนเกาะกลางมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ให้เข้าสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนทั้งหมดมีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ปัจจุบันผู้คนที่อยู่ในชุมชนเกาะกลางยังมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน เช่น การแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อการค้าขาย การทำโฮมสเตย์ การทำเรือหางโจวจำลอง การทำนา โดยอยู่ในลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ และอาชีพในครัวเรือน เนื่องจากการทำประมงพื้นบ้านผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทรัพยากร และลักษณะดิน ฟ้า อากาศ บางวันจับสัตว์น้ำเยอะ บางวันจับสัตว์น้ำไม่ได้มีผลต่อปากท้องของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางจึงรู้จักปรับตัวโดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน ประกอบกับการนำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงมาปรับเปลี่ยนสามารถสร้างเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน เช่น เรือหางโจวจำลอง ปลาเค็มจากการแปรรูปสัตว์น้ำ เป็นต้น รวมทั้งศักยภาพทางด้านที่ตั้งของชุมชนที่ใกล้ตัวเมือง และชุมชนอื่นโดยรอบ ถึงแม้วิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในชุมชนเกาะกลาง

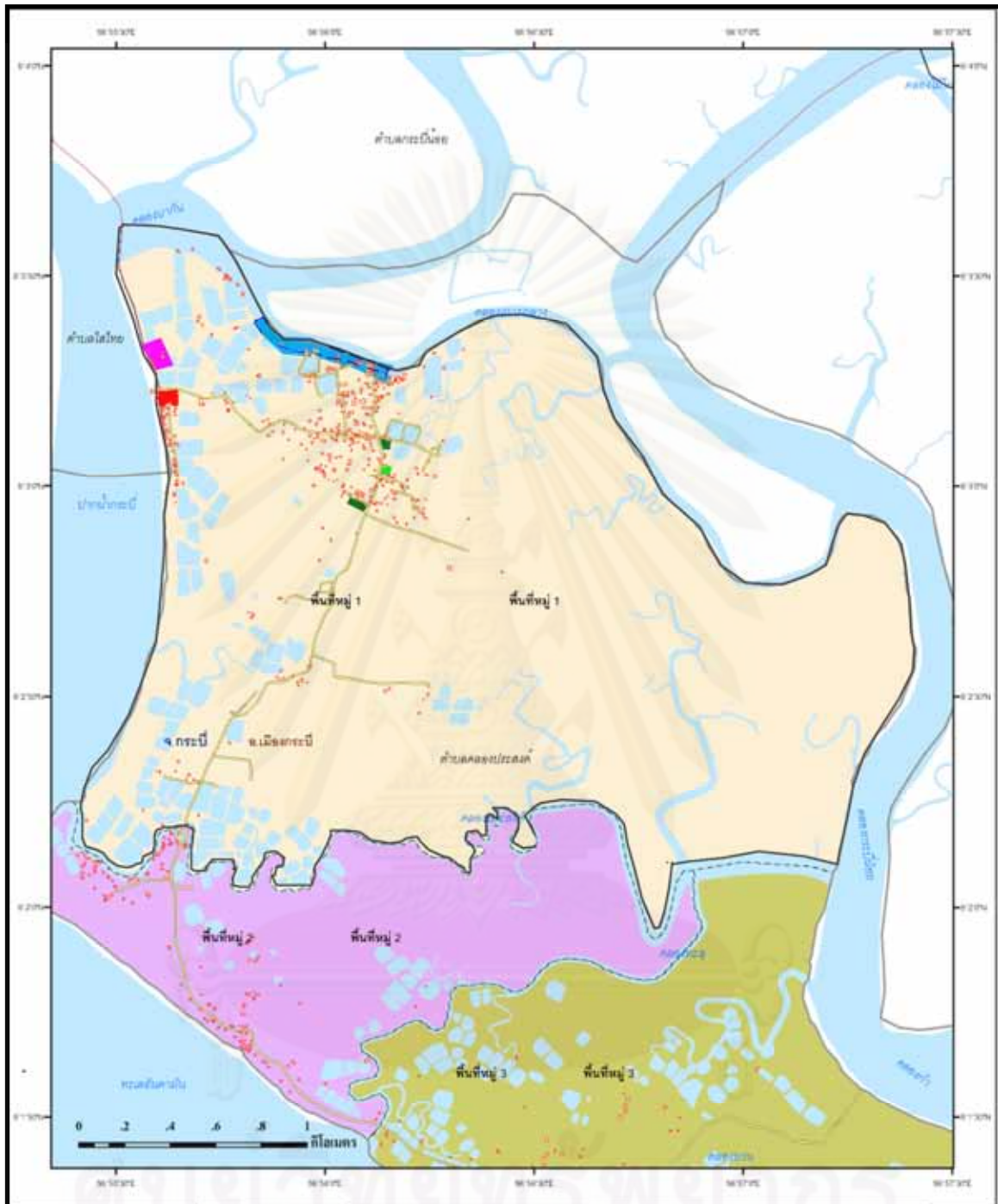
จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง แต่ระบบสังคมของชุมชนเกาะกลางยังมีระบบแบบดั้งเดิมเนื่องจากผู้คนในชุมชนเกาะกลางทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลามที่ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และผู้คนในชุมชนเกาะกลางมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเป็นพี่น้องกัน เป็นญาติกันเกือบทั้งหมด ทำให้ผู้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความปลอดภัย และสงบสุข เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.8)

รูปที่ 5.8 แสดงวิถีชีวิตชุมชนเกาะกลาง หมู่ที่ 1

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000	<p>แผนที่ที่ 5.11 แสดงวิถีชีวิตชุมชนบ้านเกาะกลาง</p>							
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;"> เมือหัวโงจจำลอง</td> <td style="width: 33%;"> กระชังเลี้ยงปลา</td> <td style="width: 33%;"> แปรรูปสัตว์น้ำ</td> </tr> <tr> <td> ทำนา</td> <td> เมือรับจ้างข้ามฟาก</td> <td></td> </tr> </table>			เมือหัวโงจจำลอง	กระชังเลี้ยงปลา	แปรรูปสัตว์น้ำ	ทำนา	เมือรับจ้างข้ามฟาก
เมือหัวโงจจำลอง	กระชังเลี้ยงปลา	แปรรูปสัตว์น้ำ							
ทำนา	เมือรับจ้างข้ามฟาก								

2) จากการสัมภาษณ์ได้ะอิม่าม ชุมชนบ้านคลองประสงค์หมู่ที่ 2 (ชานี คลองรั้ว, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า ชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันออก และทิศใต้ของพื้นที่เกาะ มีจำนวนครัวเรือน 176 ครัวเรือน ชุมชนคลองประสงค์มีการกระจุกตัวบริเวณริมชายฝั่งทะเลบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม และบริเวณริมคลองประสงค์ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนคลองประสงค์มีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมคือ การทำประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ทุกครัวเรือนโดยผู้คนในชุมชนคลองประสงค์ที่อาศัยอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเล มีประกอบอาชีพ การทำประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม โดยกิจกรรมประมงพื้นบ้านบริเวณนี้ ได้แก่ การทำโป๊ะน้ำตื้นที่ทำกันทุกครัวเรือนเนื่องจากพื้นที่หลังบ้านเป็นชายฝั่งทะเลง่ายต่อการจับสัตว์น้ำ การวางอวนกึ่งจะทำบริเวณริมชายฝั่งทะเลและบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนออกเรือจับสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเลที่ไกลออกจากบริเวณชุมชน ชาวบ้านเรียกว่า ทะเลนอก ได้แก่ บริเวณเกาะต่างๆ เช่น เกาะพีพี เกาะปะดะและอ่าวพระนาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์น้ำ การประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงในครัวเรือน แต่ถ้าวันไหนได้สัตว์น้ำเยอะก็นำไปขายในตัวเมืองหรือนำไปให้เพื่อนบ้าน เป็นต้น

ส่วนวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนคลองประสงค์บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนใหญ่ลักษณะการเกษตรเป็นพื้นที่ดินขนาดเล็ก ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว การทำสวนกล้วย ซึ่งจะใช้รับประทานเองในครัวเรือนหรือแบ่งให้ผู้คนในชุมชน ส่วนผลผลิตที่เหลือจะนำไปขายตัวเมืองกระบี่ นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนคลองประสงค์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมยังมีการประกอบอาชีพการทำนาที่ทำกันผืนเล็กใช้รับประทานกันเองในครัวเรือน และแบ่งให้เพื่อนบ้าน จากการที่ผู้คนในชุมชนคลองประสงค์ยังมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองประสงค์มาตั้งแต่อดีต ทำให้บริเวณริมคลองประสงค์มีการกระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนจำนวนมากไปตามแนวคลองประสงค์ โดยเฉพาะบริเวณปากคลองประสงค์ที่ไหลลงสู่ปากแม่น้ำกระบี่ ผู้คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านทุกครัวเรือนโดยกิจกรรมประมงพื้นบ้านบริเวณแนวคลองประสงค์ได้แก่ การทำอวนกึ่ง หยองปู และลอบปู จะเห็นว่าการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในชุมชนคลองประสงค์จะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ที่ชุมชนอยู่อาศัย เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.12)

จากการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า วิถีชีวิตของชุมชนคลองประสงค์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน โดยแสดงออกในรูปแบบของลักษณะการประกอบอาชีพ และลักษณะที่อยู่อาศัยอาคารบ้านเรือนของชุมชนที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน โดยระบบสังคมของชุมชนคลองประสงค์ยังมีสังคมระบบแบบดั้งเดิม เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากนัก ประกอบด้วยพื้นที่ทุ่งเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย และแพะภายในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในชุมชนคลองประสงค์ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

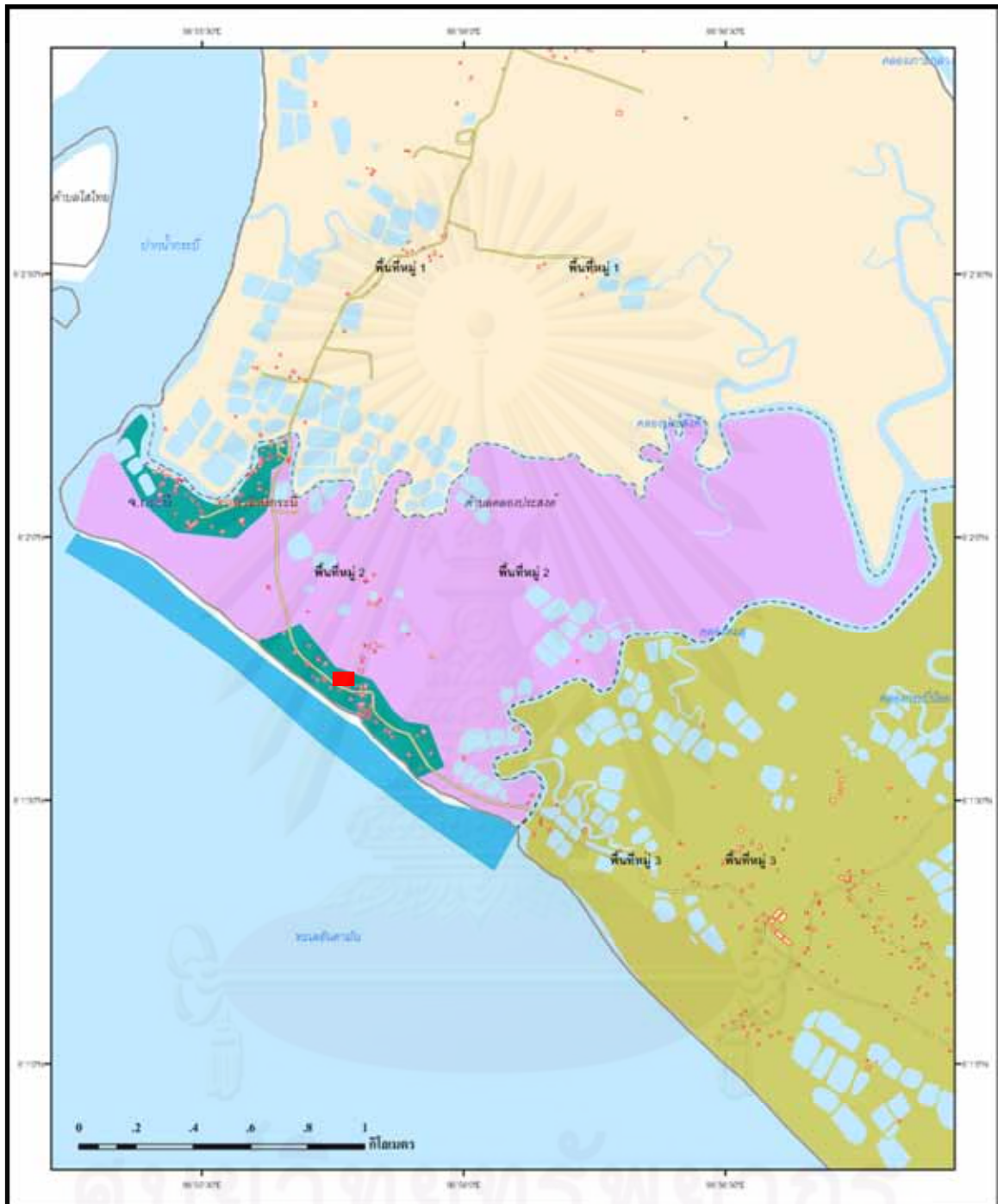
โดยยึดถือและยึดมั่นศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และผู้คนในชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเป็นพี่น้องกัน อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของระบบอาวุโสที่ผู้น้อยต้องเชื่อถือ และเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า ทำให้ผู้คนในชุมชนดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่าย และมีความปลอดภัย เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.9)

รูปที่ 5.9 แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองประมง หมู่ที่ 2

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>ที่มา จากการสำรวจของผู้วิจัย</p>	 แผนที่มาตราส่วน 1: 15,000	<p>แผนที่ที่ 5.12 แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองประดู่</p>				
<p>จัดทำโดย ภนิดา หอมชื่น</p>		<p>สัญลักษณ์</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;">■ ผ้าป่าเต๊ะ</td> <td style="text-align: center;">■ ประมงพื้นบ้านอื่นๆ</td> <td style="text-align: center;">■ โป๊ะน้ำตื้น</td> </tr> </table>			■ ผ้าป่าเต๊ะ	■ ประมงพื้นบ้านอื่นๆ
■ ผ้าป่าเต๊ะ	■ ประมงพื้นบ้านอื่นๆ	■ โป๊ะน้ำตื้น				

3) จากการสัมภาษณ์โตะอิหม่าม ชุมชนคลองกำหมี่ที่ 3 ชุมชน (สมชัย ชาวสะอาด, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า การตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันตก และทิศใต้ของพื้นที่เกาะ มีจำนวนครัวเรือน 277 ครัวเรือน ชุมชนคลองกำมีการกระจุกตัวบริเวณริมชายฝั่งทะเล บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนคลองกำยังมีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ และประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมคล้ายกับชุมชนคลองประมงคือ การทำประมงพื้นบ้านทุกครัวเรือน โดยผู้คนในชุมชนคลองกำที่อาศัยอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเล มีประกอบอาชีพการทำประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม โดยกิจกรรมประมงพื้นบ้านบริเวณนี้ ได้แก่ การทำโป๊ะน้ำตื้น ทำกันทุกครัวเรือน การวางอวนกุ้งจะทำบริเวณริมชายฝั่งทะเลและบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนออกเรือจับสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเลที่ไกลออกจากบริเวณชุมชนตามบริเวณเกาะต่างๆ เช่น เกาะพีพี เกาะปะดะ และอ่าวพระนาง การทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในชุมชนคลองกำแตกต่างจากชุมชนคลองประมง โดยการออกทะเลของชุมชนคลองกำชาวบ้านจะออกทะเลเป็นเวลา 1-2 วัน เพื่อจับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณมาก เนื่องจากที่อยู่อาศัยของผู้คนในชุมชนคลองกำห่างจากตัวเมืองกระบี่ และชุมชนอื่นโดยรอบ ทำให้การทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงในครัวเรือนอย่างเดียว โดยทุกครัวเรือนมีการแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น การทำปลาเค็ม การดองหอย การทำกุ้งแห้ง เพื่อเก็บไว้รับประทาน โดยการแปรรูปทำปลาเค็ม การทำกุ้งแห้ง เป็นต้น

ส่วนวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนคลองกำบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนใหญ่ลักษณะการทำเกษตรเป็นพื้นที่ขนาดเล็กภายในบริเวณบ้าน ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว การทำสวนกล้วย การปลูกผักสวนครัว ซึ่งจะรับประทานเองในครัวเรือน ส่วนผลผลิตที่เหลือแบ่งให้ผู้คนในชุมชน นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนคลองกำยังมีการประกอบอาชีพการทำนาที่ทำกันผืนเล็กใช้รับประทานกันเองในครัวเรือน เป็นต้น (ดูแผนที่ที่ 5.13)

จากการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า วิถีชีวิตของชุมชนคลองประมงสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน โดยแสดงออกในรูปแบบของลักษณะการประกอบอาชีพ และลักษณะที่อยู่อาศัยอาคารบ้านเรือนของชุมชนที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน โดยระบบสังคมของชุมชนคลองประมงยังมีสังคมระบบแบบดั้งเดิม เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังไม่มีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ผู้คนในชุมชนคลองประมงยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยยึดถือและยึดมั่นศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และผู้คนในชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเป็นพี่น้องกัน อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของระบบอาวุโสที่ผู้น้อยต้องเชื่อถือและเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า ทำให้ผู้คนในชุมชนดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่าย และมีความปลอดภัย เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.10)

รูปที่ 5.10 แสดงวิถีชีวิตชุมชนคลองกำ หมู่ที่ 3

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการสำรวจ ทราบว่าวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ผู้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ผู้คนในชุมชนอาศัยอยู่ ทำให้การทำมาหากินของผู้คนในชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของแต่ละชุมชนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ทำให้ทราบถึงการทำมาหากินของผู้คนในชุมชน จากสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนที่ต่างกันทำให้โอกาสในการดำรงชีวิตของผู้คนในแต่ละชุมชนที่กล่าวมาแตกต่างกันด้วย เช่น การดำรงชีวิตของชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 ผู้คนในชุมชนจะต้องออกทะเลเป็นเวลาหลายวันเพื่อนำมาแปรรูปบริโภคในครัวเรือน จากที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนห่างจากชุมชนอื่นๆโดยรอบ ถึงแม้จะมีถนนหลักเข้าถึงพื้นที่ก็ตาม แต่การสัญจรของผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่สัญจรโดยทางเรือเพื่อทำการประมงพื้นบ้าน ทำให้การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนที่จะต้องทำกิจกรรมทำมาหากินเสริมเพื่อเลี้ยงครอบครัว เช่น ปลูกพืชสวน พืชผัก เลี้ยงสัตว์รับประทานเอง เป็นต้น

ส่วนชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 จากการทำบ่อเลี้ยงกุ้งร้างซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนพื้นฟูปรับเปลี่ยนเป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติ และจากการกัดเซาะแนวชายฝั่งทะเล เนื่องจากป่าชายเลนภายในพื้นที่ชุมชนลดลงผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนร่วมกันปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าชายเลนให้มีเพิ่มมากขึ้น และทำแนวกันคลื่นด้วยไม้ไผ่ตงซึ่งมีขนาดใหญ่นำมาตัดปลายเป็นลักษณะฟันปลา และปักสลับยึดกันให้แน่น เนื่องจากไม้ไผ่มีความยืดหยุ่นเมื่อคลื่นซัดเข้าหาจะชะลอคลื่นได้ และคงทนกว่าแนวกันคลื่นปูนซีเมนต์

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 (หยี คลองรั้ว, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า วิถีชีวิตของผู้คนจะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปแต่ผู้คนในชุมชนก็ยังคงประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนผูกพันกับทะเล และการทำประมงพื้นบ้านนั้นก็สืบทอดกันมาหลายรุ่นเชื่อว่า การทำมาหากินกับทะเลจะดำรงอยู่ได้ไม่มีวันหมดถ้ารู้จักใช้ทรัพยากรในทะเล

จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนที่ทำให้การดำรงชีวิต และการทำมาหากินของผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่เปลี่ยนไปบ้าง จากผู้คนในชุมชนที่ยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมภายใต้ความเชื่อ การยึดถือปฏิบัติตามหลักของศาสนาอิสลาม และผู้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเชื้อเพื่อเผ่าแ่กันและกัน โดยมีผู้อาวุโสเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหา ให้คำปรึกษาและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้คนในชุมชนทำให้ผู้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างผู้คนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งทำให้ผู้คนในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่าง

ยังยืนภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนได้แก่ ระบบศาสนา ระบบเครือญาติ และระบบอาวุโส เป็นต้น

5.1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชน

จากวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ประกอบกับการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ผู้คนในชุมชน พบว่า ผู้คนในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ในแต่ละชุมชน ได้แก่ ชุมชนเกาะกลาง ชุมชนคลองประสงค์ และชุมชนคลองกำ ยังมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิม โดยยึดถือหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน โดยมีโต๊ะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลามเป็นผู้คอยสั่งสอนผู้คนในชุมชนทางด้านจริยธรรม และการปฏิบัติตนให้เป็นตามกฎเกณฑ์ของศาสนาในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนทั้งเพศชาย เพศหญิง วัยรุ่น วัยชรา วัยกลางคนและวัยเด็กจะต้องศึกษาหลักของศาสนาทุกวัน โดยวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะต้องศึกษาหลักของศาสนาที่มัสยิดซึ่งมีอยู่ทั้งสามหมู่บ้าน โดยหลังจากทำกิจกรรมทางศาสนาเสร็จสิ้นได้แก่ การละหมาดเย็นช่วงเวลาหลังพระอาทิตย์ตกดินที่ฟ้าเป็นสีแดงจนถึงช่วงเวลาพลบค่ำ หลังจากนั้นถึงจะทำกิจกรรมชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาที่คุณคนในพื้นที่ชุมชนทำกิจกรรมประมงพื้นบ้าน ส่วนในวันเสาร์ และอาทิตย์ให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนแต่ละหมู่บ้านศึกษาหลักของศาสนาที่โรงเรียนปอเนาะที่ที่ตั้งในหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ ช่วงเวลาตั้งแต่พระอาทิตย์อยู่กลางจนไม่เห็นเงาจนถึงพระอาทิตย์ค่อยต่ำเห็นเงา

จากการสัมภาษณ์โต๊ะอิหม่ามทั้งสามหมู่บ้านภายในชุมชน (ชานี คลองรั้ว, สมชัย ชาวสะอาด และ หยี คลองรั้ว, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552) ทราบว่าจากการที่โต๊ะอิหม่ามมีกฎเกณฑ์โดยกำหนดให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนแต่ละหมู่บ้านมาศึกษาหลักของศาสนาอิสลาม เนื่องจากต้องการให้ผู้คนในชุมชนมีจริยธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกัน และด้วยบัญญัติของศาสนาอิสลามที่พระผู้เป็นเจ้ากล่าวไว้ว่า ให้มุสลิมทุกคนศึกษาหลักของศาสนาอิสลามจนกว่าชีวิตของสุท่าน(พวกท่าน) จะจบลงถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติจะเป็นการบาปพระเจ้าไม่รับวิญญาณในโลกหน้า จากการกำหนดให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้มาศึกษาหลักของศาสนาจะทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนแต่ละหมู่บ้านได้พบปะหารือ และปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

นอกจากหลักของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศูนย์รวมของชาวมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน จากที่ชาวมุสลิมทุกคนเชื่อถือศรัทธาในพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าเชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งทำให้ชาวมุสลิมทุกคนยึดถือในคำสั่งสอนของพระเจ้า และปฏิบัติตามหลักของศาสนาอย่างเคร่งครัดเพื่อโลกหน้าหลังความตายพระเจ้าจะรับดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์ เมื่อพระเจ้าเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวมุสลิมทุกคนทำให้หลักคำสอนของศาสนาอิสลามของพระเจ้ากลายเป็นศูนย์รวมของชาวมุสลิมที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามเพื่อโลกหน้า (โลกหลังความตาย) จากความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ชุมชน

ประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่ยังมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติมีความเป็นพี่เป็นน้องกัน จากลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ทุกคนภายในพื้นที่ชุมชนรู้จักกันหมดทุกคนทั้งสามหมู่บ้าน จากระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่ทำให้ผู้คนในชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นพี่น้องกันช่วยเหลือกันยามลำบาก เช่น เมื่อบ้านใดไม่มีข้าวกิน หรือยากจน ผู้คนในบริเวณเดียวกันจะไม่ดูดาบนำข้าวมาแบ่งให้ ซึ่งการกระทำดังกล่าว ชาวมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชนเรียกว่า การชากาดคือ เมื่อผู้ใดเห็นผู้อื่นที่ลำบากกว่าตนและดูดาบละเลยผู้นั้นจะบาป จะเห็นได้ว่าหลักของศาสนาอิสลาม และระบบความเป็นพี่น้องกันมีความสัมพันธ์กันที่ทำให้ผู้คนภายในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จากความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนนอกจากอยู่บนพื้นฐานหลักของศาสนาอิสลาม และความเป็นพี่น้องในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนในชุมชน และการอยู่ร่วมกันกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนโดยชุมชนมีการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันแล้ว เช่น การทำกิจกรรมประมงพื้นบ้านโดยพื้นที่การทำประมงพื้นบ้านจะเป็นลักษณะพื้นที่สาธารณะซึ่งไม่มีการจับจอง เมื่อผู้คนใดในพื้นที่ชุมชนมีการทำกิจกรรมประมงพื้นบ้าน เช่น การวางอวนกุ้ง ถ้าผู้ใดมาวางอวนในบริเวณนี้แล้วผู้ที่มาทีหลังก็ต้องไปวางอวนในบริเวณอื่นถึงแม้บริเวณนั้นจะมีสัตว์น้ำอยู่มาก โดยไม่มีการแย่งชิงพื้นที่กัน และเมื่อผู้ใดวางอวนเสร็จแล้วขณะเดินทางกลับถ้าผ่านบริเวณที่ผู้อื่นวางอวนอยู่ก็จะช่วยกู้อวนขึ้น และถ้าได้ปริมาณสัตว์น้ำมากก็จะแบ่งให้ผู้ที่มาช่วยกู้อวน เป็นต้น ในขณะที่การดำรงชีวิตร่วมกันของผู้คนในชุมชนในการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนได้ จะต้องมีการสืบทอด และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังโดยระบบอาวุโสที่ผู้สูงอายุจะถ่ายทอดประสบการณ์การดำรงชีวิต และการทำมาหากินให้แก่คนรุ่นหลังเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

5.1.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชน และชุมชนใกล้เคียง

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุคนภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ (หวามาด เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง มีความสัมพันธ์ในลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชน เช่น เมื่อใดที่ผู้คนในชุมชนใกล้เคียงมีกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การประกอบพิธีฮัจ์ คือการร่วมกันดูหรี (การทำบุญร่วมกัน) เป็นการร่วมทำบุญกันด้วยเงินเพื่อที่จะให้ชาวมุสลิมในหมู่บ้านนั้นไปประกอบพิธีฮัจ์ที่เมืองเมกะ หรือเมื่อผู้คนในหมู่บ้านใดมีการจัดงานไม่ว่าจะเป็น งานนิเก๊ะห์ (งานแต่งงาน) งานทำพิธีศพ งานเข้าสู่นัด และงานประเพณีอื่นๆ ที่ผู้คนในหมู่บ้านอื่นๆ จะมาร่วมงาน และช่วยเหลือกันจนงานเสร็จ ผู้คนในหมู่บ้านใดที่มีการจัดงานจะเลี้ยงดูหรีเป็นการตอบแทน โดยในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งจะต้องมีผู้สูงอายุในหมู่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ผู้นำทางศาสนา และบุคคลที่สำคัญในพื้นที่ภายในชุมชน

ของแต่ละหมู่บ้านซึ่งเป็นที่นับถือของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมาร่วมกิจกรรมถือว่าการทำกิจกรรมนั้น เสร็จสมบูรณ์

จากการทำกิจกรรมต่างๆทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ และประเพณีต่างๆ และกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนภายในชุมชนพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำ ร่วมกันทำกิจกรรมเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำ ได้พบปะพูดคุย และทราบถึงปัญหาโดยรวมภายในพื้นที่ชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน ทำให้การดำรงชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ผู้คนภายในชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ยังมีการประกอบกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกันในลักษณะการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆ ได้แก่ การทำประมงพื้นบ้าน การทำกระชังปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ การทำนา การทำผ้าปาเต๊ะ และการทำเรือหัวโทงจำลอง นอกจากกลุ่มทางอาชีพต่างๆแล้ว ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังมีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเผยแพร่และรักษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอิสลาม เช่น ศิลปะพื้นบ้านกาหยง เป็นต้น

จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนโดยชุมชนมีระบบทางสังคมชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพื้นที่ภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ หลักของศาสนาอิสลามที่บัญญัติในการอยู่ร่วมกันในลักษณะการให้ผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันภายใต้ความเชื่อในพระเจ้าที่บัญญัติไว้ ถ้าผู้คนใดไม่เชื่อจะบาป และระบบเครือญาติความเป็นพี่น้องที่ทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนถ้อยทีถ้อยอาศัยกันมีความปลอดภัยไม่มีขโมย ไม่มีการทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกัน โดยมีระบบอาวุโสที่ผู้อาวุโสกว่าคอยว่ากล่าวตักเตือน ใกล้เคียง สั่งสอน และถ่ายทอดการดำรงชีวิตให้ผู้คนน้อยจากประสบการณ์ ทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนในชุมชนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนและชุมชนใกล้เคียง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จากลักษณะการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนที่แสดงในลักษณะการประกอบอาชีพของผู้คนในพื้นที่ชุมชนเป็นลักษณะทางเศรษฐกิจ ที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีการรวมกลุ่มดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยชุมชนปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ที่สั่งสมมาเป็นอาชีพเสริมของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนในลักษณะมิติเทคโนโลยี ดังนี้

5.1.3 มิติเทคโนโลยี

จากวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนและชุมชนใกล้เคียงในมิติชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ในมิติทรัพยากร ซึ่งนำไปสู่การร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชน โดยแสดงรูปแบบ และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจในการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของผู้คนในพื้นที่ชุมชนโดยการสร้างอาชีพ และรายได้เสริมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยชุมชนมีปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ที่สั่งสมมานานมาสร้างเป็นอาชีพเสริมของผู้คนในภายในพื้นที่ชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนภายใต้วัฒนธรรมอิสลาม ประกอบด้วยหลักของศาสนาอิสลาม ระบบความเป็นพี่น้อง และระบบอาวุโส ดังนี้

5.1.3.1 การทำประมงพื้นบ้าน

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ (สมชาย มาดชาย, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจะมีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักซึ่งทำมาตั้งแต่การย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่ชุมชน โดยการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีหลายวิธีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาล น้ำขึ้น-น้ำลง ช้างขึ้น-ช้างแรม และลักษณะทรัพยากรในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชุมชน ตลอดจนลักษณะสภาพภูมิอากาศ เช่น การดูทิศทางลมว่าเป็นลมแข็ง หรือลมอ่อนถ้าเป็นลมแข็งจะทำให้คลื่นแรงชาวประมงไม่สามารถออกเรือจับสัตว์น้ำได้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่ใช้ประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้าน การดูลักษณะของน้ำทะเลทำให้ทราบถึงลักษณะของสัตว์น้ำ เช่น ถ้าเป็นช่วงน้ำเป็นน้ำจะขึ้นในปริมาณมากทำให้สัตว์น้ำออกหากินผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะออกเรือจับสัตว์น้ำในช่วงเวลานี้ และในช่วงมรสุมชาวประมงจะไม่ออกเรือหาปลาเพราะคลื่นลมแรง สัตว์น้ำน้อย เป็นต้น

การทำประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จะทำประมงพื้นบ้านภายในบริเวณชุมชน และบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุมชนแต่เดิมจะใช้เรือหัวโทงชนิดแจว ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเรือหัวโทงชนิดติดเครื่องยนต์เพื่อสะดวกในการทำประมงพื้นบ้าน โดยบริเวณที่ทำการประมงพื้นบ้านได้แก่ บริเวณปากแม่น้ำกระบี่ และคลองต่างๆภายในชุมชน บริเวณแนวป่าชายเลน และบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งวิธีการทำประมงพื้นบ้านในบริเวณเหล่านี้คือ อวนกุ้ง อวนปลา ไชปู ลอบปู และหยองปู เป็นต้น การทำประมงพื้นบ้านจะทำได้ทั้งวันขึ้นอยู่กับลักษณะน้ำขึ้น-น้ำลงดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ส่วนใหญ่จะทำประมงพื้นบ้านในช่วงเวลาตั้งแต่ตอนเช้าตี 2 และจะกลับมาช่วงสายๆบางครั้งก็ทำทั้งวัน โดยอุปกรณ์การทำประมงพื้นบ้านภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ อวน ใ้ระน้ำ

ต้น ลอบ ไช และหยอง เป็นต้น โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำออกแบบมาโดยขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์น้ำ (ดูรูปที่ 5.11)

รูปที่ 5.11 แสดงลักษณะการวางอวน ลอบปู ลอบปลา

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

นอกจากนี้บริเวณพื้นที่บ่อกุ้งร้างชุมชนได้ฟื้นฟูเป็นพื้นที่ทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำธรรมชาติเป็นการนำความรู้ทางด้านน้ำขึ้นน้ำลงของชุมชน โดยการปล่อยน้ำทะเลในช่วงน้ำขึ้นให้น้ำเข้าในบ่อ สัตว์น้ำก็จะไหลมาตามน้ำผ่านประตูน้ำของบ่อ การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อกุ้งร้างจะเลี้ยงเพื่อรับประทานเอง และขาย ชนิดสัตว์น้ำที่เลี้ยง เช่น ปลากระพง ปูดำ เป็นต้น และบริเวณตลอดแนวชายฝั่งทะเล หาดเลน หาดทราย วิธีการทำประมงพื้นบ้านในบริเวณนี้ คือ ใ้ปะน้ำตื้น หรือโม๊ะ จะเป็นลักษณะเครื่องมือดักปลา และจับโดยใช้สวิงวิธีขึ้นช้อนตักบนใ้ปะที่วางไว้ โดยจะเริ่มทำตั้งแต่ตี 2 จนถึงเที่ยง และทำต่อตั้งแต่บ่ายจนถึงเย็น ซึ่งทำกันมากในแถบชายฝั่งทะเลของชุมชน (ดูรูปที่ 5.12)

รูปที่ 5.12 แสดงลักษณะการทำบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำธรรมชาติ และการทำใ้ปะน้ำตื้น

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

นอกจากนี้บริเวณนี้ยังมีการคราดหอยหวาน หอยเมือก หอยพง หอยชักตีน หอยแครง ซึ่งจะทำกันในช่วงน้ำลง เป็นต้น บริเวณพื้นที่ที่เป็นหาดทราย และหาดเลนนอกจากนี้การทำประมงพื้นบ้านไม่เพียงแต่ทำบริเวณพื้นที่ชุมชนแต่ยังออกทะเลนอกพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ออกเลใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริเวณเกาะพีพี เกาะปะดะ อ่าวพระนางที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ชายฝั่งในชุมชน ส่วนใหญ่จะจับสัตว์น้ำจำพวกปลาหมึก ปลาทุ และปลาขนาดใหญ่ เป็นต้น ช่วงเวลาที่ใช้ทำการประมงส่วนใหญ่จะค้างคืน เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.13)

รูปที่ 5.13 แสดงลักษณะการคราดหอย

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

จากการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน (วินัย ยงกิจ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า ลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน วิธีการใช้และช่วงเวลาในการทำประมงพื้นบ้านจากเครื่องมือแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยสรุปดังตารางที่ 5.2 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 แสดงลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน วิธีการใช้และช่วงเวลาในการทำประมงพื้นบ้านจากเครื่องมือแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ชนิดเครื่องมือประมง	ลักษณะเครื่องมือประมง	ช่วงเวลาในการใช้	วิธีการใช้	ชนิด/ขนาดของสัตว์น้ำ
อวนลอยกุ้ง	อวนเอ็นขนาดตาอวน 4 ซม.	ทำได้ตลอดทั้งปีแต่เข้าถึงเย็นในช่วง 11-7 ค่ำ แต่จะได้กุ้งมากในช่วง 7-12 ค่ำ	วางอวนตามร่องน้ำ วางอวนขวางน้ำ และปล่อยอวนให้ไหลตามกระแสน้ำ	กุ้งเป็นส่วนใหญ่และปลาอีกเล็กน้อย
อวนปลาทราย	อวนเอ็นขนาดตาอวน 3 ซม.	ทำได้ตลอดทั้งปีในช่วง 11-7 ค่ำ แต่จะได้ปลามากในช่วง เดือน 11-12 ค่ำ	วางบริเวณหาดทรายในช่วงกลางวันเวลาที่น้ำเริ่มลด และวางขวางน้ำเพื่อให้พัดพาอวนลอยไป	ปลาทราย
อวนปลาทราย	อวนเอ็นขนาดตาอวน 3 ซม.	ทำได้ตลอดทั้งปีในช่วง 11-7 ค่ำ แต่จะได้ปลามากในช่วง เดือน 11-12 ค่ำ	วางบริเวณหาดทรายในช่วงกลางวันเวลาที่น้ำเริ่มลด และวางขวางน้ำเพื่อให้พัดพาอวนลอยไป	ปลาทราย
ลอบปู	ขนาดตาอวน 3 ซม.	ทำได้ตลอดทั้งปี	วางไว้บริเวณหาดทรายและหาดเลน โดยวางแบบเดี่ยว และผูกวางเชื่อมต่อกัน	ปูม้า ปูดำ

ตารางที่ 5.2 แสดงลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน วิธีการใช้และช่วงเวลาในการทำประมงพื้นบ้านจากเครื่องมือแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ชนิดเครื่องมือประมง	ลักษณะเครื่องมือประมง	ช่วงเวลาในการใช้	วิธีการใช้	ชนิด/ขนาดของสัตว์น้ำ
หยองปูดำ		ทำได้ตลอดทั้งปีในช่วงน้ำใหญ่(น้ำขึ้นเต็มที่) 12-5 ค่ำ	วางบริเวณป่าชายเลนในคลอง หรือปักตามชายฝั่ง ใช้ลูกปลา เป็นเหยื่อ	ติดปูหลายชนิดแต่ชาวบ้านจะ เลือกเฉพาะปูดำขนาดใหญ่ เพราะตัวเล็กนำมารับประทาน ไม่ได้
อวนปลาระบอก	อวนเส้นขนาดตาอวน 3 ซม.	ทำได้ตลอดทั้งปีในช่วง 11-7 ค่ำ แต่จะได้ปลา มากในช่วง เดือน 11-12 ค่ำ	วางบริเวณหาดทรายในช่วง กลางวันเวลาที่น้ำเริ่มลด และวาง ขวางน้ำเพื่อให้พัดพาอวนลอยไป	ปลาระบอก
เบ็ดคัน		ทำได้ตลอดเวลา	ตลอดกลางวันตกในคลอง ตอน กลางคืนตกริมชายฝั่งทะเล ใช้ลูก ปลาลูกกุ้ง	ทุกชนิด
โป๊ะน้ำตื้น	เครื่องมือประจำที่	ทำได้ตลอดทั้งปี แต่ได้ปลามากในช่วงฤดูมรสุม หรือหน้าฝน	นำไม้มาปักล้อมรั้วเป็นแนวยาว จากกว้างไปแคบให้เป็นรูปคล้าย ลูกศร นำเนื้ออวนขนาดตา 1.5 นิ้ว ล้อมแนวไม้ที่ปักไว้	กุ้ง ปู ปลา หลายชนิด

ตารางที่ 5.2 แสดงลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน วิธีการใช้และช่วงเวลาในการทำประมงพื้นบ้านจากเครื่องมือแต่ละชนิดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ชนิดเครื่องมือประมง	ลักษณะเครื่องมือประมง	ช่วงเวลาในการใช้	วิธีการใช้	ชนิด/ขนาดของสัตว์น้ำ
คราดหอย	คราด	ทำช่วงน้ำแห้ง ในช่วงน้ำใหญ่ ในช่วงเวลา 15-5 ค่ำ ซึ่งน้ำจะลดต่ำมาก	ใช้คราดหอย คราดบริเวณหาด ทรายและหาดเลนเป็นพื้นที่ ตารางสี่เหลี่ยมเพื่อครอบคลุม พื้นที่ และหมายตำแหน่งของ หอย	หอยหวาน หอยเมือก
เก็บหอย		ทำช่วงน้ำแห้ง ในช่วงน้ำใหญ่ ในช่วงเวลา 15-5 ค่ำ ซึ่งน้ำจะลดต่ำมาก	เก็บตามคอนหอย ซึ่งเป็นแหล่งที่ อยู่ของหอย	หอยชักตีน หอยพง

ที่มา : จากการสอบถามของผู้วิจัย

การรวมกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ สมาชิกของกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านจะเป็นสมาชิกในทุกหมู่บ้านของพื้นที่ชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ โดยเฉพาะหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ 3 บ้านคลองกำที่สภาพระบบนิเวศของชุมชนเป็นลักษณะชายฝั่งทะเลทอดยาว และมีคลองไหลผ่านพื้นที่เกาะออกสู่ทะเลทำให้บริเวณนี้เหมาะกับการทำประมงพื้นบ้านสมาชิกประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จึงอยู่ในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ทำให้ทั้งสองหมู่บ้านทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักคือ การทำประมงพื้นบ้านทั้งเพื่อยังชีพในครัวเรือน และเพื่อเป็นรายได้แก่ครัวเรือน รายได้จากการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่นำสัตว์น้ำไปขายมีรายได้ประมาณ 500-1000 บาทต่อวัน โดยจำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน (โดยประมาณ) ซึ่งได้จากการสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน (ดูตารางที่ 5.3) สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน (โดยประมาณ) ซึ่งได้จากการสอบถามชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากรทั้งหมด		จำนวนประชากรที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้าน	
	คน	ครัวเรือน	คน	ครัวเรือน
บ้านเกาะกลาง	2,085	408	1,725	348
บ้านคลองประสงค์	686	176	582	150
บ้านคลองกำ	1,331	244	1,331	244
รวม	4,022	828	3,638	742

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้าน (วินัย ยงกิจ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์ และชุมชนคลองกำมีครัวเรือนประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน จากครัวเรือนทั้งหมด แต่ชุมชนเกาะกลางที่บางส่วนมีการเปลี่ยนอาชีพจากเดิมทำการประมงพื้นบ้านเป็นหลักปัจจุบันเปลี่ยนอาชีพเป็นรับจ้างบริการเรือข้ามฟาก รับจ้างเรือบริการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีชีวิตในพื้นที่ชุมชน การทำนา และการทำเรือหัวโทงจำลอง ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนน้อย สาเหตุของการเปลี่ยนอาชีพจากการทำประมงพื้นบ้านที่เคยเป็นอาชีพหลัก โดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีความเห็นว่า การทำประมงพื้นบ้านมีช่วงเวลาที่ไม่น่าสนใจบางครั้งต้องออกเรือหัวโทงจับสัตว์น้ำช่วงเวลากลางคืน บางครั้งต้องออกเรือจับสัตว์ช่วงเวลากลางวันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความขยันเป็นต้น โดยสาเหตุที่เปลี่ยนเป็นอาชีพอื่น เนื่องจากอาชีพดังกล่าวมีความแน่นอนเรื่องช่วงเวลาถึงแม้รายได้ได้น้อยกว่าก็ตาม

จากการรวมกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านในแต่ละหมู่บ้านสมาชิกภายในกลุ่มเป็นสมาชิกครัวเรือนเดียวกันที่ทำกิจกรรมการทำประมงพื้นบ้าน โดยชนิดการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยสรุปดังตารางที่ 5.4 ดังนี้

ตารางที่ 5.4 แสดงชนิดการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน

ชนิดการทำประมงพื้นบ้าน	จำนวนผู้ทำประมงพื้นบ้าน (ครัวเรือน)		
	บ้านเกาะกลาง	บ้านคลองประสงค์	บ้านคลองกำ
อวนลอยกุ้ง	60	26	34
อวนปลาทราย	37	25	24
อวนปลากระบอก	38	25	34
หยองปูดำ	57	35	24
ลอบปู	56	25	40
คราดหอย	49	25	34
โป๊ะน้ำตื้น	61	35	54
รวม	348	176	244

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชน

จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่าลักษณะการรวมกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจะทำประมงพื้นบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยมีการรวมกลุ่มตามลักษณะวิธีการทำประมงพื้นบ้านได้แก่ กลุ่มอวนลอยกุ้ง กลุ่มอวนปลา กลุ่มลอบปู กลุ่มหยองปู และกลุ่มโป๊ะน้ำตื้น ซึ่งการรวมกลุ่มจะรวมกลุ่มจากสมาชิกในครัวเรือนของแต่ละครัวเรือน เช่น กลุ่มโป๊ะน้ำตื้นสมาชิกภายในครัวเรือนจะรวมกลุ่มกันทำโป๊ะน้ำตื้น ซึ่งในพื้นที่ชุมชนมีจำนวนกลุ่มโป๊ะน้ำตื้นหลายกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

ส่วนการทำประมงพื้นบ้านในกลุ่มอื่นๆ จะมีการรวมกลุ่มในลักษณะเดียวกัน โดยกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านในลักษณะต่างๆ จะมารวมกลุ่มเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้านของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยแต่ละกลุ่มนั้นจะมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มการทำประมงในลักษณะต่างๆ และรวมตัวกันเพื่อดำเนินการในกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยจะมีการแต่งตั้งประธานกลุ่มประมงพื้นบ้านขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินการและการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มประมงพื้นบ้านต่างๆ และปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาทุกเรื่องที่เป็นเรื่องปากท้องของสมาชิกในกลุ่มที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และเป็นตัวแทนในการต่อรองระหว่าง

ภาครัฐ และเอกชน ในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความเข้าใจระหว่างสมาชิกของกลุ่มประมงพื้นบ้าน ผู้คนในพื้นที่ชุมชน และพื้นที่โดยรอบชุมชน

จากความเป็นมาของกิจกรรมการรวมกลุ่มประมงพื้นบ้านจะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของสมาชิกประมงพื้นบ้านจะรวมกลุ่มจากสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งแสดงถึงรูปแบบ และลักษณะของระบบความเป็นเครือญาติหรือความเป็นพี่น้องของผู้คนในพื้นที่ชุมชน และจากสมาชิกในกลุ่มเป็นสมาชิกภายในครัวเรือนที่มีผู้ที่อาวุโสกว่าเป็นหัวหน้ากลุ่มเนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้านมากกว่าผู้น้อย ผู้อาวุโสจะคอยแนะนำ และฝึกฝนคนรุ่นหลังในการทำประมงพื้นบ้านโดยมีทัศนคติความเชื่อว่าการทำประมงพื้นบ้านเป็นการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดไม่ใช่ทำเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าบัญญัติไว้ว่า ในการใช้ประโยชน์จากทุกสรรพสิ่งในโลกจะต้องทำเพื่อความอยู่รอดไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์และทุกสรรพสิ่งในโลก จากคำสอนดังกล่าวประกอบกับความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าทำให้คนในพื้นที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยการพึ่งพิงทรัพยากร โดยผู้เชี่ยวชาญที่ถ่ายทอดประสบการณ์การทำประมงพื้นบ้านซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้คนในพื้นที่ชุมชน และคนรุ่นหลัง สรุปรายการที่ 5.5 ดังนี้

ตารางที่ 5.5 แสดงชาวประมงพื้นบ้านที่เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือประมง หรือหารจับสัตว์น้ำแต่ละชนิด

ชนิดของเครื่องมือและการจับสัตว์น้ำ	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ
อวนลอยกุ้ง	บังหริม
อวนปลาทราย	จะจันทร์
อวนปลากระบอก	จะจันทร์
หยองปูดำ	หวามาด
ลอบปู	สุ่มัด
คราดหอย	จะแมว
โป๊ะน้ำตื้น	บังหريم

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชน

5.1.3.2 การเลี้ยงกระชังปลา

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มการเลี้ยงกระชังปลา (สมภพ ดำกุล, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552) พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจะมีการประกอบอาชีพการเลี้ยงกระชังปลา โดยเริ่มมีมาตั้งแต่หลังวิกฤตการณ์เกิดบ่อกุ้งร้างในปี พ.ศ.2536 ผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่เคยทำบ่อเลี้ยงกุ้งได้ปรับเปลี่ยนอาชีพมาเป็นเลี้ยงกระชังปลา โดยการเลี้ยงกระชังปลาจะประกอบกิจกรรมเฉพาะในบริเวณหมู่ 1 บ้านเกาะกลาง เนื่องจากมีคลองเกาะกลางไหลผ่านลงสู่ปากแม่น้ำกระบี่บริเวณหน้าตัวเมืองกระบี่ ทำให้บริเวณ

แนวคลองเกาะกลางมีสภาพเหมาะสมในการเลี้ยงปลาขนาดเล็กเนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ล้อมรอบตลอดแนวคลอง ประกอบกับแนวคลองอยู่ใกล้กับตัวเมืองกระบี่ จึงทำให้การเลี้ยงกระชังปลา แต่เดิมซึ่งเลี้ยงเพื่อค้าขาย และรับประทานเองในครัวเรือน

จากการเริ่มมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ.2535 ทำให้มีการปรับเปลี่ยนจากการเพาะเลี้ยงปลาเศรษฐกิจเพื่อการค้าขาย เช่น ปลาช่อนทะเล ปลากะพง ปลาเก๋าซึ่งล้วนเป็นปลาที่นำมารับประทานอย่างเดียว โดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่เพาะเลี้ยงกระชังปลาได้ประยุกต์มาเพาะเลี้ยงปลาสวยงามที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน และพัฒนากระชังปลาให้เป็นร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิต เพื่อการเรียนรู้ถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยชนิดปลาสวยงามจะได้จากกลุ่มประมงพื้นบ้านที่ออกเรือหาปลาและแบ่งมาให้เนื่องจากปลาสวยงามที่ได้ไม่สามารถนำมารับประทานได้

จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระชังปลาเดิมเป็นกระชังเลี้ยงปลาอย่างเดียวมาเป็นร้านอาหารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นสถานที่พักผ่อนของคนในชุมชน ปัจจุบันมีกระชังปลาที่มีลักษณะเป็นร้านอาหารมีจำนวน 2 หลังจากจำนวนกระชังปลาทั้งหมดกว่า 30 ครัวเรือน ซึ่งรายได้จากการทำกระชังเลี้ยงปลาในแต่ละครัวเรือน 3,000 - 4,000 บาทต่อวัน จากการต้อนรับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แก่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนโดยผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างบริการท่องเที่ยวเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน ซึ่งแสดงถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพที่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในบริเวณพื้นที่ในชุมชนของตนมาใช้หมุนเวียนเพื่อเกื้อกูลกันทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชน

การรวมกลุ่มการเลี้ยงกระชังปลาในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกของกลุ่มการเลี้ยงกระชังปลาของผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกภายในครัวเรือนโดยหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 30 ครัวเรือน เข้าร่วมเป็นสมาชิกการเลี้ยงกระชังปลาโดยสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน โดยสุสมบุรณ์ประธานของกลุ่มการเลี้ยงกระชังปลาเป็นผู้อาวุโสของกลุ่มที่มีประสบการณ์การเลี้ยงปลาในกระชังแต่เดิมที่เลี้ยงเพื่อการยังชีพ และค้าขาย ต่อมาได้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มปรับปรุงกระชังปลาเป็นร้านอาหาร และเลี้ยงปลาสวยงามจนปัจจุบันมีผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้ร่วมเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.14) ดังนี้

รูปที่ 5.14 แสดงลักษณะการเลี้ยงกระชังปลา

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

5.1.3.3 กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ (การทำปลาเค็ม)

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ (สุภาพร เวลาดี, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552) หัวหน้ากลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ พบว่าผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีการประกอบกิจกรรมการแปรรูปสัตว์น้ำได้แก่ การทำปลาเค็ม โดยการทำปลาเค็มจะใช้ปลาภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนที่ได้จากการออกเรือทำประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยชนิดปลาจะเป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก เช่น ปลาช่อน ปลาช่อนเหลือง และปลาเสียดขนาดเล็ก นอกจากนี้การทำปลาเค็มจะใช้ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ เช่น ปลาเสียดขนาดใหญ่ ปลาช่อนน้ำ ที่ได้จากแพปลาบริเวณท่าเรือใกล้ในตัวเมืองกระบี่

โดยวิธีการทำปลาเค็มจะนำปลาที่ได้ทั้งปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ และปลาน้ำจืดขนาดเล็กมาทำการแล่นเนื้อโดยการผ่ากึ่งกลางตัวปลา และนำมาหมักในบ่อน้ำเกลือจากท่อซีเมนต์ จำนวน 5 บ่อ มาวางเรียงกันโดยแต่ละบ่อจะมีความเข้มข้นของน้ำเกลือต่างกัน และบ่อสุดท้ายจะเป็นการหมักด้วยบ่อเกลือ การหมักปลาเค็มจะนำปลาที่แลแล้วครั้งตัวมาแช่ในบ่อน้ำเกลือเป็นเวลาหนึ่งวัน โดยระยะเวลาของการหมักแต่ละบ่อจะดูจากการเจือจางของน้ำเกลือในแต่ละบ่อ โดยบ่อแรกน้ำเกลือเริ่มเจือจางหมายถึงการหมักในบ่อแรกเสร็จสิ้น และเริ่มหมักในบ่อที่ 2 ทำการหมักลักษณะนี้ซ้ำกันจนครบ 4 บ่อ ซึ่งจะใช้ระยะเวลาครึ่งวัน จากนั้นก็นำมาหมักในบ่อเกลือเป็นระยะเวลา 2 ชั่วโมง แล้วจึงนำปลาไปตากจนถึงช่วงเย็นจึงเสร็จสิ้นการทำปลาเค็ม การเก็บปลาเค็มก่อนนำไปบรรจุหีบห่อจำหน่ายจะจัดเก็บภายในเรือที่แยกออกจากตัวบ้านแล้วจึงบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย โดยการจำหน่ายจะมีร้านค้า เช่น ร้านขายของฝากในตัวเมืองกระบี่มารับไปจำหน่ายต่อโดยคิด 30 % จากการขายได้ของร้านค้า นอกจากนี้มีร้านค้ามารับไปจำหน่ายแล้ว ผู้เป็นประธานของกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มไปจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ เช่น งานประจำจังหวัด และตลาดสดในตัวเมือง เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.15)

รูปที่ 5.15 แสดงการแปรรูปสัตว์น้ำ (การทำปลาเค็ม)

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

การรวมกลุ่มในการแปรรูปสัตว์น้ำ หรือการทำปลาเค็มในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้าน เกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกของกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำของผู้คนภายใน ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกภายในครัวเรือนโดยหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 10 ครัวเรือน โดยการรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำจะแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ การรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์ น้ำฝายผลิต และการรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำฝายขาย โดยมีลักษณะการดำเนินการ ดังนี้

การรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำฝายผลิต การรวมกลุ่มของสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็น สมาชิกภายในครัวเรือน 6 ครัวเรือน โดยมีหัวหน้ากลุ่มฝายผลิตเป็นหัวหน้าครัวเรือนได้แก่ หวามัด โดยหวามัดได้สืบทอดความรู้ในการทำปลาเค็มซึ่งสืบทอดวิธีการทำปลาเค็มมาแล้วหลายรุ่นแก่ สมาชิกในครัวเรือน จนปัจจุบันสมาชิกในครัวเรือนได้ทำปลาเค็มเป็นอาชีพเสริมจากการทำประมง พื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก ซึ่งในการทำปลาเค็มภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำ กระบี่มีสมาชิกครัวเรือนของหวามัดเท่านั้นที่ทำการผลิตปลาเค็มเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า และในปัจจุบันปลาเค็มเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาวของชุมชนในตำบลคลองประสงค์

จากการแปรรูปสัตว์น้ำ หรือการทำปลาเค็มเป็นสินค้าจากพื้นที่ในชุมชนจากการ รวมกลุ่มของฝายผลิตปลาเค็มจำนวน 2 ครัวเรือนโดยหวามัดแล้ว ยังมีฝายการตลาดของกลุ่มแปรรูป สัตว์น้ำโดยฝายตลาดมีการรวมกลุ่มของสมาชิก จำนวน 4 ครัวเรือน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของแม่บ้าน ของสมาชิกภายในชุมชนประมงพื้นบ้านทั้งสามหมู่บ้าน โดยมีจะสูงเป็นประธานกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำใน ส่วนของฝายตลาด โดยการดำเนินการของกิจกรรมของกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำฝายตลาดมีหน้าที่ในการนำ ผลิตภัณฑ์ปลาเค็มที่ได้จากฝายผลิตโดยการติดต่อจำหน่ายกับร้านค้าภายนอกพื้นที่ชุมชน ตลอดจน นำสินค้าผลิตภัณฑ์ปลาเค็มไปแสดงในงานต่างๆ และดำเนินการติดต่อกับพาณิชย์จังหวัดกระบี่ในการ ดำเนินการเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ปลาเค็มเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยการแบ่งรายได้จากการ จำหน่ายปลาเค็มมาแบ่งให้สมาชิกในกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ โดยแบ่งให้ฝายผลิต 40%ของรายได้จากการ

จำหน่าย โดยรายได้ที่เหลือแบ่งให้สมาชิกในกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำฝายตลาด ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายปลาเค็ม 3,000-5,000 บาทต่อเดือน เป็นต้น

5.1.3.4 กลุ่มเรือหัวโทงจำลอง

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มเรือหัวโทงจำลอง (สมบุรณ์ หมั่นคำ, สัมภาษณ์, 18 มกราคม) พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีการจำลองลักษณะเรือหัวโทงซึ่งเป็นเรือที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนใช้ในการทำประมงพื้นบ้านมาหลายชั่วอายุคน จากการบอกเล่าของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนอดีตเรือที่ใช้ในฝั่งทะเลอันดามันจะใช้เรือหัวโทง จากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องทะเลในการออกแบบลักษณะของเรือเพื่อให้เข้าสภาพภูมิอากาศ และลักษณะของท้องทะเล ที่เรียกว่าเรือหัวโทง จากลักษณะหัวเรือมีลักษณะยื่นใช้ในการหาทิศทางของเกาะต่างๆ เนื่องจากลักษณะชายฝั่งทะเลอันดามันที่มีเกาะจำนวนมาก และเพื่อการมองเห็นระยะไกลในการแล่นเรือในทะเล ส่วนลักษณะของตัวเรือออกแบบมาเพื่อต้านคลื่นในทะเล

จากตำบลคลองประสงค์แต่เดิมเป็นแหล่งต่อเรือหัวโทงที่จังหวัดอื่นๆได้นำมาใช้แพร่หลายไม่ว่าจะเป็นระนอง ภูเก็ต พังงา และจังหวัดในแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน จึงทำให้เรือหัวโทงมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดกระบี่ ต่อมานายกเทศบาลจังหวัดกระบี่ได้เห็นการต่อเรือหัวโทงขนาดใหญ่มีความเห็นว่าการต่อเรือขนาดใหญ่ใช้เวลานานรายได้ไม่แน่นอน จึงเสนอแนวคิดการทำเรือหัวโทงจำลองเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม และได้รับการส่งเสริมให้มีการจำหน่ายเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้ชุมชน นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดการทำเรือหัวโทงจำลองให้กับนักศึกษา และบุคคลทั่วไปทั้งนอกและในพื้นที่ชุมชนที่ต้องการเรียนรู้การทำเรือหัวโทงจำลอง การทำเรือหัวโทงจำลองจะใช้ไม้ที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนได้แก่ ไม้พะยอมซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อน ซึ่งเหมาะในการทำเป็นชิ้นส่วนที่มีขนาดเล็กและรูปทรงต่างๆของตัวเรือหัวโทงจำลอง เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.16)

รูปที่ 5.16 แสดงการทำเรือหัวโทงจำลอง

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

จากการรวมกลุ่มเรือหัวโทงจำลองของผู้คนในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ปากแม่น้ำกระบี่ สมาชิกในกลุ่มเรือหัวโทงจำลองเป็นสมาชิกในครัวเรือนภายในชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 จำนวน 12 ครัวเรือน โดยการรวมกลุ่มเรือหัวโทงจำลองริเริ่มจากหวามาต ซึ่งแต่เดิมหวามาตมีอาชีพต่อเรือหัวโทงภายในพื้นที่ชุมชน จากการแนะนำของนายกเทศบาลกระบี่ตั้งที่กล่าวมาข้างต้น และได้สนับสนุนให้หวามาตประดิษฐ์เรือหัวโทงจำลองเพื่อเป็นรายได้เสริม และสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกในครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์บังสมบุญ ผู้เป็นลูกชายที่สืบทอดวิธีการทำเรือหัวโทงจำลอง ทราบว่า การทำเรือหัวโทงจำลองผู้คิดค้นได้แก่ ปะ(บิดา) ของบังสมบุญจะต้องใช้ความรู้ความชำนาญในการต่อเรือหัวโทงขนาดใหญ่ มาประดิษฐ์เรือหัวโทงจำลองเพื่อให้ผลงานที่ออกมาสมจริง ซึ่งบังสมบุญได้สืบทอดการทำเรือหัวโทงจำลอง ในปัจจุบันการทำเรือหัวโทงจำลองเป็นอาชีพหลักของบังสมบุญจากเดิมมีอาชีพหลักการทำประมงพื้นบ้าน และกลุ่มเรือหัวโทงจำลองมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนารูปแบบเรือหัวโทงจำลองให้มีหลากหลายขนาด และหลากหลายแบบทำให้เรือหัวโทงจำลองเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาวที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ชุมชน ทำให้เป็นที่สนใจและมีการสนับสนุนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกระบี่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ สนับสนุนทางด้านการตลาด ส่วนภาคเอกชน เช่น UNICEF ซึ่งสนับสนุนทางด้านเครื่องมือในการผลิตเรือหัวโทงจำลอง เป็นต้น ปัจจุบันการทำเรือหัวโทงจำลองสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกในกลุ่ม 6,000-8,000 บาทต่อเดือน โดยการจำหน่ายเรือหัวโทงจำลองผู้ที่ต้องการจะต้องสั่งผลิตภัณฑ์เรือหัวโทง โดยระยะเวลาในการทำขึ้นอยู่กับจำนวน ขนาด และรูปแบบของเรือหัวโทงจำลอง และจำหน่ายตามสถานที่และงานต่างๆได้แก่ ร้านอาหารกระชังเลี้ยงปลา งานประจำจังหวัดกระบี่ เป็นต้น

นอกจากนี้บังสมบุญ ซึ่งเป็นประธานของกลุ่มเรือหัวโทงจำลองยังมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำเรือหัวโทงให้แก่ผู้ที่สนใจที่เข้ามาเรียนรู้การทำเรือหัวโทงจำลองภายในพื้นที่ เช่น นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจในการเรียนรู้วิธีการทำเรือหัวโทงจำลอง ตลอดจนเป็นวิทยากรบรรยายเผยแพร่ภูมิปัญญาการทำเรือหัวโทงจำลองตามสถานที่ต่างๆที่สนใจ เนื่องจากเรือหัวโทงเป็นเอกลักษณ์สำคัญทั้งประจำพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ที่มีประวัติความเป็นมา และเอกลักษณ์ประจำจังหวัดกระบี่ที่มีเรือหัวโทงในพื้นที่มากที่สุด ในจังหวัดแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ตลอดจนเป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันอีกด้วย

5.1.3.5 กลุ่มเกษตรกร (ชาวนา)

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ปากแม่น้ำกระบี่ หัวหน้ากลุ่มชาวนา (วาริ เกาะกลาง, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552) พบว่า ผู้คน

ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีการประกอบอาชีพการทำนาตั้งแต่มีการย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนเข้ามาในพื้นที่ชุมชน โดยการทำนาภายในพื้นที่ชุมชนมีเนื้อประมาณร้อยละ 10 นับว่าเป็นพื้นที่ทำนาที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดกระบี่ โดยการทำนาเป็นการทำนาปี โดยข้าวที่ปลูกใช้ข้าวสังหยดซึ่งเหมาะกับสภาพพื้นที่ของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่มีการทำนาไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักเป็นการปลูกข้าวเพื่อรับประทานเอง และแจกจ่ายกันภายในพื้นที่ชุมชน ปัจจุบันถ้าเหลือจากการรับประทานจะนำมาขายให้กับคนนอกพื้นที่ชุมชนและหน่วยงานต่างๆที่สนใจที่จะรับประทานข้าวสังหยด เนื่องจากรสชาติของข้าวสังหยดมีความหอมมันและเม็ดสวยต้องใช้ความปราณีตในการสีข้าว และนวดข้าวซึ่งส่วนใหญ่ชาวนาจะใช้วิธีข้อมมือ และสีข้าวด้วยเครื่องสีข้าวขนาดเล็กโดยใช้ร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชน

การรวมกลุ่มกิจกรรมการทำนา หรือกลุ่มชาวนา สมาชิกภายในกลุ่มชาวนาเป็นสมาชิกภายในครัวเรือน จำนวน 18 ครัวเรือน และโดยพื้นที่ที่มีการทำนามากที่สุดในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ได้แก่ ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 โดยการทำนาภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางเป็นการทำนาผืนใหญ่ ผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางมีการจับจองพื้นที่ในการทำนาโดยพื้นที่นาเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุนนอกพื้นที่ แต่ผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางไม่มีการเช่าพื้นที่เพื่อการทำนาจากนายทุน แต่จะนำข้าวที่ได้ไปแลกแทนการจ่ายเงินเพื่อเช่าพื้นที่ทำนาซึ่งจำนวนของข้าวที่จะนำไปให้นายทุนนั้นขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างชาวนา และนายทุน ส่วนใหญ่จะให้ข้าวแก่นายทุนเป็นจำนวน 10 กระสอบ นอกจากการทำนาจะมีภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 จำนวน 12 ครัวเรือน แล้วภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 จำนวนครัวเรือน 6 ครัวเรือน ยังมีการทำนาแต่เป็นการทำนาผืนเล็กภายในบริเวณบ้านเรือนสลับกับพื้นที่สวนภายในพื้นที่ชุมชน และเมื่อมีการนวดข้าว และสีข้าวจะนำไปที่ชุมชนเกาะกลาง

นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ยังมีการจัดกิจกรรมที่สำคัญของกลุ่มชาวนา คือ ปลูกวันแม่เกี่ยววันพ่อ จากที่มาของกิจกรรมโดยการปลูกข้าวสังหยดจะเริ่มปลูกประมาณในเดือนสิงหาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนมกราคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ โดยช่วงการรอข้าวหลังจากที่ดูแลข้าวเสร็จผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจะออกเรือทำการประมงพื้นบ้านเพื่อการดำรงชีพโดยผู้เป็นสามีจะออกเรือจับสัตว์น้ำ ส่วนภรรยาจะคอยดูแลผืนนาภายในพื้นที่นาของตนเอง ระหว่างการทำนาผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนได้มีการพบปะพูดคุยกัน และระหว่างในการเก็บเกี่ยวมีคนในชุมชนมาช่วยลงแขกหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จสมาชิกในกลุ่มแจกจ่ายข้าวตามพื้นที่นาที่จับจอง และแบ่งให้กับคนในชุมชนที่มาช่วยลงแขกเกี่ยวข้าว สะท้อนถึงระบบสังคมของชุมชนที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันกลุ่มชาวนาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น หน่วยงานเกษตรจังหวัด หน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข สำหรับหน่วยงาน

ภาคเอกชน เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ที่สนับสนุนด้านเงินทุน และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยขึ้นทั้งเครื่องสีข้าว เครื่องนวดข้าว เป็นต้น เนื่องจากแต่เดิมใช้วัว ควาย และแรงงานคน ทำให้ผลิตได้ไม่มาก แต่เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานนอกพื้นที่ชุมชน ทำให้มีผลผลิตที่ใช้เลี้ยงในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และเหลือสามารถแจกจ่ายให้ครัวเรือนอื่นๆภายในชุมชนอีกด้วย (ดูรูปที่ 5.17)

รูปที่ 5.17 แสดงการทำนา

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

5.1.3.6 กลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบุรี หัวหน้ากลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ (ประจิม เล็กดำ, สัมภาษณ์, 18 มกราคม) พบว่า จากการบอกเล่าของหวาหยีประจิมผ้าปาเต๊ะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้หญิงมุสลิมตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน จากวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบุรีที่นุ่งผ้าปาเต๊ะไม่ว่าจะอยู่ภายในบ้าน หรือนอกบ้านทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสวยงามของลายบนผืนผ้าปาเต๊ะ ผู้หญิงมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชนนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายจนถึงในรุ่นปัจจุบันที่ผู้หญิงมุสลิมนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยกลางคน นอกจากนี้ผ้าปาเต๊ะยังเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางด้านศาสนาของผู้หญิงมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน โดยผู้หญิงภายในพื้นที่ชุมชนนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการนุ่งผ้าปาเต๊ะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้หญิงมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบุรี

การรวมกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ สมาชิกภายในกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะเป็นสมาชิกภายในครัวเรือนจำนวน 1 ครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีสมาชิกจำนวน 20 คน โดยมีหวาหยีประจิมเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นประธานกลุ่ม โดยถ่ายทอดการทำผ้าปาเต๊ะให้กับสมาชิกในครัวเรือน นอกจากสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะแล้ว ยังมีผู้หญิงภายในพื้นที่ชุมชนที่หลังจากการทำประมงพื้นบ้านแล้ว ช่วงเวลาว่างจากการทำประมงพื้นบ้านได้รับจ้างการทำผ้าปาเต๊ะโดยรายได้ต่อวัน 200 บาท กิจกรรมการทำผ้าปาเต๊ะ

ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนคลองประมงก็มีวิธีการทำหลายขั้นตอนตั้งแต่ การนำผ้าปาเต๊ะพื้นสีขาวมาวาดพิมพ์ โดยแม่พิมพ์ออกแบบลายด้วยตนเอง ทำการลงสีโดยสีที่ใช้เป็นชนิดเดียวกันกับการทำผ้าบาติก จากนั้นก็ทำการย้อมสีผ้าปาเต๊ะ โดยนำผ้าปาเต๊ะพื้นขาวมาต้มพร้อมกับสีที่จะย้อม และนำผ้าที่ย้อมแล้วไปแช่ในอ่างน้ำที่ทำด้วยท่อซีเมนต์จำนวน 5 บ่อโดยการแช่น้ำเพื่อให้สีไม่ตก การแช่ผ้าในอ่างน้ำจะเสร็จสิ้นเมื่ออ่างสุดท้ายจากการแช่ผ้าปาเต๊ะที่ย้อมจนน้ำอ่างสุดท้ายใส่นั้นคือผ้าปาเต๊ะพื้นนี้สีจะไม่ตก ขั้นตอนสุดท้ายคือ นำผ้าปาเต๊ะไปตากแดดให้แห้งเป็นอันว่าเสร็จสิ้นการทำผ้าปาเต๊ะ

การทำผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประมง มีการผลิตเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของพื้นที่ในชุมชนระดับสี่ดาว ซึ่งเป็นที่นิยมมากภายในพื้นที่จังหวัดกระบี่ เนื่องจากผ้าปาเต๊ะนอกจากจะใช้ถุงแล้ว ยังดัดแปลงตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่มีลวดลายสวยงามเหมาะกับการใช้งานต่างๆทั้งที่เป็นทางการ และเพื่อความสวยงาม การจำหน่ายผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประมง จะต้องสั่งการผลิตโดยหว่านียะประจิมเป็นผู้ดำเนินการรับงานเองทั้งหมด และให้สมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือนผลิตให้ได้จำนวนผ้าปาเต๊ะตามที่ต้องการ โดยรายได้จากการผลิตผ้าปาเต๊ะแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับจำนวนผ้าปาเต๊ะที่ผลิต โดยผ้าปาเต๊ะหนึ่งผืน จะจำหน่ายในราคา 200-1,500 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลวดลายในการผลิต และย้อม โดยผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายเยอะจะใช้เวลานานในการผลิต โดยเฉพาะขั้นตอนการย้อมสี จากการทำผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประมงทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีรายได้เสริม ซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีความสนใจในการทำผ้าปาเต๊ะทั้งวัยรุ่น วัยกลางคน จนถึงวันผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการทำผ้าปาเต๊ะโดยมีหว่านียะประจิมเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำผ้าปาเต๊ะมายังคนรุ่นหลังต่อไป เนื่องจากการทำผ้าปาเต๊ะสามารถเป็นรายได้เสริมของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนคลองประมง เป็นต้น (ดูรูปที่ 5.18)

รูปที่ 5.18 แสดงการทำผ้าปาเต๊ะ

ที่มา : ผู้วิจัย ปี พ.ศ. 2552

จากการสอบถามผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ สามารถสรุปการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 ดังนี้ (ดังตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 ดังนี้

กลุ่มอาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
1.การทำประมงพื้นบ้าน	348	85.30
2. การเลี้ยงกระชังปลา	30	7.56
3. การแปรรูปสัตว์น้ำ	6	1.47
4. การทำนา	12	2.95
5. การทำเรือหัวโทงจำลอง	12	2.95
รวม	408	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน

จากการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่สามารถสรุปการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองประสังค์หมู่ที่ 2 ดังนี้ (ดังตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7 แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองประสังค์หมู่ที่ 2 ดังนี้

กลุ่มอาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การทำประมงพื้นบ้าน	150	85.23
2. การทำผ้าปาเต๊ะ	20	11.37
3. การทำนา	6	3.41
รวม	176	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน

จากการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่สามารถสรุปการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 ดังนี้ (ดังตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 ดังนี้

กลุ่มอาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
การทำประมงพื้นบ้าน	244	100.00
รวม	244	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน

จากการสอบถามผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ได้แก่ ชุมชนประมงเกาะกลางหมู่ที่ 1 ชุมชนคลองประสังค์หมู่ที่ 2 และชุมชนคลองกำหมู่ที่ 3 พบว่า ผู้คนที่อยู่ใน

พื้นที่ชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก โดยเฉพาะชุมชนคลองกำมีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านทุกครัวเรือนจากครัวเรือนทั้งหมดภายในพื้นที่ชุมชนคลองกำ และภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 มีลักษณะการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพที่หลากหลายมีการทำประมงพื้นบ้านเป็นหลักจำนวน 348 ครัวเรือนของจำนวนครัวเรือนภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 และยังมี การเลี้ยงกระชังปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ การทำนา และการทำเรือหัวโทงจำลอง เป็นต้น และผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์มีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักเช่นกันมีจำนวน 150 ครัวเรือนจากครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์ นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพ การทำผ้าปาเต๊ะ และการทำนา

จากการรวมกลุ่มอาชีพภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ สามารถสรุปการประกอบอาชีพภายในพื้นที่ชุมชน ดังนี้ (ดังตารางที่ 5.9)

ตารางที่ 5.9 แสดงการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

กลุ่มอาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
1.การทำประมงพื้นบ้าน	742	89.61
2. การเลี้ยงกระชังปลา	30	3.63
3. การแปรรูปสัตว์น้ำ	6	0.73
4. การทำเรือหัวโทงจำลอง	12	1.45
4. การทำนา	18	2.18
5. การทำผ้าปาเต๊ะ	20	2.42
รวม	828	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชน

จากการสอบถามผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักมีจำนวนมากที่สุดภายในพื้นที่ชุมชน จำนวน 742 ครัวเรือนของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดภายในพื้นที่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 89.61 และการเลี้ยงกระชังปลาจำนวน 30 ครัวเรือนของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 3.63 การเลี้ยงกระชังปลาที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีการประกอบอาชีพรองจากกระทำประมงพื้นบ้าน จากการเลี้ยงกระชังปลาเป็นลักษณะประจำที่ที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจากการขายปลา ได้แก่ ปลากะพง ปลาเก๋า ปลาช่อนทะเล และการเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว ตลอดจนการปรับปรุงกระชังปลาเป็นร้านอาหารที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการเลี้ยงกระชังปลา เป็นต้น การทำผ้าปาเต๊ะจำนวน 20 ครัวเรือนของครัวเรือน

ทั้งหมดภายในพื้นที่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 2.42 จากการรวมกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของพื้นที่ชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มของผู้หญิงภายในพื้นที่ชุมชนทั้งกลุ่มวัยรุ่นจนถึงกลุ่มวัยกลาง สามารถสร้างรายได้หลังจากการทำประมงพื้นบ้าน และภายในพื้นที่ชุมชนยังมีการทำนา จำนวน 18 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.18

จากมิติเทคโนโลยี ที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพต่างๆ ได้แก่ การทำประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงกระชังปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ การทำเรือหัวโทงจำลอง การทำนา และการทำผ้าปาเต๊ะ ซึ่งลักษณะการประกอบอาชีพดังกล่าว เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในพื้นที่ร่วมกัน ทำให้กลุ่มการประกอบอาชีพต่างๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่โดยกลุ่มอาชีพต่างๆมีการรวมกลุ่มในลักษณะของระบบความเป็นพี่น้องโดยสมาชิกภายในครัวเรือนและมีระบบอาวุโสในการสืบทอดประสบการณ์ความรู้ในการประกอบอาชีพต่างๆ และจากการดำรงชีวิตโดยการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในพื้นที่ชุมชนจากการประกอบอาชีพต่างๆ ทำให้พื้นที่ภายในชุมชนมีผลกระทบในลักษณะมิติของเสีย และมลพิษสิ่งแวดล้อม ดังนี้

5.1.4 มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม

จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร (สมฤดี สมนรัตน์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552) พบว่า เมื่อพิจารณาในส่วนของสิ่งแวดล้อมนั้น ของเสีย และมลพิษสิ่งแวดล้อมอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะตามสาเหตุการเกิด ได้แก่ มลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เกิดจากการขับถ่ายของสิ่งมีชีวิต การย่อยสลายเน่าเปื่อยของซากสิ่งมีชีวิตที่สะสมในสิ่งแวดล้อม และมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ในลักษณะเศษเหลือจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งของเสีย และมลพิษอาจเกิดจากการสะสมในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำ ได้แก่ น้ำเสีย ขยะมูลฝอย อากาศเสียซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1.4.1 น้ำเสีย

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่³⁰ พบว่า น้ำเสียภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จากการใช้ประโยชน์หรือได้ผ่านการนำมาแล้วน้ำมีการปนเปื้อนในปริมาณที่ทำให้เกิดพิษต่อสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ ได้แก่ คนใน

ชุมชน สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆไม่มากนัก โดยน้ำเสียส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของ ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่ใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการบริโภค อุปโภค การผลิต และการบริการ เป็นต้น กิจกรรมของคนในชุมชนในการใช้น้ำ มีดังนี้

1) อาคารบ้านเรือน ได้แก่ น้ำทิ้งจากการชำระล้างทำความสะอาดร่างกาย ชักเสื้อผ้า ล้างภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆภายในบ้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวน สมาชิกในครัวเรือน น้ำเสียจากที่พักอาศัยส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดการ โดยเฉพาะภายในชุมชนซึ่งมี สภาพที่ตั้งของกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน เช่น บริเวณริมคลองต่างๆ และปากแม่น้ำกระบี่ซึ่งกลุ่มอาคารบ้านเรือนจะยื่นลงไปริมคลองโดยน้ำเสียที่ ปล่อยออกจากอาคารบ้านเรือนจะลงสู่คลองต่างๆ แต่เนื่องจากบริเวณนี้มีสภาพระบบนิเวศลักษณะน้ำ ขึ้น-น้ำลง ประกอบกับคลองต่างๆไหลลงสู่ทะเลทำให้การจัดการน้ำเสียบริเวณนี้จะจัดการโดยวิธี ธรรมชาติ ส่วนกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล และภายในชุมชนจะปล่อยน้ำเสียให้ ไหลออกจากบ้านลงสู่พื้นดิน และบางส่วนจะไหลตามท่อไปรวมในถังส้วม(บ่อเกรอะ)

2) สถานีนอนามัย โรงเรียน และมัสยิด เป็นน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆของคนใน ชุมชนจำนวนมากเนื่องจากเป็นบริเวณที่คนในชุมชนมีการพบปะพบเจอเพื่อทำกิจกรรมต่างๆที่เป็น สาธารณะร่วมกัน การจัดการน้ำเสียในบริเวณนี้จึงมีการจัดการที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะโดยน้ำ เสียส่วนใหญ่จะปล่อยลงสู่บ่อเกรอะ

3) ตลาดสด ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเข้าไปใช้บริการซื้อขายสินค้า อาหาร น้ำ ซึ่ง น้ำเสียส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการที่ทำความสะอาดสถานที่ ชำระล้างสินค้า ภาชนะอุปกรณ์ น้ำ เสียจากตลาดจึงประกอบด้วย เศษผัก ผลไม้ และเศษอาหาร การจัดการน้ำเสียในตลาดจึงใช้วิธีระบาย ลงสู่ธรรมชาติ

4) พื้นที่เกษตรกรรม เช่น พื้นที่นา พื้นที่สวน พื้นที่เลี้ยงสัตว์ โดยน้ำเสียเป็นน้ำที่เหลือ ใช้จากพื้นที่ต่างๆที่กล่าวมา ซึ่งน้ำเสียเกิดจากสาเหตุการปนเปื้อนปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบศัตรูพืช และน้ำ ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงวัว ควาย แพะ ไก่ และเป็ด ซึ่งน้ำเสียเกิดจากการปนเปื้อนเศษอาหาร มูลสัตว์ น้ำปัสสาวะสัตว์ ซึ่งน้ำเสียทั้งที่เกิดจากพื้นที่เกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์จะปล่อยลงสู่พื้นดิน ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเน่าเหม็น การจัดการน้ำเสียจึงเป็นการจัดการที่เหมาะสม

จากการสอบถามผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า น้ำเสียส่วนใหญ่โดยเฉพาะน้ำเสีย จากครัวเรือนที่พักอาศัย และพื้นที่เกษตรกรรม และตลาดสดจะไม่มีระบบบำบัดแต่จะปล่อยให้ไหลลง สู่ธรรมชาติ น้ำเสียจากสถานที่บริการ เช่น สถานีนอนามัย โรงเรียนและมัสยิดมักมีบ่อเกรอะ บ่อซึม สร้างพร้อมตามแบบน้ำเสียจึงได้รับการบำบัด จากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ภูมิอากาศ และการ

ใช้ที่ดิน น้ำเสียส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่จะไหลลงสู่ธรรมชาติ โดยจะพบปัญหาบ้างในช่วงฤดูฝน สามารถสรุปดังนี้ (ดังตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 แสดงสถานที่ และการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดน้ำเสียภายในพื้นที่ชุมชน (จากความคิดเห็นของจำนวนครัวเรือน 150 ครัวเรือน) ดังนี้

ประเภทของน้ำเสีย	ปริมาณผลกระทบ (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
1.อาคารบ้านเรือน	85	56.67
2.สถานีนามัยโรงเรียนและ มัสยิด	35	23.34
3.ตลาดสด	20	13.34
4.พื้นที่เกษตรกรรม	10	6.67
รวม	150	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน

5.1.4.2 มลภาวะทางอากาศ

จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า มีลักษณะเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบด้วยคลองต่างๆ ปากแม่น้ำกระบี่ และชายฝั่งทะเลรวมทั้งป่าชายเลนซึ่งมีขนาดหลายร้อยไร่ และพื้นที่ชุมชนยังได้ชื่อว่าเป็นปอดของตัวเมืองกระบี่ เนื่องจากพื้นที่ชุมชนอยู่ใกล้กับตัวเมืองมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์

ดังนั้นมลภาวะทางอากาศภายในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการทำกิจกรรมบางส่วนของคนในชุมชน เช่น อากาศเสียจากเรือหัวโทงชนิดมีเครื่องยนต์ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณท่าเรือต่างๆในชุมชน ได้แก่ ท่าเล และท่าเกาะกลาง และอากาศเสียจากการสัญจรในชุมชนจากท่อไอเสียรถจักรยานยนต์แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อชุมชนมาก เนื่องจากภายในชุมชนมีการสัญจรทางเดียวคือการสัญจรโดยรถจักรยานยนต์ นอกจากนั้นอากาศเสียเกิดจากการเลี้ยงสัตว์แต่เนื่องจากเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยธรรมชาติทำให้มีกลิ่นน้อย เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าปัญหามลภาวะทางอากาศในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่ ยังมีน้อยเนื่องจากพื้นที่ในชุมชนมีการสร้างกฎเกณฑ์ของชุมชนขึ้นในการประกอบกิจกรรมต่างๆที่ควบคุมมลภาวะทางอากาศ เช่น ลักษณะรถจักรยานยนต์ และเรือหัวโทงชนิดเครื่องยนต์ที่ไม่ก่อมลภาวะ และควบคุมความเร็วในการสัญจร เป็นต้น

5.1.4.3 ขยะมูลฝอย

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ พบว่าขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการบริโภคของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน ในลักษณะการกำเนิดขยะมูล

ฝอยในระบบนิเวศในชุมชนพบว่า แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย สามารถแบ่งตามสถานที่ที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน และการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่

1) ที่พักอาศัย ขยะมูลฝอยในที่พักอาศัยเกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การกิน การใช้ ทำความสะอาด นอกจากนี้ในครัวเรือนที่พักอาศัยยังมีขยะมูลฝอยที่เกิดจากการทำกิจกรรมในครัวเรือน เช่น อุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยเกิดเศษวัสดุที่ใช้ในการทำกิจกรรม เป็นต้น การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนนั้นจะทำโดยวิธีการเผา ฝังกลบ และภายในชุมชนยังมีการร่วมกันจัดการขยะในครัวเรือนโดยมีตัวแทนมาเก็บขยะมูลฝอยประเภทที่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ โดยรวบรวมจากครัวเรือนแล้วนำไปจำหน่ายต่อในตัวเมือง

2) สถานีนอนามัย โรงเรียนและมัสยิด การประกอบกิจกรรมในสถานที่ดังกล่าวปริมาณขยะมูลฝอย จะขึ้นอยู่กับจำนวนของคนที่มาทำกิจกรรมต่างๆ โดยในการจัดการขยะมูลฝอยจะมีอาสาสมัครของแต่ละหมู่บ้านในตำบลคลองประสังข์นำขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้นำไปจำหน่าย และนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายเข้ากองทุนของหมู่บ้านเพื่อนำเงินส่วนนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้การกำจัดขยะมูลฝอยอื่นๆใช้วิธีการฝังกลบ และเผาทิ้ง

3) ตลาดสด เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเข้าไปใช้ในการบริการซื้อขายสินค้า อาหาร มูลฝอยส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการ พ่อค้าแม่ค้าจะจัดการโดยการคัดแยก เช่น เศษอาหาร และขยะพลาสติกต่างๆโดยมีอาสาสมัครของหมู่บ้านนำไปจำหน่ายในตัวเมือง สามารถสรุปดังนี้ (ดังตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 แสดงสถานที่ และการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยภายในพื้นที่ชุมชน (จากความคิดเห็นของจำนวนครัวเรือน 150 ครัวเรือน) ดังนี้

ประเภทของขยะมูลฝอย	ปริมาณผลกระทบ (ครัวเรือน)	จำนวน (ร้อยละ)
1.ที่พักอาศัย	40	26.67
2.สถานีนอนามัย โรงเรียนและมัสยิด	80	53.34
3.ตลาดสด	30	20.00
รวม	150	100.00

ที่มา : จากการสอบถามผู้คนในพื้นที่ชุมชน

จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้คนภายในชุมชน พบว่า สถานที่และการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่ทำให้เกิดน้ำเสียจากมากไปน้อย คือ บริเวณที่พักอาศัย, สถานีนอนามัย โรงเรียนและมัสยิด,ตลาดสด และพื้นที่เกษตรกรรม เรียงตามลำดับ เนื่องจากภายในพื้นที่ชุมชนมีที่พักอาศัยหลายครัวเรือน จากกิจกรรมจึงทำให้เป็นพื้นที่ก่อให้เกิดน้ำเสียเป็นปริมาณมาก ส่วนสถานที่และการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่ทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยมากไปน้อย คือ สถานีนอนามัย

โรงเรียนและมัธยม, ที่พักอาศัย และตลาดสด เรียงตามลำดับ เนื่องจากเป็นพื้นที่ของคนในชุมชนที่ใช้ในการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงทำให้เป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยเป็นปริมาณมาก

5.2 สรุประบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ต.คลองประสงค์

จากความสัมพันธ์ระหว่างมิติสิ่งแวดล้อมสี่มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติชุมชน มิติเทคโนโลยี และมิติน้ำเสีย เป็นกิจกรรมของระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จากมิติทรัพยากรประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่ชุมชนสร้างขึ้น ซึ่งชุมชนมีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน ในลักษณะการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ของชุมชน ในรูปแบบของการรวมกลุ่มของอาชีพต่างๆ ที่ผู้คนภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทางอาชีพซึ่งประกอบด้วยครัวเรือนหลายครัวเรือนที่ทำอาชีพที่เหมือนกันรวมกลุ่มกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่คนในชุมชนเป็นชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามมาก่อน ทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีระบบความสัมพันธ์ภายใต้หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้น ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ที่เป็นที่พึ่งพึ่ง และระบบอาวุโส ของคนในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคม หรือกลุ่มทางอาชีพของชุมชน ในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมอิสลาม ที่ก่อให้เกิดกระบวนการกลไก และกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชน ปัญหาและศักยภาพของชุมชน ในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

6.1 การประเมินสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

ในการประเมินสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีดัชนีชี้วัด ดังนี้

- ปริมาณสัตว์น้ำ
- พื้นที่ป่าชายเลน
- การดำรงชีพของคนในชุมชน
- คุณภาพแหล่งน้ำ
- มลพิษและของเสีย
- เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนยังคงมีระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ดังจะเห็นได้จาก

1) ปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำภายในพื้นที่ชุมชน จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนนั้นยังคงเพียงพอต่อปริมาณการดำรงชีพของคนในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงมีวิถีการดำรงชีพ แบบชุมชนประมงพื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน และนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับให้สัตว์น้ำเข้ามาวางไข่ภายในบริเวณป่าชายเลนหลังจากฤดูผสมพันธุ์ และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ การจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในส่วนใหญ่จะเป็นการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ผู้คนโดยรอบพื้นที่ชุมชนยังคงมีการเลี้ยงกระชังปลา เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับผู้คนในชุมชนด้วย จากการเลี้ยงกระชังปลาในแหล่งน้ำภายในพื้นที่ชุมชนบริเวณป่าชายเลน ทำให้ให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าชายเลน และคุณภาพของแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ เป็นต้น

2) พื้นที่ป่าชายเลนที่คงอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า พื้นที่ป่าที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนนั้น ยังคงมีสภาพที่อุดมสมบูรณ์อยู่ เนื่องจากผืนป่าเหล่านี้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีพของผู้คนในชุมชน นอกเหนือจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดเล็กแล้ว เช่น ปูก้ามดาบ ปลาตีน และหอยต่างๆ โดยเฉพาะปลาตีนซึ่งเป็นชนิดปลาที่อาศัยเฉพาะในป่าชายเลนที่ยังคงสมบูรณ์อยู่ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดว่าระบบนิเวศชุมชนยังสมบูรณ์อยู่ และพื้นที่ป่าชายเลนยังเป็นแนวป้องกันคลื่นกัดเซาะชายฝั่งของเกาะ นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังคงมีการฟื้นฟูปลูก

ร่างให้เป็นป่าโกงกาง เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงให้ความสำคัญและรักษาผืนป่าเหล่านี้เอาไว้

3) การดำรงชีพของผู้คนในพื้นที่ชุมชน จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงมีการดำรงชีพ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวยังคงสร้างสรรค์มาจากธรรมชาติ เช่น การดักแห การวางลอบจับปู การวางอวนกุ้ง ไชปู หยองปู เป็นต้น นอกจากนี้การทำประมงภายในพื้นที่ชุมชนยังมีการเลี้ยงกระชังปลา ซึ่งใช้องค์ความรู้ดั้งเดิมที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมา ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชนอีกด้วย

4) จากการสำรวจลักษณะระบบนิเวศชุมชน เป็นลักษณะพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ ประกอบด้วยแม่น้ำกระบี่ และคลองหลายสายที่ไหลลงสู่ทะเลบริเวณปากอ่าวแม่น้ำกระบี่ จากการขึ้นลงของน้ำ ประกอบกับการไหลของแม่กระบี่ และคลองต่างๆหลายสายทำให้สามารถรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำในระบบนิเวศไว้ได้

5) มลพิษและของเสีย สิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนได้มีการคัดแยกขยะ ก่อนที่จะนำไปทิ้งและฝังกลบ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะมีการคัดแยกขยะที่สามารถนำไปใช้ได้ใหม่ และย่อยสลายยาก โดยมีอาสาสมัครมารับไปเก็บไว้ในโรงกำจัดขยะก่อนนำไปจำหน่ายในตัวเมือง ที่เหลือจะนำไปฝังกลบ และเผาบริเวณครัวเรือนภายในพื้นที่ชุมชน

6) จากการศึกษาระบบนิเวศพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง พบว่าภายในพื้นที่ชุมชนนั้นยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ทั้งที่พื้นที่ชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมืองกระบี่ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคมจะพบเห็นฝูงปลาเป็นจำนวนมากเข้ามาวางไข่ภายในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะไม่ออกไปจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูปลาวางไข่ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชุมชนกับระบบนิเวศชุมชน และเป็นการประกาศของจังหวัดกระบี่ในการควบคุมการจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่

จากการศึกษาภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง มีปัจจัยที่ทำให้ระบบนิเวศชุมชนยังคงอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนนั้น มีดังนี้ การที่วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีความสัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติก่อให้เกิดรูปแบบและวิถีชีวิตชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กัน ด้วยเหตุนี้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจึงเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ ประกอบกับลักษณะของสังคมชุมชนที่มีลักษณะเป็นสังคมอิสลามที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้ ยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีกฎที่สืบทอดต่อกันมาคือการอยู่ร่วมกันต้องช่วยเหลือกัน นอกจากนี้การมีนโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่ออกมาควบคุมสภาพพื้นที่ชุมชน จึงได้ทำให้ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำ

กระบี่ จึงดำรงรักษาระบบนิเวศเหล่านี้ให้คงอยู่อย่างยาวนาน ดังจะได้ทำการสรุปสามารถสรุปกฎหมาย แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง จะได้กล่าวถึงต่อไป

6.2 สรุปกฎหมาย แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมกำหนดกฎหมายเป็นรูปแบบ แนวทาง หรือข้อบังคับในการปฏิบัติการและการดำเนินงานเพื่อการจัดการ การพัฒนา การอนุรักษ์ และการรักษา ระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน ประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ต.คลองประสงค์ ดังนี้

6.2.1 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

จากกฎกระทรวง แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวง ดังต่อไปนี้ กำหนดให้ป่าคลองกระบี่ใหญ่ และป่าคลองเหนือคลอง ในท้องที่ตำบลกระบี่ใหญ่ ตำบลกระบี่น้อย ตำบลเหนือคลอง ตำบลไล่ไทย ตำบลคลองเขม่า อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวง คือ เนื่องจากป่าแห่งนี้มีไม้โกงกาง ไม้ตะนูน ไม้แสม และไม้ชนิดอื่น ซึ่งมีค่าจำนวนมาก และมีของป่ากับทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย

6.2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

มาตรา 35 กล่าวเอาไว้ว่า แผนการจัดการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป โดยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด เพื่อจัดทำแผนงาน และดำเนินการตามที่เป้าหมายกำหนดไว้

มาตรา 36 กล่าวเอาไว้ว่า การจัดการคุณภาพอากาศ น้ำ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ต้องมีการจัดตั้งองค์กร เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน รวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6.2.3 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

เป็นกลไกทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ไขและฟื้นฟูสภาพความวิกฤตของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนป้องกันเหตุแห่งความวิกฤตในด้านต่างๆ อันจะเกิดขึ้นในจังหวัดกระบี่ เพื่อให้การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งจังหวัดกระบี่ ส่งผลให้การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่บนพื้นฐานที่ยั่งยืน ตลอดจนป้องกัน

ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่มิให้เสื่อมถอยลงไป โดยได้กำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ ได้แก่ พื้นที่เขตสงวนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ พื้นที่เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีรายละเอียดดังนี้

จากการพิจารณาจากการจำแนกพื้นที่ พบว่า ตำบลคลองประสังค์ เป็นพื้นที่บริเวณที่ 3 เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

(1) พื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2530 และบริเวณที่ 4 เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่ชายหาด ที่มีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่

(2) ห้ามการขุดลอกร่องน้ำ เว้นแต่เป็นการบำรุงรักษาทางน้ำ และการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ

(3) การก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร การกระทำหรือการประกอบกิจกรรมใดๆ ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

โดยภายใต้ข้อบังคับที่ 6 การดัดแปลงอาคาร หรือการประกอบกิจกรรมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ต้องมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น และภายในบริเวณพื้นที่ที่ 3 ห้ามมีการขุดลอกร่องน้ำ เว้นแต่เป็นการบำรุงรักษาทางน้ำ เพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ เป็นต้น

6.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมง

เนื่องจากในพื้นที่เกาะกลางส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดใช้การทำประมงแบบพื้นบ้าน จึงใช้เครื่องมือประมงแบบพื้นบ้าน เช่น อวน ลอบ หยอง ไซ และโป๊ะน้ำตื้น เป็นการประมงไม่ทำลายสัตว์น้ำและท้องทะเล และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือประมง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) พระราชบัญญัติการประมง
- 2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 3) ประกาศจังหวัด

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติการประมง

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2590 มี 6 หมวดพร้อมด้วยบทเฉพาะกาล คือ หมวดที่ 1 ที่จับสัตว์น้ำ หมวดที่ 2 บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ หมวดที่ 3 การจดทะเบียนและการขออนุญาต หมวดที่ 4 สถิติการประมง หมวดที่ 5 การควบคุม หมวดที่ 6 บทกำหนดโทษ รวมทั้งสิ้น 73 มาตรา พระราชบัญญัติ

การประมง พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายหลักที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดนำไปออกเป็นประกาศกระทรวงและประกาศจังหวัด รวมทั้งประกาศเกี่ยวกับการห้ามเครื่องมือประมงบางชนิด

2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(1) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมง โดยห้ามใช้เครื่องมืออวนลากชนิดมีถูง และเครื่องมืออวนรุน ระยะเวลา ชิบหรือรุนกึ่ง รุนเคย หรืออวนถูงทุกชนิดและทุกขนาดที่ใช้เรือยนต์ทุกชนิดทำการประมง ห้ามทำการประมงภายในเขตระยะ 3,000 เมตร (75 เส้น) นับจากขอบน้ำตามชายฝั่งขณะทำการประมง และภายในรัศมี 400 เมตร (10 เส้น) นับออกไปจากอาณาเขตที่ตั้งเครื่องมือประจำที่ทุกชนิดที่ได้รับอนุญาตทำการประมงในทะเลหรืออ่าวในท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด โดยห้ามทำการประมงในทุกช่วงเวลา เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากชายฝั่งทะเลเป็นที่วางไข่และเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อน เครื่องมือเหล่านี้ทำลายไข่และสัตว์น้ำวัยอ่อน และเครื่องมือเหล่านี้ทำความเสียหายกับเครื่องมือประจำที่ของผู้ที่ได้รับอนุญาต

(2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมือคราดที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมงหอยชนิดสองฝา โดยห้ามใช้เครื่องมือคราดหอยหรือเครื่องมืออื่นที่มีลักษณะหรือวิธีการคล้ายคลึงกันทุกชนิดและทุกขนาด ที่ใช้กับเรือยนต์ทุกชนิดทำการประมงไม่ว่าด้วยวิธีการใด ห้ามทำการประมงภายในบริเวณเขตระยะ 3,000 เมตร นับจากขอบน้ำตามแนวชายฝั่งทะเลขณะทำการประมงในท้องที่จังหวัดชายทะเลทุกจังหวัด เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากเครื่องมือนี้ทำลายพันธุ์หอยลายเกินสมควร

(3) ห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลากทุกประเภท ทุกขนาดที่ใช้ประกอบกับเรือกล อวนประเภทล้อมจับ และอวนติดตาที่มีขนาดช่องตาเล็กกว่า 4.7 เซนติเมตร ยกเว้นการทำประมงด้วยเครื่องมืออวนล้อมจับปลากะตัก เฉพาะในเวลากลางวัน ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เครื่องมืออวนลากคานถ่างที่ใช้ประกอบกับเรือกล ซึ่งใช้เชือกเส้นใยประดิษฐ์เป็นสายลากอวน เฉพาะในเวลากลางคืน ตั้งแต่พระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น และเครื่องมืออวนโป๊ะ ห้ามทำการประมงในบริเวณทะเลในท้องที่จังหวัดพังงาและกระบี่ ตามแผนที่ท้ายประกาศ ในฤดูปลาที่มีไข่และวางไข่เลี้ยงลูก (อนุรักษ์ลูกปลา) กำหนดตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน - 15 มิถุนายน ของทุกปี

เหตุผลที่ห้ามทำการประมงเนื่องจากในบริเวณนี้และช่วงเวลาดังกล่าวเป็นแหล่งที่ปลาหลายชนิดอาศัยเลี้ยงตัวและวางไข่เลี้ยงลูก โดยเฉพาะปลาทุ

(4) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดขนาดชนิดและจำนวนเครื่องมือคราดหอยที่ใช้ประกอบกับเรือกลที่อนุญาตให้ใช้ทำการประมง และกำหนดให้ใช้เครื่องมือคราดหอยที่ใช้ประกอบกับเรือกลที่มีขนาด ชนิดและจำนวนเกินกำหนดทำการประมงโดยเด็ดขาด

(5) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดขนาดช่องตาอวนที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมง เพื่อห้ามและอนุญาตการใช้เครื่องมือประมงบางชนิด เครื่องมือประมงที่อนุญาตคือเครื่องมืออวนซ็อน อวนยก หรืออวนครอบที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลาปะดัก โดยใช้ประกอบกับเรือกลที่มีความยาวเรือไม่เกิน 16 เมตร ไม่ทำการประมงภายในเขต 3,000 เมตรนับจากขอบน้ำตามแนวชายฝั่งขณะทำการประมง เว้นแต่บริเวณรอบเกาะต่าง ๆ และไม่ทำการประมงในพื้นที่อ่าวพังงา

โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนหรือเครื่องมือชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีขนาดช่องตาเล็กกว่า 2.5 เซนติเมตร โดยวัดจากจุดกึ่งกลางเงื่อนถึงกลางเงื่อนเมื่อตาอวนเหยียดตรง ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ)

เหตุผลที่ห้ามในการทำการประมง เนื่องจากเครื่องมือประมงประเภทอวนซ็อน อวนยก และอวนครอบที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลาปะดักเป็นเครื่องมือทำการประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก และทำการประมงเพื่อยังชีพ ซึ่งไม่เป็นการทำลายพันธุ์ปลาปะดักและพันธุ์สัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ มากนัก

(6) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนทำการประมง ในบริเวณอ่าวพังงา โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลากและอวนรุน หรืออวนถูงทุกชนิดและทุกขนาด หรือเครื่องมืออื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกัน ใช้ประกอบกับเรือยนต์ทำการประมง ห้ามทำการประมงในบริเวณอ่าวพังงาในเขตจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง

เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งวางไข่และอาศัยเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำในวัยอ่อนหลายชนิด และเป็นแหล่งที่มีปะการังอุดมสมบูรณ์ เครื่องมือเหล่านี้ทำลายไข่และสัตว์น้ำวัยอ่อน และทำลายสภาพแวดล้อม

(7) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดขนาดช่องตาอวนในการทำการประมงปลาปะดัก โดยห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนครอบ อวนซ็อน หรืออวนยก ที่ใช้ประกอบกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำการประมงปลาปะดัก อวนล้อมจับปลาปะดักในเวลากลางวัน ซึ่งมีขนาดช่องตาอวนตั้งแต่ 0.6 เซนติเมตรลงมา และห้ามทำการประมงในทะเลบริเวณอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เหตุผลที่ห้ามทำการประมง เนื่องจากอวนที่มีช่องตาขนาดเล็ก ทำการประมงปลาปะดักจำนวนมาก ส่งผลให้ปลาปะดักมีจำนวนน้อยลง และปลาที่จับได้ด้วยเครื่องมือเหล่านี้เป็นลูกปลาปะดักและลูกปลาเศรษฐกิจอื่น ๆ

3) ประกาศจังหวัด

(1) มาตรการปิดอ่าว

มาตรการปิดอ่าวฝั่งทะเลอันดามัน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน- 30มิถุนายน 2553 เพื่อการอนุรักษ์น้ำ วางไข่ 3 เดือน ในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต สำหรับเครื่องมือประมงที่ห้ามมีอยู่ 3 ชนิด คือ อวนลากทุกประเภท ทุกขนาดที่ใช้ประกอบเรือกล อวนลุ่มจับทุกชนิดและอวนติดตามขนาดช่องตาเล็กกว่า 4.7 เซนติเมตร ทำการประมงในพื้นที่หวงห้าม ยกเว้นเครื่องมืออวนลุ่มจับปลา กะตักในเวลากลางวัน เครื่องมืออวนลากคานถ่าง ที่ใช้ประกอบเรือกล เครื่องมืออวนลากแผ่นตะเข้ มีคานถ่างหรืออวนลากที่ประกอบเรือกล ซึ่งใช้เชือกเส้นใย ประดิษฐ์เป็นสายลากอวน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีโทษปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 10,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และมีการปรับเครื่องมือทำการประมงด้วย

6.2.5 นโยบาย /แผนภาครัฐ และโครงการต่าง ๆ

นโยบาย แผนภาครัฐ และโครงการต่างๆ เพื่อการจัดการ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ดังนี้

1) นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญ เพื่อการดำเนินการในระยะการบริหารราชการ 4 ปี ของรัฐบาล ในหัวข้อ 2.3 นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

(1) นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลให้ความสำคัญแก่บทบาทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการสร้างความสุขของประชาชนและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่การบริหารจัดการอย่างบูรณาการระหว่างมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มการมีบทบาทร่วมของประชาชนและชุมชน โดยจะดำเนินการ ดังนี้

- อนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญแก่การใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนความปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสุขภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มสู่เศรษฐกิจระดับประเทศและสากลในระยะต่อไป

- เร่งรัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบะภาคเอกชน ให้มีความสมดุลของการใช้ประโยชน์ การถือครอง และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ที่ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และทรัพยากรธรณี โดยการใช้ระบบภูมิสารสนเทศ ควบคู่กับการปรับปรุงและ

บังคับใช้กฎหมายตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเร่งรัดปราบปรามการทำลายป่า สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

- อนุรักษ์ทรัพยากรดินและป่าไม้ โดยการยุติการเผาไร่และทำลายหน้าดิน การลดการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร รวมทั้งการฟื้นฟูดินและป้องกันการชะล้างทำลายดิน โดยการปลูกหญ้าแฝก ตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งมีการกระจายและจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินอย่างเป็นธรรม อนุรักษ์และป้องกันรักษาป่าที่สมบูรณ์ สนับสนุนให้มีการปลูกและฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริ สนับสนุนการจัดการป่าชุมชนและส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ และการสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ เช่น การทำฝายต้นน้ำลำธารหรือฝายชะลอน้ำ ตามแนวพระราชดำริ

- จัดให้มีมาตรการป้องกันและพัฒนาระบบข้อมูลและเตือนภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ธรณีพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และดำเนินมาตรการลดผลกระทบและความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ

- เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ชยะ น้ำเสีย กลิ่น และเสียง ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค โดยเฉพาะเร่งรัดการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากสังคมเมืองและการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การจัดทำระบบกำจัดขยะโดยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสีย

- ส่งเสริมให้ภาครัฐและภาคเอกชนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การผลิตวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ การหมุนเวียนการใช้วัตถุดิบ และเทคโนโลยีที่สะอาด และการใช้หลักผู้ก่อเกิดมลพิษเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลดการก่อมลพิษและลดภาระของสังคม

- ส่งเสริมการสร้างความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำเนินกิจกรรมและการปรับปรุงพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค เพื่อบรรเทาผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่จะนำมาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.2.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

ตามหมวดความคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มุ่งสู่ “ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ คน ชุมชน โครงสร้าง เศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรและการสร้างธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์แรกการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่สองการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่สามการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่สี่ การพัฒนาบนรากฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

6.2.7 มติกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2552 มีเรื่องเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายฝั่งทะเล คือ แนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมชายฝั่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งที่เสนอโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล ประกอบด้วย

1) การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในระยะเร่งด่วน ให้จัดทำแผนแม่บทการกัดเซาะชายฝั่งให้ครอบคลุมตลอดแนวชายฝั่งทั้ง 23 จังหวัด ให้มีการศึกษาหาวิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการป้องกันและฟื้นฟูชายฝั่งบริเวณที่มีการกัดเซาะอย่างรุนแรง โดยระมัดระวังมิให้ส่งผลกระทบต่อการกัดเซาะในบริเวณข้างเคียง ในระยะกลางให้ศึกษาระยะถอยร่นของสิ่งปลูกสร้างบริเวณชายฝั่งที่เหมาะสม

2) การจัดการพื้นที่นอกชายฝั่งและป่าชายเลนในระยะเร่งด่วน ให้มีการสำรวจพื้นที่นอกชายฝั่งการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยจำแนกพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชนและของรัฐให้ชัดเจน ในระยะกลางให้สร้างจิตสำนึกชุมชนในการดูแลรักษาป่าชายเลน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ในการนี้ ทางอำเภอเมืองกระบี่ได้แจ้งขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดกระบี่ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่และหน่วยงานในสังกัด สำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ 5 สาขากระบี่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัด ซึ่งรวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ และมอบหมายให้นามติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมชายฝั่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งมาดำเนินการให้เป็นไปตามมติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

6.2.8 นโยบาย และแผนระดับจังหวัด

แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในเรื่องการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทางสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ ประสานหน่วยงานท้องถิ่น พิจารณาเสนอแผนงาน/

โครงการด้านสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ การกำจัดขยะมูลฝอยและด้านน้ำเสียชุมชน การจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม การจัดการเพื่อลดภาวะโลกร้อน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

6.2.9 นโยบายและแผนระดับท้องถิ่น

นโยบายเพื่อบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ในการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้วางแนวนโยบายโดยคำนึงถึงแนวนโยบายของรัฐบาลและให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารวมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบาย มีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทัดเทียมกับตำบลอื่นๆ เท่าที่กรอบอำนาจและหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะอำนวยให้ โดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ 9 ข้อ ดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
2. ส่งเสริมด้านศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบดั้งเดิม
3. จัดตั้งสภาที่ปรึกษานายก ฯ องค์การบริหารส่วนตำบล
4. จัดระบบและแก้ไขระบบสาธารณูปโภค
5. จัดให้มีกองทุนสวัสดิการประจำตำบล
6. จัดทำผังตำบลรองรับความเจริญของตำบล

6.2.10 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดให้จัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคตโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และแผนชุมชน

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา เพื่อสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการรวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.11 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาคนและสังคม
- 2) ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจ
- 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเมือง การบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 7) ยุทธศาสตร์กระบี่เมืองสะอาด

วิสัยทัศน์การพัฒนา

มุ่งส่งเสริมด้านศาสนา การกีฬาและการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ เป็นธรรม เพียบพร้อมทั้งด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพ ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และนำไปสู่ ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า มีงานทำที่มั่นคง พร้อมดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

- 1) บำรุง ส่งเสริมศาสนา การกีฬาและวัฒนธรรมประเพณี
- 2) ส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 4) จัดให้มีการคมนาคม ให้สะดวกแก่ประชาชนทุกหมู่บ้าน
- 5) รักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน

6.2.12 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

จากเหตุการณ์สึนามิมีองค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) หลายองค์กรได้เข้ามาให้การช่วยเหลือ และการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่

- 1) โครงการการจัดการทรัพยากรตำบลคลองประสงค์

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้มีการทำสัญญาลงนามกับโครงการจัดการ ทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาในรูปแบบที่ยั่งยืน โดยมีคณะกรรมการจัดการ ทรัพยากรตำบลคลองประสงค์ร่วมกับชุมชน เป็นข้อตกลงระหว่าง อบต.คลองประสงค์กับโครงการ CHARM การสนับสนุนจากโครงการ CHARM ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกในการประกอบ อาชีพแก่ชาวประมงพื้นบ้านที่ได้ขอปรับเปลี่ยนเครื่องมือประมงโพงพาง และยังสามารถสนับสนุนกลุ่ม ชาวประมงที่ต้องการเลี้ยงปูทะเลในบ่อกึ่งร้างใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้าน คลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ

นอกจากนั้น ยังได้ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ทั้งในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การแข่งขันเรือพายประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตตำบล การร่วมมือทำความ สะอาดชายหาดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนสำคัญของข้อตกลง มีดังนี้

- (1) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพเดิมและที่จะเกิดขึ้นใหม่
- (2) การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับ อบต.

2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ได้ดำเนินการตามมาตรการการจัดการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยทำการศึกษาวิจัย ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนพื้นที่ประสบภัยพิบัติสีนามีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดทำแนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกิจกรรมชายฝั่งทะเลที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล

จากนโยบาย แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหลักทางศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม กระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์อิสลาม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นศักยภาพของผู้คนในพื้นที่ชุมชนในการแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ชุมชนเป็นการจัดการระบบนิเวศชุมชนเพื่อให้ระบบนิเวศชุมชนยังคงสมบูรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

6.3 ปัญหาและศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากการศึกษาระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ โดยอาศัยแนวความคิดจากกรอบของนิเวศวิทยาโดยพิจารณาถึงมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมนุษย์หรือชุมชน และมิติมลพิษสิ่งแวดล้อม และกรอบของระบบชุมชน กระบวนการกลไกและกฎเกณฑ์ทางสังคมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชน ในลักษณะการร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ของชุมชน มีรูปแบบของการรวมกลุ่มของอาชีพต่างๆ ที่ผู้คนภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทางอาชีพซึ่งประกอบด้วยครัวเรือนหลายครัวเรือนที่ทำอาชีพที่เหมือนกันรวมกลุ่มกัน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ มีระบบความสัมพันธ์ภายใต้หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้น ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ที่เป็นพี่เป็นน้อง และระบบอาวุโส ของคนในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคม ทั้งกลุ่มทางอาชีพและกลุ่มทางสังคมของชุมชน ในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนร่วมกันโดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมอิสลาม

จากการศึกษาพบว่า ภาวะคุกคามจากภายนอกและภายในมีน้อย จึงทำให้พื้นที่ชุมชนมีปัญหาน้อยไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาสังคม และปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเกาะกลางเป็นเกาะขนาดเล็ก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้โกงกาง 31 % พื้นที่เกษตรกรรม 20 % พื้นที่อยู่อาศัย 18% ทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับมีน้อย ทรัพยากรชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน ป่าชายหาด ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ธุรกิจการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป็นเพียงธุรกิจขนาดเล็ก และเป็นธุรกิจที่เป็นกิจกรรมการประกอบอาชีพของประชากรภายในพื้นที่ เช่น การขับเรือรับจ้าง นักท่องเที่ยวชมธรรมชาติบริเวณรอบเกาะ และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ และทัศนวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรน้อย และไม่ทำลายทรัพยากร และการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นบ้าน เช่น การประมงพื้นบ้านโดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ไม่ทำลายล้าง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลี้ยงเป็นแบบธรรมชาติมากขึ้น และการที่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ได้เนื่องจากทางราชการมีนโยบายในการรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ โดยมีการร่วมมือกับชุมชน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายต่างๆที่ช่วยในการควบคุมกิจกรรมต่างๆ เพื่อไม่ให้ทำลายทรัพยากร และมีการร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชากรในชุมชน ในการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร เพราะตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของทรัพยากร

ทั้งนี้ ระบบความสัมพันธ์ที่เป็นพี่เป็นน้อง และระบบอาวุโส ของคนในชุมชน รวมถึงหลักการอิสลาม ที่เป็นหลักการที่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยึดถือในการปฏิบัติและเป็นรูปแบบในการจัดความสัมพันธ์ภายในสังคม เช่น หลักทางศาสนาอิสลาม บทบาทของผู้นำโต๊ะอิหม่าม และบทบาทของคณะกรรมการอิสลามซึ่งผู้คนภายในชุมชนให้ความสำคัญนับถือ และเชื่อถือ เป็นต้น ซึ่งหลักการต่างๆ ล้วนมีแนวคิดในการมุ่งเน้นให้กระทำในสิ่งที่ดีงาม จึงส่งผลให้สังคมสงบสุข ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้แก่ กลุ่มราชการ ในท้องถิ่น กลุ่มอิสลามและกลุ่มชุมชน ในลักษณะการประสานงานร่วมกัน และมีความเข้าใจกันทางด้านวัฒนธรรมอิสลามเป็นอย่างดี ทำให้ภายในชุมชนมีปัญหาด้านสังคมน้อย ส่วนในการจัดการด้านเศรษฐกิจมีมาตรการการรวมกลุ่มภายในพื้นที่ชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพทำให้ผู้คนมีรายได้จากการประกอบอาชีพต่างๆ และมีกลไก กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชากร เช่น กองทุนและสหกรณ์ต่าง ๆ การยึดถือแนวคิดต่างๆ เช่น เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ในลักษณะพออยู่พอกิน จึงทำให้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภายในพื้นที่ชุมชนมีน้อย

นอกจากนี้ยังมีมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายและแผนทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น อีกทั้งมาตรการด้านกฎหมาย ซึ่งชุมชนใช้มาตรการเหล่านี้เป็นแนวทาง/แนวปฏิบัติ/กฎเกณฑ์

หรือข้อบังคับ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านทรัพยากร สังคมชุมชน เทคโนโลยีและมลพิษของเสียภายในชุมชน ระบบนิเวศชุมชนเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์จึงยังคงสมบูรณ์อยู่ได้

สำหรับในบทนี้จะเป็นการสรุปปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศชุมชนเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์และวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 ปัญหา และศักยภาพทางด้านกายภาพในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านกายภาพในพื้นที่ชุมชนมีน้อย ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน ทำให้ระบบนิเวศชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและทรัพยากรลดลง สำหรับปัญหาทางด้านกายภาพในพื้นที่ชุมชนและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาในการจัดการระบบนิเวศชุมชนมีปัจจัยต่างๆนี้

1) พื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง

ตำบลคลองประสงค์ เป็นพื้นที่เกาะน้ำล้อมรอบเกือบทุกด้านและตั้งอยู่บนพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่และปากอ่าว ทรัพยากรชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนรวมทั้งมีหาดทรายและหาดเลน ซึ่งมีสัตว์น้ำนานาพันธุ์อาศัยอยู่ ชุมชนมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่งโดยใช้สำหรับการประกอบอาชีพการประมง โดยกิจกรรมการประมงที่สำคัญ ได้แก่ การจับกุ้งปลา การหาหอยหวานตามหาดทราย หาปูดำในแนวชายเลน ป่าโกงกาง การเพาะเลี้ยงปลาและหอยแมลงภูในกระชัง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่

(1) ลักษณะปัญหาทางด้านพื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง

1. ทรัพยากรชายฝั่ง

- ปัญหาพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณริมคลองลดลง เนื่องจากมีการตัดถางพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อใช้เป็นพื้นที่กระชังเลี้ยงปลา การทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจะส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำในพื้นที่ลดลง เนื่องจากบริเวณชายฝั่งโดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนเป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำและเป็นที่อยู่อาศัย ที่เจริญเติบโตของสัตว์น้ำวัยอ่อน และที่หลบภัยของสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาน้ำเสียบริเวณกระชังเลี้ยงปลา เนื่องจากการเลี้ยงกระชังปลาเป็นแบบประจำที่ ทำให้เกิดน้ำเสียจากการให้อาหารสัตว์น้ำส่งผลให้บริเวณที่เลี้ยงกระชังปลามีปริมาณสัตว์น้ำลดลง

- ปัญหาป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำลดลงจากการที่ผู้คนในชุมชนใช้พื้นที่ป่าชายเลนในการประกอบกิจกรรมการแปรรูปสัตว์น้ำ โดยใช้พื้นที่ในการตั้งโรงเรือน และบ้านเรือนในการประกอบกิจกรรมภายในพื้นที่ป่าชายเลน

- ปัญหาพื้นที่ป่าชายหาดลดลงจากผู้คนในชุมชนที่ประกอบกิจกรรมทำเรือหัวโทง จำลองต้องนำไม้ในป่าชายหาด ได้แก่ ไม้พะยอม ไม้หูขวาง ฯลฯ ซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อนเหมาะแก่การทำเรือหัวโทงจำลอง ทำให้ป่าชายหาดลดลง

2. พื้นที่ชายฝั่งทะเล

- ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเรือนของชุมชน และก่อให้เกิดปัญหาน้ำเค็มเข้าพื้นที่ทำนามีผลต่อผลผลิตชุมชนทำให้ข้าวที่เรียกว่า ข้าวสังหยด ซึ่งเป็นที่เดียวที่มีการปลูกข้าวนาปีที่ฝนใหญ่ที่สุดในจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีการตั้งเป็นกลุ่มชาวบ้านซึ่งปลูกข้าวรับประทานเอง และแบ่งปันให้แก่คนภายในชุมชน เหลือจากการรับประทานก็จำหน่ายซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนภายนอก หรือหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชน แต่ปัจจุบันปัญหาในพื้นที่ทำนาหลักๆคือน้ำเค็มท่วมถึงพื้นที่นา

2) การเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศชุมชนที่เกิดจากการทำบ่อเลี้ยงกุ้ง

จากการทำบ่อเลี้ยงกุ้งซึ่งเฟื่องฟูในช่วงปี พ.ศ.2535 จนถึงปี 2537 จึงเริ่มตกต่ำ ปัจจุบันเป็นบ่อกุ้งร้างประมาณ 20% ในเขตหมู่ 1 และหมู่ 3 บ่อกุ้งในเขตตำบลคลองประสงค์ส่วนใหญ่เป็นของคนในพื้นที่ (ประมาณ 70%) ที่เหลือเป็นของนายทุนจากต่างถิ่น โดยเฉพาะจากแผ่นดินใหญ่ เช่น เขตเทศบาลและตำบลใกล้เคียงในอำเภอเมือง นอกจากนี้การทำบ่อกุ้งร้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศชุมชน และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่ดำรงชีพพึ่งพาทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชน

(2) ศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง

ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรชายฝั่งโดยมีการควบคุมจำนวนกระชังเลี้ยงปลาภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อเป็นการลดการตัดถางพื้นที่ป่าชายเลนในการใช้เป็นพื้นที่กระชังเลี้ยงปลา และแก้ไขปัญหาค่าจมน้ำที่มากเกินไปจนทำให้เกิดน้ำเสียในบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง และส่งผลกระทบต่อพันธุ์สัตว์น้ำ สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ อุตสาหกรรมการแปรรูปสัตว์น้ำในชุมชนเป็นเพียงอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จึงใช้พื้นที่น้อยในการตั้งโรงเรือน และบ้านเรือนในการประกอบกิจกรรม และในการทำเรือหัวโทงเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนขนาดเล็กจึงไม่จำเป็นต้องใช้ไม้ในปริมาณมาก สำหรับการทำการประมงในพื้นที่เป็นประมงพื้นบ้าน และใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ซึ่งไม่ทำลายสภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเล อีกทั้งสัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณไม่มาก จึงไม่ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำ

ปัญหาที่พบในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพของระบบนิเวศชุมชน ได้แก่ ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเรือนของชุมชน และน้ำเค็มเข้าถึงพื้นที่นาข้าว ซึ่งชุมชนแก้ไขปัญหาด้วยการทำแนวกันน้ำเค็มโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ ชุมชนมีการระดมเวทีและไปดูงานที่เป็นตัวอย่างการ

แก้ปัญหาด้านการกัดเซาะชายฝั่งจากชุมชนนอกพื้นที่ และนำมาประยุกต์วิธีการแก้ปัญหาให้เข้ากับสภาพพื้นที่ของชุมชนเองโดยการทำเขื่อนแนวไม้ไผ่เนื่องด้วยไม้ไผ่มีความยืดหยุ่นในการกัดเซาะชายฝั่ง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นบริเวณหาดเลนไม้ไผ่สามารถกันแนวการกัดเซาะชายฝั่ง และพบว่าคงทนมากกว่าแนวเขื่อนที่ทำด้วยปูนเนื่องจากทำให้ระบบนิเวศภายในชุมชนเสียไปด้วย นอกจากนี้ชุมชนยังช่วยกันปลูกแนวป่าชายเลนเพื่อเป็นการป้องกันโดยวิถีธรรมชาติ และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำยังเพิ่มทรัพยากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วยพันธุ์สัตว์น้ำยังเพิ่มทรัพยากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติและควบคุมจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งและทรัพยากรชายฝั่งในชุมชน ได้แก่ มาตรการนโยบาย/แผน/โครงการต่าง ๆ มาตรการทางกฎหมาย และหลักการอิสลาม

นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญแก่บทบาทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการสร้างความสุขของประชาชนและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่การบริหารจัดการอย่างบูรณาการระหว่างมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มการมีบทบาทร่วมของประชาชนและชุมชน โดยมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ สำหรับแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์และทรัพยากร เช่น

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มีแนวความคิดมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ คน ชุมชน โครงสร้าง เศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรและการสร้างธรรมาภิบาล

นอกจากนี้ มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่องเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายฝั่งทะเล คือ แนวทางการจัดการและแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมชายฝั่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งที่เสนอโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่อ่าวชายฝั่งและป่าชายเลนในระยะเร่งด่วน ให้มีการสำรวจพื้นที่อ่าวชายฝั่งการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยจำแนกพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชนและของรัฐให้ชัดเจน ในระยะกลางให้สร้างจิตสำนึกชุมชนในการดูแลรักษาป่าชายเลน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

โดยแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในเรื่องการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทาง

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกระบี่ ประสานหน่วยงานท้องถิ่น พิจารณาเสนอ แผนงาน/โครงการด้านสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ การกำจัดขยะมูลฝอยและด้านน้ำเสียชุมชน การจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม การจัดการ เพื่อลดภาวะโลกร้อน การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับ และ แนวทางการพัฒนา เพื่อสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการรวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ ท้องถิ่นและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแผนนี้ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมียุทธศาสตร์ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมอยู่ด้วย และมีการจัดทำโครงการการจัดการทรัพยากรตำบลคลองประสงค์ องค์การบริหารส่วน ตำบลคลองประสงค์ได้มีการทำสัญญาลงนามกับโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) ซึ่งมี ผลต่อการพัฒนาในรูปแบบที่ยั่งยืน โดยมีคณะกรรมการการจัดการทรัพยากรตำบลคลองประสงค์ ร่วมกับชุมชนโครงการ CHARM ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่ ชาวประมงพื้นบ้านที่ได้ขอปรับเปลี่ยนเครื่องมือประมงโพงพาง และยังสามารถสนับสนุนกลุ่มชาวประมงที่ ต้องการเลี้ยงปูทะเลในบ่อกุ้งร้างใน 3 หมู่บ้าน นอกจากนั้น ยังได้ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ทั้งในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การแข่งขันเรือพายประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตตำบล การร่วมมือทำความสะอาดชายหาดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับจัดทำ แผนปฏิบัติการเรียกว่า แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมีการกำหนดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และดำเนินการตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ผ่านความเห็นชอบ

จากพระราชบัญญัติป่าสงวน พ.ศ.2507 กำหนดให้ป่าคลองกระบี่ใหญ่ และป่าคลองเหนือ คลอง ในท้องที่ตำบลกระบี่ใหญ่ ตำบลกระบี่น้อย ตำบลเหนือคลอง ตำบลไสไทย ตำบลคลอง ตำบลเข ม่า อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวง คือ เนื่องจากป่าแห่งนี้มีไม้โกกงาง ไม้ตะบูน ไม้แสม และไม้ชนิดอื่น ซึ่งมีค่าจำนวนมาก และมีของป่ากับ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย

นอกจากนี้ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และ มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเมืองกระบี่ อำเภอเหนือคลอง อำเภอ

คลองท่อม และอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เนื้อความในประกาศนี้เกี่ยวกับการกำหนดเขตพื้นที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้

ตำบลคลองประสงค์ตั้งอยู่ที่เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และจากการพิจารณาจากการจำแนกพื้นที่ พบว่า ตำบลคลองประสงค์ เป็นพื้นที่บริเวณที่ 3 เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ พื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2530 และบริเวณที่ 4 เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่ชายหาด ที่มีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่

สำหรับในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงอาคารใดๆ ให้เป็นอาคารหรือประกอบกิจกรรม เช่น โรงงานทุกประเภทหรือทุกชนิดตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เว้นแต่โรงงานที่กำหนดให้มีได้ สถานที่บรรจุก๊าซหรือสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยการบรรจุก๊าซ เว้นแต่สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อจำหน่ายตามกฎหมาย สุสานและฌาปนสถาน เป็นต้น นอกจากนี้ห้ามกระทำการหรือประกอบกิจกรรม ได้แก่ การทำเหมือง การขุด ตัก ดุด การลอก กรวด ดิน ลูกกรัง หินผุ หรือทราย การถมทะเล การล่องลำลำน้ำ เว้นแต่กระชังปลา การถม ปรับพื้นที่หรือปิดกั้น ซึ่งทำให้แหล่งน้ำสาธารณะตื้นเขิน การปล่อยทิ้งมลพิษลงสู่แหล่งน้ำหรือทะเล การเลี้ยงกุ้งเพื่อการค้า เว้นแต่ได้จดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อกับกรมประมง โดยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และมาตรการที่กรมประมงกำหนด และต้องไม่เพิ่มจำนวนพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งจากที่มีเดิม การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพชายหาดไปจากเดิมหรือทำให้ทัศนียภาพบริเวณชายหาดเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

นอกจากนี้การก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร หรือกระทำหรือการประกอบกิจกรรมให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- บริเวณที่ 3 ห้ามการขุดลอกร่องน้ำ เว้นแต่เป็นการบำรุงรักษาทางน้ำ และการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ

- บริเวณที่ 4 การก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร การกระทำหรือการประกอบกิจกรรมใดๆ ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

กฎหมายที่เกี่ยวกับเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง ได้แก่ พระราชบัญญัติการประมง ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการห้ามเครื่องมือประมง และการทำการประมงสัตว์น้ำบางชนิด มาตรการปิดอ่าวฝั่งทะเลอันดามัน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน- 30มิถุนายน ของทุกปี เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ วางไข่ 3 เดือน มาตรการทางกฎหมายเหล่านี้มีส่วนช่วยในการเป็นแนวทางในการปฏิบัติและเป็นข้อห้าม ข้อบังคับไม่ให้ทำการประมงที่ทำลายล้าง แต่ทั้งนี้เนื่องจากในเกาะกลางส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดใช้การทำการประมงแบบพื้นบ้าน จึงใช้เครื่องมือประมงแบบพื้นบ้าน เช่น อวน ลอบ

หยอง ไช และโปะน้ำตื้น เป็นการประมงไม่ทำลายสัตว์น้ำและท้องทะเล และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

จากลักษณะชุมชนที่มีการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ และการใช้มาตรการทางด้านนโยบาย/แผน/โครงการและมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งใช้เป็นแนวทาง/แนวปฏิบัติ/ข้อบังคับการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่งทะเล ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง และการร่วมกันจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งทำให้การใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรชายฝั่งมีการเปลี่ยนแปลงน้อยและคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ได้

(3) ศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาและจัดการพื้นที่บ่อกุ้งร้าง

มีการเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงกุ้งเป็นแบบธรรมชาติมากขึ้นเพื่อลดต้นทุน และการใช้สารเคมี และการใช้พื้นที่บ่อกุ้งร้างเป็นพื้นที่เลี้ยงปลาและเลี้ยงปูแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่บ่อกุ้งร้าง และลดปริมาณการขุดบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำเพิ่มในพื้นที่ ตามโครงการราชดำริของพระราชินีร่วมกับโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM)

3) ขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชน

(1) ลักษณะปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน

ครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น ปริมาณการใช้ขยะมากขึ้น โดยปริมาณขยะที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนมีปริมาณมากในแต่ละวัน มีปริมาณขยะ 3 ตันต่อสัปดาห์

(2) ศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาและการจัดการขยะในพื้นที่ชุมชน

จากปัญหาปริมาณและการกำจัดขยะในพื้นที่ชุมชน แต่เดิมใช้วิธีฝังกลบ และเผาทำลาย แต่เนื่องจากครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นเกาะ ทำให้การขนส่งขยะเพื่อนำไปกำจัดทำได้ยากและไม่คุ้มค่าต่อการขนส่ง ดังนั้นทำให้ภายในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์มีการจัดระบบกำจัดขยะเป็นของตนเอง เพื่อรองรับปริมาณขยะจากชุมชน ชุมชนมีการรณรงค์ในเรื่องการแยกขยะและนำขยะที่แยกไปขายในตัวเมืองโดยมีอาสาสมัครในการจัดการแล้วตั้งเป็นกองทุนส่วนกลางสำหรับชุมชน ส่วนขยะอื่นๆที่เหลือก็ใช้วิธีแบบเดิมคือ ฝังกลบ และเผาทำลาย การก่อตั้งกองทุนขยะขึ้นเพื่อรณรงค์ให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนนำขยะที่เหลือใช้ที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ พลาสติก มาเก็บรวบรวมที่โรงกำจัดขยะ และมีตัวแทนของผู้คนในชุมชนนำไปจำหน่ายในตัวเมืองเงินที่ได้จากการจำหน่ายนำมาเข้ากองทุนเพื่อนำไปใช้บำเพ็ญประโยชน์ในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ ผู้คนในชุมชนร่วมมือกับภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ และเทศบาลเมืองกระบี่ มีการรณรงค์เพื่อคัดแยกขยะ ซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ระบบการกำจัดขยะมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) ที่ดินทำกิน

(1) ลักษณะปัญหาที่ดินทำกินที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน

เนื่องจากคนในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย จึงมีการใช้พื้นที่เป็นบ้านเรือนชุมชนมากขึ้น ทำให้ที่ดินทำกินลดลง

(2) ศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการจัดการที่ดินทำกิน

ปัญหาพื้นที่ทำกินภายในชุมชนน้อยลง ชุมชนมีการแก้ปัญหาโดยการปลูกพืชผักรับประทานเองในบริเวณครัวเรือน ปัญหานโยบายของรัฐในเรื่องการกำหนดแนวชายฝั่งที่ส่งผลอาชีพประมงพื้นบ้านการทำโป๊ะซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชนประมงพื้นบ้าน ชุมชนมีการรวมตัวกันในการเสนอแนวทางความสำคัญของประมงพื้นบ้านโป๊ะกับหน่วยงานรัฐ โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านแต่เดิมซึ่งเป็นแหล่งทำกินของชุมชน ในการพึ่งพิงระบบนิเวศชุมชน

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระปี่นั้น ทำให้กลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้ร่วมกันปรึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศชุมชน เพื่อฟื้นฟู และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อผู้คนในพื้นที่ชุมชนสามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

6.3.2 ปัญหา และศักยภาพทางด้านสังคมในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านสังคมในพื้นที่ชุมชนมีน้อย ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเกิดจากแนวโน้มการคุกคามจากภายนอกพื้นที่ชุมชน ทำให้ระบบนิเวศชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและทรัพยากรลดลง สำหรับปัญหาทางด้านสังคมในพื้นที่ชุมชนและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาในการจัดการระบบนิเวศชุมชน และปัจจัยทางสังคมอิสลามที่ทำให้ระบบนิเวศยังคงอยู่ มีดังนี้

1) กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากการศึกษา พบว่า วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์มีความเชื่อ หลักปฏิบัติ และความศรัทธาในหลักทางศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม จากการตั้งถิ่นฐานของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมาเป็นเวลานาน ในอดีตผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนเข้ามาตั้งรกรากบนพื้นที่เกาะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางระบบนิเวศ และมีทรัพยากรที่สมบูรณ์เป็นแหล่งสัตว์น้ำที่ชุกชุมเป็นทำเลที่เหมาะสมแก่การทำมาหากิน ซึ่งความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการจัดการระบบนิเวศของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนในลักษณะการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมีการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆ และการรวมกลุ่มทางสังคม เนื่องจากผู้คนใน

ชุมชนให้ความสำคัญของแหล่งทำมาหากิน ประกอบกับผู้คนในพื้นที่เป็นมุสลิมซึ่งหลักทางศาสนาอิสลามได้สอนให้ดำรงชีวิตไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งในโลก เพราะเชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งในโลก

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 –พ.ศ.2540 มีการทำบ่อเลี้ยงกุ้งโดยนายทุนนอกพื้นที่ชุมชน และผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนเอง ทำให้ระบบนิเวศภายในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติลดลง เช่น พื้นที่ป่าชายเลนลดลงทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง ส่งผลต่อการทำมาหากินของคนในชุมชน จากผู้คนภายในพื้นที่เป็นมุสลิมที่มีความหวงแหนทรัพยากรภายในพื้นที่ เนื่องจากเป็นแหล่งทำมาหากินของผู้คนภายในชุมชน ทำให้เกิดการจัดการระบบนิเวศในลักษณะการฟื้นฟู และการรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนให้ยังคงอยู่ เพื่อลูกหลานได้ใช้ต่อไป

ดังนั้นจากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์กลุ่มต่างๆ รวมถึงการค้นคว้าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งผู้คนภายในชุมชนมีกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลาม บทบาทของผู้นำหรือโต๊ะอิหม่ามและระบบการบริหารกิจการอิสลามหรือองค์กรอิสลามในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการจัดการระบบนิเวศ และสรุปประเด็นได้ดังนี้

(1) วัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลามภายในพื้นที่ชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนที่เป็นมุสลิมทั้งหมด มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็น การละหมาด การถือศีลอด การแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า เป็นวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ การรักใคร่ปรองดองกันและร่วมมือกัน เป็นคำสอนทางอิสลามที่ช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกของความเป็นพี่น้องเดียวกัน ตลอดจนจากการค้นคว้าประวัติศาสตร์ชุมชน พบว่า ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมาจากต้นตระกูลเดียวกันจากการตั้งถิ่นฐานที่เริ่มตั้งรกรากไม่กี่ครัวเรือนภายในพื้นที่ และลักษณะครอบครัวของผู้คนในชุมชนเป็นครอบครัวขยายทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนเป็นพี่น้องกันเป็นเครือญาติกันมีความคุ้นเคยกันทั้งหมด ทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน และสามารถรับรู้ได้เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาภายในพื้นที่ เกิดความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรภายในพื้นที่ตนเอง

เมื่อมีปัจจัยกิจกรรมภายนอกหรือบุคคลภายนอกเข้ามาในพื้นที่ ผู้คนภายในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การให้คำแนะนำ การห้ามปรามในสิ่งที่เลวร้าย และการกำชับสิ่งในสิ่งที่ดี เพราะการปรึกษาหารือได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชน การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรร่วมกัน เนื่องจากคำสอนอิสลามให้ความสำคัญต่อทุกสรรพสิ่งที่นอกเหนือจากมนุษย์ในที่นี้รวมถึงสัตว์และสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่าการเอาใจใส่ และความรักที่มุสลิมแสดงต่อสัตว์โลกมา

จากพื้นฐานความศรัทธาที่ว่า ทุกสรรพสิ่งเป็นของอัลเลาะห์ และมนุษย์เป็นตัวแทนของพระองค์ที่ถูกส่งมาเพื่อปฏิบัติภารกิจในโลกนี้ ซึ่งหมายความว่า มนุษย์มีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม แต่มนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะทำลาย เป็นต้น

ดังนั้นสามารถสรุปประเด็น ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม ที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนใช้ในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยมีหลักการดังนี้

1. ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยึดถือหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็น การละหมาด การถือศีลอด การแสดงความเคารพศรัทธาต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า และการจ่ายซะกาตที่สอนให้ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อ และความเสมอภาคกันที่ผู้ที่มีฐานะดีกว่าต้องเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือแก่มุสลิมที่ลำบากยากจน เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความดีงามตามหลักศาสนาอิสลามทั้งหลักปฏิบัติ และหลักศรัทธาต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า

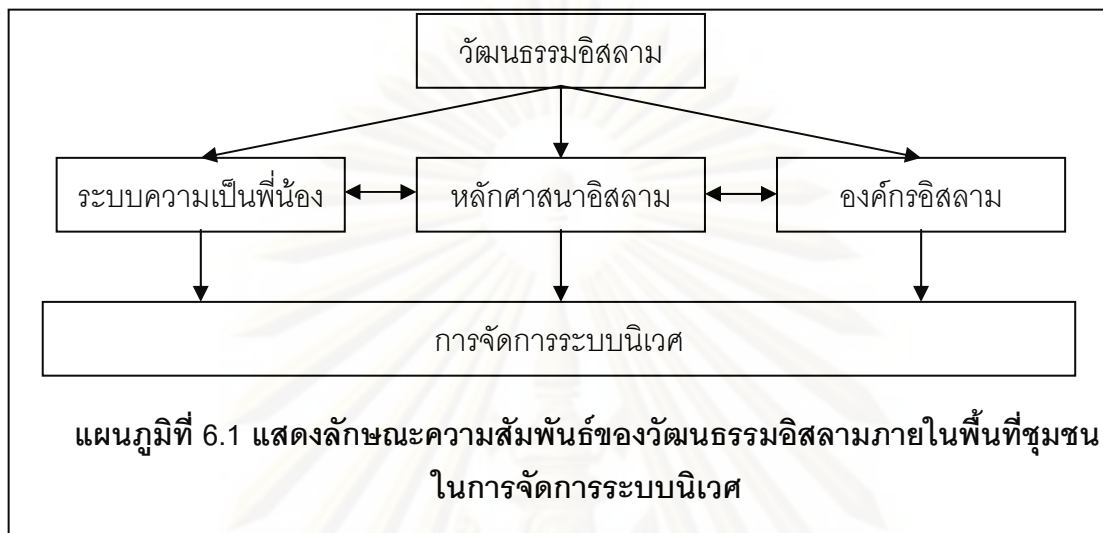
2. หลักการในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ได้แก่ หลักหะลาล (Halal) คือ การอนุมัติหรืออนุญาตในสิ่งที่เพียงพอสำหรับความจำเป็น และหลักหะรอม (Haram) คือ การงดเว้นหรือห้ามการกระทำต่าง ๆ เช่น ห้ามการดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ ห้ามบริโภคสุกร ห้ามเล่นการพนัน ห้ามมีเพศสัมพันธ์เสรี และห้ามรับหรือจ่ายดอกเบี้ย เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็นอิสลามจะห้ามแต่เพียงสิ่งที่ไม่จำเป็น ซึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของมุสลิมจะต้องเก็บรักษาและใช้สอยทรัพยากรแต่พอเพียงเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ต่อไป

3. เกิดความรู้สึกของความเป็นพี่น้องเดียวกัน ด้วยหลักคำสอนทางอิสลามที่ช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม รวมทั้งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมาจากต้นตระกูลเดียวกันเป็นลักษณะครอบครัวขยายทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องและเป็นเครือญาติกัน ทำให้เกิดความสำนึกเดียวกันคือ การหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่ตนเอง เนื่องจากเป็นแหล่งทำกินในการดำรงชีวิต

4. การมีส่วนร่วมในการรักษาหรือ การให้คำแนะนำ การห้ามปรามในสิ่งที่เลวร้าย และการกำชับสิ่งปฏิบัติในสิ่งที่ดี เพราะการรักษาหรือกันสะทอนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรร่วมกัน โดยมีผู้นำหรือโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำที่คนในพื้นที่ชุมชนนับถือ และเป็นผู้ที่ถูกเลือกให้เป็นผู้นำจากผู้คนในชุมชนเอง เพราะเชื่อว่าผู้นำจะต้องตระหนักในเรื่องการแก้ไขในสิ่งที่เลวร้าย การมีส่วนร่วมและการตักเตือนในสิ่งที่ผิด และจะต้องเป็นบุคคลที่ผู้คนภายในชุมชนนับถือ และเชื่อถือรวมทั้งปฏิบัติตาม เป็นต้น

จากหลักทางศาสนาอิสลามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นหลักการที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางยึดมั่นถือมั่นในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน และความสัมพันธ์

ระหว่างผู้คนในพื้นที่กับทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชน และเป็นพื้นฐานทางจิตใจในการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรภายในพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่า โดยไม่เบียดเบียน ไม่ทำลาย เพื่อรักษาระบบนิเวศไว้คงอยู่ให้ลูกหลานในรุ่นต่อไป และคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอิสลามภายในพื้นที่

(2) กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมอิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

ภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง ซึ่งผู้คนในพื้นที่ยังคงมีวัฒนธรรมอิสลามมาตั้งแต่อดีต และยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ถึงแม้จะมีปัจจัยต่างๆ รวมทั้งภาวะคุกคามจากการพัฒนาที่เข้ามาภายในพื้นที่ชุมชน ผู้คนในพื้นที่ชุมชนสามารถประยุกต์ และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กายภาพและเศรษฐกิจภายใต้การควบคุมของหลักการทางศาสนา และวัฒนธรรมอิสลาม ก่อเกิดกระบวนการ กลไก และกฎเกณฑ์อิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน ดังนี้

1. กระบวนการอิสลามในพื้นที่ชุมชน

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนในทุกๆเย็นจะมีการรวมตัวกันที่มัสยิดของแต่ละหมู่บ้าน (3หมู่บ้าน) เพื่อพบปะพูดคุยกันเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เพื่อปรึกษาหารือหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนภายใต้การนำของโต๊ะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้ที่ผู้คนภายในพื้นที่นับถือ และเชื่อถือ เนื่องจากโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้อาวุโสที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านภายในพื้นที่ชุมชนจะมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำของแต่ละหมู่บ้าน

นอกจากนี้โต๊ะอิหม่ามยังเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการอิสลามภายในหมู่บ้าน เพื่อเป็นตัวแทนของผู้คนในชุมชนในการร่วมกันดำเนินงานกิจกรรมต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน เป็นต้น และในทุกสัปดาห์

โต๊ะอิหม่ามและคณะกรรมการอิสลามของแต่ละหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้าน รวมไปถึงหัวหน้ากลุ่มต่างๆ และหน่วยงานราชการก็จะรวมตัวกันที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ เพื่อปรึกษาปัญหาหารือร่วมกันในการกำหนดรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น โต๊ะอิหม่ามจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของกิจกรรม และการพัฒนาว่าสอดคล้องเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนหรือไม่ และเมื่อประชุมที่องค์การบริหารส่วนตำบลเสร็จก็จะกลับมาบอกกล่าวให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนรับทราบข้อมูลต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้น และดำเนินการร่วมกันต่อไป

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานจนเกิดวัฒนธรรมอิสลามเป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเข้มแข็งของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนในการจัดการและดำเนินงานต่างๆภายในพื้นที่รวมถึงการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนพึงพิงทรัพยากรต่างๆในระบบนิชุมชนร่วมกัน ซึ่งการจัดการระบบนิเวศชุมชนอยู่ภายใต้กระบวนการอิสลาม ทั้งหลักทางศาสนาอิสลาม บทบาทของผู้นำชุมชน ได้แก่ โต๊ะอิหม่าม และคณะกรรมการอิสลาม ในการควบคุมและประสานงานกิจกรรมต่างๆภายในพื้นที่ชุมชนร่วมกับหน่วยราชการท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ ในการจัดการและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามภายในพื้นที่ชุมชน ทำให้ลักษณะระบบนิเวศชุมชนตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนยังคงเดิม เป็นต้น

2. กลไกทางอิสลามในพื้นที่ชุมชน

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ในการขับเคลื่อนรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนนั้น ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยมีโต๊ะอิหม่าม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มต่างๆ เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมอิสลามเป็นตัวประสานและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน มีความเชื่อ หลักในการปฏิบัติร่วมกันที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนต้องยึดถือร่วมกัน นอกจากนี้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะรักใคร่กลมเกลียวเป็นพี่น้องกัน มีอะไรก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากการแบ่งปันข้าวปลาอาหารซึ่งกันและกัน บ้านหลังไหนขาดเหลือสิ่งใดก็จะมี การแบ่งปันซึ่งกัน ถ้าบ้านหลังไหนหาปลามาได้ก็จะนำมาแลกกับข้าว โดยไม่ต้องใช้เงิน นอกจากนี้ในแต่ละทุกสัปดาห์ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะมีการปรับปรุงพื้นที่ชุมชน ร่วมกันซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติยึดถือกันมา ถ้าบ้านหลังไหนที่อยู่ติดกับลำคลองก็จะมี การร่วมกันปลูกต้นไม้กิ่งก้านเป็นการป้องกันแนวชายฝั่ง เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณหน้าบ้านเอาไว้ และผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังมีการเฝ้าระวังพื้นที่ป่าชายเลนในชุมชน เพื่อไม่ให้มีการบุกรุกบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนร่วมกัน รวมทั้งการร่วมกันสร้างแนวกันคลื่น เพื่อลดการกัดเซาะแนวชายฝั่งโดยใช้แนวกันคลื่นที่ทำจากไม้ไผ่มาเรียงกันเป็นแนวกำแพง ซึ่งได้รับการ

สนับสนุนจากภาครัฐในท้องถิ่นในร่วมกับหน่วยงานภาครัฐภายนอกชุมชน เช่น สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และชายฝั่งทะเลให้ความรู้ในการดำเนินงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ จากผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีการดำรงชีพร่วมกันในลักษณะระบบสังคมอิสลามที่ ผู้คนในพื้นที่มีหลักการอยู่ร่วมกันตามหลักทางศาสนาอิสลาม มีความเป็นพี่น้องกันทำให้ผู้คนในพื้นที่ อยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดรูปแบบการร่วมกันดำเนิน กิจกรรมที่ส่งเสริมและช่วยเหลือในเรื่องปากท้องของผู้คนในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ การก่อตั้งกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนช่วยเหลือคนยากจน กองทุนอาชีพต่างๆ และสหกรณ์ชุมชน เป็นต้น เนื่องจากการดำรงชีพ ของมุสลิมในพื้นที่ชุมชนเป็นลักษณะหาเช้ากินค่ำ มีข้อจำกัดทางหลักศาสนาอิสลามรวมทั้งข้อห้าม ต่างๆที่ผู้คนในพื้นที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่มีความพอเพียงในการ พึ่งพิงทรัพยากร และสภาพแวดล้อมภายในระบบนิเวศชุมชน นั้นหมายถึงการคงอยู่ของระบบนิเวศ ชุมชนเป็นความอยู่รอดของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้จากหลักทางศาสนาอิสลามในการปฏิบัติร่วมกันที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงมีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ ชุมชนร่วมกันเอาไว้

3. กฎเกณฑ์อิสลามในพื้นที่ชุมชน

จากการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชน พบว่า ผู้คนในพื้นที่ชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม มีข้อบังคับ และบทบัญญัติทางศาสนา รวมไปถึงแนวคิดและวิถีปฏิบัติร่วมกัน ทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยึดถือ ปฏิบัติร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากในทุกวันศุกร์ตอนเย็นชายจะเข้ามัสยิด และผู้หญิงก็จะทำพิธีละหมาด อยู่ที่บ้าน ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และดูแลซึ่งกันและกันตามหลักทาง ศาสนาอิสลามที่สั่งสอนให้มุสลิมมีความเป็นพี่น้องกัน ประกอบกับผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีความสัมพันธ์ ในลักษณะเครือญาติกันเป็นครอบครัวขยาย ตลอดจนกฎอิสลามที่บัญญัติหลักปฏิบัติในการอยู่ ร่วมกันของผู้คนในพื้นที่ชุมชน เป็นแนวทางอิสลามที่กำหนดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ ทางศาสนาและทางโลกมาจากพระผู้เป็นเจ้า กฎหมายแห่งพระผู้เป็นเจ้าจึงเป็นบทบัญญัติสากลเพื่อ ชี้นำมวลมนุษยชาติ ด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายอิสลามจึงมีพื้นฐานอยู่บนการป้องกันการกระทำความผิด ไม่ใช่การแก้ไขในภายหลัง อิสลามต้องการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่ทุจริตผิดกฎหมายต่างๆ ก่อนที่ มันจะเกิดขึ้น เพื่อรักษาความสงบของสังคม กฎหมายเหล่านี้เป็นกฎที่ไม่ตายตัวเพราะมันจะคงอยู่ ตลอดไป และไม่ได้ผูกมัดอยู่กับผลประโยชน์ของบุคคลใด และกฎหมายอิสลามจะนำมาใช้โดย คำนึงถึงผลประโยชน์ทั่วไปของสังคม (อัล-กูรออัน 2/178) จากกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางศาสนา อิสลามที่ผู้คนภายในพื้นที่ยึดถือปฏิบัติและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตร่วมกันในระบบนิเวศเดียวกัน ทำให้เกิดกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ยกตัวอย่างเช่น เรือที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนยังมีการควบคุมกำลังเครื่องยนต์และจำกัดความเร็วของเรือเอาไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะ และสร้างผลกระทบต่อสัตว์ที่มีอยู่ตามแหล่งน้ำภายในพื้นที่ชุมชน รวมไปถึงการป้องกันคลื่นในน้ำรบกวนปลาที่เลี้ยงในกระชังด้วย นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนยังมีการควบคุมการตัดไม้ทำลายป่า โดยการห้ามไม่ให้การเผาถ่านเกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน และมีการกำหนดจำนวนกระชัง เพื่อเป็นการควบคุมการเลี้ยงปลาไม่ให้รบกวนพื้นที่และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้การกระทำสิ่งใดของผู้คนในพื้นที่ชุมชนจะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะไม่ทำอะไรให้เกิดความเดือดร้อนต่อเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยึดถือและปฏิบัติร่วมกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

จากกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันมาอย่างยาวนานนั้น ทำให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงรักษาระบบนิเวศชุมชนเอาไว้ได้ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในการพัฒนาที่เกิดขึ้นโดยรอบพื้นที่ชุมชน ดังหลักกฎเกณฑ์ทางอิสลามที่พระผู้เป็นเจ้าได้บัญญัติไว้ว่า อิสลามสอนให้มุสลิมรู้จักกับความเมตตาและการให้อภัยจากพระผู้เป็นเจ้า อิสลามได้กำหนดให้สังคมและบุคคลสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรม ความเท่าเทียม และการแบ่งปันทรัพย์สินกันในสังคม และด้วยเหตุนี้เอง กฎเกณฑ์ของอิสลามจึงสามารถนำมาใช้ได้เมื่อคนในสังคมมีอาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และการทำงานหาเลี้ยงชีพอย่างเท่าเทียมกัน (อัล-กุรอาน 2/178) เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่าปัจจัยที่ชี้วัดว่าระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนยังคงอยู่จากการจัดการระบบนิเวศชุมชน มีดังนี้ วัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม ตลอดจนที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์อิสลามในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบุรี โดยมีหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็น การละหมาด การถือศีลอด การแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า เนื่องจากเป็นพื้นฐานตามหลักศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า เกิดและความเป็นพี่น้องเดียวกัน ด้วยหลักคำสอนทางอิสลามที่ช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม รวมทั้งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมาจากต้นตระกูลเดียวกันเป็นลักษณะครอบครัวขยายทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนเป็นพี่น้องกันเป็น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การให้คำแนะนำ การห้ามปรามในสิ่งที่เลวร้าย และการกำชับสั่งในสิ่งที่ดี เพราะการปรึกษาหารือได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรร่วมกัน โดยมีผู้นำหรือโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำที่ต้องตระหนักในเรื่องการแก้ไขในสิ่งที่เลวร้าย การมีส่วนร่วมและการตักเตือนในสิ่งที่ผิด และผู้คนภายในชุมชนนับถือ และเชื่อถือรวมทั้งปฏิบัติตาม เป็นต้น ซึ่งการจัดการระบบนิเวศให้คงอยู่ได้นั้นไม่เพียงแต่อยู่บนพื้นฐานของหลักทางศาสนาอิสลาม และวัฒนธรรมอิสลามเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องมีการดำเนินการขององค์กรอิสลามซึ่งประกอบไปด้วย โต๊ะอิหม่าม และคณะกรรมการอิสลาม เนื่องจากเป็นตัวแทนของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน และเป็นศูนย์รวมหรือเป็น

หัวใจของผู้คนภายในชุมชนในการแก้ปัญหาการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน และเป็นตัวแทนในการร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานรัฐ และเอกชนทำให้ระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนยังคงดำรงอยู่

นอกจากหลักทางศาสนาที่ผู้คนภายในพื้นที่ยึดมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกับระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน รวมทั้งการดำเนินงานขององค์กรอิสลามที่ทำให้การจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนมีประสิทธิภาพแล้ว ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ นโยบาย แผนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษา ฟื้นฟู และการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชน ตลอดจนลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชนที่พึ่งพิงกับทรัพยากรภายในระบบนิเวศชุมชน ทำให้ระบบนิเวศภายในพื้นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและยังคงอยู่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่เป็นวัฒนธรรมมุสลิมดั้งเดิมแต่อดีต โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน

2) ปัญหา และศักยภาพของกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

1. ปัญหาปากท้องของผู้คนในพื้นที่ชุมชนจากข้อจำกัดทางหลักอิสลาม

จากการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดทางหลักศาสนาอิสลามรวมทั้งข้อห้ามต่างๆที่ผู้คนในพื้นที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เกิดข้อจำกัดในการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน เช่น ห้ามกัญหีเย็มลิน ห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยทุกรูปแบบ ห้ามกินสัตว์ที่ตายเอง โดยมีได้เชือดด้วยนามอัลเลาะห์ คือต้องเชือดโดยมุสลิม(ยกเว้นปลา สัตว์น้ำ) ทำให้การตั้งถิ่นฐานของมุสลิมมักอาศัย และพึ่งพิงอยู่กับชายฝั่งทะเล ห้ามประกอบอาชีพใดๆที่ขัดต่อศีลธรรมและคุณธรรม ห้ามค้ากำไรเกินควร ห้ามใช้เวลาและทรัพย์สิ้นไปในทางที่ไร้ประโยชน์ และห้ามกระทำการใดๆที่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ฯลฯ ด้วยกฎบัญญัติอิสลามต่างๆเหล่านี้ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการดำรงชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน ทำให้รูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่เป็นลักษณะของความพอเพียงในการดำเนินชีวิต และจำเป็นต้องพึ่งพิงทรัพยากร และสภาพแวดล้อมภายในระบบนิเวศที่ชุมชนอาศัยอยู่

2. ศักยภาพของชุมชนในการแก้ปัญหาปากท้องของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน

จากข้อจำกัดทางหลักศาสนาอิสลามที่ผู้คนในพื้นที่ยึดถือและปฏิบัติตาม เกิดข้อจำกัดในการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากการดำรงชีพของมุสลิมในพื้นที่ชุมชนเป็นลักษณะหาเช้ากินค่ำ ทำให้เกิดปัญหาปากท้อง ผู้คนในพื้นที่ชุมชนไม่ร่ำรวย และมีการทำมาหากินในการใช้ทรัพยากรภายในระบบนิเวศชุมชน

จากผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีการดำรงชีพร่วมกันในลักษณะระบบสังคมอิสลามที่ผู้คนในพื้นที่มีหลักการอยู่ร่วมกันตามหลักทางศาสนาอิสลาม มีความเป็นพี่น้องกันทำให้ผู้คนในพื้นที่อยู่ร่วมกันด้วยความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการก่อตั้งกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนช่วยเหลือคนยากจน กองทุนอาชีพต่างๆ และสหกรณ์ชุมชน เป็นกลไกในการแก้ปัญหาปากท้องในการทำมาหากินของผู้คนภายในพื้นที่ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนดีขึ้น เป็นต้น

3) การรวมกลุ่มทางสังคม

จากการศึกษาการจัดการระบบนิเวศชุมชนนอกจากจะพิจารณาถึงกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมอิสลามแล้ว จำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ที่มีส่วนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน และสามารถแบ่งกลุ่มคนในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1) กลุ่มราชการ คือเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผนพัฒนา และการบริหารจัดการเป็นหลัก ทั้งระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น กลุ่มที่ 2) กลุ่มมุสลิม คือ กลุ่มทางศาสนาอิสลาม ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามเป็นองค์กรบริหารมุสลิมประจำมัสยิดภายในพื้นที่ชุมชน ทำหน้าที่บริหารจัดการทางศาสนาอิสลาม และเป็นที่ยปรึกษาหารือของผู้คนซึ่งเป็นมุสลิมในพื้นที่ชุมชน ทั้งระดับท้องถิ่นถึงระดับจังหวัด เป็นต้น และกลุ่มที่ 3) กลุ่มชุมชน คือ ประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่น และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าเป็นการรวมกลุ่มทางอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม มีความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เป็นอย่างดี เนื่องจากกลุ่มมุสลิม หรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้คนที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีความนับถือเป็นอย่างมาก มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชุมชนกับกลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันทำกิจกรรม ปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน ส่งผลต่อความสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มข้าราชการและกลุ่มชุมชนในการรวมกลุ่มทางอาชีพ โดยกลุ่มข้าราชการได้ สนับสนุน และส่งเสริมการทำกิจกรรมการรวมกลุ่มทางอาชีพ และกิจกรรมทั่วไปภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่ง การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะมีคณะกรรมการอิสลามโดยโต๊ะอิหม่ามจะเข้าร่วมกิจกรรมในการ ปรึกษาหารือ และดูแลเพื่อให้กิจกรรมต่างๆอยู่ภายใต้หลักทางศาสนาอิสลาม และวัฒนธรรมอิสลาม ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดทั้งปัญหาและศักยภาพในการรวมตัวทาง สังคมของทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อร่วมกันในการจัดการระบบนิเวศชุมชน หรือการร่วมกันใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากผู้คนในชุมชนมีการดำเนินชีวิต และการทำมาหากินในลักษณะ พึ่งพิงทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชน

เมื่อพิจารณาการรวมกลุ่มกันในแต่ละภาคส่วนพบว่า ในภาครัฐและภาคชุมชนมีการร่วมกัน วางแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มทางอาชีพ และกลุ่มทางสังคม โดยเฉพาะส่งเสริมการรวมกลุ่มทางอาชีพสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการ ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอกพื้นที่ชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ เช่น อบจ. สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร และสหกรณ์ สำนักงานประมง สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรทางทะเล และป่าชายเลน หน่วยที่ 26 ที่ว่า การอำเภอเมืองกระบี่ ฯลฯ องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น CHARM UNICEF เป็นต้น ในการพัฒนา และ

ส่งเสริมทางด้านอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมกับผู้คนในพื้นที่ชุมชน ทำให้มีจำนวนสมาชิกในการรวมกลุ่มทางอาชีพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนต่างๆมีรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มการเลี้ยงกระชังปลา กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำทะเล(ปลาเค็ม) กลุ่มการทำเรือหัวโทงจำลอง กลุ่มกลุ่มเกษตร (กลุ่มชาวนา) กลุ่มผลิตผ้าปาเต๊ะ กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสหกรณ์หมู่บ้าน และกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ เป็นต้น ส่วนภาคศาสนาจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานและควบคุมกิจกรรมการรวมกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มทางอาชีพ และกลุ่มทางสังคมให้อยู่ภายใต้หลักศาสนาอิสลามที่บัญญัติไว้ เพื่อรักษาวัฒนธรรมอิสลามภายในพื้นที่ชุมชน

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปประเด็นปัญหา และศักยภาพหลักที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มทางสังคม ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

(1) ลักษณะปัญหาจากการรวมกลุ่มทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน

1. ประเด็นปัญหาในการรวมกลุ่มทางสังคม ได้แก่ ประเด็นช่องว่างระหว่างการรวมกลุ่มทางอาชีพแต่ละกลุ่ม เมื่อพิจารณารายละเอียดของการรวมกลุ่มทางอาชีพหรือการกลุ่มรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจพบว่า การประสานกิจกรรมของการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆยังเป็นลักษณะต่างกลุ่มต่างประกอบกิจกรรมของกลุ่มตนเอง ทั้งที่ลักษณะการประกอบกิจกรรมของแต่ละกลุ่มอาชีพต้องพึ่งพิงกับทรัพยากรภายในระบบนิเวศเดียวกัน ยังขาดการดำเนินงาน และความสัมพันธ์ในลักษณะกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นทางการ

2. ประเด็นการรวมกลุ่มทางอาชีพต้องพึ่งพาทุนจากพ่อค้า หรือนายทุนในลักษณะการแบ่งปันผลกำไร

3. ประเด็นการรวมกลุ่มทางอาชีพซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนา และสนับสนุนจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐในท้องถิ่น และภาคชุมชน เกิดการขยายตัวของการรวมกลุ่มทางอาชีพทำให้มีแนวโน้มทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมกลุ่มอาชีพต่างๆภายในพื้นที่มากขึ้น ทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่างๆ เช่นการเกิดการลงทุนจากนายทุนนอกพื้นที่ชุมชน การเพิ่มปริมาณของเสียและมลพิษภายในพื้นที่ชุมชน เป็นต้น

(2) ศักยภาพจากการรวมกลุ่มทางสังคมในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

1. มีการประสานงานระหว่างกลุ่มองค์กร โดยแต่ละกลุ่มองค์กรได้แก่ กลุ่มราชการ กลุ่มมุสลิม และกลุ่มชุมชน มีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย ถึงแม้กลุ่มราชการ เช่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์บางคนเป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ แต่ทุกคนก็รู้จักคุ้นกันเป็นอย่างดี จากวัฒนธรรมมุสลิมในพื้นที่มักต้อนรับผู้คนที่มาเยี่ยมเยือนด้วยความเต็มใจยิ้มแย้มแจ่มใส แต่ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนต้องระลึกและปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้วัฒนธรรมมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในพื้นที่ชุมชนมีกลุ่มอาสาสมัครภายในหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนในการ

ประสานงานระหว่างกลุ่มราชการและกลุ่มทางศาสนา จากความสัมพันธ์และการประสานงานของหลายภาคส่วน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในพื้นที่ชุมชนเป็นไปได้ด้วยดีและตอบสนองความต้องการของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน

2. ระบบสังคมภายในพื้นที่ที่เป็นระบบสังคมอิสลามที่ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน เชื้อถือและนับถือผู้นำชุมชนได้แก่ โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู (ผู้สอนศาสนา) และคณะกรรมการอิสลาม ซึ่งบทบาทของผู้นำภายในพื้นที่มีหน้าที่ในการดูแลผลประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนและสามารถรวบรวมกลุ่มคนในชุมชนให้ดำเนินงานและการจัดการกิจกรรมต่างๆในพื้นที่เพื่อประโยชน์แก่ผู้คนในพื้นที่ รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาต่างๆภายในพื้นที่ และนำปัญหาต่างๆปรึกษาหารือกับกลุ่มทางสังคมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มราชการ กลุ่มอาชีพต่างๆ และกลุ่มทางสังคมในการขับเคลื่อนดำเนินการกิจกรรมในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

6.3.3 ปัญหาและศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

การประกอบอาชีพโดยทั่วไปของประชากรในพื้นที่ตำบลคลองประสงค์ มีลักษณะผสมผสานระหว่างการประมงชายฝั่งและการเกษตร กิจกรรมการประมงที่สำคัญได้แก่ การทำโป๊ะ การจับกุ้ง ปลา การหาหอยหวานตามหาดทราย หาปูดำในแนวชายเลน ป่าโกงกาง การเพาะเลี้ยงปลาและหอยแมลงภู่ในกระชังบริเวณปากแม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ การทำบ่อกุ้ง นอกจากนี้ยังมีอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม เช่น การรับจ้างและบริการ อาชีพขับเรือรับจ้างนักท่องเที่ยว และมีการแปรรูปสัตว์น้ำและหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นกิจกรรมของสตรีและกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำรายได้ให้กับหมู่บ้าน ทำให้รูปแบบการทำมาหากินของผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่พึ่งพิงระบบนิเวศชุมชน การที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆเป็นรายได้เสริม เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในการจัดการระบบนิเวศในลักษณะการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชน ปัจจัยดังกล่าวเป็นทั้งปัญหาและศักยภาพในการจัดการระบบนิเวศชุมชน ดังนี้

1) ลักษณะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น นโยบายของรัฐในเรื่องการกำหนดแนวชายฝั่งที่ส่งผลอาชีพประมงพื้นบ้านการทำโป๊ะซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชนประมงพื้นบ้าน ชุมชนมีการรวมตัวกันในการเสนอแนวทางความสำคัญของประมงพื้นบ้านโป๊ะกับหน่วยงานรัฐ โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านแต่เดิมซึ่งเป็นแหล่งทำกินของชุมชน

2) ศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและการจัดการระบบนิเวศชุมชน

การรวมกลุ่มภายในพื้นที่ชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพทำให้ผู้คนมีรายได้จากการประกอบอาชีพต่างๆ จึงทำให้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภายในพื้นที่ชุมชนมีน้อย จากกลไก และกฎเกณฑ์ของชุมชนที่ส่งเสริมทางด้านความเป็นอยู่ และปากท้องของผู้คนในชุมชน ได้แก่ กองทุนต่างๆ ระบบสหกรณ์ ทำให้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมีน้อย ผู้คนภายในชุมชนพอใจในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ในลักษณะพออยู่พอกิน จากระบบความเป็นพื้นที่ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ไม่ยากจน

จากการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ การทำประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงกระชังปลา การแปรรูปสัตว์น้ำ การทำเรือหัวโทงจำลอง การทำนา และการทำผ้าปาเต๊ะ จากระบบความเป็นพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน และทราบถึงศักยภาพของชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ โดยสรุปจากกลุ่มทางอาชีพต่างๆ ดังนี้

1) กลุ่มการทำประมงพื้นบ้าน

จากการรวมกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ สมาชิกของกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านจะเป็นสมาชิกในทุกหมู่บ้านของพื้นที่ชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1 เกาะกลาง หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำ โดยเฉพาะหมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองกำที่สภาพระบบนิเวศของชุมชนเป็นลักษณะชายฝั่งทะเลทอดยาว และมีคลองไหลผ่านพื้นที่เกาะออกสู่ทะเลทำให้บริเวณนี้เหมาะกับการทำประมงพื้นบ้านสมาชิกประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จึงอยู่ในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ทำให้ทั้งสองหมู่บ้านทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักคือ การทำประมงพื้นบ้านทั้งเพื่อยังชีพในครัวเรือน และเพื่อเป็นรายได้แก่ครัวเรือน รายได้จากการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ที่นำสัตว์น้ำไปขายมีรายได้ประมาณ 500-1000 บาทต่อวัน โดยจำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน (โดยประมาณ) ซึ่งได้จากการสอบถามชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน

ลักษณะการรวมกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนจะทำประมงพื้นบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยมีการรวมกลุ่มตามลักษณะวิธีการทำประมงพื้นบ้านได้แก่ กลุ่มอวนลอยกุ้ง กลุ่มอวนปลา กลุ่มลอบปู กลุ่มหยองปู และกลุ่มโป๊ะน้ำตื้น โดยการรวมกลุ่มจะรวมกลุ่มจากสมาชิกในครัวเรือนของแต่ละครัวเรือน เช่น กลุ่มโป๊ะน้ำตื้นสมาชิกภายในครัวเรือนจะรวมกลุ่มกันทำโป๊ะน้ำตื้น ซึ่งในพื้นที่ชุมชนมีจำนวนกลุ่มโป๊ะน้ำตื้นหลายกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น โดยการทำประมงพื้นบ้านในกลุ่มอื่นๆ จะมีการรวมกลุ่มในลักษณะเดียวกัน โดยกลุ่มการทำประมงพื้นบ้านในลักษณะต่างๆ จะมารวมกลุ่มเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้านของชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยแต่ละกลุ่มนั้นจะมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มการทำประมงในลักษณะต่างๆ และรวมตัวกันเพื่อดำเนินการในกลุ่มประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่

2) กลุ่มการเลี้ยงกระชังปลา

จากการเลี้ยงกระชังปลาจะประกอบกิจกรรมเฉพาะในบริเวณหมู่ 1 เกาะกลาง เนื่องจากมีคลองเกาะกลางไหลผ่านลงสู่ปากแม่น้ำกระบี่บริเวณหน้าตัวเมืองกระบี่ ทำให้บริเวณแนวคลองเกาะกลางมีสภาพเหมาะสมในการเลี้ยงปลาขนาดเล็กเนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนล้อมรอบตลอดแนวคลอง ประกอบกับแนวคลองอยู่ใกล้กับตัวเมืองกระบี่ จึงทำให้การเลี้ยงกระชังปลาแต่เดิมซึ่งเลี้ยงเพื่อค้าขาย และรับประทานเองในครัวเรือน

จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระชังปลา จากเดิมเป็นกระชังเลี้ยงปลาอย่างเดี่ยวมาเป็นร้านอาหารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเพื่อดูวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นสถานที่พักผ่อนของคนในชุมชน ปัจจุบันมีกระชังปลาที่มีลักษณะเป็นร้านอาหารมีจำนวน 2 หลังจากจำนวนกระชังปลาทั้งหมดกว่า 30 ครัวเรือน ซึ่งรายได้จากการทำกระชังเลี้ยงปลาในแต่ละครัวเรือน 3,000-4,000 บาทต่อวัน จากการต้อนรับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แก่ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนโดยผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างบริการท่องเที่ยวเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน ซึ่งแสดงถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพที่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในบริเวณพื้นที่ในชุมชนของตนมาใช้หมุนเวียนเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชน

3) กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ (การทำปลาเค็ม)

จากการรวมกลุ่มในการแปรรูปสัตว์น้ำ หรือการทำปลาเค็มในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกของกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำของผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกภายในครัวเรือนโดยหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 10 ครัวเรือน โดยการรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำจะแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ การรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำฝายผลิต และการรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำฝายขาย

การรวมกลุ่มการแปรรูปสัตว์น้ำฝายผลิต การรวมกลุ่มของสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นสมาชิกภายในครัวเรือน 6 ครัวเรือน ปัจจุบันสมาชิกในครัวเรือนได้ทำปลาเค็มเป็นอาชีพเสริมจากการทำประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก ซึ่งในการทำปลาเค็มภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่มีสมาชิกครัวเรือนของหวามัดเท่านั้นที่ทำการผลิตปลาเค็มเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า และในปัจจุบันปลาเค็มเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาวของชุมชนในตำบลคลองประสงค์

จากการแปรรูปสัตว์น้ำ หรือการทำปลาเค็มเป็นสินค้าจากพื้นที่ในชุมชนจากการรวมกลุ่มของฝายผลิตปลาเค็มจำนวน 2 ครัวเรือนโดยหวามัดแล้ว ยังมีฝายการตลาดของกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำโดยฝายตลาดมีการรวมกลุ่มของสมาชิก จำนวน 4 ครัวเรือน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของแม่บ้านของสมาชิกภายในชุมชนประมงพื้นบ้านทั้งสามหมู่บ้าน โดยการแบ่งรายได้จากการจำหน่ายปลาเค็มมาแบ่งให้

สมาชิกในกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ โดยแบ่งให้ฝ่ายผลิต 40%ของรายได้จากการจำหน่าย โดยรายได้ที่เหลือแบ่งให้สมาชิกในกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำฝ่ายตลาด ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายปลาเค็ม 3,000-5,000 บาท ต่อเดือน

4) กลุ่มเรือหัวโทงจำลอง

จากการทำเรือหัวโทงจำลองเป็นอาชีพหลักจากเดิมมีอาชีพหลักการทำประมงพื้นบ้าน และกลุ่มเรือหัวโทงจำลองมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนารูปแบบเรือหัวโทงจำลองให้มีหลากหลายขนาด และหลากหลายแบบทำให้เรือหัวโทงจำลองเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาวที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ชุมชน ทำให้เป็นที่สนใจและมีการสนับสนุนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกระบี่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ สนับสนุนทางการตลาด ส่วนภาคเอกชน เช่น UNICEF ซึ่งสนับสนุนทางด้านเครื่องมือในการผลิตเรือหัวโทงจำลอง เป็นต้น ปัจจุบันการทำเรือหัวโทงจำลองสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกในกลุ่ม 6,000-8,000บาทต่อเดือน โดยการจำหน่ายเรือหัวโทงจำลองผู้ที่ต้องการจะต้องสั่งผลิตภัณฑ์เรือหัวโทง โดยระยะเวลาในการทำขึ้นอยู่กับจำนวน ขนาด และรูปแบบของเรือหัวโทงจำลอง และจำหน่ายตามสถานที่และงานต่างๆได้แก่ ร้านอาหารกระดังงา เลี้ยงปลา งานประจำจังหวัดกระบี่ เป็นต้น

5) กลุ่มเกษตร (ชาวนา)

การรวมกลุ่มกิจกรรมการทำนา หรือกลุ่มชาวนา สมาชิกภายในกลุ่มชาวนาเป็นสมาชิกภายในครัวเรือน จำนวน 18 ครัวเรือน และโดยพื้นที่ที่มีการทำนามากที่สุดภายในพื้นที่ชุมชนประมงพื้นเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ได้แก่ ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 โดยการทำนาภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางเป็นการทำนาผืนใหญ่ ผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางมีการจับจองพื้นที่ในการทำนาโดยพื้นที่นาเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุนนอกพื้นที่ แต่ผู้คนภายในชุมชนเกาะกลางไม่มีการเช่าพื้นที่เพื่อการทำนาจากนายทุน แต่จะนำข้าวที่ได้ไปแลกแทนการจ่ายเงินเพื่อเช่าพื้นที่ทำนาซึ่งจำนวนของข้าวที่จะนำไปให้นายทุนนั้นขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างชาวนา และนายทุน ส่วนใหญ่จะให้ข้าวแก่นายทุนเป็นจำนวน 10 กระสอบ นอกจากการทำนาจะมีภายในพื้นที่ชุมชนเกาะกลางหมู่ที่ 1 จำนวน 12 ครัวเรือน แล้วภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 จำนวนครัวเรือน 6 ครัวเรือน ยังมีการทำนาแต่เป็นการทำนาผืนเล็กภายในบริเวณบ้านเรือนสลับกับพื้นที่สวนภายในพื้นที่ชุมชน และเมื่อมีการนวดข้าว และสีข้าวจะนำไปที่ชุมชนเกาะกลาง

6) กลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ

การรวมกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ สมาชิกภายในกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะเป็นสมาชิกภายในครัวเรือนจำนวน 1 ครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีสมาชิกจำนวน 20

คน โดยมีหวาหยาปีประจิมเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นประธานกลุ่ม โดยถ่ายทอดการทำผ้าปาเต๊ะให้กับสมาชิกในครัวเรือน นอกจากสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะแล้ว ยังมีผู้หญิงภายในพื้นที่ชุมชนที่หลังจากการทำประมงพื้นบ้านแล้ว ช่วงเวลาว่างจากการทำประมงพื้นบ้านได้รับจ้างการทำผ้าปาเต๊ะโดยรายได้ต่อวัน 200 บาท

การทำผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์ มีการผลิตเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของพื้นที่ในชุมชนระดับสี่ดาว ซึ่งเป็นที่นิยมมากภายในพื้นที่จังหวัดกระบี่ เนื่องจากผ้าปาเต๊ะนอกจากจะใช้นุ่งแล้ว ยังดัดแปลงตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่มีลวดลายสวยงามเหมาะกับการใช้งานต่างๆทั้งที่เป็นทางการ และเพื่อความสวยงาม การจำหน่ายผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์จะต้องสั่งการผลิตโดยประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการรับงานเองทั้งหมด และให้สมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือนผลิตให้ได้จำนวนผ้าปาเต๊ะตามที่ต้องการ โดยรายได้จากการผลิตผ้าปาเต๊ะแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับจำนวนผ้าปาเต๊ะที่ผลิต โดยผ้าปาเต๊ะหนึ่งผืน จะจำหน่ายในราคา 200-1,500 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลวดลายในการผลิต และย้อม โดยผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายเยอะจะใช้เวลานานในการผลิตโดยเฉพาะขั้นตอนการย้อมสี จากการทำผ้าปาเต๊ะภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์ทำให้ผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีรายได้เสริม ซึ่งผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีความสนใจในการทำผ้าปาเต๊ะทั้งวัยรุ่น วัยกลางคน จนถึงวันผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการทำผ้าปาเต๊ะโดยมีหวาหยาปีประจิมเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำผ้าปาเต๊ะมายังคนรุ่นหลังต่อไป เนื่องจากการทำผ้าปาเต๊ะสามารถเป็นรายได้เสริมของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนคลองประสงค์ เป็นต้น

จากศักยภาพดังกล่าวข้างต้น การรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีการประกอบกิจกรรมที่มีการสืบทอดมาเป็นเวลานานจากรุ่นสู่รุ่นเป็นลักษณะการจัดการระบบนิเวศชุมชนในลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากร ทำให้กิจกรรมการประกอบอาชีพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชนน้อย ประกอบกับได้รับการสนับสนุนและประสานงานจากกลุ่มราชการภายในพื้นที่ และหน่วยราชการรวมทั้งองค์กรพัฒนาชุมชนภายนอกพื้นที่ที่ส่งเสริมและให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพควบคู่กับการรักษาระบบนิเวศชุมชน

6.4 สรุปปัจจัยที่ทำให้ระบบนิเวศคงอยู่ในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีความสัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติก่อให้เกิดรูปแบบและวิถีชีวิตชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กัน ด้วยเหตุนี้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนจึงเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ ประกอบกับลักษณะของสังคมชุมชนที่มีลักษณะเป็นสังคมอิสลามที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีกฎที่สืบทอดต่อกันมาคือการอยู่

ร่วมกันต้องช่วยเหลือกัน ประกอบกับผู้คนที่ในพื้นที่ที่มีกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์ทางอิสลาม ในการดำเนินการจัดการระบบนิเวศชุมชนในลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมที่มีความสัมพันธ์และประสานงานกัน ได้แก่ กลุ่มราชการ กลุ่มอิสลามและกลุ่มชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพต่างๆและกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร เป็นต้น การรวมกลุ่มทางสังคมเป็นกระบวนการ และกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆในการจัดการระบบนิเวศชุมชน และควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ทางอิสลามในการจัดการระบบนิเวศร่วมกันเป็นการขับเคลื่อนภายในพื้นที่ชุมชน การจัดการระบบนิเวศชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ระบบนิเวศชุมชนยังคงอยู่ได้นั้นไม่เพียงแต่แรงขับเคลื่อนของผู้คนภายในพื้นที่เท่านั้น ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกช่วยในการขับเคลื่อนในการจัดการระบบนิเวศให้ยังคงอยู่ ได้แก่ ความช่วยเหลือและส่งเสริมจากหน่วยงานราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอกชุมชนที่คอยให้การสนับสนุนในลักษณะการแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้าใจในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

นอกจากนี้การมีนโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่ออกมาควบคุมสภาพพื้นที่ชุมชน จึงทำให้ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ จึงดำรงรักษาระบบนิเวศเหล่านี้ให้คงอยู่อย่างยาวนาน ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยในการจัดการระบบนิเวศชุมชนที่ทำให้ระบบนิเวศคงอยู่ ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลามกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์อิสลามในพื้นที่ชุมชน

2) ปัจจัยทางการรวมกลุ่มทางสังคมในการจัดการระบบนิเวศ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางราชการ ได้แก่ ได้แก่ กลุ่มราชการ คือเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น เช่น อบต.คลองประสงค์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น กลุ่มมุสลิม คือ กลุ่มทางศาสนาอิสลาม ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามเป็นองค์กรบริหาร และกลุ่มชุมชน คือ ประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่น และมีการรวมกลุ่มกันเช่น การรวมกลุ่มทางอาชีพประกอบด้วย 6 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มการเลี้ยงกระชังปลา กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ กลุ่มการทำเรือหัวโทงจิว กลุ่มเกษตร(ชาวนา) และกลุ่มการทำผ้าปาเต๊ะ และการรวมกลุ่มทางสังคม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสหกรณ์หมู่บ้าน และกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ เป็นต้น

3) ปัจจัยทางด้านนโยบาย แผนและกฎหมายต่างๆ ที่ออกมาควบคุมสภาพพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในท้องที่ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ กฎหมายที่เกี่ยวกับเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง เช่น พระราชบัญญัติการประมง ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศจังหวัด เป็น

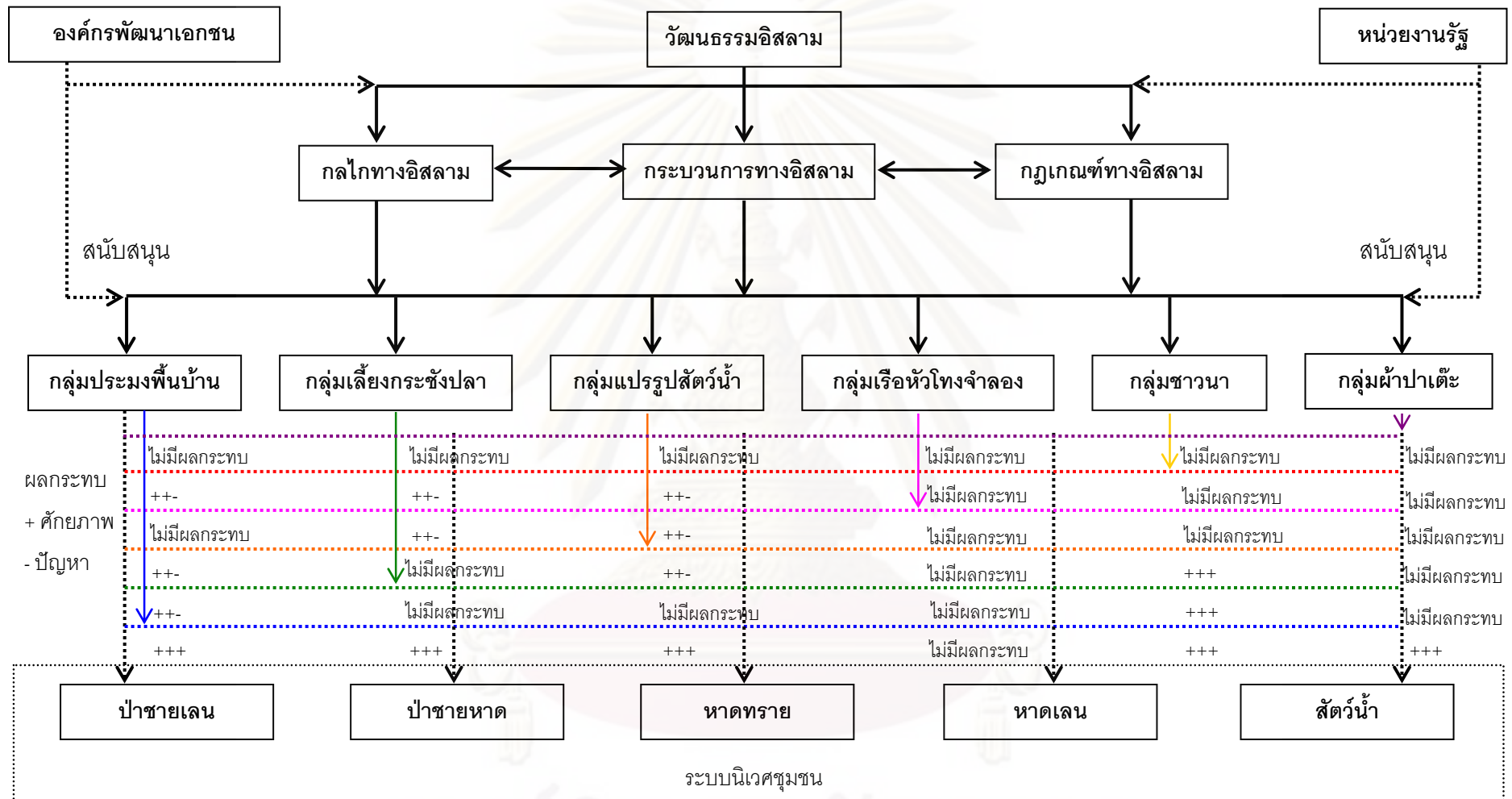
ต้น นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ นโยบาย และแผนระดับจังหวัด นโยบายและแผนระดับท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองคการบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์ พันธกิจและพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เป็นต้น

4) ปัจจัยทางด้านหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนร่วมกับกลุ่มทางสังคมต่างๆภายในพื้นที่ชุมชนในการจัดการระบบนิเวศชุมชน โดยการให้ความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากรในระบบนิเวศชุมชนในรูปแบบของการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อคงรักษาระบบนิเวศชุมชนไว้

จากการประเมินสถานการณ์ระบบนิเวศชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ โดยดัชนีชี้วัด พบว่าระบบนิเวศชุมชนยังคงสมบูรณ์อยู่ในลักษณะปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนนั้น ยังคงเพียงพอต่อปริมาณการดำรงชีพของผู้คนในพื้นที่ชุมชน พื้นที่ป่าชายเลนที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชนนั้น ยังคงมีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งปลาตีนซึ่งเป็นชนิดปลาที่อาศัยเฉพาะในป่าชายเลนที่ยังคงสมบูรณ์อยู่เป็นตัวชี้วัด และผู้คนในพื้นที่ชุมชนยังคงมีการดำรงชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานในการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศชุมชน นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนมีการคิดแยกขยะที่สามารถนำไปใช้ได้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะภายในพื้นที่ชุมชนและเป็นรายได้แก่ชุมชน เป็นต้น ซึ่งจากการที่ระบบนิเวศชุมชนยังคงสมบูรณ์อยู่ได้ เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น และสามารถสรุปความสัมพันธ์ปัจจัยต่างๆนำไปสู่การจัดการระบบนิเวศชุมชน ดังนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 6.2 กระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลามในการร่วมกันจัดการระบบนิเวศชุมชน

6.5 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชุมชน

จากภาวะคุกคามจากภายนอกและภายในพื้นที่ชุมชนมี เช่น ภาวะคุกคามจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภาวะคุกคามจากภายนอก มีลักษณะการท่องเที่ยวธุรกิจขนาดเล็ก เนื่องจากเกาะกลางเป็นเกาะขนาดเล็ก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้โกงกาง 31 % พื้นที่เกษตรกรรม 20 % พื้นที่อยู่อาศัย 18% ทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกท่องเที่ยวมีน้อย ทรัพยากรชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน ป่าชายหาด ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสงวนด้วย ธุรกิจการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป็นเพียงธุรกิจขนาดเล็ก และเป็นธุรกิจที่เป็นกิจกรรมการประกอบอาชีพของประชากรภายในพื้นที่ เช่น การขับเรือรับจ้างนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติบริเวณรอบเกาะ และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ และเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรน้อย และไม่ทำลายทรัพยากร เป็นต้น

ส่วนภาวะคุกคามภายในจากการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นบ้าน เช่น การประมงพื้นบ้านโดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ไม่ทำลายล้าง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลี้ยงเป็นแบบธรรมชาติมากขึ้น และการที่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ได้เนื่องจากทางราชการมีนโยบายในการรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่และบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ โดยมีการร่วมมือกับชุมชน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายต่างๆ ที่ช่วยในการควบคุมกิจกรรมต่างๆ เพื่อไม่ให้ทำลายทรัพยากร และมีการร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชากรในชุมชน ในการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร เพราะตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของทรัพยากร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้แก่ กลุ่มราชการในท้องถิ่น กลุ่มอิสลามและกลุ่มชุมชน ในลักษณะการประสานงานร่วมกัน และมีความเข้าใจกันทางด้านวัฒนธรรมอิสลามเป็นอย่างดี ทำให้ภายในชุมชนมีปัญหาด้านสังคมน้อย

นอกจากนี้การรวมกลุ่มทางสังคมภายในพื้นที่ชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพทำให้ผู้คนมีรายได้จากการประกอบอาชีพต่างๆ และมีกลไก กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชากร เช่น กองทุนและสหกรณ์ต่าง ๆ การยึดถือแนวคิดต่างๆ เช่น เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ในลักษณะพออยู่พอกิน จึงทำให้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภายในพื้นที่ชุมชนมีน้อย ซึ่งปัจจุบันสมาชิกการรวมกลุ่มอาชีพของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชนมีเพิ่มขึ้นอีกด้วย

จากภาวะคุกคามดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชุมชนยังเป็นไปได้เล็กน้อย เนื่องจากภาวะคุกคาม เช่น ธุรกิจท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนเป็นธุรกิจขนาดเล็ก จากข้อจำกัดของศักยภาพทรัพยากรภายในพื้นที่ชุมชนที่ควบคุมด้วยระบบอิสลามและการกำหนดกฎหมาย แผนและนโยบาย รวมทั้งจากเหตุการณ์ในปี พ.ศ.2535-พ.ศ.2540 ทำให้ระบบนิเวศชุมชนเสื่อมโทรมลงจากการทำบ่อเลี้ยงกุ้ง ซึ่งปัจจุบันไม่มีการทำบ่อเลี้ยงกุ้งภายในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากผู้คนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรที่สูญเสียไปและส่งผลกระทบต่อการทำมาหากินภายใน

ชุมชน ทำให้ชุมชนฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาทางด้านทะเลในการจัดการระบบนิเวศชุมชน ทำให้มีระบบนิเวศชุมชนกลับมาสมบูรณ์ดังเดิม

6.6 ข้อเสนอแนะในการจัดการระบบนิเวศชุมชน

จากการจัดการระบบนิเวศชุมชน จะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านกายภาพ สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยผู้วิจัยได้ยึดเอาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์และพันธกิจในการจัดการระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุมชนมาเป็นกรอบในการนำเสนอในรูปแบบข้อเสนอแนะ 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ข้อเสนอแนะทางด้านกายภาพ ข้อเสนอแนะทางด้านสังคมและข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐกิจ โดยนำเสนอในรูปแบบของโครงการ การส่งเสริมและมาตรการด้านต่างๆ เช่น มาตรการทางสังคม มาตรการด้านกฎหมาย เป็นต้น

6.6.1 ข้อเสนอแนะทางด้านกายภาพ

1) การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

จากที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งไม่ห่างจากตัวเมืองกระบี่มากนักมีแม่น้ำกระบี่คั่นระหว่างตัวเมืองกับพื้นที่ชุมชน ทำให้การคมนาคมจากตัวเมืองมายังพื้นที่ชุมชนสะดวกใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที มีศักยภาพของที่ตั้งเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักลงทุนจากภายนอกพื้นที่มาบุกเบิกปลูกสร้างอาคารที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือธุรกิจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามที่ยังคงอยู่ของผู้คนภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อการขยายตัวทางด้านธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้ระบบนิเวศชุมชนที่สมบูรณ์เป็นแหล่งหากินของผู้คนภายในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มคณะทำงาน ได้แก่ ผู้นำศาสนาและการสนับสนุนจากภาครัฐในการออกกำหนดกฎเกณฑ์การปลูกสร้างอาคารภายในพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและดำเนินงาน เพื่อตอบสนองการประกาศของกฎกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ ได้แก่ พื้นที่เขตสงวนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เขตอนุรักษ์เพื่อการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ พื้นที่เขตอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นต้น

2) การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน

การคมนาคมขนส่งโดยทางเรือบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ ซึ่งจำเป็นต้องจำกัดกำลังของเครื่องยนต์ และการกำหนดความเร็วในการเดินเรือบริเวณปากแม่น้ำกระบี่ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการเลี้ยงกระชังปลาภายในพื้นที่ชุมชน ตลอดจนรักษาแนวชายฝั่งบริเวณกลุ่มอาคารบ้านเรือนริมคลอง แม่น้ำกระบี่รวมทั้งระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และรับนิเวศป่าชายเลน เป็นต้น

3) การปลูกสร้างอาคาร หรือปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง

มีการตรวจสอบและตรวจวัดให้มีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเอกลักษณ์อิสลาม เช่น เรือนพื้นดินมุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน โดยการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร และสร้างเครือข่ายและแรงจูงใจ ในการรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่มุสลิมภายในพื้นที่ชุมชน

4) การพัฒนาระบบจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

การจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าไม่มีการวางแผนกำจัดที่ดีจะเป็นปัญหาขยะยาวยากแก่การจัดการ ซึ่งการจัดการเก็บขยะภายในพื้นที่ชุมชนใช้วิธีการดำเนินการโดยมีคณะทำงานเป็นรูปแบบกรรมการจัดเก็บและแยกขยะที่สามารถนำมาใช้ใหม่ไปจำหน่ายในตัวเมือง ส่วนที่เหลือใช้วิธีฝังกลบและเผาทิ้งอยู่ซึ่งอาจจะทำลายระบบนิเวศในพื้นที่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มจำนวนขึ้นในปัจจุบันและอนาคตต่อไป เสนอแนะให้มีการเก็บขยะมูลฝอยในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ และการปลูกฝังและตรวจวัดการคัดแยกขยะเป็นโครงการเร่งด่วนอย่างจริงจัง อาจจะต้องกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ของชุมชน ซึ่งจะดำเนินการได้ต้องมาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่ชุมชน เป็นการแก้ปัญหาขยะยาว เช่น มีพื้นที่บ่อทิ้งขยะและเผาทำลายภายในพื้นที่ชุมชน เป็นต้น

6.6.2 ข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐกิจ

1) การสนับสนุนระหว่างภาครัฐและชุมชนในการจัดตั้งกองทุนการรวมกลุ่มอาชีพ

สนับสนุน มุ่งเน้นแก้ไขการประกอบอาชีพต่างๆในการรวมกลุ่มอาชีพให้ผู้ประกอบการช่วยเหลือตนเอง โดยปราศจากนายทุนเป็นส่วนร่วมในผลกำไร ซึ่งภาครัฐและชุมชนรวมกลุ่มกองทุนของตนเอง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่ชุมชน

2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตจากการรวมกลุ่มทางอาชีพต่างๆโดยความร่วมมือของแต่ละกลุ่มอาชีพในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพที่ใช้ทรัพยากรในระบบนิเวศเดียวกัน โดยการจัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีชีวิตจากกลุ่มอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มตั้งอยู่รอบบริเวณพื้นที่เกาะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมการดำรงชีวิตรูปแบบมุสลิมรวมและเยี่ยมชมธรรมชาติในระบบนิเวศชุมชนที่ยังคงสมบูรณ์ และการป้องกันภาวะคุกคามจากธุรกิจท่องเที่ยวที่จะขยายตัวแล้ว เสนอให้มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตลอดจนกำหนดเวลาในการเยี่ยมชมพื้นที่ชุมชน

6.6.3 ข้อเสนอแนะทางด้านสังคม

1) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากลักษณะกระบวนการ กลไก กฎเกณฑ์และวัฒนธรรมอิสลามภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งยังคงรักษาไว้ ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่มีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมมุสลิมอยู่แล้ว นอกจากนี้ภายในพื้นที่

ยังมีประเพณีการเล่นในรูปแบบมุสลิม ได้แก่ การละเล่นกาหยง คือการต่อสู้แบบมุสลิม การรำรอเจ็ง ซึ่งมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมุสลิมภายในพื้นที่ ซึ่งผู้คนในพื้นที่ชุมชนถ่ายทอดแก่ลูกหลานในการแสดงเพื่อต้อนรับแขกผู้ใหญ่ที่เข้ามาเยี่ยมเยียนภายในพื้นที่แต่ขาดการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จากคนภายนอกพื้นที่ ขาดแรงผลักดันจากภาครัฐในพื้นที่ที่มุ่งเน้นการจัดการทางด้านกายภาพ และเศรษฐกิจในชุมชน จึงเสนอแนะให้มีการจัดการโดยจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อให้ผู้คนในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน และเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกชุมชนโดยการจัดการแสดงตามงานต่างๆสามารถเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

สรุปจากข้อเสนอแนะที่กล่าวข้างต้น เป็นการเสนอแนะมีวัตถุประสงค์เพื่อการคงอยู่ของระบบนิเวศชุมชน โดยเชื่อว่าถ้าระบบนิเวศคงอยู่สมบูรณ์ได้ ด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้คนในพื้นที่ชุมชนมีวัฒนธรรมอิสลาม ตลอดจนกระบวนการ กลไกและกฎเกณฑ์อิสลามที่เข้มแข็ง และมีปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และองค์การเอกชนภายนอกชุมชน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษารัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- เกษม จันทร์แก้ว. การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- คณาฤดี ศรีประเสริฐ. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม.
จังหวัดนครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์,
2543.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลผลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ กรม
ศิลปากร, 2545.
- จรรยากร คชเสนี. หลักนิเวศวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- จตุพล ปาคำ. ระบบนิเวศชุมชน : กรณีการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลพญาเม็งราย
อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย . กรุงเทพฯ, 2544.
- จะวารี เกาะกลาง . สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2552.
- จิตติ มงคลชัย. รัฐชุมชน:พื้นที่ อัตลักษณ์ภาพแทนความจริง และหลังสมัยใหม่. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ , 2549.
- จิราภรณ์ เกาะกลาง. สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2552.
- ชลิตา บัณชุงศ์. หัวโอง. พัฒนาการ ลักษณะ และการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2543.
- ชานี คลองรั้ว. สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2552.
- ณัฐพงศ์ จารุวรรณพงศ์. การอยู่อย่างเมืองนิเวศ (Urban Ecology) : มิติใหม่ของการพัฒนาเมือง.
กรุงเทพฯ, 2548.
- ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในประเทศที่กำลังพัฒนา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ไต้ะหทัย. สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2552.
- ธันวรา ใจเที่ยง . นิเวศชาวนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สร้างสรรค์, 2550.
- บังสมบุญ หมั่นคำ . สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2552.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้:แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ยงยุทธ ยุทธวงศ์. การเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อมในอนาคต. กรุงเทพฯ : สำนัก

บริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ยศ สันตสมบัติ. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.

วัฒนา สุภัทศีล. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2545.

วารี เกาะกลาง. สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552.

วาทะมีะฮ์ . สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2552.

วิชัย เกาะกลาง . สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552.

วินัย ชาวสะอาด . สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552.

วินัย ยงกิจ. สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2552.

สมคิด ยงกิจ . สัมภาษณ์ , 19 มกราคม 2552.

สมชาย มาดชาย . สัมภาษณ์ , 15 กันยายน 2552.

สมภพ ดำกุล . สัมภาษณ์ , 15 กันยายน 2552.

สมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้าน . สัมภาษณ์ , 19 มกราคม 2552.

สะอาด . สัมภาษณ์ , 19 มกราคม 2552.

สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริม

เทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2550.

สุภาพร เกาะกลาง. สัมภาษณ์. 18 มกราคม 2552.

สุภาพร เวลาดี. สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2552.

สุรเวชฐ์ เวชพิทักษ์. รากฐานแห่งชีวิตและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หมู่บ้าน.

หน้าที่ 12-13, อ้างถึง วิทยา ดวงธิดา. การอนุรักษ์ชุมชนไทยเงิน บ้านก้างปลา จังหวัด เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชน ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

โสภา เกาะกลาง. สมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้าน และอาสาสมัครหมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง. สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. DANCED Danish Cooperation on Environment and Development. พื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้. กรุงเทพฯ : อินทิเกรตเต็ด โปรโมชันเทคโนโลยี, 2542.

ัททยา วิเศษ. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2545.

หมาด เกาะกลาง. สัมภาษณ์. 18 มกราคม 2552.

หว่าหีบประจิม เล็กดำ . สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2552.

อานันท์ กาญจนพันธ์. พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร : สถานการณ์ในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

อานันท์ กาญจนพันธ์. พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร : กระบวนทัศน์และนโยบาย.

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Dugan P.J. Managing for People and Wildlife . IUCN Bulletin. 1989.

Odum E.P. System Ecology .New York : John Wiley & Sons, 1983.

Hamdi and Goerthert. Urban Ecology. Planning.United Nation,World Urbanization Prospects. 1997.

Hamdi and Goerthert .Urban Ecology . Planning.United Nation,World Urbanization Prospects, 1997.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสอบถามโดยทั่วไปเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้าน
เกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์**

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศในชุมชนในลักษณะมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมลพิษและของเสีย และมิติชุมชนรวมถึงข้อมูลกิจกรรมทางสังคมของชุมชนการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชนกับระบบสังคม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดการการให้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (ทำเครื่องหมาย / ด้านหน้าข้อความ)

1.1 เพศ

- () ชาย () หญิง

1.2 อายุ

- () ไม่เกิน 20 ปี () 21-40 ปี
() 41-60 ปี () 61 ปีขึ้นไป

1.3 สถานภาพในครัวเรือน

- () หัวหน้าครัวเรือน () คู่สมรส
() บุตร/ธิดา () บิดา/มารดา
() เขย/สะใภ้ () อื่นๆ

1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดที่อยู่ประจำ

รวม ___ คน เป็นชาย ___ คน หญิง ___ คน

1.5 ระดับการศึกษา

- () ไม่ได้เรียน () ต่ำกว่าปริญญาตรี
() ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า () สูงกว่าปริญญาตรี

1.6 การนับถือศาสนา

- () พุทธ () คริสต์
() อิสลาม () อื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.7 อาชีพ (ตอบได้มากกว่า 2 ข้อ)

- () นักเรียน / นักศึกษา.....
- () ประมงพื้นบ้าน และเกษตรกรรม (ระบุ).....
- () รับจ้างทั่วไป (ระบุ).....
- () ค้าขาย (ระบุ).....
- () รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (ระบุ).....
- () อุตสาหกรรมในครัวเรือน (ระบุ).....

8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- () ไม่เกิน 2,000 บาท () 2,001–6,000 บาท
- () 6,001–10,000 บาท () 10,000 บาทขึ้นไป

1.9 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

- () ไม่เกิน 10 ปี () 11–30 ปี
- () 31–50 ปี () 51 ปีขึ้นไป

1.10 สิทธิ/ลักษณะการครอบครองบ้าน/อาคารปัจจุบัน

- () เป็นเจ้าของ () เช่า
- () อยู่ฟรี () อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศในชุมชนในลักษณะมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมลพิษและของเสีย และมิติชุมชนรวมถึงข้อมูลกิจกรรมทางสังคมของชุมชนการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศในชุมชนกับระบบสังคม

2.1 ระบบนิเวศชุมชนในลักษณะมิติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มิติทรัพยากร มิติเทคโนโลยี มิติมลพิษ และของเสีย และมิติชุมชน

2.1.1 มิติทรัพยากร

(1) ท่านคิดว่าทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนใดบ้างที่ชุมชนมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ร่วมกัน(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- () 1. ชายฝั่งทะเล () 2. หาดทราย หาดเลน () 3. ป่าชายเลน
- () 4. ปากแม่น้ำ () 5. คลองต่างๆ () 6. ที่นา
- () 7. บ่อกุ่มร้าง () 8. อื่นๆ (ระบุ).....

(2) ท่านคิดว่ากิจกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ พื้นที่บริเวณชายฝั่ง หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน ปากแม่น้ำ คลองต่างๆ พื้นที่นา และบ่อกุ่มร้าง กิจกรรมอะไรบ้าง

- () 1. การทำประมงพื้นบ้าน ระบุ.....
- () 2. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ระบุ.....
- () 3. การทำนา เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....
- () 4. การเลี้ยงสัตว์ ระบุ.....
- () 5. อื่นๆ ระบุ.....

(3) ท่านคิดว่าปัญหาและผลกระทบในกิจกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ พื้นที่บริเวณชายฝั่ง หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน ปากแม่น้ำ คลองต่างๆ พื้นที่นา และบ่อกึ่งร้าง มีอะไรบ้าง

- () 1. ไม่มี () 2 มี(ระบุ).....

(4) ท่านแสดงความคิดเห็นในการใช้ทรัพยากรด้านสาธารณสุขภาค และสาธารณสุขการในพื้นที่ชุมชน

(4.1) ความเพียงพอในการใช้ไฟฟ้า

- () 1. เพียงพอ
- () 2. ไม่เพียงพอ (ระบุสาเหตุ).....

(4.2) ความเพียงพอและความสะดวกในการใช้ถนน

- () 1. เพียงพอ/สะดวก
- () 2. ไม่เพียงพอ/ไม่สะดวก (ระบุสาเหตุ).....

(4.3) เมื่อเจ็บป่วยส่วนใหญ่ท่าน/สมาชิกไปรับการรักษาหรือใช้บริการที่ (ตอบได้มากกว่า

1 คำตอบ)

- () 1. โรงพยาบาล () 2. คลินิก
- () 3. สถานีอนามัย () 4. ซื้อมาจากร้านขายยา

(4.4) การใช้น้ำ

1) น้ำดื่ม แหล่งน้ำดื่ม.....

ปัญหา และการแก้ไข.....

2) น้ำใช้ แหล่งน้ำใช้.....

ปัญหา และการแก้ไข.....

3) น้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรม (เฉพาะครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม)

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร.....

ปัญหา และการแก้ไข.....

2.1.2 มิติเทคโนโลยี

(1) ท่านคิดว่าชุมชนมีอุปกรณ์เครื่องมือ และความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพหรือไม่

() 1. ไม่มี () 2. มี (ระบุ).....

(2) ท่านคิดว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงประยุกต์อุปกรณ์เครื่องมือ และความรู้หรือภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพของชุมชนหรือไม่

() 1. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง () 2. มีการเปลี่ยนแปลง (ระบุ).....

(3) ท่านคิดว่าอุปกรณ์เครื่องมือที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพของชุมชนมีความเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมชุมชน และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศในชุมชนหรือไม่

() 1. ไม่มี () 2. มี (ระบุ).....

2.1.3 มิติมลพิษและของเสีย

(1) การกำจัดขยะของครัวเรือนโดยปกติ

() 1. หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาจัดเก็บ (ระบุ หน่วยงาน.....)

() 2. ให้หน่วยงานส่วนเอกชนเข้ามาจัดเก็บ (ระบุ หน่วยงานเอกชน.....)

() 3. กำจัดเอง (ระบุวิธี.....)

() 4. อื่นๆ (ระบุ)

(2) ปัญหาที่พบในการกำจัดขยะของครัวเรือน

() 1. ไม่มี () 2. มี (ระบุ).....

(3) การมีส่วนร่วมใช้

() 1. สัมผัส () 2. อื่นๆ (ระบุ)

(4) วิธีการระบายน้ำทิ้งจากครัวเรือน

() 1. ปล่อยน้ำทิ้งลงท่อระบายน้ำของหมู่บ้านชุมชน () 2. ปล่อยน้ำทิ้งลงพื้นที่ข้างเคียง

() 3. ปล่อยน้ำทิ้งสู่ลำคลองสาธารณะ () 4. อื่นๆ.....

(5) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนได้รับในปัจจุบัน

(5.1) น้ำเสีย

() 1. ไม่มี () 2. มี

สาเหตุและการแก้ไข.....

(5.2) กลิ่นเหม็น

() 1. ไม่มี () 2. มี

สาเหตุ และการแก้ไข.....

(5.3) เสียง

() 1. ไม่มี () 2. มี

สาเหตุ และการแก้ไข.....

(5.4) น้ำท่วม

() 1. ไม่มี () 2. มี

สาเหตุ และการแก้ไข.....

2.2 มิติชุมชน และกิจกรรมทางสังคมของชุมชนในการประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศในชุมชน ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและระบบนิเวศในชุมชน) เหล่านี้อย่างไร โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในตาราง (ทำเครื่องหมายได้มากกว่า1ช่อง)

2.2.1 ท่านคิดว่าระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมหรือไม่

ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

มีการเปลี่ยนแปลง(ระบุ).....

2.2.2 ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศในชุมชนมีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไร

() 1.ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง () 2.ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น

() 3.การทำกิจกรรมร่วมกันลดลง () 4. การทำกิจกรรมร่วมกันเพิ่มขึ้น

() 5.อื่นๆ (ระบุ).....

2.2.3 ท่านคิดว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ และกฎเกณฑ์ของชุมชนมีความสำคัญด้านใดบ้าง

() 1.วิถีชีวิต () 2.ความเป็นอยู่ () 3.ระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อม

() 4.อาคารบ้านเรือน () 5.อื่นๆ (ระบุ).....

2.2.4 ช่วงเวลาในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน (ตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

() 1.เช้า 02.00น - 07.59น () 2.สาย 08.00น -11.59น () 3.กลางวัน 12.00น -12.59น

() 4.บ่าย 13.00น -14.59น () 5.เย็น 17.00น -19.59น () 6.กลางคืน 20.00น - 03.59น

() 7.อื่นๆ (ระบุ).....

2.2.5 ช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และความเชื่อของชุมชน

() 1.เช้า 02.00น - 07.59น () 2.สาย 08.00น -11.59น () 3.กลางวัน 12.00น -12.59น

() 4.บ่าย 13.00น -14.59น () 5.เย็น 17.00น -19.59น () 6.กลางคืน 20.00น -03.59น

() 7.อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ชุมชน

3.1 สถานะภาพในชุมชนของท่านคือ

() 1.สมาชิกชุมชน () 2.สมาชิกกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

() 3.กรรมการชุมชน () 4.ผู้นำชุมชน

() 5.อื่นๆ (ระบุ).....

3.2 ภายในพื้นที่ชุมชนมีการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชนหรือไม่

() 1.ไม่มีการจัดกิจกรรม

() 2.มีการจัดกิจกรรม (ระบุ).....

3.3 กิจกรรมภายในชุมชนในด้านการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนโดยการรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกของชุมชน

() 1.ไม่มีการจัดกิจกรรม

() 2.มีการจัดกิจกรรม (ระบุ)

() การให้ข้อมูล หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล

() การจัดเวทีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

() การเชื่อมโยงความรู้หรือเทคนิคพื้นบ้านต่างๆ เช่น

() การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สู่ชุมชน

() การแจ้งข้อมูลโดยผ่านทางผู้นำชุมชน/หน่วยงานราชการ/กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ

() อื่นๆ (ระบุ).....

3.4 กิจกรรมภายในชุมชนในด้านการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนโดยการรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับองค์กรชุมชน

3.4.1 บุคคล/องค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชนในพื้นที่ชุมชน

() 1.ไม่มี

() 2.มี ระบุ

บุคคลผู้ที่มีบทบาท ระบุ

() โต๊ะอิหม่าม/ผู้นำทางศาสนา

() ผู้นำชุมชน (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/อื่นๆ) ระบุ.....

() ผู้อาวุโสในชุมชน

() ครู /ผู้สอนศาสนา

() เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์

() หัวหน้าองค์กรชุมชน ระบุ.....

() อื่น ๆ ระบุ.....

3.4.2 ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุมชนหรือไม่

() 1.ไม่มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน

() 2.การจัดตั้งองค์กรชุมชน (ระบุ).....

3.4.3 ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนที่มีบทบาทในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชนในพื้นที่ชุมชน

- () 1. ไม่เป็นสมาชิก
 () 2. เป็นสมาชิก มีตำแหน่ง/บทบาท ระบุ.....

3.4.4 ปัญหาของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน

- () 1. ไม่มี
 () 2. มี ระบุ.....

3.4.5 ประโยชน์ของการรวมกลุ่ม/องค์กร บทบาทและความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชุมชน

- () 1. ไม่มีบทบาท
 () 2. มีบทบาทการจัดกิจกรรม
 () มาก
 () ปานกลาง
 () น้อย

3.4.6 ท่านคิดว่าควรสนับสนุนส่งเสริมองค์กรชุมชนเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่

- () 1. ควร เพราะ.....
 () 2. ไม่ควร เพราะ.....

3.5 กิจกรรมภายในชุมชนในด้านการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนโดยกรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการและเทคนิคต่างๆ

- () 1. ไม่มีการจัดกิจกรรม
 () 2. มีการจัดกิจกรรม (ระบุ)
 () ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน หรือเครือข่าย
 () แผนผังทรัพยากรในท้องถิ่น
 () การจัดทำแนวเขตที่ควรอนุรักษ์และควรที่ให้ชาวบ้านใช้สอยได้
 () กิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และควบคุมพฤติกรรมของชุมชนในการใช้ทรัพยากรของชุมชน
 () การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน
 () การต่อรองเรื่องสิทธิระหว่างรัฐกับชุมชน
 () อื่นๆ (ระบุ).....

3.6 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

-----ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ-----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสัมภาษณ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับระบบนิเวศชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้าน
เกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่ ตำบลคลองประสงค์**

ช่วยอธิบายพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลาง

.....

.....

.....

.....

.....

1. จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีสิ่งใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ช่วยระบุ สภาพระบบนิเวศในพื้นที่ชุมชนปัจจุบันและปัญหาที่พบในพื้นที่ชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ช่วยเล่ากิจกรรมในการใช้พื้นที่และทรัพยากรในชุมชน (และความเป็นมาของกิจกรรม-ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ช่วยเล่าวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ช่วยจัดลำดับความสำคัญของอาชีพหลักที่มีการประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชนจากมาก (ลำดับที่1) ไปน้อย (ลำดับที่ 2, 3, 4)

- ___ 1) ประมง/การเกษตรระบุกิจกรรมที่ทำ
- ___ 2) รับจ้างทั่วไป ได้แก่.....
- ___ 3) อุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่.....
- ___ 4) อื่นๆ ระบุ.....

7. ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงและสภาพปัจจุบันของกิจกรรมประจำปี

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....

**8. ช่วยระบุศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่
ตำบลคลองประสงค์โดยชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะกลางปากแม่น้ำกระบี่**

8.1 กิจกรรมทางสังคมในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน (การรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก ได้แก่ การให้ข้อมูล หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดเวทีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเชื่อมโยงความรู้ หรือเทคนิคพื้นบ้านต่างๆเข้าด้วยกัน เช่น การควบคุมการจับสัตว์น้ำ การควบคุม/วิธีการทำประมง การปรับเปลี่ยนวิธีการทำการประมง เป็นต้น)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8.2 กิจกรรมทางสังคมในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน (การรวมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชน ได้แก่ องค์กรชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนมีบทบาทอย่างไร ในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มในชุมชน กฎเกณฑ์ของชุมชน การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่างๆและภายนอกชุมชน กองทุนต่างๆของชุมชน และฐานความรู้ทางด้านภูมิปัญญาของชุมชน เป็นต้น)

.....
.....
.....
.....

8.3 กิจกรรมทางสังคมในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน (การรวมกลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการและเทคนิคต่างๆได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในครัวเรือน ชุมชน หรือเครือข่าย แผนผังทรัพยากร (Model) ในท้องถิ่น การจัดทำแนวเขตที่ควรอนุรักษ์และที่ควรให้ชาวบ้านใช้สอยได้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และควบคุมพฤติกรรมของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เข้ามาใช้ทรัพยากรของชุมชน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนชุมชน การต่อรองเรื่องสิทธิระหว่างรัฐกับชุมชน เป็นต้น)

9. ท่านมีบทบาทในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน

10. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชน

.....

.....

.....

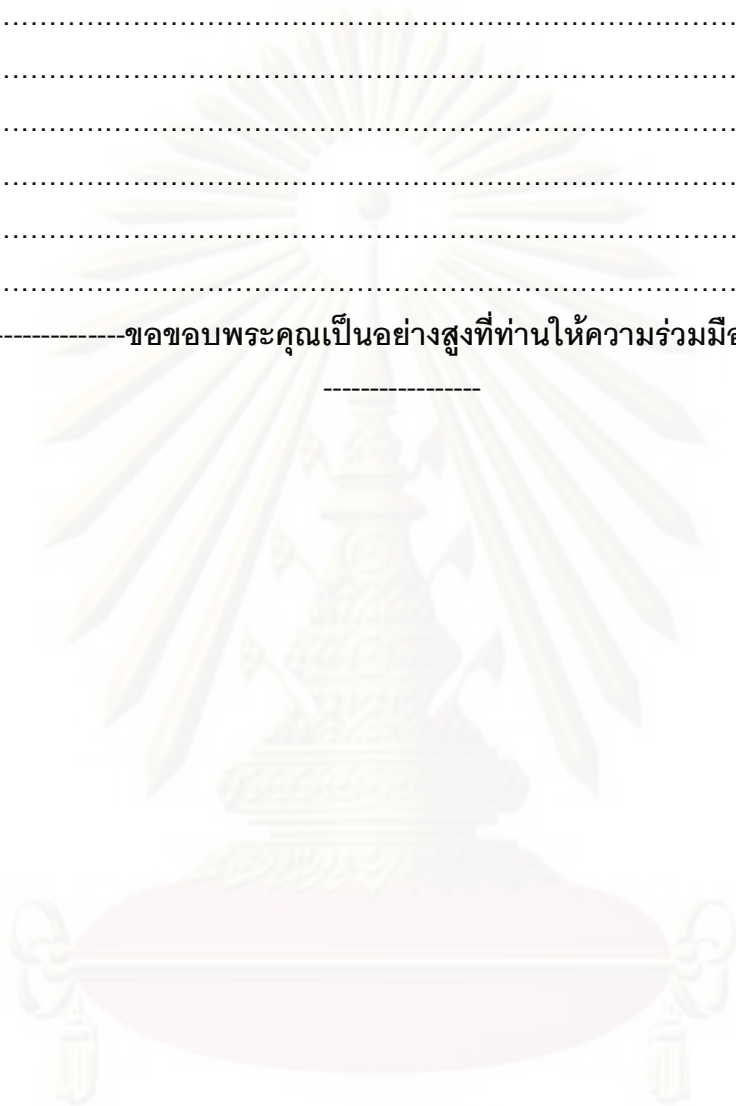
.....

.....

.....

.....

-----ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ-----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภนิตา หอมชื่น เกิดวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดกระบี่ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในปีการศึกษา 2547 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภนิตา หอมชื่น เกิดวันที่ 8 พฤษภาคม 2524 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก มหาวิทยาลัยศรีปทุม ในปี 2548 และ เข้าศึกษาต่อในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สาขาผังชุมชนคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

